ویکتور هوگو

گوژ پشت نتردام

ترجمه : ا. کاویان

تلفن ۳۰۲۱۸۸

حق چاپ محفوظ برای ناشر است

نام‌کتاب گوژپشت نتردام
نویسنده ویکتور هوگو
ترجمه کاویان
انتشارات عین‌الهی
چاپ‌ازچاپخانه ۲۰۰۰
چاپ سوم ۱۳۶۱
تیراژ ۳۰۰۰ نسخه
تاریخ انتشار شهریورماه۱۳۶۱

سخنی چند درباره

زندگی و آثار ویکتور هوگو

درمیان اوراق پرحوادث وعبرت‌آموز تاریخ جهان ، گاهگاهی به مردان بزرك و گرانمایه‌ای بر میخوریم که پا را ازحدود زمان ومکان فراتر نهاده وبا اندیشه تابناك ونبوغ اعجاب‌آور و تحسین‌آمیز خود، محیط خفقان‌آور وتنك مادی را شکسته ، تاریکیها و آلام ومصائب زندگی را بیکسو نهاده وانسان دردمند وراه گم کرده را بشاهراه سعادت ونیکبختی رهنمون شده‌اند .

این خداوندان ذوق وهنر ، سالها همچون پروانه پاکباخته و عاشقی که بی‌محابا بدامن آتش میرود و جان شیرین را میسوزاند ، درتلخکامی وحرمان ودرد سوخته‌اند تا بالاخره توانسته‌اند شاهکاری بزرگ و

جاویدان بوجود آورند ، بدون تحمل آنهمه رنج و سوختگی ، هیچ نویسنده و نقاش وموسیقیدان وشاعری هرگز نتوانسته است اثر بدیع وارزنده‌ئی زینت‌افزای بوستان پر گل وریحان ادبیات وهنرسازد .

آن نوازنده چیره‌دست وتوانائی که با پنجه‌های افسونگر وسحارخویش باعماق قلب انسان رخنه ونفوذ میکند : آن صورتگر هنرمندی که ازرشته‌های بیجان قلم‌مو، مناظرجاندار وگویائی پدید میآورد وبالاخره آن نویسنده وشاعرخوش قریحه وسخن‌سنج ونکته‌دانی که بهتر وظریفتر ازدیگران اشارتهای ابرو وپیچ‌وتاب زلف یار را می‌بیند وتشریح میکند ، از آنجهت عزیز وگرامی‌است که باسوزش‌خویش‌چراغی فراراه عاشقان گم‌گشته این وادی پهناور بیکرانه نهاده و بردلهای دردمند ومجروح آدمی مرهم گذارده است .

رونق‌وشکوه وعظمت وجلال کنونی گلزارشعر وادب‌جهان ، مرهون افکار واندیشه‌های مردان بسیاری است . آنان هریك بفراخور تفکر واستنباط وقضاوت خویش در این گلزار ، گلی کاشته و ترانه و نغمه‌ای سروده‌اند واگرچه خود درچهاردیوارکشور ویژه‌ای دیده بجهان گشوده ودرهمان دیار در خاك خفته‌اند ، ولی قیود وعادات راشکسته درقلوب تمام مردم گیتی‌جا برای‌خویش‌باز کرده‌اند، زیرامگرنه‌بوی گل‌هربامداد ازحصارباغچه‌ها میگذرد ومشام جان را معطرمیسازد؟

سعدی‌وحافظ هرچند نغمه ملکوتی‌وحیاتبخش وشیرین خود را درهوای دلکش و طرب‌انگیز شیراز

سروده‌اند ، ولی آنان بدنیا تعلق‌دارند ، زیرا سخنشان زبان گویای هربشر زنده‌ای است وانسان نیز باتمام اختلافات زبان ورنگ وقیافه ، احساسات وتمایلات متشابه و یکنواختی دارد .

نه تنها شعروغزل سعدی وحافظ شیراز، بلکه سخن هاینه و گوته آلمان ، پوشکین و تولستوی و لرمانتوف وگورکی روسیه ، شکسپیر و اسکاروایلد انگلستان و ویکتورهوگو و لامارتین و شاتوبریان فرانسه نیز بدنیا تعلق دارد، زیرا زبان مردم رنجدیده وسوخته دنیاست .

متأسفانه دراین کتاب مجال سخن برای نوشتن شرح زندگی و آثار همه سرایندگان وگویندگان نیست ، دراینجا فقط میباید از ویکتورهوگو شاعر و نویسنده وتآتر نویس بزرگ فرانسه سخن بمیان آورد، زیرا کتاب حاضر نیز ازاو است .

این نویسنده وشاعر گرانمایه و بشردوست در ۲۶ فوریه سال ۱۸۰۲ دربزانسون دیده برجهان گشود، ایام کودکی بهمراه پدرخویش درسفر بود وچون هنگام تحصیلش فرارسید ، بدبستان رفت و پس از مدتی با مساعدت دوبرادر دیگرخود که ازوی بزرگتر بودند، بانتشار روزنامه‌ای همت گماشت . اواز چهارده‌سالگی شروع بنویسندگی کرد و باندك زمانی درکار ادبی توفیق یافته و در نتیجه مقدمه‌ای که بر نمایشنامه «کرمول» نوشت ، بعنوان پایه گذار سبك رمانتیسم در ادبیات فرانسه شناخته شد .

عشق بنویسندگی و بلندپروازی وی ازهمان دوران جوانی همچون کوره پرهیجان اخگری زبانه میکشید ، او نمیخواست همچون نویسندگان وشاعران کم مایه بازاری ، کالای بیرونق ومبتذل بجهان عرضه دارد ، دل او درهوای پریدن بمکانها و بلندیهائیکه دست هیچ بشری بآن نرسیده وخیال هیچکس درآن گوشه‌ها به پرواز نیامده است ، میطپید !.

اواز خواندن اشعار زیبای شاتوبریان لذت میبرد و در آغاز کار نویسندگی میگفت : میخواهم شاتوبریان باشم ، یا هیچ !.

بعدها همین نویسنده بمقامی رسید که تمام بزرگان ونویسندگان وهنرمندان دربرابر بزرگی و عظمتش سر تعظیم فرود آوردند . او درحقیقت بآرزوی بزرگ خود نائل آمد وتوانست شاهین‌خیال واندیشه را تا بآنجا که مطلوب وآرزوی نهائیش بود بپرواز آورد . همانطوریکه سعدی با ایجاد گلستان ، خود وجهانی را جاویدساخت ، هوگونیز باآثاری همانند: بینوایان و گوژپشت نتردام وکارگران دریا ومردی که میخندد و ناپلئون کوچك واشعار و قطعات زیبا و دل‌انگیز ....

وبا پایه گذاری مکتب رمانتیسم در ادبیات و هنر نام خود را زنده وجاوید نمود .

هنر نویسندگی و هدف قهرمانان‌داستانهای هوگو همواره موضوعات اخلاقی است واومیکوشدکه فساد وآلودگی وتباهی وراه رهائی ازآن‌را دربرابر

خوانندگان مجسم‌سازد، شما باخواندن کتابهای هوگو گذشته ازاینکه ازمزایای یك داستان بهره‌مند شده و لذت میبرید، درضمن نیز باوضوح بسیاری بخصوصیات زندگی ، عرف و عادات واخلاق وطرز حکومت آن مردمی که وی قهرمان داستانهای خود را ازآن میان برگزیده است ، پی‌خواهید برد ومردم‌آن دوره حتی چگونگی ساختمانهای آن زمانرا خواهید شناخت .

کتابهای هوگو همگی بکرو بدیع و ارزنده است . اگر گروهی ازنویسندگان وهنرمندان درتمام دوران کارادبی وهنری خویش فقط یك‌اثر ارزنده و شاهکار دارند ، ویکتورهوگو گذشته از « بینوایان » چندین اثربدیع دیگر نیزداردکه یکی ازآنها همین کتاب حاضراست .

NOTRE – DAME DE PARIS یا « گوژپشت‌نوتردام» که خوانندگان عزیزآنرا دردست دارند ، اثرزیبا وشاهکار جاویدان و بزرگی است‌که پس‌از بینوایان درردیف بهترین کتابهای اوست . این کتاب ازیك‌حادثه تاریخی الهام گرفته ورنگ‌آمیزی عاشقانه‌ای‌دارد. درمیان اوراق این‌کتاب شماقهرمانان شگفت انگیزی را با صورتها و سیرتهای گوناگون خواهید یافت‌که هرکدام آرام آرام بدنبال سرنوشت خویش روانند .

تم داستان همچون دریای‌آرامی‌که رفته‌رفته طوفان‌خیز میشود و سکون وآرامش را از خود دور میسازد . جالب توجه و بسیارگیرنده و قوی است و

خواننده هرچقدر جلوتر میرود و اوراق بیشتری را پشت‌سر میگذارد ، برای‌دانستن پایان داستان‌حریص‌تر است ، بطوری‌که اگرخواننده عجول وکم‌حوصله‌ای بتواند درآغاز شروع داستان‌کتاب را برهم نهاده و ازخواندن آن چشم بپوشد ، مسلماً در وسط داستان نخواهد توانست .

رازکار نویسندگی وموفقیت شگرف وعالمگیر هوگو نیزدر همین‌جا نهفته است‌که اوبرخلاف دیگر داستان سرایان درآغازکار چابك ودر پایان وامانده نیست . هوگو در داستانسرائی بسیار تیزبین و نکته سنج است . اوهمچون هنرمندی‌که تابلو نفیسی زیر دست دارد ، خوب میداندکه مورد استعمال هریك از رنگها کجاست .

این خردمند داهی ، خواننده را آرام‌آرام بدنبال خود میکشد . درشهر بزرگی همچون پاریس میگرداند وشما همینکه چند صدقدم همراه اورفتید ، دیگرنمیتوانید بازگردید . یك‌نیروئی‌که میتوان‌آنرا خلاقیت وهنرمندی و ابتکار نام نهاد ، خواه ناخواه شما را تا پایان داستان باخود میبرد .

دراین‌کتاب ، شما نمونه‌های گوناگونی از زندگی را می‌بینید : انحراف و سقوط یك‌کشیش ، هرزگی وولنگاری یك‌طلبه ، عیاشی وبدعهدی یك‌افسر عشق وعلاقه پابرجا وشدید یك دختر کولی، فداکاری وازخودگذشتگی یك‌هیولای آدم‌نما وخلاصه تمام‌مردم پاریس را ازولگردان وکولیها و دزدان گرفته تالوئی

یازدهم خواهید شناخت .

هوگو در این کتاب اعجاز میکند و با آن مهارت و چیره دستی که از خصوصیات نویسندگی اوست ، انسانیت و ازجان گذشتگی آدمی را که ازهمه جا رانده شده و پشت و پناهی ندارد و بواسطه زشتی خویش مطرود همه است ، آنقدر خوب و استادانه رنگ آمیزی نموده ومجسم میسازد که بهتر از آن امکان پذیر نیست . این هیولای گوژپشتی که تقریباً در همه جای کتاب بچشم میخورد و در واقع قهرمان داستان است در برابر خوبی ومهربانی و ابراز وفاداری نسبت بآزادکننده خویش، خود را بهر آب و آتشی زده و تاسرحد فداکاری پیش میرود .

ویکتورهوگو دراین کتاب مفهوم شعر سعدی، «صورت زیبای ظاهر هیچ نیست ای برادر سیرت زیبا بیار» را استادانه باقلم موشکاف خود تجزیه وتحلیل نموده وبقالب داستان ریخته است .

هوگو، دراین کتاب غم انگیز و آموزنده ودر این شاهکار عالی تاریخی وعشقی حقایق تلخ زندگی و مفاسد ومعایب نادانیهای یك اجتماع دور از تمدن را برخ بشریت کشیده و اورا با تازیانه‌ای که هم عبرت آموزاست وهم خیرخواهانه ، تأدیب نموده ودلسوزانه راه زندگی را نشان داده است .

این نویسنده عالیقدر هنگامیکه آخرین اثر خود را مینوشت ، متجاوز ازهشتاد سال داشت . وی پس از ۸۳ سالگی زندگی سراسر افتخارآمیز در ۲۲

مه سال ۱۸۸۵ زندگی را بدرود گفت . اوبا بینوایان ودرماندگان اجتماع پیوندی ناگسستنی داشت وآنانرا یاوری مینمود . پیوند وی آنقدر استوار و صمیمانه بود که در واپسین عمر خود وصیت کرد که جسدش رابا تابوت گدایان بگورستان برده و بخاك بسپارند .

درپایان لازم‌است یادآورشوم که درآغازکار درنظرنداشتم قسمتهائی ازکتاب را نادیده انگاشته و از ترجمه آن خودداری کنم ، ولی هنگامی‌که باین نکته برخورد نمودم که بعضی ازقسمتهای‌کتاب برای خواننده ایرانی دور از ذهن وخالی ازلطف بوده و چه‌بسا ممکن‌است خواننده را خسته نماید ، ناگزیر از ترجمه اینگونه قسمتها که فقط برای خواننده فرانسوی‌میتوانست ، موردتوجه‌قرار گیرد، خودداری بعمل‌آمده است .

ا ـ کاویان

بامداد روز ششم ژانویه۱٤۸۲ که آهنگ ناقوسهای مردم را از خواب بیدار می‌کرد، عید پادشاهان و جشن دیوانگان باهم مصادف شده بود. مردم با شادی و نشاط فراوانی منتظر نمایش مذهبی بودند. این نمایش بقدری افتضاح‌آمیز ومسخره بود که کشیشان روم به آن اعتراض کرده میخواستند آن جشن را تحریم نمایند. پس از تلاش بسیار، سرانجام دارالفنون پاریس بتمام کلیساهای فرانسه ابلاغ نمود که دیگر کسی حق برگزاری جشن دیوانگان را ندارد، در حالیکه در نظر روحانیون پاریس این‌جشن یکی از اعیاد بزرگ و مقدس بود وبکسانیکه منکرآن بودند، با حقارت و پستی مینگریستند. اهمیت جشن دیوانگان برای مردم پاریس همین بس که یکی‌از بزرگان اواخر قرن پانزدهم گفته است: جشن دیوانگان از عید روح القدس کمتر نیست!..

بدیهی است ممنوع نمودن چنین جشنی کارآسانی نبودو نمیشد روحانیون را ازانجام آن باز داشت. درآنروز غوغا و هیاهوی عجیبی بود درکوچه و بازار مردم را بتماشا دعوت میکردند، همه جا را آذین بسته وآتش بازی باشکوهی‌شروع شده بود. مردم بیچاره وتهیدستی‌که کفش وکلاهشان مندرس وپاره پاره بود بیشتر متوجه چراغانی‌بودند، کاخ دادگستری که محل نمایش بود از آدم موج میزد. همه بآنسو میآمدند، زیرا می‌دانستند که سفیر فلاندرهم بآن مکان خواهد آمد.

گروه تماشاچیان همچون دریای خروشانی بمیدان جلو عمارت می‌آمدند. سالن بزرگ و زیبای ساختمان باحجاریهای

عالی استادان چیره دست تزئین یافته و میز بسزرگی ازسنگ مرمر در وسط قرارداشت . در انتهای سالن چندنفر سربازپاس میدادند و بازیگران خود را برای نمایش آماده میساختند .

گروه بسیاری از مردم پیش‌ازدمیدن آفتاب بآنجاآمده واز سرما میلرزیدند وآنهاکه زرنگ‌تر بودند ، تمام شب را در جلو پلکان گذرانیده بودند تا جای راحت و بهتری بدست آورند .

ازگوشه وکنارسالن صدای شوخی وخنده بگوش‌میرسید، ناگهان ساعتِ دیواری دوازده ضربه‌متوالی‌نواخت و متعاقب‌آن سکوت ممتد و احترام آمیزی تمام سالن را فراگرفت . مردم بتصور اینکه اکنون نمایش آغاز میگردد ، با دیدگان‌کنجکاو و دهان باز بمیزی‌که وسط تالار قرار داشت متوجه شدند ولی از نمایش خبری نبود و فقط آن چهار تن نگهبان ساکت و آرام مثل مجسمه در اطراف میز ایستاده بودند .

از بامداد ، مردم تماشاچی انتظار میکشیدند کـه ظهر شده سفیر بیاید ونمایش شروع شود ،اکنون ظهر فرارسیده‌بود.

پانزده دقیقه‌گذشت و بازهم ازسفیر خبری نرسید ،دیگر صبر و حوصله‌ها داشت تمام میشد وجای آنرا عصبانیت وخشم فرامیگرفت . ناگهان ازمیان انبوه مردم‌یکنفر فریادبرآورد: نمایش ، نمایش... نمایش میخواهیم ، ما دیگر در انتظار سفیر نخواهیم نشست !.

سپس همگی ازکوچك وبزرگ وزن ومرد باشادی وشعف بی‌پایانی پای کوبان و دست افشان تکرارکردند : آری . . نمایش را شروع کنید و گرنه فرماندار شهر را بدار خواهیم آویخت .

صدای همهمه و فریاد مردم در آن تالار میدان وسیع و باشکوه انعکاس ویژه و وحشتناکی داشت. سربازان از ترس جان باختن، همچون درختی که در معرض توفان قرار گیرد ، میلرزیدند ، در این میان ناگهان پرده کنار رفت و یکی از بازیکنان تآتر نمایان گشت و شروع نمایش را وعده داد !

ولی وعده این بازیگری که رل ژوپیتر و آلهه قدرت و خدای خدایان قدیم یونان را بعهده داشت ، فقط بمنظور آرامش و سکوت مردم بود ، لحظه‌ای گذشت و چون نمایش آغاز نشد، مجدداً آن جوان خود را بکنار سرستونی کشانید و با آهنگی رسا و موجدار فریاد زد : نمایش را شروع کنید ، نابود باد ژوپیتر . مرگ بر کاردینال !

وبدنبال آن صدای رعب‌آور جمعیت موج‌میزد و با بیصبری انتظار شروع نمایش را داشت .

ژوپیتر ، از فرط پریشانی ووحشت بالهای مصنوعیش فرو ریخت مثل آدمهای گنگ به تته پته افتاده بود، میترسید طغیان وشورش مردم سر به نیست و نابودش کند . حق داشت ، زیرا در آندم اگر کسی پیدا نشده بود که ویرا از آن مهلکه نجات دهد ، درمیان پنجه‌های خشمگین وانتقام آمیز مردم قطعه‌قطعه شده وبرای همیشه مرده بود .

جوانی که این مسئولیت را بعهده گرفت ، قامتی بلند و اندامی لاغر داشت ، وبا اینکه جوان بود ، برچهره‌اش چین و چروك زیادی دیده می‌شد ولبانش نازك بود وهمواره میخندید، لباس سیاه وکهنه‌ای پوشیده ودرکنار میز مرمر نشسته بودوتا آنوقت هیچکس اورا نمیدید، پس ازآن برخاست وخودرابمیز رسانید وگفت : ژوپیتر !

و چون جوابی نشنید ، مجدداً افزود . ژوپیتر عزیزم !
برای سومین دفعه فریاد زد : باتو هستم ای بازیکر!
مرد بازیگرهراسان ازجای خود پرید و پوزش‌خواست.
ـ زود نمایش را شروع کنید ، پیش ازاین تأخیر جایز نیست . من‌آقای فرماندار را راضی‌میکنم و اونیز رضایت‌خاطر عالیجناب کاردینال را جلب خواهدکرد.

این سخن همچون سروش غیبی درجسم بیجان وافسرده وترسان بازیگر روح تازه‌ای دمید ودرحالیکه قامتش اززیر بار نگرانی و ترس خلاص‌شده بود ، باچهره گشاده و خندانی رو بسوی جمعیت برگردانید وگفت :

ـآقایان ، اکنون نمایش را شروع می‌کنیم .

جوان سیاهپوش باتواضع ووقارخاصی‌که داشت،بجایگاه خویش بازگشت . هنوز ازمقابل ردیف اول تماشاچیان نگذشته بودکه زمزمه‌ای از دو دوشیزه جوان بگوشش‌رسید . اوراصدا زده بودند . جوان همچنان با متانت وفروتنی جلوآمده و در برابر آن دو دوشیزه زیبا ایستاد و گفت : « خانم ، با من فرمایشی دارید؟»

یکی از دوشیزگان‌که ازخجالت سرخ شده و سررابزیر افکنده بود، گفت : « رفیقم میخواهد باشما صحبت‌کند .»

آنگاه هردو سررا بزیرافکندند . جوان دوست میداشت باآنان مشغول صحبت شود و ازاین جهت بالبان متبسم دیدگان مشتاق خود اندام آنان را بـا کنجکاوی مینگـریست ، پس از لحظه‌ای که آندو را آرام و ساکت یافت . ادامه داد :

« خوب،اکنون‌که شماساکت نشسته‌اید، من‌برمیگردم .»

و میخواست برگردد که ناگهان آن دختری که بسیار

خوشگل‌وطناز بود گفت: «آقا، شما این مرد را که‌روی صحنه تآتر آمده میشناسید ؟ ! »

ـ ژوپیتر، خدای خدایان را میگوئید؟.

ـ چطور، او ژوپیتر است ؟!.

جوان‌بالحن‌آرام ودلنشینی افزود : او یکی ازبازیگران تآتر است و در نقش ژوپیتر بازی می‌کند .

ـ از موضوع نمایش چه اطلاعی دارید ؟!

ـ نمایش خوبی‌است ،یك موضوع اخلاقی و علمی است!.

ـ یکی از دختران پرسید : رقص‌وآواز هم دارد؟!

ـ نه‌خانم، دراین‌نمایش ازرقص وآواز هیچ‌خبری‌نیست.

ـ دختر درحالیکه ازدرون دل آه میکشید ومتأثر بود، گفت: « افسوس!.»

این خبر برای زنان و دوشیزگان خوش‌آیند نبود، کم‌کم گفتگوی‌خصوصی وزنانگی‌را آغاز کردند، زیرا شروع‌نمایش و دیدن آن برایشان لطفی نداشت و اصلا چنگی بدل نمیزد !.»

یکی از دختران رو برفیق خود کـرد وگفت : « یادت میآید پارسال چه نمایش‌قشنگی دادند وچقدر ساز وآواز ورقص داشت ؟!»

ـ آری، هنوز آن دختران زیبائی‌که بامهارت میرقصیدند، بخاطردارم .

جوان در برابر آنان ایستاده بود ، دخترها دیگر بـاو توجهی‌نداشتند. جوان‌لاغراندام دراین‌هنگام سخنشانرا قطع‌کرد وگفت : «من بشما توصیه میکنم‌که حتماً این نمایش رابببنید »

ـ تصور میکنید که نمایش خوب وزیبائی باشد ؟

ـ آری ... من مؤلف آن هستم اکنون خواهید دید که

چه نمایش عالی و پرمغزی است .

دیدگان دختران جوان ازتعجب خیره شده بود ، زیرا هرگزتصور نمی‌کردندکه ازاین قیافه نحیف ولاغر چنین‌کاری ساخته است !.

ناگهان صدای‌آهنگ شیرین و هوس انگیز موزیك ، در هوای تـالار طنین افکند ، لحظه ای بعد پرده سالن بالا رفت و چهارتن بازیگر باجامه‌های زرد و سفید و راه راه ، روی صحنه تآتر نمایان شدند ، اینان هریك نماینده ای از طبقات اجتماع بودند. دردست نماینده‌اشراف شمشیری دیده میشد و نمایندگان روحانیون‌وبازرگانان وکارگران نیزهریك‌دارای نشانه‌ویژه‌ای بودند و درعین‌حال برای شناسائی آنان عنوان نمایندگیشان را بخط درشت قلاب دوزی نموده و بدامنشان نوشته بودند وپائین دامن‌نماینده کارگران‌این کلمه‌جلب‌توجه میکرد :«من کارگرم!.»

از نخستین لحظه‌ای که نمایش شروع شده بود ، دیگر آقای پیرگرینگوار بدوشیزگان شوخ چشم توجهی نداشت و از صحبت باآنان کناره گرفت . اوتمام حواسش در اطراف‌نمایش دور میزد وبجرئت میتوان گفت که هیچ قلبی‌لرزانتر ودیدگانی نگرانتر از قلب و چشم اونبود ، گردنش کشیده‌تربنظر میرسید وازتمجید و تعریفی که در باره اشعارش‌میشد ، ازشادی درپوست خود نمیگنجید.

مردم غرق در تماشابودند، در اینموقع گدائی ژنده‌پوش ازستونی بالا رفته و با قیافه خنده‌آوری که بخودگرفته بود ، حرکات بازیکنان‌را می‌نگریست . ناگهان جوانی که در غرفه بـالا قرار داشت باصدای بلند خندید وگفت : « اوه .. عجب حلبه‌گری است ، چه جای خوبی دارد؟!»

این‌خنده نابهنگام، همچون‌صدای گلوله‌ای‌که درصحرای پهناور پراز کبوتری انعکاس یابد ، تماشاچیان را متوجه خود کرد. همه چشم ازصحنه تآتر برگرفته و بگدا نگاه کردند . گرینگوار مثل‌کسی که دچار صاعقه شده باشد ، از شدت خشم میلرزید !.

برای گدا موقع بسیار خوبی فرا رسیده بود ، بالحنی حزن آلود و ترحم انگیز گفت : « بخاطر خـدا چیزی بمن بدهید !.»

جوانی‌که اورا شناخته بود گفت : توهستی‌کلوپن ؟!

سپس‌ازهمانجاکه نشسته بود پولی درکلاه‌گدا انداخت ، گدا پول‌را درجیب خود گذارده مجدداً با همان ژست و لحن مخصوصی‌که داشت تکرارکرد : بخاطر خداچیزی بمن‌بدهید .

پیر گرینگوارناگهان فریادزد : « بازی راشروع کنید.»

و دراین میان دیدکه دامن لباسش را از عقب میکشند ، باعصبانیت برگشت ، ولی هنگامیکه آن دختر زیبا روی خوش اندام را در مقابل خود یافت ، بی درنگ لبخندی در گوشه لبانش نقش بست .

ـ آقا دیگر نمایش نمیدهند ؟!

ـ چرا ، الساعه شروع میکنند .

پیر گرینگوار ازاین سئوال‌خوشش نیامد و همچون‌کسی که بر زخمهایش نمك پاشیده باشند ، بنظر میرسید .

طولی نکشیدکه صدائی برخاست : کاردینال .. کاردینال دوبورین دارد میآید .

کاردینال دوبوربن ، ریاست روحانیون را بعهده‌داشت و با پادشاه فرانسه دوست بود و هرشب از درون قصرش صـدای

موسیقی بگوش‌میرسید، اوپس از ورود بتالار نمایش باخوشروئی در برابر مردم تعظیمی‌کرد و درجای خود قرارگرفت . سفیر فلاندر نیز با همراهان خود پس ازلحظه‌ای به تالار آمد.

هنگامی‌که کاردینال وسفیر مشغول تعارف بودند ،مردی تنومند و چهارشانه میخواست از همان دری‌که سفیر آمده بود ، داخل شود . دربان جلوش راگرفت و گفت: ازاین در عبور و مرور ممنوع است ، داخل نشوید ؟

مردشانه‌هایش‌را بالا انداخته‌گفت : فضولی موقوف !.

دربان که‌از رفتار تندوزننده تازه وارد خشمگین شده‌بود، گامی فراتر نهاد وپرسید: آقا شماکیستید ؟ .

ـ کوپنل !

ـ چه‌کاره‌اید ؟

شغل من کفاشی است وجزء مأمورین سفارتم !

دربان درشگفت بود که چگونه مأمور سفارت‌یکنفر کفاش است . کاردینال نیز که سخنان آنانرا شنیده بود، رنگ‌برنگ میشد و از خجالت عرق میریخت، زیرا باتمام تلاشی‌که برای حفظ آبروی خود مینمود ، اکنون میدید که رفتار و کردار میهمانانش باعث افتضاح و آبروریزی است . اوپذیرائی از یك سفیری‌که چنین مأمورینی‌را بهمراه خودداشت ، مخالفت‌حیثیت و شئون زندگی خویش‌میدانست واز این دیداراجباری خرسند نبود !

یکی ازکارمندان سفارت‌که نکته را دریافته بود ، جلو دویده تازه وارد را چنین معرفی نمود :

« عالیجناب‌کوپنل کشیش شهرستان کاند ، و ..»

ـ نه ، لازم بمعرفی نیست من‌کوپنل کفشدوز هستم .

ومتعاقب آن ازانبوه مترا کم جمعیت صدای خنده وفریاد
رئده بادکوپنل هوای تالاررا لرزانید !.زیرا اکثریت مردمی
که سرتاسرسالن راپرکرده. بودند، ازطبقه سوم بوده وکوپنل
راجزء خود میدانستند وآن هنگامیکه درباریان را بیادتمسخر
و توهین گرفت ، صد چندان برمحبوبیتش افزوده گشت .

گدا همچنان در جای خود نشسته و پاهایش را رویهم
انداخته بود ، بدون اینکه بکسی ، حتی مأمورین دولت ودربار
اعتنائی کند ، استغاثه میکرد آقایان ، بمن کمك کنید !.

کوپنل پس‌از ورود بتالار ، یکراست بجانب گدا رفت و
درکناروی‌نشسته و پس از لحظه‌ای دست‌خود را روی شانه گدا
گذارده آنگاه هردوشروع بصحبت کردند ، تماشاچیان همگی
مراقب رفتار آنان بودند وآندو را بیکدیگر نشان می‌دادند .
برخی نیرمی‌خندیدند وآنهاکه قدشان کوتاه بود . ازجای‌خود
برخاسته کوپنل وگدا راکه همچون دو دوست یکدل درکنارهم
نشسته درد دل میکردند ، مینگریستند . توجه تماشاچیان به
حرکات ورفتارآندو ، نظم وآرامش سالن را بهم‌زد . کاردینال
همینکه چگونگی همهمه وغوغای‌مردم وآشفتگی سالن‌را دریافت
و چشمش برکلوپن افتاد ، درحالیکه ازشدت عصبانیت برخود
میلرزید ، روبفرماندارکرد وگفت : این گدای بیسروپا را به
رودخانه بیانداز!

کوپنل در حالیکه دست دوست خود را دردست داشت ،
گفت : « آقای کاردینال ، کلوپن یکی‌از دوستان من است !.»

کاردینال ازخجالت سررابزیرانداخته وبیکی‌ازکشیشان
که درکنار دستش نشسته بود ، اشاره‌ای‌کرد وگفت : « واقعاً
پادشاه فلاندر عجب مأمورین عالیمقامی نزد ما فرستاده است!»

بهمان اندازه که کاردینال ازهمنشینی باکوپنل وپذیرائی ازاو نفرت داشت وخجالت میکشید و افسرده بود . در عوض مردم از رفتار جوانمردانه گوپنل که گدا را در پناه حمایت و نوازش خود قرار داده بود ، خرسند وشادمان بودند . کوپنل ازآن پس دردل مردم پاریس محبوبیت ویژه‌ای بدست آورد .

رشته نمایش از نخستین لحظه‌ای که کاردینال پا بدرون سالن نهاد ، گسیخته شده ودیگرهیچکس دربند شروع آن نبود. دراین میان تنها کسی که بنمایش میاندیشد گرینگوار آن جوان فیلسوف سیاه‌پوش لاغراندام بود که بستونی تکیه داده ودر افکار دور و درازی سیرمی‌کرد .

تقریباً از ورود کاردینال و قطع شدن نمایش نیم ساعت میگذشت ، گرینگوار دراینمدت هرقدرکوشید که نمایش‌دوباره آغاز گردد ، نتیجه‌ای حاصل نشد و هرقدر برای جلب‌حمایت تازه واردین تعظیم‌کرد اثری از تجدید نمایش پدیدارنگشت . هنگامیکه ازهمه جا مأیوس و رانده شده بـود ، بدوشیزگان زیبائی که درآن حوالی بودند ، متوسل گردید که مجدداًشروع نمایش را بخواهند !.

ولی دخترها نیز توجهی باو نکردند . گرینگوارکـه دیگر حوصله‌اش سررفته بود ، رو بمرد تنومندی که آن طرف دستش‌قرارداشت کردو گفت: «چطوراست دوباره شروع کنیم؟!»

ـ چه !.

ـ نمیخواهید نمایش شروع شود ؟.

مرد تنومند جوابش نداد . گرینگوار بگمان اینکه وی شروع نمایش را خواهانست ، گفت : در این صورت بـا من همکاری کنید .

ومتعاقب آن بانگ برآورد: ما نمایش میخواهیم!

گرینگوار تنها بود . آن‌مرد تنومند همچنان آرام نشسته وبفریادهای گوش‌خراش وی توجهی نداشت وحتی برای یکبار هم شروع نمایش را درخواست نکرد !.

آنان که از مقدمه طولانی و مفصل تاتر خسته شده و به شروع آن علاقه‌ای نداشتند ، ناگهان فریاد زدند : « نه ، ما این‌نمایش خسته‌کننده ومهمل را نمیخواهیم ، مرده‌باد نمایش!»

ولی گرینگوار کسی نبودکه بآسانی دست از عقیده خود بردارد . بازهم فریاد میزد و شروع نمایش را مطالبه میکرد و بالاخره نیز پس ازکشاکش وتلاش : پیروزگشت . کاردینال برای رهائی از چنگال افکاری کـه هرلحظه آزارش میداد ، فرماندار رامخاطب ساخته گفت: بگوئید نمایش را شروع کنند.

ولی دستورکاردینال مورد پسند و رضایت مـردم نبود . مردم خسته شده بودند و نمی‌خواستند آن نمایش بی سروته و کسل کننده را بشنوند . کوپنل نیز با مردم هم آوازگشته و بی‌علاقگی خود را بشروع نمایش اعلام کرد وگفت : در شهر ما روز جشن دیوانگان تماشائی است . اگـر بدانید چه‌کار می‌کنند ؟!

سپس افزود :

درچنین روزی مردم دورهم جمع شده سرازپنجره بیرون آورده مضحك‌ترین قیافه‌ها را بخود میگیرند . در این میـان خنده‌دارترین قیافه‌ها را بعنوان برنده مسابقه انتخاب‌کرده به پادشاهی دیوانگان منصوب مینمایند آری .. آئین و رسم شهر ما در روز عید دیوانگان چنین است !

پیشنهادکوپنل برای آن جمعیت‌که میخواست آن روزرا

با شادی بگذراند ، بسیار عالی و مورد پسند بود ، همه از آن پیشنهاد راضی بودند غیر از کاردینال و گرینگوار !.

کاردینال وقتی که در مقابل چنین روش ناهنجار و غیر منتظره‌ای قرار گرفت ، خواندن نماز ورسیدگی بکارهای فوری و ضروری را بهانه ساخته با همراهانش از در خارج گشت و مردم که بهنگام آمدنش آنقدر ناشکیبا بوده و دقیقه شماری میکردند ، کوچکترین اعتنائی باو ننموده و همچنان سرگرم کار خود بودند .

تازه شوخی و مسخره بازی شروع شده بود واز گوشه و کنار کلمات زشت ورکیك بگوش میرسید . ژستهای گوناگون و حرکات خنده آورچنان مردم را بخود مشغول کرده بود که دیگر سخنی از سفیر و کاردینال و کفش دوز و گدا برزبان کسی رانده نمیشد . صداهای گوناگونی بگوش میرسید .

اوه ... این را ببین ؟.

ـ نه، قیافه این یکی مضحکتر است !.

دوشیزه‌ای که رفیقش را صدا میزد: آری ... این شوهر تو نیست ؟

و دیگری فریاد میکرد : حرف نزن ، فقط صورتت را نشان بده !

از میان همهمه و غوغا ، صدائی میگفت : این یکی را ببین چقدر گوشهایش بزرگ است !.

سالن تآتر همچون دریای خروشانی متلاطم بود وهجوم مردم بطرف پنجره‌ای که پله‌کانی از دوصندوق داشت ، هرلحظه زیادترمیشد . انبوه جمعیت روبهم میغلطیدند ، ناگهان ناله‌ای برخاست : آه ... خفه شدم !..

گرینگوار که درتصمیم خود هم چنان استوار و پا برجا بود ، با خود می گفت : باید ازاین مـردم نادان و بی‌انصاف انتقام بگیرم ، باید آنها را مسخره کنم !.

چندین قدم در تالار جلوو عقب رفت وآنگاه درحالیکه معلوم‌بود که ازافکار پیشین خود صرفنظر کرده‌است ، ادامه داد: نه ، تسلط و قدرت ادبیات در زندگی مردم اعجاز میکند ومن هرگز مقام ارجمند هنرودانش را با کینه‌جوئی وانتقام لکه‌دار و ننگین نخواهم‌کرد .

دوشیزگان جوان رفته بودند وهیچکس در اطراف‌شاعر نبود ، گرینگوار برای اینکه خود را ازهجوم افکار گوناگون خلاص‌کند . جلورفت و دستی برشانه پیرمردی که چرت میزد نهاد وگفت : آقا من ازشما متشکرم !.

پیرمرد خمیازه‌ای‌کشید وگفت : برای چه ، من که‌کاری نکرده‌ام ! .

ـ شما خوب تآتررا تماشا میکردید، انصافاً مرددانشمند وهنرشناسی هستید .

ـ از محبت شما ممنونم .

ـ خوب‌آقا . نمایش چطور بود؟.

ـ بد نبود !

بیچاره گرینگوار که برای نوشتن تآتر ساعتها وقت خود را تلف‌کرده بود ، ازاینکه یك پیرمرد ازوی تعریف میکرد ، از شادی در پوست خود نمی‌گنجید ، و اگر باین تمجید هم خود را راضی و شادمان نشان نمیداد ، چه میتوانست بکند؟.

گفتگو درمیان پیرمرد وگرینگوار همچنان ادامه‌داشت که ناگهان غریو و فریاد مردم رشته سخنانش ازهم‌گسیخت !

پادشاه دیوانگان انتخاب شده‌بود .

او ، با آن قیافه زشت و تمسخرانگیز ، با بینی پهن و دهان گشاد و لبان برگشته وکلفت و دندانهای دراز وبدقواره‌و نامرتب سرازپنجره بیرون آورده بود !.

ابروهای پرمویش چشم چپش‌را درپناه خود گرفته بود و برروی سیاهی چشم راستش ، دانه‌ای درشت دیده میشد .

کلوپن‌وکوپنل با آنهمه لودگی و مسخره بازی ، وقتیکه چشمشان به قیافه عجیب و ترسناك آن موجود شگفت انگیزافتاد، اعتراف کردندکه فقط او می‌تواند پادشاه دیوانگان گردد .

قیافه وحشتناك و عجیبی داشت ، سرش بزرگ و موهای تمام بدنش قرمز وپاهایش کج ومعوج بود وبرآمدگی بزرگی پشت کمرش بنظر میرسید ، ولی با تمام این خصوصیات ،بسیار زورمند وچالاك بود.

این هیکل ناقص و این هیولای انسان نما ، کازیمودو گوژپشت نتردام نام داشت و عربامداد ناقوس‌کلیسای پاریس‌را بصدا درمیآورد .

ازمیان مردم یکی فریاد زد : زنهای آبستن خبردار!

زنی گفت : واقعاً میمون عجیبی است .

زن دیگری نیز افزود : چه بد ترکیب و شگفت انگیز است ... بشیطان شباهت دارد !.

کازیمودو، بامتانت و آرامی ایستاده بود. درآن‌نزدیکی‌هایش چند دانشجو اورابیادتمسخر گرفته بودند ، یکی‌ازآنان جلوتر رفت و خواست چیزی بگوید‌که ناگهان هیولای‌یك‌چشم قلاب کمربندش را گرفته وچندین قدم آنطرفتر پرتابش کرد!.

کوپنل‌که از زورمندی کازیمودو در شگفت بود ، چندین

گام بسویش آمد و گفت: «تو عجب زشت زیبا نمائی هستی، این شغل فقط برازنده تو است» و آنگاه منتظر ماند که کازیمودو سخنی بر زبان راند ولی او همچنان ساکت وآرام وبیحرکت ایستاده بود وچیزی نمیگفت .

ـ چرا حرف نمیزنی . مگر کری ؟

کازیمودو که ازدیدن کوپنل خوشش نیامده بود ،بایکچشم نگاهی خشم آلود بروی افکند ، ولی حتی یك کلمه هم بر زبان نیاورده گوزپشت نتردام گذشته از آن خصوصیات که برای پادشاهی دیوانگان لازم بود وضرورت داشت ، لنگ نیز بود!.

کوپنل وقتی که آن خشم زایدالوصف و وحشت آور را دید ، با آنهمه غرور و متانت و بی‌پروائی که در خود سراغ داشت ، ناگزیر چندین گام فراتر نهاد و از برابر کازیمودو رد شده هنوز چند قدم نرفته بود که پیر زنی گفت : آقا ، این نمیشنود !.

ـ خوب ، اینهم یکی‌ازصفات دیگرش .

دراینموقع ژان فرلو، برادر کشیش کلیسای نتردام گفت: بیچاره بواسطه نواختن ناقوس کلیسا گوشش کرشده !

یکی پرسید: زبان هم ندارد ؟!

ـ چرا میتواند حرف بزند !

ناگهان دوازده تن ازمردان تنومندی که برای تهیه تحت ـ روان رفته بودند ، با در دست داشتن تاجی از مقوا ، نمایان شده کازیمودو را درحالیکه کوچکترین آثاری ازنشاط وشادی در چهره‌اش دیده نمیشد ، بلکه از دیدن آنهمه صورتهای زیبا رنج میبرد و درعذاب بود ، در آن گذارده از آن جاحرکت کردند !

آغاز حرکت مردم وتهی شدن تالار از انبوه جمعیتی که کوچکترین توجهی بنمایش نداشتند ، برای گرینگوار مسرت بخش بود و باخود میاندیشید : خوب شدکه رفتند ، این‌مردم بیسواد و نادان از تآتر چه میفهمند!؟

ولی ناگهان بخود آمد که هیچکس در سالن نمانده و جزعده انگشت شماری همه رفته بودند . خواست برود وآنان را بتماشای نمایش دعوت‌کند » ولی صدائی اورا ازاین اندیشه بازداشت .

جوانی‌که ازدرون سالن‌بیرون را مینگریست ، صدا زد: آی .. نگاه کنید ، اسمرالدا در میدان است .

ومتعاقب آن بازمانده جمعیت‌پا بدویدن گذارده وبسوی میدان رفتند . پیرگرینگوار ، در حالیکه نخستین باربودکه‌نام اسمرالدا را میشنید و ازشنیدن چنین نامی متحیرمانده و مردم بیدانش وسفله پروررا نفرین می‌کرد ، با خود چنین میگفت: آه ... عجب مردم دور از تمدن و دانش و فرهنگی که چنین گدای بی‌سروپا وکفشدوز مسخره‌ای را بمن ترجیح میدهند و بادبیات و هنر علاقه ندارند .

... راست است تمام‌بزرگان و دانشمندان در زمان‌خود تحقیرشده‌اند ؛ تازه‌آفتاب غروب‌کرده وتاریکی پروبال گشوده بود . گرینگوار از اینکه میتوانست در تاریکی شب ، رنجهای درونی خودراتسکین‌بخشد ، خوشحال بود ، ولی این‌خوشحالی هرگز نمیتوانست روح شکسته‌اش را آرامش بخشد، زیرا این شاعر بینوا تمام پیش بینیهای خود را نقش برآب میدید.اولین نوشته اش باعدم اعتنا و سردی مواجه شده بود ، در حالی‌که چنین تصور میکرد که از نوشتن این تآتر میتواند مشکلات

زندگی خود را برطرف سازد . کرایه خانه‌اش بتأخیر افتاده و شش ماه از موعد آن می گذشت. دوازده شاهی بدهکار بود. آری دوازده شاهی !.

این مقدار در حقیقت دوبرابر دارائیش بود !.

نمیدانست چگونه شب را بصبح آورد . جز سنگفرش خیابان و کوچه و سکوی کلیسا هیچ جا بخاطرش نمیرسید .

ناگهان بخاطرش رسید کـه چندی پیش ، در یکی از خیابانها سکوئی دیده است باخود گفت : آری .

آنجا برای گدایان وشاعرانی مانند من بسیار نیکوست.

و سپس سالن تآتر را ترك کرده بخیابان آمد . ناچار بود از میدانی که محل اجتماع مردم است ، بگذرد صدای طبل‌وشیپور امواج هوارا می‌شکافت، بچه‌ها آتش‌بازی میکردند وصدای همهمه و جیغ و دادشان بلند بود .

گرینگوار از روی‌پلی که سرتاسر آنرا آذین بسته‌بودند، گذشت و از فرط عصبانیت چند فحش نثار آتش بازی و جشن وعید دیوانگان کرد و بکوچه‌نسبتاً تاریك وخلوتی داخل گشت، ولی هنوز بیش‌ازچندقدم نرفته‌بود که پایش در گودالی‌فرورفت.

گرینگوار بدون‌اینکه خونسردی‌را ازدست بدهد، براه خودادامه داد . کوچه‌ای پر گل ولای بود. پس‌از لحظه‌ای که بدالان کلبه چوپانی رسید، اندکی ایستاده و ناگهان زیر لب زمزمه کرد: توچه خوشبخت و سعادتمندی ای چوپان که‌هرگز دراندیشه افتخار نیستی. تورا به سفیر وکاردینال وپادشاه نیازی نیست .

آه ... مثل من شاعر و نویسنده نیستی کـه مسخره ات کنند و بریشت بخندند ، در این هنگام شب از سرما نمیلرزی

و بخاطر دوازده شاهی اینقدر رنج و ناکامی را تحمل نمیکنی!

ولی چوپان خودرا برای رفتن بتماشای جشن دیوانگان آماده میساخت و با ترقه بازی می کرد. هنگامیکه گرینگوار در برابر پنجره مشرف بکوچه خانه چوپان رسید، ناگهان ترقه‌ای پشت سر او بزمین افتاد و صدا کرد.

شاعر که غرق در افکار خود بود، ازین صدا دچار وحشت گردید و بند دلش پاره شد.

دشنام گویان با قدمهای تندی از آنجا گذشت وچون در برابر رودخانه سن رسید، بر امواج سهمگین و خروشان رودخانه نظر افکند و خواست خود را از قید آنهمه ناکامی برهاند، در این اندیشه بود وداشت تصمیم نهائی رامی گرفت، اما بی اختیار راه راکج کرده و بسوی میدان گرو رفت.

خاطرات ویادگارهای میدان گرو برای گرینگوار کاملا روشن بود و میدانست که چه بسیار مردان مجرم و بیگناه در آنجا برفراز چوبه‌های دار جان داده‌اند و برج عذابی که در آنسوی میدان خودنمائی میکرد باچه قساوت وبیرحمی گناهکاران راشکنجه وآزار می‌داده است. خوشبختانه مدتها بود که دیگر آنرفتارهای غیر انسانی و ننگ‌آور موقوف شده بود از قرن پانزده، این رسم ظالمانه و دور ازانسانیت در نتیجه مخالفت جدی مردم منسوخ گشت واین بلا وبدعت ننگین وآبرو بربادده از آن دیار رخت بسته و مردم راحت شده بودند.

طولی نکشید که گرینگوار خود را به نزدیك آتش که در گوشه‌ای از میدان زبانه میکشید واطراف خود را روشن میکرد. رسانید. از سرما می‌لرزید و بامید اینکه از پرتو آتش بدن سرمازده ولرزانش را لحظه‌ای گرم کند، حلقه‌ای

از مردم راکه دور آتش ایستاده بودند شکافت . اما نگرانی و تشویش مغز استخوانش را سوهان می‌کرد ، زیرا میترسید که ازآنجا نیزدورش سازنده گروه بسیاری ازمردم دور آتش‌حلقه زده بودند و رقص هوس‌انگیز ومستانه دختری‌راتماشامیکردند.

چه دختر زیبا و نمکینی !

گیسوان سیاهش درپرتو شعله‌های‌آتش طلائی‌رنگ‌بنظر میرسیدوبادایره کوچکی‌که دردست داشت روی‌یك‌قالی‌میرقصید. اندام متناسب وچشمان سیاه وگیرنده‌اش‌انسانرا فریفته‌ومجذوب وبی‌تاب می‌کرد !

گرینگوارمشتاقانه دخترزیبا وافسونگر رانگریسته‌غرق درحیرت بود ، زیرا این نخستین بار بود که چنین زیبا رخ پری‌پیکری را میدید . درحقیقت این دختر فتان و سحرانگیز بحوریان بهشت شباهت داشت !.

سکه‌های مسینی‌که به‌گیسوانش آویخته بود، بهم میخورد وصدا میکرد . ناگهان یکی از سکه ها بزمین افتاد ، خم شد وآنرا اززمین برداشت وبرقصیدن ادامه‌داد. دراینموقع‌شمشیری راکه دردست داشت ، روی پیشانی‌گذارده و باچرخاندن خود درجهت مخالف آن رقصید .

ایندختر شانزده ساله و این‌کولی خوشگل ، گوئی‌هوس رقص داشت . زیرا بدون احساس خستگی همچنـان میرقصید . مردم تمام حواسشان متوجه حرکات دختر بود و ازمیان آنهمه مرد وزن یک مرد سی‌وپنج ساله بیشتربااین صحنه توجه داشت و معلوم بودکه درآتش عشق وناکامی می‌سوزد ، نگاهش‌آمیخته باهزاران درد بود !

پی‌درپی آه می‌کشید وگاهگاهی نیز میخندید . ولی‌این

خنده ، خنده‌ای تصنعی بود که در آن کوچکترین آثاری از مسرت دیده نمیشد . دیگران چون میخندیدند و شادی مینمودند . او نیز ناچار بود بتقلید دیگران و برای اینکه اندوه خودرا پرده پوشی نماید ، لبان خود را حرکت دهد .

دختر جوان ازشرط خستگی ایستاد و متعاقب آن مردم برایش کف زدند .

آنگاه صدازد : جلی ، حالا نوبت تست !

ناگهان گوسفندسفیدی که شاخهایش ظریف بود وقلاده‌ای طلائی‌رنگ بر گردن داشت . اززمین برخاست و نزدیکتر آمد ودر برابردختر ایستاد .

سپس پرسید : جلی ، حالا چندمین ماه سال است ؟.

ودایره خود را در برابر گوسفندان قرارداد . جلی آن گوسفند قشنگ سم خود را یکبار بدایره زد .

مجدداً پرسید حالاچه ساعتی است ؟

گوسفند تربیت شده ، در این موقع هفت ضربه متوالی بدایره نواخت .

آری ... براستی ساعت ۷ بود زیرا پس‌ازلحظه‌کوتاهی ساعت‌کلیسا مردم را از هر گونه ابهام بیرون آورد ! صدائی از میان جمعیت برخاست : سحروجادو می‌کند !

دخترانه‌کی برخود لرزید ونزدیك بود دایره ازدستش بیفتد که ناگهان مردم برایش کف زدند .

ابرازاحساسات مردم اورا دلگرم ساخت . مجدداً روبه گوسفندکرده پرسید : جلی ، سربازها چه می‌کنند ؟

در اینهنگام جلی دو دست خود را از زمین بلندکرده و در حالیکه بع بع مینمود شمرده ویکنواخت و همچون‌سربازی

که قدم میرود براه رفتن پرداخت !

مردم ازخوشحالی میخندیدند وکف میزدند .

دختر بازهم ادامه داد : خوب جلی ، در کلیسا چگونه موعظه میکنند آه جانمی ... بگو ..!

جلی ، روی دوپا بزمین نشست وباآهنگ غلیظی که ویژه راهبان است سرخود را چندین بار تکان داد .

دوباره صدائی از درون جمعیت برخاست : این گناه‌است این بی‌دینی است !

دختر کولی بدون اینکه توجهی بصدا بکند ، دست خود را برای گرفتن پول بسوی مردم درازکرد و در میان مردم به گردش پرداخت گرینگوارکه محو تماشا بود ، ناگهان خودرا در برابر دختر یافت ، او دایره خود را در جلوگرینگوار نگهداشته مطالبه پول میکرد ، شاعرکه مفتون زیبائیهای دختر شده‌بود ، بی‌اختیار دست بدرون جیب برد وخواست پولی‌بدهد، غافل ازاینکه کیسه‌اش خالی است وهیچ‌چیز ندارد ، بخود آمد از شرمندگی در آتش حسرت گداخت . دلش میخواست تمام دارائیش وکشورآمریکا را باوببخشد. ولی افسوس‌که نه دارائی داشت و نه‌کشورآمریکا هنوزکشف شده بود !.

پیر گرینگوار دیگر نتوانست در آنجا بماند ، همچون پلنگ تیرخورده و گرسنه‌ای خودرا از جمعیت کنار کشید . گرسنگی داشت آزارش میداد و حتی یك لقمه نان هم گیرش نیامده بود !.

پیرزنی ازآنگوشه تاریك میدان غرولند میکردومیگفت : بازهم اینجا آمدی ، ای جادوگر لعنتی ؟!.

پیر گرینگوار میخواست برود وفکر آب و نانی‌کندکه

ناگهان آهنگی شیرین و روح نواز اورا از رفتن باز داشت ، صدای گیرنده و التهاب‌آور خواننده مثل نیروی جذب کننده آهن ربا شاعر را بدانسو کشانید .

دوباره بسوی میدان برگشت وچون چندین قدم جلوتر آمد خواننده را شناخت .

آری ... این صدای ملکوتی و دلنشین ازاو بود . این همان رقاصه هنرمند بود که چنین عاشقانه میخواند و اندوه فراوان دیرین را از ضمیر خاطر میزدود !

صدا بزودی خاموش شد ، زیرا پیرزن مجدداً پرخاش کرد : پرنده دوزخ خفه شو !

شاعر که شادی‌خودراتباه دید ازسینه‌پرسوز آهی برآورد و گفت :

ـ آه .. تف برتوکه چنین سازخوش‌آوازی راشکستی!

تازه دسته‌های اوباش و ولگرد و گدا و جیب‌بر و دزد پاریس که کازیمودو را در محلات و کوچه و خیابانهای شهر گردانیده بودند، باطبل وشیپور بسوی‌میدان‌میآمدند ، کازیمودو، با آن اندام بی ریخت و تمسخر انگیزش ، در حالیکه لبخند میزد ، روی تخت روان‌نشسته بود ولذت میبرد ازاینکه آنطور روی‌دست مردم‌قرار گرفته‌بود، ازشادی درپوست‌خود نمیگنجید، بیچاره حق داشت. زیرا تاآنروز از مردم روزگار جزتوهین وتحقیر وملامت و استهزاء چیزی ندیده و سخن ملاطفت‌آمیزی نشنیده بود .

دراینموقع از صف تماشاچیان همان جوانی که دختر بازیگر زیبا را تهدید کرده بود بیرون آمد و بسوی کازیمودو حمله نموده عصائی را که در دست داشت گرفت واز روی تخت روان بزمین پرتابش‌کرده .

کازیمودو همچون پلنگ خشمگین از زمین برخاست و بحریف حمله کرد ، چیزی نمانده بود کـه در میان پنجه‌های توانـا و زورمند خویش نابودش سازد. ولی هنگامیکه چشمش بقیافه‌جوان که لباس کشیشان برتن داشت افتاد ، ناگهان زانو بزمین زد و اظهار عجز نمود !

این جوان کلودفرلو کشیش کلیسای نتردام واستاد گرینگوار بود . مردم بادیدگان مبهوت و انتقام آمیزی اورا نگریسته و ازتوهینی که به‌کازیمودو نموده بود ، ناراضی وخشمگین بودند!.

کلودفرلو مجدداً دستی برشانه کازیمودو زد واورا برفتن دعوت نمود. دراینموقع مردم میخواستند که کیفر اورا بخاطر توهینی که به‌کازیمودو نموده بود، بدهند . ولی گوژپشت نوتردام صفوف جمعیت را شکافته پیش میرفت ومانع ازاین بود که گزندی باو برسد!.

اورا دوست میداشت وهمه‌جا مراقبش بود . پس‌ازآن هردو جمعیت را پشت‌سر گذارده و بکوچه باریکی که درگوشه میدان قرارداشت ، داخل‌شدند. درتمام این احوال گرینگوار رفتار آندورا بیشتر از دیگران مورد توجه قرارداده وبشگفتی کارمردم وکازیمودو و کشیش میاندیشید . هنگامی که آندو در میان موج تاریکی ازنظر ناپدید شدند شاعر بخود آمد و درحالیکه گرسنگی تمام نیرویش را تحلیل برده بود گفت : آخرمن کجا شام بخورم؟،

دیروقت شب بود، مردم بخانه‌های خود باز میگشتند ورفته رفته میدان ازشلوغی وهیاهو میافتاد. دکان‌هارا یکی پس‌ازدیگری میبستند گرینگوارمثل کسیکه ریسمان بگردنش بسته باشند، بدنبال دختر میرفت. نیروئی اورا بسوی خود میکشید ومثل اینکه عاشق شده بود وشایدهم برای اینکه بتواند خودرا ازگرسنگی برهاند، بدانسو روان بود ، زیرا شنیده بود که صحرانشینان اکثراً مردمان

رؤف و مهربانی بوده و مهمان نوازند ! .

ازکوچه میگذشت وبکسی جز دختر بازیگر وخوش‌صدا که با بزغاله اش همچنان میرفتند ، توجهی نداشت . ناگهان صدای دونفر که ازکوچه میگذشتند و باهم صحبت میکردند ، اورا بخود آورد . سخن از سردی هوا بود .

چندین‌قدم پائین‌تر ، زنی بادوستش‌حرف میزد ومیگفت: مگر شوهرت اتفاق مهمی‌را که دراین چند روزه رخ داده‌است برایت نگفته ؟ !

ـ نه : چطور مگر ! .

ـ آری . . . خانم عزیز . در میدان ، اسب افسری بزمین خورده است ! .

ـ آه : اسب یك افسر ؟!.

و پس‌ازلحظه‌کوتاهی ادامه داد : مگر ممکن‌است که‌اسب افسر به زمین بخورد ؟!

گرینگوار برای اینکه خودرا بدختر برساند ، قدمهارا تندکرد وچون باو نزدیك‌شد . دختر برگشت ونگاهی‌پرارزش ووحشت باوانداخت و برای اینکه او را بشناسد ، در روشنائی چراغ دکانی ایستاد وهنگامی‌که گرینگوار را شناخت، بدون ترس براه خود ادامه‌داد ، ولی هنوز چندقـدم از پیچ کوچه نگذشته‌بودکه ناگهان فریاد زد : آه بدادم برسید:

دختر درپنجه‌های دو مرد تنومند گرفتار شده‌بود و برای رهائی خود تلاش میکرد .

گرینگوار ازشنیدن صدای استغاثه دختر ، ازجای جنبید وخودرا به دختر رسانید ، ولی پیش‌ازاینکه بتواندکاری‌انجام دهد ، گوژپشت نتردام را دربرابر خویش یافت .

هنگامیکه کازیمودو ، گرینگوار را بزمین کوبید. شتابان دختررا برداشته پابفرار گذاشت ، گوسفند وفادار نیز بدنبال آنان دویده ناله میکرد : ناله‌اش ترحم‌انگیز بود و دردناك!.

در این‌موقع یکی از شبگردان که براسب سواربود، از پیچ کوچه نمانان گشته وچون دختررا درچنگال کازیمودو دید، فریادزد : ولش کن ای دزد پست فطرت ! .

کازیمودو که ازاین حادثه غیرمنتظرجاخورده و مبهوت مانده بود : داشت خودرا برای‌حمله وهجوم بافسر کشیك آماده میساخت که ناگهان شتابزده سوار دیگر نمایان شد و تمام آرزوهای او نقش برآب ساختند ، خون‌درر گهایش می‌جوشید و ازخشم و غضب داشت دیوانه میشد .

افسر کشیك وهمراهانش نمیدانستندکه کازیمودو ، این‌دیو مهیب ونفرت‌انگیز چه قیافه وحشت انگیزی دارد ، شاید اگر تاریکی‌شب مانع ازدیدن‌آن صورت زشت نبود همگی‌ازترسشان دختررا رها کرده فرار می‌نمودند .

افسرهمینکه دختر کولی‌راازچنگال گوژپشت نجات داد، اورا جلوی‌خود روی‌زین اسب نشانید وآماده رفتن‌شد . دختر درحالی‌که لبخندمیزد ، پرسید : اسم شما چیست آقای افسر ؟

ـ عزیزم ، من فبوس ، خدمتگذارتو .

وخواست شمشیرش‌راغلاف کندکه ناگهان کولی‌خوش‌آواز همچون پرنده‌ای که از قفس آزاد شود ، خودرا ازاسب‌بزیر انداخت و فرارکرد ! .

افسر درحالیکه ازگریختن دخترغمگین بنظر میرسید ، طنابی‌راکه بگردن کازیمودو انداخته بودند کشید و باهمراهان خود از نظر ناپدیدگشت .

گرینگوار دراثر ضربه‌ای که بمغزش وارد آمده بود ، همچنان بیهوش افتاده واز هیچ کجا خبر نداشت. سرما رفته رفته دربدن وی تأثیر میکرد پس‌از چندی ناگهان چشمان خود را گشود ودر اطراف خود هیچکس‌را ندید ، دیری نگذشت که حوادث گذشته بیادش آمد و دختری‌راکه وی بیاریش شتافته بود درنظرش مجسم گردید . کمی‌بعد ، از تجسم قیافه کازیمودو چندشش شد ، یك حس بیزاری وتنفر شدیدی سرا پای وجودش را احاطه‌کرد ، دلش میخواست انتقام‌خونینی ازاو بگیرد،زیرا این وضع اسف‌انگیزی‌که در این نیمه‌شب بآن دچار شده بود ، همگی از چشم گوژپشت ، میدید ، تمام بدنش کوفته و کرخ شده‌بود و از درد مینالید . بزحمت خودرا از جوئی‌که درآن افتاده بود ، بیرون آورد . از شدت سرما بی‌تاب شده بود و نمیدانست چگونه خودرا نگهدارد ، توانائی و تعادلش داشت‌از دست میرفت ، زیراکوچکترین پناهگاهی که بتواند بدن سرما زده‌اش را درآنجا مخفی‌کند بنظر نمیرسید ، درحالی‌که لبانش از فرط سرما میلرزید افزود : آه ، من‌یخ‌زده‌ام ! .

گروهی ازکودکان ولگرد و بیخانمان در آنموقع شب بدنبال یك‌دیگر دویده آواز میخواندند ، صدای خنده شان سکوت شب‌را درهم شکسته و مرده را هم از خواب ابدی بیدار میساخت ، بچه‌ها لحاف گدائی‌را که درکنارکوچه مرده بود ، در دست داشتند و میخواستند آنرا آتش بزنند . گرینگوارکه تاکودکان ولگرد بیش از چند قدم فاصله نداشت ، نیم خیزی نمود ، ولی‌کودکان هیچکدام اورانديدند ، پس‌ازلحظه‌ای‌یکی ازکودکان که لحاف را در دست داشت ، چند قدم جلوتررفته لحاف‌را بزمین انداخت . لحاف روی‌سر گرینگوار افتاد .

آنگاه کودکان بدون اینکه بوجود کسی درزیر لحاف واقف شوند ، برای آتش زدن آن پیش رفتند . گرینگوار که جان خود را درخطر می‌دید ، ناگهان از زیر لحاف بیرون آمده ، لحاف را بسر کودکان انداخت و فرار کرد ، کودکان ولگرد نیز که هرگز چنین پیشآمدی راتصور نمیکردند، پا بفرار گذاشته فریاد میزدند : مرده زنده شده است !..

بامداد فردای آنروز آن لحاف جزء اشیاء مقدس ومتبرك گردید زیرا گروهی از کشیشان سودجو برای کسب عایدی بیشتر آنرا باجلال و شکوه فراوانی بکلیسا برده وچنین شهرت دادند که در شب ششم ژانویه ۱٤۸۲ مرده‌ای ، رند و زیرك ، روح خود را درمیان لحاف پنهان نموده وفرشته مأمورقبض روح رو فریفته واغفال نموده و بدینوسیله ازچنگال مرگ گریخته‌است!.

پیر گرینگوار تا مدتی می دوید . دیگر خسته شده بود . ناگهان ایستاد و درحالیکه انگشت برپیشانی نهاده میاندیشید، باخود زمزمه کرد :

دویدن من از راه بیشعوری است ، زیرا بهمان اندازه که من از کودکان ترسیده‌ام، آنها نیز ازمن می‌ترسند. آنها لحاف راگذاشته روبجنوب رفته‌اند ، دیگر ترس معنی ندارد ، توچه احمقی ؟!.

بخود جرئتی دادوبر گشت ، کوشید شاید بتواند آن لحاف راکه در آن سرمای شدید بزرگترین نعمت بود، پیدا نماید ، ولی هرچه درآن کوچه‌ها گشت اثری از آن نیافت . او چندین کوچه را پشت سر گذارده بود وازترس ووحشتی که هنگام فرار کردن داشت ، اکنون نمی‌دانست که درکدام کوچه باکودکان ولگرد برخورد نموده است !.

ناامید براه خود ادامه داد. ناگهان درانتهای کوچه‌ای که‌سرازیری بود و گل‌آلود، شعله‌آتشی‌را دید، مشتاقانه بآنسو شتافت، ولی هنگامیکه خود را به نزدیك آتش رسانید دونفر رادیدکه باپای چوبین روی زمین خزیده وبالهجه مخصوصی با هم‌حرف میزنند. ناگزیر برگشت، ولی هنوز چند قدم‌نرفته بودکه گدائی‌کور باریش انبوهی‌که داشت جلوش‌را گرفت وتو-دماغی گفت: چیزی بمن بدهید!.

ـ آه... دوست عزیزم، من هفته گذشته آخرین پراهنی راکه داشتم فروختم، دیگر هیچ‌چیزندارم، کیسه‌ام تهی‌است.

از کنار آنان گذشت و دور شد، در اینموقع اسم دختر کولی بیادش افتاد و ازخود پرسید: اسمرالدا یعنی‌چه؟

هنوزبانتهای‌کوچه نرسیده بودکه صدائی بگوشش‌رسید. گدای‌کور با چشمان بینا و دوتن چلاق دیگر باپاهای سالم‌به-دنبالش می‌آمدند!،

گرینگوارکه ازاین حادثه مبهوت مانده بود، پرسید: اینجا کجاست؟

آنکه تازه ازراه رسیده بود، درجوابش گفت: اینجامحله معجزه است!!

پیرگرینگوار ادامه‌داد: آری. اینجا آنچنان جائیست که‌کورها وچلاقها شفا مییابند!.

لحظه‌ای سکوت‌کرده افزود: ای‌نجات دهنده،بداد من نیزبرس.

جزخنده های استهزاء آمیز اطرافیانش جوابی نشنید. شاعر سربرداشت و نگاهی به اطراف افکند و ناگهان خود را در محله دزدان یافت، ازآمدن بچنان جایگاه رعب انگیزی،

آنهم درچنین ساعاتی ازشب که هیچ شبگردی قادر بآمدن بآنجا نبود، برخود لرزید، زیرا محله دزدان همچون لکه زخمی بر چهره پاریس بود. هر بامداد ازاین منجلاب ، شرارت وهرزگی وگدائی و بیکاری ودزدی بسوی شهر جاری میشد و شامگاهان هزاران جنایت دیگر را درکام خود می‌بلعید ، در این مکان اشخاص عجیبی دیده می‌شدند ـ ایتالیائی و اسپانیولی ، یهودی وعیسوی و بت‌پرست ومسلمان ، صحرا نشین و شهری ، اراذل واوباش وولگرد وبالاخره زاهدان ازدین برگشته وروحانیون سست عقیده دراینجا مسکن گزیده وباگدائی ودزدی و راهزنی امرار معاش میکردند . زندگی سگ‌ها نیز از زندگی خودشان تفکیك نبود !

پیر گرینگوار درچنان مکانی بدست سه تن از این گونه مردمان گرفتارشده بود. هرچقدر کوشید که‌تعادل‌خودراحفظ نموده روحیه رانبازد ، بی‌نتیجه ماند بیچاره نمیدانست که‌سرانجامش بکجا خواهدکشید .

آیا من خواب می‌بینم ، این چه حالتی است ؟

ناگهان‌صدائی‌ازآن‌گوشه‌برخاست: اورانزدپادشاه‌ببریم.

سپس کشان‌کشان ، در حالیکه هریك گوشه لباسش را می کشیدند او را بحضور پادشاه آوردند . شاه روی صندوق شکسته‌ای نشسته بود آن طرف به‌گروه انبوهی از زن و مردو پیروجوان بکارهای شگفت انگیزی مشغول بودند. یکی درس‌غش کردن می‌آموخت و دیگری روی‌بازوان خود باخون‌حیوانات زخم مصنوعی میساخت. درپای میز نیمدارو کهنه‌ای چند نفرزن ومرد شراب می‌نوشیدند و درآن گوشه مرد تنومندی آرمیده و زنی جوان وزیبا را دربغل گرفته لبانشرا می‌بوسید ، چند زن

هرزه و بدکاره بخاطر کودکی که ربوده بودند ، باهم دعـوا داشتند و زننده‌ترین فحشها را بهم‌می‌دادند . صدای داد وبیداد وخنده وگریه و همهمه وآواز از اطراف به گوش می‌رسید و کودکی کوزه شکسته‌ای را بدیك میزد . هنگامی که گرینگوار را بحضور پادشاه آوردند ، همه جا غرق در سکوت وخاموشی گردید، فقط کودك باکوزهٔ شکسته‌اش همچنان بکار خودمشغول بود. شاه همینکه چشمش به گرینگوارافتاد، گفت : این حقه‌باز متقلب کیست ؟!

این صدا برای گرینگوار بسیار آشنا بود ، سر برداشت و دقیق تر پادشاه را نگریست . اوکلوپن گدا بود . همان بود که با ناله ترحم انگیزش در تآتر گدائی می‌کرد !.

اکنون تاج پادشاهی بر سر نهاده وشلاقی دردست داشت. دیگر از آن لکه زخمی که بامدادان در روی بازوانش بـود اثری دیده نمیشد گوینگوار همینکه گدا را شناخت : گفت : عالیجناب .. اعلیحضرت ... نمیدانم شما را چه خطاب کنم ؟.

ـ هرچی دلت میخواهدبگو ... یااله زود باش وازخود دفاع کن !

گرینگوار باخود اندیشید : مگر چه کرده‌ام ، چرا از خود دفاع کنم .

سپس گفت : من امروز بامداد

کلوپن‌سخنش را با چندین فحش‌قطع کرد وگفت: توحالا درکشور منی، درکشورکلوپن پادشاه ولگردان ... چگونه وبا اجازه چه کسی اینجا آمدی .. مگر توجیب بر و دزدی ، چه کاره‌ای ؟!

ـ چنین افتخاری ندارم ، من مؤلف ...

شاه حرفش‌را برید : دیگر بس است ، لازم نیست حرف بزنی ، جایت بالای دار است !.

قانون مجازات دزدان و تبهکاران را اکنون درباره‌ات بکار میبریم مگر نه شما دزدان را بدارمیزنید ؟ .ما نیز درستکاران را درازاء آن بچوبه دار میآوزیم . آخر این دزدان و بیکاران را هم باید گاه گاهی تفریحی داشته باشند... الان روی چوبه‌دار خواهی رقصید !

یاالله فقط چهاردقیقه مهلت داری.. زود باش وقت تنگ است!

گرینگوار که بر اعصاب خود مسلط شده بود ، گفت : اعلیحضرت ، نام من گرینگوار است من اهل دانش و هنرم ، فیلسوفم ، شاعرم ... نمایش امروز اثر خامه من بود .

ـ تو مؤلف تآتری ؟ با اینحال جایت بالای دار است . نمایش بسیار بدی بود همه راکسل کرد !.

گرینگوار باخود اندیشید : اگر بتوانم خودرا ازچنگال این دیوسیرتان خلاص کنم ، نعمتی است .

پس ازلحظه‌ای سکوت گفت : اعلیحضرتا ...من پیشنهاد میکنم که شعراء ونویسندگان راهم جزو دزدان وگروه بیعاران واراذل بحساب آورید، زیرا درجهان ادبیات شعراءونویسندگان دزد نیز وجود داشته‌اند ! و...

گدا سخنش را برید : مهمل نگو ، با پشت هم اندازی و اظهار فضل ودانش نمی‌توانی مرا فریب بدهی، فقط بایدبالای دار بروی !.

ـ آه ، چگونه می‌خواهید پیش از اینکه حرفم را بزنم، مرا بکشید ، این دور از عدل و انصاف است ، نه ، بگذارید حرفم را بگویم .

گرینگوار از وحشت مردن، بیچاره داشت سست می‌شد. دیگر رمقی برایش نمانده بود، زیرا یقین داشت که دیر یازود نابودش خواهند ساخت کودك همچنان کوزه شکسته خود را باشدتی هرچه تمامتر بدیك می‌زد ، و پیره‌زنی کنار آتش نشسته روغن داغ میکرد ، شاه که از صدای ناموزون و گوش خـرَاش دیك و جزوجز روغن بتنگ آمده بود ، ناگهان ازروی صندوق پائین آمده و با گامهای بلند خود را بکودك رسانید و دیك را بایك ضربت پا بآنطرف پرتاب کرد وسپس متوجه پیرزن گردید وظرف روغنش را واژگون ساخت و متعاقب آن بجـای اولیه خود بر گشت وباغرور وتکبر وخودخواهی عجیبی روی‌صندوق نشست . کودك زار زار می گریست و پیرزن غرولند می کرد و اوکوچکترین توجهی بآنان نداشت . انگارکسی را نمیدید و صدائی‌نمی‌شنید ، تازه سران‌لشکر و بزرگان محله آمده‌بودند. کلوپن در اینموقع رو به گرینگوارکرده گفت : می‌دانم ،چون شمادرستکاران تا کنون کمتر بالای داررفته‌اید ، خیلی‌میترسید... آری هنوز بالای دار رفتن را عادت نکرده‌اید .

وهمچون کسی که دلش برحم آمده باشد ، ادامه داد : آیا دوست میداری که از ما باشی ؟

گرینگوارکه خود را از مرگ نجات یافته میدید ، با شوق فراوانی گفت : آری ، چرا دوست نداشته باشم !

ـ آیا جزء اوباشان واراذل وولگران‌دزد ودغلکارخواهی گشت ؟

ـ آری..ازجان ودل راضیم و ازین پس بکار دیگری‌جز دزدی نخواهم پرداخت !.

کلوپن درحالیکه خنده‌ای گوشه لبانش دیده میشد،افزود

با اینهمه نمی‌توانی از طناب دار رهائی یابی !

دوباره بند دل گرینگوار پاره شد. دیگر بزندگی‌وآینده خویش‌هیچگونه امیدی نداشت. خوب . هرطور دلتان‌میخواهد بکنید ، آری .... من دزد وولگردم . هرچه بگوئید هستم !

و بدنبال سخنان خویش عباراتی بلهجه عبری بر زبان آورد .

کلوپن خم‌بابرو افکند وگفت: مهمل‌حرف نزن ! برای دزدی کردن هرگز لازم نیست که انسان یهودی باشد ، من یهودی نیستم و دزدی نمیکنم ، مقام من خیلی والاتر از اینست که دزدی‌کنم ، من آدم‌کشم . میفهمی ؟!

ـ اعلیحضرت، پوزش میطلبم ، از گناهانم چشم بپوشید .

کلوپن مجدداً پرسید: خوب؛ حالا حاضری‌شغل‌خودرا جیب بری انتخاب‌کنی ؟

ـ بدون تردید ... از دل وجان حاضرم !.

ـ باید امتحان بدهی‌وثابت‌کنی وگرنه. تنها باخواستن وحرف زدن نمیشود کاری انجام داد .

ـ آری حاضرم ، هرچه بخواهید انجام میدهم !

دیری نگذشت‌که داری بپاساختند. گرینگوار که‌ازترس، جان بلبش رسیده بود ، زیر لب پی‌درپی زمزمه میکرد ! آه ، خدایا مقصودشان چیست ، میخواهند چکار بکنند ؟!

در این هنگام آدمکی را که سرتا پایش زنگوله آویخته بودند . آوردند . زنگها پس از مدتی‌ازحرکت بازمانده‌خاموش شدند .

کلوپن روبه گرینگوارکرده بادست چهار چوبه دار را که شکسته وآماده فروریختن‌بود، نشان داد وگفت: بالابرو...

چگونه بالابروم ، حتماً دست و پایم خواهد شکست !

ـ می گویم بالا برو ، یاالله !

بازحمت زیادی بالا رفت و بالای چهارچوبه ایستاد.

کلوپن مجدداً فرمان داد : پای راستت را روی پای‌چپ بیانداز و روی پنجه پا بایست !

ـ بالاخره ناقصم خواهیدکرد !.

ـ کلوپن ادامه داد : خیلی پرحرفی رفیق .

گرینگوارپرسید : خوب، اگرزنگها صدا نکند ،آنوقت پاداشم را چه خواهید داد ؟!

ـ فقط تا هشت روز شلاقت میزنیم ! .

ـ واگر زنگها صداکنند ، چه خواهیدکرد ؟!

ـ درآنصورت بالای دار خواهی رفت !.

گرینگوار باصدائی گرفته ودردآلودگفت: منکه ازاین کار سر در نمیآورم !.

ـ همین ، بایدکیسه راماهرانه ازآدمك بدزدی که‌زنگها صدائی نکنند ، میفهمی ؟!

ـ تا اینجا فهمیدم خوب بعدش ؟!

ـ آنوقت هشت روز شلاقت میزنیم !.

ـ باید مزه شلاق خوردن را بچشی ، وقتی پوستت کلفت شد ، آن وقت می‌توانی جزء دزدان و جیب بران و ولگردان باشی !!.

گرینگوارگفت : خیلی ممنونم اعلیحضرت !..

وسپس پرسید . خوب اگراتفاقا بادی وزید وزنگهابصدا آمدند ، چگونه بامن رفتار خواهیدکرد ؟!

ـ هیچ ، در مجازاتت کوچکترین تـأثیری ندارد ، در

آنوقت نیز جایت برفراز دار است !.

بیچاره شاعر ازترس میلرزید و چشمان خود رابزنگوله هائیکه سرنوشتش رادر دست داشتند ، دوخته بود و میاندیشید و میگفت آه : چگونه ممکن است که مقدرات زندگی و ادامه حیات یك انسان بارتعاشات زنگوله‌ای بسته باشد ، در اینصورت ای زنگهای زنگهائی که شیشه عمر مرا درسینه دارید ، خاموش باشید ، صدا نکنید ، زیرا من هنوزامیدهای فراوانی دارم.. ای زنگها مرا یاری کنید !.

دیگرجز اطاعت ازاوامر سلطان ابلهان واوباشان‌چاره‌ای نداشت . اطرافش رامحاصره کرده بودندوحتی نمیتوانست‌فرار کند ، ناگزیر پای راست خود را روی پای چپ انداخت و روی پنجه‌ها ایستاده دست درازکردکه‌کیسه را از آدمك‌برباید که ناگهان چهارچوبه از هم گسیخت و زنگها باصدای رسوای خود شیون آغازکردند . گرینگوار نالید .

تف براین زندگی !.

و صدایش ، در میان ارتعاشات آهنگ زنگها و خنده ولگردان محو گردید . تازه چشمان خود را گشوده بود که صدای‌کلوپن را شنیدکه می‌گفت: هرچه زودترکارش رابسازید!.

آنگاه چندمرد قوی هیکل اورا نزدیك دار بردند ودر انتظار دستور مجددکلوپن ایستادند . دراینموقع ناگهان فکری از خاطرکلوپن گذشت و رو را بسوی‌گرینگوار برگردانید و گفت : شوهریك زن جیب‌بر میشوی ؟

سپس روی صندوق ایستاد وفریادزد : ای‌زنها ، کدامیك شوهر می‌خواهید ؟!

ومتعاقب آن چندین زن‌را صدا زد ومجدداً افزود : آی

یك شوهر مفت ومناسب !!

چندین نفرجواب دادند : نه ، بدرد ما نمیخورد، اگر بالای دار برود ، کیفش بیشتراست ، بگذارید تماشاکنیم .

ناگهان دختر فربه و تنومندی جلوآمده گرینگوار را وراندازکرد ودستی بلباسهای کهنه‌اش زد و گفت : بهتراین‌است که آسوده‌ات کنند !.

بدنبالش پیره زن زشت روئی برای انتخاب گرینگوار آمد ، ولی اوهم گرینگوار را نپسندید و از برابرش رد شد .

پس ازآن دختری جوان و نسبتاً خوشگل پیش آمد و گرینگوار را نگریست ، شاعر تیره روز در اینموقع سربگوش دختر گذارد و گفت : تـرا بخدا مرا از این بلا نجات بده ، آزادم کن .

ـ نه ، نمی توانم ، اگـر اینکار را بکنم رفیقم کتکم خواهد زد !

و به تندی گذشت .

کلوپن گفت : واقعاً که بدبختی !..

وبازهم صدازد : آیا هیچکس خریدارش نیست ومشتری ندارد ؟

آنگاه همچون کسیکه بخواهد چیزی را حراج کند ، گفت : یك ... دو ... سه !.

لحظه‌ای ساکت‌ماند وبجمعیت نگریست ، ناگهان صدائی ازمیان گروه بیشمارمردم برخاست : اسمرالدا... اسمرالدا!.

صفوف جمعیت شکافته شد و اندام زیبا و صورت دلربای دختر کولی نمایان گشت .

گرینگوار اورا شناخت . آری همان بودکه عاشقانه در

میدان گرو ، میرقصید و خوش میخواند ، همان بود که با نیروی سحرآمیز خود ساعتها شاعر بینوا را در پس کوچه های محله ابلهان و ولگردان و دزدان بدنبال خویش کشانیده بود .

دختر کولی بهمراه جلی که برایش مثل جان عزیز بود ، جلو آمد ودر مقابل گرینگوار ایستاد وپرسید : اینرا میخواهید بدار بکشید ؟

ـ آری ... درصورتیکه اورا بشوهری بپذیری، میتواند آزاد باشد .

اندکی درنگ نمود . ناز وغمزه ازسراپایش میریخت . کاملا معلوم بود که در دلها نفوذ دارد و براحساسات و اراده تمام کسانیکه درآنجا ایستاده بودند ، مسلطاست . همه بادیده احترام آمیزی اورا مینگریستند .

ـ قبولش دارم ... آزادش کنید !

دراینهنگام کلوپن ازفرازصندوق پائین آمده کوزه سفالینی را به گرینگوار سپرد وگفت : این را بشکن !.

سپس دست آنـدو را در دست یکدیگر گذارده افزود : برای چهارسال باهم خوش باشید .

اسمرالدا وگرینگوار برخاسته رفتند ، پس از مدتی که گذشت شاعر خود را در اطاق گرم و مطبوع یافت . هنگامیکه وحشت مرگ وسستی وبیحالی وسرمازدگی برکناررفت وجانی گرفت، بیاد عشق وشوریدگی افتاد، آتش شهوت رفته‌رفته‌درتمام وجودش زبانه می کشید ، دلش می‌خواست آن اندام هوس‌انگیز را درآغوش گرفته بفشارد .

اسمرالدا دراطاق قدم میزد وبشاعرتوجهی نداشت ، گاه گاهی باجلی سخن‌میگفت . گرینگوار که دیگر بیتاب شده بود،

بسوی دختر شتافت .

اسمرالدا وحشت‌زده چندین گام عقب‌تر رفت و گفت : چه می‌خواهی ؟

ـ وه ... توعشق وآرزوی منی اسمرالدای نازنین !.

ـ نمی‌فهمم ، یعنی چه ؟!

شاعر دست جلو برد تا اورا درآغوش گرم خود بفشارد، ولی دختر با چالاکی هرچه تمامتر خودرا بآنسوی اطاق‌رسانید. دراینموقع کاردی در دستش بود و میدرخشید . جلی نیـز در آنسوی اطاق شاخهای طلائی رنگ خود را می‌جنبانید وبرای حمله‌آماده میشد . گرینگوارکه از رفتار اسمرالدا چیزی‌درك نمی‌کرد ، با تعجب بچشمان جذاب و فریبنده دختر خیره شده و لب را بسته بود وچیزی نمیگفت .

اسمرالدا سکوت را شکست : اوه ... خیلی گستاخی !

ـ چراخانم ، پس‌چگونه مرا بشوهری‌خود قبول کردید؟

ـ میخواستی بگذارم نابودت کنند ... ها ؟

ـ فقط می‌خواستید مرا ازچوبه دار نجات دهید ؟

ـ مگرمیخواستی قصد دیگری هم داشته باشم ؟!

شاعرکه میدید از آرزوهای شیرین خـود فرسنگها دور افتاده ، چاره‌نداشت جزاینکه باوعده‌های دیگری ولو هرچقدر فریبنده ودروغ باشد ، خود را سرگرم و مشغول سازد ، تنها چیزی‌که بخاطرش میرسید و آنرا مقدم برهرفکر و اندیشه‌ای میدانست رهائی ازگرسنگی بود ، حالا که عشق خود را ناکام میدید ، میخواست بهرترتیب شده خود را ازگرسنگی برهاند. جلو رفت وگفت : برخلاف انتظار شما رفتاری نخواهم‌کرد ، بگوئید بمن غذا بدهند ، زیرا من گرسنه‌ام .

دیری نپائید که شاعر بخوردن سیب‌زمینی و گوشت وشراب مشغول گشت . دیگرهمه چیز از خاطرش رفته بود ، حتی عشق بچنان دختری را تمام حواسش بخوردن بود اصلا نگاهی هم باسمرالدای خوش‌آواز نمی‌کرد .

پس ازآنکه گرسنگیش فرونشست ، نگاهی باسمرالدا که درگوشه اطاق باگوسفند زیبایش بازی‌میکرد ، انداخت . مثل اینکه خجالت کشید ، زیرا برخاست و گفت : پس شما چیزی نمی‌خورید ؟

اسمرالدا سرخود را بالا انداخت .

گرینگوار پس‌از لحظه‌ای گفت : خانم .

وچون اسمرالدا جوابی‌نداد ، افزود: خانم اسمرالدا!.

دختردراین عوالم نبود و هیچگونه توجهی باطراف‌خود نداشت گرینگوار جلوتررفته‌آستین پیراهن اوراکشید. اسمرالدا همچون‌کسی که از خوابی گران بیدار شود ، یکه خورد و رو بگوسفندکرده گفت : چه‌میگوئی جلی؟؟.

وکمی نان بحیوان داد .

گرینگوار ، پیش از اینکه اسمرالدا دوباره در اندیشه خود فرورود ، پرسید : بالاخره نمیخواهید من شوهرتان‌باشم؟

اسمرالدا خشمگین بروی نظرافکنده گفت : نه !.

ـ عاشق‌هم نمیخواهید ؟!.

ـ نه !.

ولی این دفعه در میان سخنش یکدنیا کرشمه و نـاز نهفته بود .

ـ خوب ، برای دوستی هم قبول ندارید ؟.

دختر خوش‌آواز و زیبا پس از لحظه‌ای سکوت تفکر ـ آمیز ، گفت :

چرا، حاضرم مثل خواهر و برادر یکدیگر را دوست بداریم!.

گرینگوار تکرار کرد : دوستی چیست ؟.

دختر ادامه داد : همچون دو انگشت دست در کنار هم زیستن و مخلوط نشدن ، همچون دو روح زندگی نمودن ...

ـ عشق چیست ؟.

ناگهان از چشمان اسمرالدا نوری درخشنده ساطع شد ودرحالیکه صدایش همچون سیم تار میلرزید گفت :

ـ هنگامی که دو موجود ، یك زن و یك مرد ، از فرط دوستداری و علاقه بیك فرشته نیکو خصال مبدل شوند ، عشق بوجود میآید . عشق یعنی سوختن و بسرچشمه ازجان گذشتگی رسیدن ! .

سرتا پای دختر یکپارچه اخگر گشته و بزیبائیش صد ـ چندان افزوده شده بود . گرینگوار پرسید : عشق هیچکس را بدل ندارید ، چگونه آدمی را می‌پسندید !.

ـ یك مرد بتمام معنی که بتواند از من حمایت کند !.

گرینگوار ناگهان حوادث گذشته بخاطرش رسید . آن شب سرد وآن کوچه باتلاقی بیادش آمد ، لبخندی برلب راند و گفت : یادتان هست که در چنگال کازیمودو گرفتار بودید ، خوب چگونه خلاص شدید ؟

اسمرالدا همینکه قیافه ترس‌آور کازیمودو بیادش آمد ، برخود لرزید !

ـ واقعاً حیوان وحشتناکی بود !

ـ چرا بدنبال من آمدید ؟

ـ خودم هم نمیدانم !.

شاعر دنباله سخن را گرفت : این حیوان چه قشنگ است.

ـ آری ... این خواهرمن است !
ـ اسمرالدا یعنی چه خانم ؟
ـ نمیدانم !.
گرینگوار ول کن نبود. میخواست بهرترتیب شده ، معنی اسم دختررا بداند ، بازهم پرسید : آخربمن بگوئید چرابشما اسمرالدا میگویند ...
اسمرالدا یعنی چه ؟!
دخترچون اصرار گرینگوار را دید ، کیسه کوچك چهار گوشه‌ای را کـه جلد ابریشمی سبز رنگی داشت و بگردنش آویخته بود ، از زیر پیراهن و روی سینه‌اش برداشت و بشاعر نشان داد و گفت :
ـ شاید بعلت این !.
گرینگوار جلورفت که آنرا بگیرد، ولی اسمرالدا خود راکنارکشید وگفت : نه دست نزن ؛ بتوصدمه خواهد زد :
ـ این دعا را چگونه بدست آورده‌ای ؟
اسمرالدا ناگهان انگشت خود را بعنوان سکوت برابر دهان قرار داده کیسه دعا را پنهان کرد !.
گرینگوار مجدداً پرسید : اسمرالدا یعنی چه ؟
ـ نمیدانم !.
ـ این اسم ازچه زبانی است ، آیا زبان مصری نیست ؟!
ـ چرا !.
ـ آیا شما فرانسوی هستید ؟
ـ نه ، من بچه بودم بفرانسه‌آمدم ، تقریباً ده‌سال پیش ازاین بود .
ومتعاقب آن زیرلب زمزمه کرد :

پدرم هست پرنده .
مادرم پرنده کوچکی است .
من همچون زورق روی آب طفیلم .
من مثل کشتی سرگردانم وآواره .
مادرم‌هست پرنده کوچکی .
پدرم هست پرنده .

گرینگوار از اینکه میدید دختر بسخن آمده و دارد سرگذشت خود و مکنونات خاطر را بیش وکم بیان میکند ، فوق العاده خرسند بود . از او پرسید : هیچ از غیب گوئی اطلاعی دارید ؟

ـ نه !.

ـ آنجوانی که دست ما را دردست هم گذارد ، کی بود؟!

ـ کاوپن رئیس قبیله وسلطان محله را میگوئی ؟!

ـ آری ... همان که ما را بهم داد !.

ـ نام توچیست ؟!

یکدنیا عشوه و ناز ودلبری و طنازی در سخنانش نهفته بود ، گوئی می کوشید که بتمام معنی خود را نشان دهد .

اسم من گرینگوار است !.

ـ عجب اسمی است ، من این اسم را دوست ندارم .

ممکن است هنگامی که مرا کاملا شناختید ، آن وقت دوست بدارید !.

و متعاقب آن افزود : بگذارید زندگی خودم را بگویم وآن چنان که تاکنون بوده و هستم ، خود را بشما معرفی کنم. آری بیست سال پیش‌ازاین و درآنهنگامیکه پاریس درمحاصره دشمن‌بود ، پدرم را بدارآویختند وشکم مادرم را پاره کردند!

پدرم زندگی آرام و بیسر و صدائی داشت و اجاره دار مزرعه بود . شش ساله بودم که پدر ومادر خود را ازدست دادم . از آن پس یکه وتنها و بی‌یار وباور باسروپای برهنه درکوچه‌های پاریس آواره شدم زندگیم سخت بود. جائی نداشتم که بخوابم و اغلب شبها به چنگال شب گردان افتاده مرا بـا خود برده بزندان میانداختند . آه ... چه شبهای درازی که باگرسنگی و بیخوابی گذراندم !.

هنگامیکه بسن شانزده سالگی رسیدم ، داوطلب خدمت درارتش شدم ، ولی مرا بواسطه لاغری وضعف مزاج نپذیرفتند، آنگاه تصمیم گرفتم که در جامه کشیشان درآیم ، ولی آخـر چگونه ممکن بود ، مگر میشد باآنهمه لاقیدی و ولگردی و عدم پارسائی ، بچنین مقامی رسید ؟!

شاگرد نجار شدم وپس‌از چندی با اینکه سواد خواندن و نوشتن نداشتم ، داوطلب آموزگاری گشتم ، امـا بدبختانه هیچکدام از این کارهاگرهی ازکارم نگشود ، زیرا من بیکاره بودم . تنبل بودم .

رفقایم پیشنهاد میکردند که با آنها بدزدی بروم ، ولـی نه ، من نمی‌خواستم دزد باشم !.

سرانجام شاعری را برگزیدم ، زیـرا اینکار لااقل از دزدی بهتراست سالها است که با شاعری روزگار میگذرانم . نمایش امروز اثر خامه من بود ومن این ذوق و ابتکار وسلیقه را مرهون نیکیهای کلودفرلوکشیش کلیسای نوتردام میدانم!.

آری ... آثاری دیگری هم دارم و راجع بستاره‌شناسی و ساختن گلوله کتابی نوشته‌ام .

گرینگوار لحظه‌ای ساکت مانـد و سپس گفت : حالا

فهمیدید که شوهر بدی نیستم ؟!

مجدداً ادامه داد : اگر پول نمایشم را بپردازند ، خیلی پولدار میشوم آنوقت خوش خواهیم بود و هرطور که دلتان خواست باهم زندگی میکنیم . اگر مایل بودید عاشقانه یکدیگر را دوست داشته زن وشوهر میشویم و درغیراینصورت مثل خواهر و برادر باهم رفتار خواهیم کرد .

اسمرالدا که غرق اندیشه‌های خودبود، ناگهان زمزمه‌ای کرد و گفت : فبوس !.

و سپس بچهره گرینگوار نظر افکند و پرسید : فبوس یعنی چه ؟!

ـ یعنی خورشید !

اسمرالدا مثل کسیکه مفهوم کلمه‌ای را درك نکرده و یا آنرا خوب نشنیده است ، مجدداً پرسید: خورشید !..

ـ آری ... فبوس کلمه‌ای لاتینی‌است ... یعنی رب‌النوع زیبائی ووجاهت !.

اسمرالدا فریفته این کلمه شده بود و بآن میاندیشید ، از خود بیخود شده بود و بهیچ چیز توجه نداشت . همچنانکه ایستاده بود . ناگهان بازوبندش بزمین افتاد ، ازصدای افتادن بازوبند بخود آمده خم شد آن را از زمین برداشته و دراطاق مجاور پنهان شد و در را محکم بست .

گرینگوارکه خود را تنها دید ، از روی یأس وناکامی نگاهی باطراف اطاق افکند ، جزصندوقی که میشد آن رابجای تختخواب بکار برد ، چیزی نیافت ، متفکرانه خود را روی صندوق انداخت و گفت : چه عروسی شگفت انگیزی !..

روزی که کازیمودورا در کلیسای نتردام ودرمحل کودکان سرراهی گذارده بودند ، مصادف با روز شنبه هفدهم عید مسیح سال ۱۵۶۷ بود در آن روز گروه بیشماری از زن و مرد و روحانیون برای انجام مراسم مذهبی بکلیسا آمده بودند . تختخواب چوبینی که کازیمودودر آن خفته بود ، کنار مجسمه‌ای قرار داشت و درجلو تختخواب کاسه مسینی گذارده بودند و گاه گاهی یکنفر ازآنجا گذشته وپولی درآن میافکند . قیافه‌عجیب کودك برای کسانی که در ردیف اول نشسته وتماشا می کردند ، باعث گرمی و خنده شده‌بود .

کازیمودواز هنگامی که آنهمه نگاه رامتوجه خودمیدید ، شروع به گریه کرده بودو پی‌درپی در جایگاه خویش میلولید. دراینموقع پیرزنی به رفیقش اشاره‌ای کرده پرسید : خواهراین هیولا چیست ؟.

زن دیگری که با کنار دستیش در باره کازیمودو حرف میزد از تعجب لب را بدندان گزیده گفت : ببین چه بچه ای درست کرده‌اند . عجب زمانه‌ای است ؟!.

ـ من نمیدانم چطور بچه درست میکنند . ولی همینقدر میدانم که نگاه کردن بچنین موجودی گناه است . این سومین معجزه است . هشت روز پیش ازاین ، یکنفر زواری رامسخره کرد و فوری گم شد ، الان کسی نمی‌داندکجاست ؛ غیرممکن است که این دیو ترسناك عیسوی باشد، حتماً بچه یهودی‌است؛ باید او را در آتش‌افکند و سوزانید !..

ـ بدبخت دایه‌ای که بخواهد پستان بدهان چنین خوکی

بگذارد ، حتماً هیچکس قبولش نخواهد کرد!.

هرلحظه بر تعداد تماشاچیان افزوده می‌شد ، درحقیقت کودکی با آن قیافه و اندام دیدنی بود . آدم از دیدن قیافه زننده وموهای قرمز و دندانهای بی ریخت و بدقواره‌ای که داشت ، چندشش میشد .

زن خوش لباسی با دختر شش ساله‌اش از کنار گهواره کازیمودو گذشت و پولی درکاسه انداخته گفت : این از جهنم افتاده ؟!

یکی ازدرباریان که باخانمش آنجا بود ، پرسید : این دانه درشتی که روی چشمش دیده میشود ، علامت چیست ؟

کشیش گفت این نطفه شیطان است ، نشانه وقوع حوادث و بدبختیهای بیشماری است که ممکن است در آینده روی‌دهد!

پیرزنی از صف پائین نالید : ای خدای من ... پارسال طاعون آمد و امسالهم می گویند انگلیسها میآیند ! . . آه چه خواهد شد ؟

پیرزن اولی‌پیشنهادکرد: اورا بسوزانید تاکشور ازشرش آسوده شود !.

هر کسی چیزی می گفت و اظهار عقیده‌ای میکرد، فقط یکنفر کشیش‌جوان که همچنان ساکت ایستاده وبسخنان دیگران گوش میداد ، ناگهان بآرامی ووقار ویژه‌ای صفوف جمعیت‌را شکافت و جلوآمد وبربالای تختخواب ایستاده دست روی کودك نهاد و گفت : این کودك را بمن بدهید ! من بفرزندی خویش قبولش دارم !.

ـ وسپس کودك را برداشته بسینه چسبانید وازکلیسا خارج شد زنهای متعصب وخرافاتی که در انتظار آتش‌زدن کودك بودند،

غرولند آغاز کردند و کشیش جوان را بباد تهمت و افتراء گرفتند، پیرزنی اشاره‌ای برفیقش کرد و گفت : خواهرجان ، نگفتم که این کشیش جـوان حیله باز است و بـاید از او ترسید ! ولی کلودفرلو هرگز حیله باز و فرومایه نبود . او در خانواده‌ای تربیت یافته بود که به نیکوئی و پاکدامنی شهـرت داشتند ، پدر ومادر وی اورا ازکودکی بدبستان علوم دینی فرستادند . او بزودی توانست زبان‌لاتینی را فراگیرد ، در دبستان هرگز کودکی را ازخود نرنجانید، همه دوستش میداشتند ، زیرا تا آنجا که دستش میرسید بدوستان و همدرسان خویش کمك کرده آنان رانوازش می‌نمود . اودرشانزده سالگی در تمام رشته‌های علم و دانش متداول زمان‌خود ، دست داشت و فلسفه وپزشکی وجراحی وزبان‌های عبری ولاتینی‌ویونانی را بخوبی میدانست واغلب با دانشمندان به‌مباحثه میپرداخت .

تا هیجده سالگی‌سرگرم کارخود بود . سر راروی‌کتاب انداخته بخوشه چینی‌آثار بزرگان و دانشمندان می‌پرداخت و بکسی‌کاری نداشت، ولی‌ناگهان درزندگی وی طوفان سهمناکی خروشید و آن زندگی آرام و خالی از تشویش را بهم‌ریخت .

او .. سال ۱٤٤٦ چه سال هولناکی بود ! .

طاعون بیدادمیکرد ودرمحله دارالفنون همه مرده بودند. چهل‌هزار نفر ازمردم پاریس چشم از جهان پوشیده و بآغوش خاك رفتند ، وحشت و دستپاچگی و دلهره همهٔ زندگان‌راتهدید میکرد. کلودفرلو که محل درس را از یاران ودوستان یکدل تهی‌دید ، باهزاران درد و اندوه بسوی خانه شتافت تا از پدر و مادر خویش سراغی گیرد ، ولی‌هنگامیکه بخانه رسید، سانحه هولناکی در زندگی خود حس‌کرد ! . از آنخانه جز گریه

کودك خوردسالی که درون گهواره دیده میشد ، صدائی بگوش نمیرسید ، جلوتر رفت و ناگهان جسد بیجان پدر و مادر خود را که دراطاق افتاده بودند ، دید دلش فرو ریخت ، زیرا عزیزترین کسان خودرا برای همیشه ازدست داده بود. بگهواره نظری افکند و سنگینی مسئولیت سرپرستی برادر خورد سال را برشانه‌های خویش حس کرد و دورنمای حقیقت تلخ زندگی را با چشمان کنجکاو نگریست ، بخوبی دریافت که دیگر نخواهد توانست با کتاب و درس خودرا سرگرم سازد .

از نخستین دیدار ژان برادر کوچکش در دل نسبت باو احساس محبت وعلاقه شدیدی نمود . از آن پس از تمام علائق زندگی دست کشید و خودرا وقف ژان کرد ، مثل مادر اورا میپرستید و تازه معنی دوست داشتن را حس میکرد . تازه میفهمید که زندگی تنها سرگرمی‌های تحصیل و آموختن فلسفه و علم و دانش نیست، بلکه چیزهای دیگری نیز دراین دنیا وجوددارد. آری... تازه به نیروی عشق وعلاقه واقف شده بود. ولی هنوز نمیدانست که سوزش والتهاب دل سودازده وعاشق را با محبت وعلاقه بخویشان نمیتوان تسلی بخشید ! .

کلودفرلو ، ژان کوچك را برداشت و یکسره بمزرعه پدر رفت و در آنجا سراغ زن آسیابانی را که کودك خودرا شیر میداد گرفت وچون اورا یافت ، ژان را باو سپرد. کشیش جوان حتی یك لحظه ازاندیشه برادر غافل نبود . بزودی دارالفنون را ترك گفت وفقط اوقات فراغت و بیکاری را بتفحص در علوم دینی و مسائل مذهبی میپرداخت .

عشق ومحبت بژان اورا چنان مشغول ساخته بود که تصور میکرد چنین عشقی ، عشق بتربیت برادر ، میتواند ویرا از تمایلات جنسی بی نیاز سازد . پس باخود اندیشید : من زن نمیگیرم.

دیری نگذشت که بمقام کشیش کلیسای نتردام نائل گردید، او درحقیقت دریای فضل و کمال بود و بخاطر همین تسلط و دانائی بی‌پایان در نظر یك مشت مردم تهی‌مغز و خرافاتی ، بجادوگری متهم شده بود .

آن روز ، یعنی روز شنبه هفتم عید معراج مسیح، او برای موعظه بکلیسای نتردام آمده بود ، وقتیکه چشمش بجایگاه کودکان سرراهی افتاد و آن هیولارا دید ، ناگهان بیکسی و یتیمی ژان بخاطرش رسید ، غباری ازاندوه بردلش سایه افکند، زیرا باخود میگفت : بالاخره منهم اگر بمیرم ، ژان عزیزم را دراین جایگاه خواهند گذاشت .

بخاطرش سلامتی برادرش ، آن کودك زشت گوژپشت و یکچشم را ازجایگاهش برداشت ورفت و نامشرا (کازیمودو) نهاد!.

هیچکس ندانست درانتخاب چنین نامی چه اسراری نهفته بود، آیا کلودفرلو ازاین اسم منظور خاصی درنظر داشت ! . . . و آیا مناسبتی بین آن اسم و آن روز نبود ؟ !

از آن پس کلیسای نو نتردام جایگاه زندگی کازیمودو گردید وبعدها که وی بزرگ شد ، نواختن ناقوس کلیسارا بعهده گرفت. ازنخستین روزی که کلیسارا شناخت ، بآن دلبستگی یافت . تمام روز وشبش درآنجا میگذشت وحتی یکدقیقه هم نمیتوانست خود را راضی کندکه آنجا را ترك گوید . او ازمردم بریده بود ، همه برایش بیگانه بودند و جز چهار دیوار کلیسای نتردام اصلا جائی را نمیشناخت ! . . . دست نیرومند حوادث اورا بواسطه بی‌کسی و تنهائی ونقص اندام از آغوش اجتماع رانده بود و در زندگانی یار و یاوری جز کلودفرلو و محبوب و معشوقه‌ای بغیر از ناقوسها نداشت .

گلودفرلوهنگامی که ناقوسها فریاد میکردند ، از شادی درپوست خودنمی گنجید، شادی‌او بپدری که تازه‌فرزندش‌میخواهد حرف زدن اورا یادبگیرد بی‌شباهت‌نبود : کشیش‌جوان کازیمودو را دوست میداشت، وی‌بازحمت‌فراوانی‌حرف‌زدن‌را باوآموخت.

کازیمودو ازمادر ، یك‌چشم وقوزپشت وچلاق متولد شده وهنوزبچهارده سالگی نرسیده بود که دراثرصدای زننده‌وگوش‌خراش ناقوسها شنوائی خودرا ازدست‌داد ، مثل‌اینکه روزگار با وی لجاجت وعناد داشت : زیرا این‌یکتا عنصر بدنشرا هم‌که سالم بود ، معیوب‌گشت ، ولی کازیمودو باتمام‌این‌خصوصیات وبااین وجود ناقص وبی‌مصرف ، باچالاکی ازدیوار وگلدسته‌های‌کلیسا بالا میرفت وهمچون مار میخزید .

هنگامی‌که‌کازیمودو آخرین وجود و عضوسالم‌خویش را از دست‌داد، ناگهان‌اخلاقش تغییر یافت ودیگرحتی باگلودفرلو جز بهنگام ضرورت وازروی‌اکراه‌حرف نمیزد ازمردم‌بدش‌میآمد. اوهرگز شرور وشیطان نبود ، ولی مردم او را بسوی شرارت سوق میدادند ، زیرا درتمام عمرش جزتمسخر و دشنام حاصلی نداشت ، اومجسمه‌های سنگی‌کلیسا را که مزاحمش نبودند ، و بقیافه‌اش نمیخندیدند ، دوست میداشت و عاشقانه با آنها رازو نیاز میکرد ، بیشتر ازهمه بآهنگ ناقوسها علاقمند بود وقتیکه زنگها صدا میکردند ، گوئی زبانشان را میفهمید ، زیرا با آنها سخن می‌گفت وازهمه شگفت‌تر اینکه آن دوناقوس‌بزرگی که برفراز سر درکلیسا دیده میشد وهمانها گوشش‌را کرکرده بودند ، ازتمام ناقوسها بیشتر دوست میداشت . هنگامی که این دوناقوس فریاد میزدند ، جان افسرده و دردمند و روح آزرده ومجروحش شادمیگشت ، کازیمودو کمی‌ازصدای ناقوس بزرگ را هنوز میشنید وآن ناقوس سوگلی تمام معشوقه‌هایش بود .

وقتی که زنگها دراثرضربات متوالی بحرکت میآمدند، او ناگهان دچار احساسات تند و سرکش عشق گشته همچون عاشقی که دلدار را درآغوش گیرد ، ناقوس را در بغل میفشرد و دستها را محکم بطنابها آویخته و پاها را دور ناقوس حلقه میکرد وباآن براز ونیاز مشغول میشد. آهنگ رسا وموجدار ناقوس بزرگ تا ۲٤ کیلومتر بگوش میرسید واین خود برای مردمان عامی و خرافی و کهنه پرست ، یکی از معجزات و کرامات بود وبآن اهمیت فوق‌العاده‌ای میدادند .

درحقیقت کازیمودو روح نوتردام بود و نوتردام بدون وجود او کلیسائی خالی از رونق بنظر میرسید و به جمجمه و صورت انسانی که دیدگانش را کنده باشند ومحروم از بینائی است ، شباهت ویژه‌ای داشت .

آری ... کازیمودو از همه‌ی مردم کنار گرفته بکلیسا و ناقوسها وکلودفرلو پناه آورده بود، کلود فرلو را همچون جان خود دوست میداشت،زیرا بخوبی میدانست که اوتنها کسی است که ویرا ازآوارگی و بیکسی رهانیده وحرف زدن را یادش داده و سرانجام اوراعهده‌دار نواختن ناقوسهای کلیسای نوتردام نموده است.

مگر کازیمودو چه میخواست ؟!

سپردن ناقوس بزرگ باو ، همان نشاط ولذتی را داشت که دودلدار ازدیدار یکدیگر میبرند،دیگر هیچ‌چیز نمیخواست، گوئی بوصال محبوب عزیز خود رسیده بود !.

ازآنهنگام که شنوائی‌خودرا از دست داد، تنها باعلامات و اشاراتی که مخصوص خود او وکلودفر بود ، میتوانست منظور اورا دریابد.ازآن‌پس هیچکس از اشارات آنان سردرنمیآورد. کازیمودو نسبت بپدرخود، نسبت به کلودفرلو رهاننده خویش ، فوق‌العاده حق شناس بود . اصلا حق‌شناسی جزء نهادش بود و

همچون غلام حلقه بگوش و سك با وفائی که از بزرگترین فداکاری و جانبازی در راه صاحب خویش چشم پوشی و مضایقه ندارد ، بنظر میرسید . او تمام قدرت واختیار خود را درکف کلودفرلو گذارده بود و اراده و تمایلات جداگانه‌ای از خود نداشت و همانطور خود را تسلیم نموده بود که یك اسب و فیل خود را مطیع و سرسپرده صاحبان خویش میسازند .

آنسال ، یعنی سال ۱۴۸۲ کازیمودو بیست ساله بود و کلودفرلو ۳۶ سال داشت . کازیمودو تازه پا بسن جوانی می‌گذارد ، در صورتیکه کلودفرلو از نردبان جوانی بالا رفته و بسوی جاده کهولت و پیری گام برمیداشت ، او اکنون دیگر گذشته از توجه بدرس و اندوختن دانش وحکمت ، در اندیشه برادر نیز بود، ولی برادرش ژان فرلوکه تازه دوران پرشور وشرجوانی‌را می‌گذراند ، رفته رفته به بیعاری و عیاشی وتنبلی میگرائید و از درس خواندن کاهلی مینمود . در مدرسه فتنه‌انگیزی میکرد . یکروز همشاگردان خود را بعلت دشمنی و کدورتی‌که بابادہ فروشی داشت ، تحریك نمود وآنانرا وادار بغارت دکان باده فروش‌کرد ، بیچاره دکاندار چون دستش از همه جا کوتاه بود ، ناگزیر بکلودفرلو شکایت‌کرد .

ولی کلودفرلو در برابر رفتار ناهنجار و زشت چنین برادر عیاشی چه میتوانست بکند ؟!

هیچ راهی جز اینکه خودرا سرگرم مطالعه نموده وهر لحظه بردانائی خویش بیافزاید و ازاین راه بر خاطر آزرده مرهمی بگذارد واز رفتارناستوده برادرغافل باشد، بهتر نبود!.

آری ... درجهان بهتر ازاندوختن علم و دانش چیزی نیست . ولی کلودفرلو ازاینهمه تلاش جز رنج وناکامی بهره‌ای نداشت ، با اینحال همچون تشنه‌ای‌که در بیابانی بدنبال آب

میگردد . روزبروز بتلاش خود میافزود و بزودی جادوگری و اسطرلاب را فراگرفت و کتاب های نیکلافلامل را مورد مطالعه قرار میداد وشبهای تنهائی ، آرام‌آرام بسوی خانه آن مرحوم میرفت ودر گوشه وکنارها وبیغوله های آن خانه برای یافتن چیزی که بتواند بمعلوماتش بیافزاید، بکنجکاوی میپرداخت عقیده‌داشت که نیکلافلامل پیش‌ازمرگش درزوایای آن خانه‌نیمه مخروبه‌اسراری‌ازجادوگری‌وکیمیاسازی‌پنهان‌نموده‌است. کلود ـ فرلو بدنبال‌ایده‌آن‌وهدف‌خودتمام‌آن‌خانه‌راشکافت‌وزیروروکرد.

گذشته ازآن ،کلودفرلو به رنگ‌آمیزیها و ریزه‌کاریهائیکه با دست معماران هنرمند در کلیسای نوتردام بوجودآمده بود، علاقه فراوانی داشت وپیش خود تصور میکرد که در آنجا نیز گنجینه‌عائی پنهان‌است، بیشتر وقت‌خودرا در گلدسته‌میگذرانید وحجره‌ای را خلوتگاه‌خویش قرارداده‌بود وهیچکس‌نمیتوانست بدون اجازه وارد آن شود . در نیمه های شب ، ناگهان نور قرمز رنگی از پنجره گلدسته نمایان گشته خاموش میشد باز میدرخشید وسپس جای خودرا بتاریکی میداد. انسان از دیدن چنان نوری ، آنهم درنیمه‌های شب در شگفت میشد . این نور شگفت انگیز برای پیرزنان دستاویز خوبی بود میتوانستند کلودفرلورا متهم سازند، آنان‌باخود می گفتند: بازهم‌کلودفرلو با آتش جهنم بازی میکند !.

رفتار اعجاب آمیزوی که‌بیشتر به‌کیمیا سازان‌وجادوگران شبیه بود تولید سوء ظن نموده ومردم اورا جادوگر وکازیمودو را شیطان مینامیدند هرچند گروه بسیاری ازمردم کلودفرلورا دوست داشته و گرامیش میداشتند ولی این تجلیل و قدردانی نمیتوانست مانع ازحس نفرت وکینه دیگران نسبت بوی باشد، همه تصور میکردند بالاخره روزی این شیطان بدترکیب و

ترس‌آور بپاداش خوبیها وخدمت‌گزاریهای گذشته خود نسبت به کلودفرلو ، هنگامیکه پایان‌خدمتش فرارسد . سرانجام روح اورا باخودوی‌خواهدبرد، در حقیقت مردم کازیمودو را شیطان مأمور قبض روح کلودفرلو میدانستند !.

ازآن هنگام که‌کلودفرلو بدنبال‌طلسم وجادوگری ورمل واسطرلاب رفته واوقات خودرا دراین راه می‌گذرانید ، کاملا محسوس‌بود که وی‌شعورخودرا اندکی ازدست داده‌است . همیشه متفکر وغمگین ومبهوت بنظر میرسید. موهای سرش ریخته بود و جز چند رشته مو در اطراف سرش دیده نمیشد ، وقتی که میخندید معلوم بود که اندوهی جانگداز اورا شکنجه میدهد . درخنده‌هایش یکدنیا تلخی وناکامی موج میزد. گاهی این رنج بمنتهای شدت میرسید . دلش میخواست یکه وتنها باشد . ازهمه کس می‌گریخت وهروقت زنی‌را دربرابرخودمییافت ، بلادرنك صورت خودرا میپوشانید !.

سال ۱٤۸۱ که دخترشاه میخواست وی‌را ملاقات‌کند ، از دیدار او خودداری نمود ، کلودفرلو نسبت بآوازه خوانها و صحرانشینان دوره‌گرد دشمنی ویژه‌ای داشت و بخاطر همین کینه‌جوئی وعداوت به‌پیروان‌خود دستور داده بودکه ازمعرکه‌گیری وآواز خوانی آنان جلوگیری نمایند ، بعدها نیزفرمان دادکه جادوگران را بسختی مجازات‌کنند .

این‌دستورات کوچکترین‌تأثیری در قضاوت مردم‌نداشت، کلودفرلو هنگامیکه با کازیمودو از کلیسا خارج میگشت مورد مسخره ودشنام زن ومرد وکوچك وبزرگ‌قرار میگرفت، ولی آندو هرگز از دشنام مردم وحشتی نداشتند ، زیرا کلودفرلو همواره دراندیشه‌های خود بود وبسخنان مردم اعتنائی نداشت و کازیمودو هم از نعمت شنوائی محروم بود !

بامداد روز هفتم ژانویه همان سال، یعنی یکروز پس از برگزاری جشن پادشاهان و ابلهان، هنگامیکه رو برت دستو تویل رئیس دادگاه از بستر خواب برخاست فوق العاده عصبانی و دلتنگ بود. علت آنهمه افسردگی و پریشانی برای خودش هم نامعلوم بود. وی هنگامی که بدادگاه وارد شد دستیارانش محاکمه را شروع کرده وعده‌ای در گوشه و کنار ایستاده مشغول تفریح بودند. دادستان با گوشهای سنگین خود تمام حواسش متوجه محاکمه بود و بداد وفریاد وهیاهوی اطراف توجه نداشت و تنها چیزی که او را شکنجه میداد، دلقك بازی ومسخرگی ژان فرلو برادر کشیش کلیسای نوتردام بود!

این جوان ازمکتب گریخته وعیاش، هنگامیکه مجرمین را بدادگاه میآوردند، بلادرنگ شوخی نموده متلکی می گفت. آنروز بیشتر گناهکاران و مقصرین زنهای کوچه گرد و صحرا-نشین بودند وغالباً دادگاه آنان را بجریمه نقدی محکوم مینمود.

ژان فرلو همچنان که سرگرم شادکامیها و مسخره گیهای خود بود، ناگهان چشمش بیکی ازمجرمین که دستش را محکم بسته بودند ودرمیان چندین مأمور قرارداشت افتاد، درحالیکه دهانش ازتعجب بازمانده بود روبن پوسپن رفیق خودرا صدا زد: این را ببین، این کازیمودو پادشاه دیروزی است، اورا آورده اند اینجا!..

کازیمودو ساکت وآرام دربرابر میز دادگاه ایستاده بود. زنها مسخره‌اش کرده میخندیدند، و اواز فرط عصبانیت داشت

دیوانه میشد شراره خشم و انتقام از دیدگانش میبارید مستنطق دادگاه پرونده کازیمودو را ورق زده مطالعه میکرد، آنچنان درمیان اوراق پرونده فرورفته‌بود که گوئی میخواست ثقل‌سامعه خودرا پنهان‌سازد . پس‌ازلحظه‌ای سررااز‌روی‌پرونده بلندکرد وگفت : اسم شما چیست ؟ .

بیچاره کازیمودو هم کربود . صدای رسوا و زننده ناقوس‌ها کار خودراکرده بودند !

مستنطق که هرگز تصور نمیکرد‌متهم‌ازنعمت شنوائی‌محروم باشد ، بگمان اینکه کازیمودو پاسخ سئوال اورا داده است ، پرسید : چندسال‌دارید ؟ کازیمودو همچنان خاموش ایستاده بود وچیزی نمیگفت .

مستنطق مجدداً گفت : بسیارخوب ، اکنون‌کسب وکار خودرا بگوئید ؟

صدای‌پچ‌پچ‌قضات وهمهمه وغوغای تماشاچیانی‌که جریان را بخوبی فهمیده بودند بگوش میرسید . قاضی ادامه داد ، شما بعلت‌بی‌نظمی‌وشرارت وسوءقصدبناموس یکدختردیوانه‌کولی واهانت بمأمورین‌اعلیحضرت‌پادشاه متهم هستید ،چه می گوئید، لازم است دراینخصوص جریان‌را شرح بدهید !

آنگاه رو بمنشی دادگاه نموده گفت : آیا جوابهای‌متهم را نوشتید ؟

ناگهان صدای خنده تماشاچیان درفضای‌دادگاه منعکس گشت زیرا این پرسش یکباره تمام آن احتیاط کاریهارا نقش برآب نمود . کازیمودوکه خنده تماشاچیان‌را دید ، شانه‌هایش را بالا انداخت مستنطق بگمان اینکه کازیمودو جواب تند و توهین‌آمیزی بسئوالات او داده است ابروها را درهم کشیده

کازیمودو را مخاطب قرارداد و گفت : ترا بالای دار خواهم فرستاد ، آدم خودت را بشناس ای بی‌شرم .

سخنان مستنطق بیش ازپیش بسرموج خنده تماشاچیان افزود ، حتی مأمورین نیز نمیتوانستند ازخنده‌خودداری کنند، تنها کسی که درآن‌میان‌ساکت مانده وعلت خنده‌راهم‌نمیدانست، کازیمودو گوژپشت نتردام بود .

مستنطق‌همچنان‌ادامه میداد : ای‌رذل ... بدادگاه‌توهین میکنی. توهین به‌مستنطق دادگاه پاریس؟! من وظیفه‌دارم که از فساداخلاق‌ورذالت‌وهرج‌ومرج‌جلوگیری کنم،مگرمرا نمیشناسی؟

مستنطق تازه چانه‌هایش گرم‌صحبت‌شده بود، آه ... امان ازوقتی‌که چانه آدم کر گرم صحبت شود .

رئیس دادگاه دررا گشوده وارد شد .

مستنطق گفت: آقای‌رئیس...این‌متهم‌بدادگاه‌توهین‌میکند، مجازاتش باشما .

سپس درجای خودنشست وعرق ازروی‌پیشانی‌سترد.رئیس دادگاه بانگاه خشمگینی کازیمودو را براندازنمود و پرسید : برای چه ترا اینجا آورده‌اند ؟

کازیمودو بتصوراینکه رئیس‌دادگاه نامش را میپرسد ، باصدای خشنی گفت : کازیمودو ؟

این آهنگ ناموزون و این جواب نامناسب وبیموقع دو باره تماچیان را بخنده انداخت .

ـ مرا هم مسخره میکنی ؟ .

کازیمودو باز بخیال اینکه شغل اورا میپرسد ، گفت : ناقوس زن کلیسای نوتردام ! .

ـ حالا میگویم آنقدر شلاقت بزنند که برای همیشه

مسخرگی را فراموش کنی .

کازیمودو مجدداً افزود : تقریباً بیست سال دارم ، سال تولدم درست بیادم نیست ! .

عصبانیت رئیس دادگاه از حد گذشته بود و بمأمورین رونموده پی‌درپی فریادمیکرد : یاالله... این‌حقه‌بازرا یکساعت درکوچه و محله بگردانید وشلاق بزنید ... وقبلابمردم اطلاع دهید که همه برای تماشا بیایند ! .

ناگهان ژان فرلو گفت : آفرین .. چه حکم‌بجائی !.

و بدنبال آن فحشی‌داد و گفت : دوازده (سو) جریمه دشنام اوست ، ونصف این جریمه متعلق بکلیساست ، آری من درآنجا عبادت میکنم و از ارادتمندانم ! .

بزودی حکم محکومیت کازیمودو صادر گشت وبرای‌مهر شدن‌آماده گردید. هنگامیکه منشی دادگاه‌مفاد حکم‌محکومیت کازیمودو را پیش مستنطق برد ، از حال زار او فوق‌العاده نگران بود . برای اینکه بتواند مجازاتش را اندکی‌تخفیف دهد ، فکری‌اندیشید وآنگاه سردر گوش مستنطق گذارده گفت: این بیچاره نمیشود ! .

مستنطق که نمیخواست کسی از کر بودنش آگاه شود ، گفت : خوب حالاکه اینطور است ، بگذارید پس از خوردن شلاق یکساعت‌هم بربالای برج عذاب همچنان بماند .

وبدینگونه حکم را اصلاح نمود و آنرا مهر کرد .

اکنون بمیدان گرو باز گردیم !.

آنجا ، در آن گوشه میدان حجره کوچکی که دارای یك پنجره است ومیله‌های ضخیمی دارد، دیده می‌شود این حجره از سه قرن پیش ازاین درتاریخ فرانسه معروفیت بسزائی دارد، زیرا پس از کشته شدن رولاند، درجنگهای صلیبی ، دختر او که پس از مرگ پدر زندگی را برخود حرام میدانست ، درآنجا مسکن گزید و بیست سال تمام شب وروزدرانتظار رسیدن مرگ، برفقدان پدر گریست وهمگی علائق زندگی خودرا به‌بینوایان و درماندگان بخشید. او پیش از مرگ گور خودرا تعیین کرده و درآن قرار گرفته بود وروزانه بلقمه نانی که مردمان رهگذر وخیراندیش برایش بجا میگذاردند ، قناعت میکرد . او در پایان واپسین عمرخویش وصیت کرد که حجره اوازآن جایگاه زنان و دختران و مادران دلشکسته و دردمندی که بیمهریهای روزگار کام شیرینی نیافته‌اند ، باشد .

از آنروز ببعد هردردمندی که دستش از رسیدن بکمال مطلوب وایده‌آل خویش کوتاه میگشت، درآنجا معتکف می‌شد، بطوریکه مردم پس‌ازچندی، همگی فراموشش میکردند ودیگر کسی نمیدانست که او مرده است یا زنده !.

در روزگاران قدیم ، پاریس ازاینگونه مکانهای ریاضت فراوان داشت و از یمن قدم روحانیون هیچگاه خالی ازسکنه نبود وهرگاه اتفاقاً ازجان گذشته پاکباخته‌ای وجود نداشت ، بیماران جذامی را درآنجا میگذاردند .

پس از مرگ مادام رولاند که جنازه‌اش را بینوایان با شکوه فراوانی بخاك سپردند ، فقط آن حجره دو سال خالی ازسرنشین داغدیده وتارك دنیا بود وگرنه بعداز آن چه بسیار دخترانی‌که عمر خودرا با سوز وگداز و حسرت و آه در آن دخمه مطرودین بپایان رسانیده اند .

ولی پاریسی‌های شوخ و بذله‌گو چنین معتقدند . که در میان دختران و زنان تارك دنیا ، زنان بیوه کمتر در آنجا دیده میشد !

آری ... بمیدان گرو بازگردیم. آنجا سه‌نفر زن‌جوان که یکی‌ازآنان فربه بنظر میرسید ، باهم سخن‌میگفتند . آنکه چاق‌تر بود ، گفت : خانم ماهیت تندتر ، ممکن است‌نتوانیم اورا ببینیم .

ـ نه ، خانم موسنیه، حتماً خواهیم‌رسید . اورا دوساعت روی برج عذاب نگاه میدارند .

ـ خانم ماهیت، شما تاکنون‌مجازات متهمین رادیده‌اید؟

ـ در رمس دیده ام .

ـ مجازات رمس فقط برای دهاتیها خوب است .

آنگاه روبزن پهلو دستیش‌که تاآن زمان خاموش مانده بود ، کرد وگفت : اینطور نیست خانم ژروز ؟ گویا درآنجا مردان بزرگی را شکنجه می‌کنند !.

زن دهاتی فوق‌العاده دلتنگ‌شده وچیزی نمانده بودکه عصبانی شود . دراینوقع خانم موسنیه‌که از جریان واقف بود، موضوع و لحن سخن را تغییر داده پرسید : خانم ماهیت، شما سفیرفلاندر را میشناسید وآیا آن‌کفشدوز راکه درسفارت هست دیده اید ؟

ـ آری ... مرد قوی هیکل وتنومندی است ! .

زن دهاتی هر لحظه میکوشید که براهمیت واعتبارزادگاه خود بیافزاید .

ماهیت کنار پل را نگریست و ناگهان گفت : آنجا چه خبر است مردم چرا دورهم جمع شده اند ؟

و ژروز ادامه داد : صدای دایره‌ای هم میآید... اوه ، شاید اسمرالدا است ، حتماً معرکه گرفته باجلی بازی می کند.

ـ آری. خودش‌است ، زودتر بیاماهیت، بیا شگفتی‌های پاریس را بنگر !.

ماهیت در حالیکه کودك خودرا در بغل میفشرد ، گفت: آه من ازاین کولی میترسم ، بیا فرارکنیم ، زیرا ممکن است بچه ام را بدزدد ! .

و ناگهان پایش لغزید .

ژروز پرسید : مگر دیوانه شده‌ای ، برای چه فرزندت را بدزدد؟

موسینه گفت . و اتفاقاً آن زن تارك دنیا هم همین عقیده را دارد !

ماهیت که گرفتاراضطراب ونگرانی‌بود، پرسید: کدام‌دنیا؟

ـ گودول را میگویم !.

ـ چنین نامی را نمیشناسم ، گودول کیست ؟.

ـ عجب شما اهل رمس هستید واین‌ها نمیدانید !..

و ادامه داد : این زنی‌که در دخمه قصر رولاند مسکن دارد ، نامش گودول است .

ـ همین‌که ما شیرینی برایش میبریم ؟!

آری ... همین ... از نگاهش پیداست که از کولیها

وحشت دارد ، معلوم نیست چرا ؟!

ـ دراینصورت شما چرا ازکولیها میترسید خانم ماهیت، مگر آنها بشما بدی کرده‌اند ؟!

ماهیت مجدداً بچه‌اش را درسینه فشرد و گفت : برای اینکه من اتفاق غم‌انگیزی‌را که برای پاکت افتاد ، دیدم ... خدا نصیب هیچکس نکند !.

ژروز پرسید : پاکت کیست ؟ !

ـ بگذارید سرگذشتش را بگویم ، شما چگونه یکنفر پاریسی هستید وازاین واقعه بی‌اطلاعید ؟!

وادامه داد: باو میگفتند پاکت گل‌خندان ، دخترهیجده ساله‌خوشگلی‌بود واین‌خوشگلی ووجاهت بالاخره اورابپرتگاه سقوط و بدنامی‌کشانید بینوائی و دست تنگی با زیبائی دست ـ بدست‌هم داده اورا ازجاده عفاف منحرف‌نمودند ، او بامادرش بوضع رقت انگیز و دردناکی روزگار می‌گذرانیدند اداره معاششان فوق‌العاده سخت بود ودر سرمای زمستان حتی یك شاخه هیزم هم نداشتندکه خودرا گرم نگاهدارند، ناگهان در یکی از اعیادکه از کلیسا باز می‌گشت همه مردم دیدند که او صلیب طلائی به‌گردن دارد !.

نخستین بار با پسر یکی‌از متولین محله آشنا شد ومدتها باهم عشقبازی‌کردند ، پس‌ازچندی عاشق دوم وسوم را هم رها کرده ودرآخر با یکنفرچراغچی طرح‌آشنائی ریخت،سرانجام عمومیت یافت و مال همه شد هرکس میخواست میتوانست از او استفاده‌کند ...

ماهیت دیدگان اشك‌آلود خودرا پاك کرد .

ژروزگفت : اینکه چیز چندان مهمی نیست وانگهی‌چه

ربط بکولی دارد !.

بگذار دنباله داستان را بگویم :

ـ آری... پاکت درشانزده‌ساله‌گی دختری‌زائید اوه... چقدر خوشحال شد ، ولی پس‌ازآنکه مادرش‌مرد وخودرا یکه وتنها دید ، غم و اندوهش فزونی یافت ، دیگر در تمام محله انگشت نما بود وحتی کودکان‌سربسرش گذارده دشنامش‌میدادند.

پاکت هنگامی‌که بسن بیست ساله‌گی رسید ، مثل تمام زنان هرجائی و ولگرد پیر شده بود . شب زنده‌داریها وعیاشی های پیش‌از بیست‌ساله‌گی ویرا سست وتنبل بارآورده وگونه‌های گل‌گونش پژمرده شده‌بود و دیگر ازآن خوشگلی‌وطراوت چهره‌کوچکترین آثاری بنظر نمیرسید و حتی از معاش روزانه هم تنگی میکشید .

ژروز گفت : داستان‌کولی را بگو .

موسینه رو به ژروز کرده گفت : اندکی حوصله کن ، بگذار ببینیم آخرش بکجا میکشد ، آه ... من دلم برای این گل‌خندان خزان شده ، سوخت !.

وآنگاه روبجانب ماهیت برگردانده گفت : باقیش را بگوئید .

متعاقب آن ماهیت ادامه داد : آری ... بیچاره خیلی مفلوك ومحتاج شده‌بود، ولی باتمام این‌همه مفلوکی و بدبختی بفرزندش علاقه داشت. تنها علاقه وعشقش متوجه‌آن دختربود؛ پیش‌از اینکه‌دختری بزاید یکنفردزد را دوست میداشت وپس‌از آنکه ازاو بیوفائی دید و این دختر نصیبش شد تمام دوستی و محبتش را بپای فرزند خود ریخت ؛ عشق بفرزندش او را از

همه چیز بی‌نیاز ساخته بود ؛ دیگر نه از سرما بیم داشت و نه از گرسنگی !

این‌عشق پاك ومقدس وملکوتی رفته‌رفته اندوه و بیکسی وتنهائی وغم بینوائی را ازخاطرش محو ساخته طراوت و نشاط جوانی را بوی بازگردانید دوباره همچون روز های پیش‌از سقوطش جوان و خوشگل گشت وبازار کساد و بی‌مشتریش رونق گرفت ... دوباره مردم میآمدند !.

هرچه بدست می‌آورد برای فرزندش بزر وزیور وزینت آلات‌میداد واصلادربندخودش نبودفرزندش‌راهمچون شاهزادگان با لباس اطلس صورتی‌که خودش آنرا دوخته بود ، آراسته و زیباترین کفشها را که حتی لوئی یازدهم آنرا در خواب هم نمیتوانست ببیند ، برایش خریده بود . آن کفش کوچك‌وظریف وآن پاهای قشنگ و نازنین واقعاً بهم‌جور میآمد، عزیزم‌خانم موسنیه ، هنگامی که بچه‌دار شدی ، آنوقت خواهی دانست که دست و پای کوچك کودك چقدر دوست داشتنی است در جهان موجردی قشنگ‌تر ازکودك نمی‌توان یافت .

موسنیه آهی‌کشید و گفت : من این‌را ازخدا آرزومندم، ولی باید دید همت آقای موسنیه تاچه اندازه است .

ماهیت دنباله سخن را گرفت : این‌کودك نه‌تنها پا های کوچك وقشنگی داشت ، بلکه در زیبائی اندام وچهره بی‌نظیر بود چشمهایش درشت بود وموهای سیاهی داشت . من‌این‌کودك زیبا را در چهارماهگی دیدم، مادرش ازدیدن‌آن پاهای قشنگ و دلربا لذت میبرد ، هنگامیکه مشغول کندن وپوشیدن‌کفشهای فرزندش بود ، بهیچ چیز توجه نداشت و اگرهم غم و اندوهی میداشت ، درآن لحظات شیرین و فراموش نشدنی از خاطرش محو میگشت .

ژروز گفت : واقعاً داستان شیرین ودلچسبی است ، ولی معلوم نیست این داستان چه ربطی به سرگذشت کولی دارد !

ماهیت گفت : یك روز کاروانی برمس آمد، همراه این کاروان مردان وزنان ژنده پوش و ژولیده موئی بود که هریك از دیگری زشت‌تر بودند ، حتی یك‌زن خوشگل هم درمیانشان نبود. بگوشهایشان حلقه‌هائی ازنقره‌آویخته بود وباکف بینی و فال‌گوئی و دزدی امرار معاش میکردند . چنین شهرت داشت که آنان برای آمرزش گناهان خویش بدستور پاپ میبایستی تمام عمر در مسافرت باشند . همچنین مردم عقیده داشتند که آنها بچه‌هارا نیز میدزدند و باتمام توجه وسفارسی که‌بزرگان ودانایان‌برای‌احتراز ازاین گروه تبهکار میسمودند بازهم مردم عامی و مادران گول و خرافی که دلبستگی و علاقه فراوانی بجادوگری وفال داشتند،پنهانی بدیدارآنان میرفتند . مادران اغلب میرفتندکه طالع فرزندان خود را جویا شوند وعجب این که درمیان اینهمه‌کودکی که سرنوشت آینده شان را میگفتند، برای نمونه حتی یکی‌هم بدبخت وسیه روز نبود.آنها هربچه‌را که میدیدند ، برای خوشایند مادرش بلادرنگ او را بپادشاهی و عزت و شادکامی وعده میدادند !.

بیچاره‌پاکت ازفرط‌علاقه‌ای‌بدخترخویش داشت،میخواست طالع اورا بداند. باخود میگفت‌آیاممکن‌است‌که فرزند نازنینم درآینده جزء یکی‌از زنان‌برجسته ومعروف‌جهان گردد. پاکت درعالم خیال فرزندش‌را حتی‌بجایگاه ملکه ارمنستان‌میرسانید . بخاطرهمین‌دوستداری‌وامیدبه‌آینده‌پراز احلام‌وآرزو بود که‌دختر خود را پیش‌کولیها برد تاسر نوشتش را بگویند ، دختر تازه بیك سالگی رسیده بود . دختران و زنان‌کولی‌که از مشاهده

دختری به آن خوشگلی درشگفت بودند ، همه‌اوراروی‌دست گرفته نوازش میکردند و میبوسیدند ولی دختر که از مادر خود جدا شده‌بود و آن قیافه‌های زشت و نا آشنـا را میدید ، میگریست گریه کودك ، مادرش را به ترحم آورده اورا در بغل گرفت و سر و صورتش را بوسید و دلداریش داد و درحالیکه غرق در شادی ونشاط بود ، بخانه بازگشت . باو گفته بودند که دخترت خوشگلترین زنان روزگار وملکه وجاهت دنیا خواهـد بود . او از این مژده مسرت بخش از شادی درپوست‌خود نمیگنجید!

بامدادفردای آن‌روز ، هنگامیکه مادر ازخواب برخاست ، هنوزکودکش درخواب بود ، او ازاین فرصت استفـاده نموده سری بهمسایگانش‌زد وبزودی بازگشت ، اطـاقش همچنان در حال‌سکون وآرامش بود ، پاکت خیال‌کرد که فرزند دلبندش هنوز ازخواب بیدارنشده است ، ولی ناگهان چشمش بـدرب اطاق که بکلی بازمانده بود افتاد وسرتاپایش از ترس لرزیـد وبسوی بستر کودك دوید ، ولی درآن‌جا جز کفشهای نازنین و زیبای‌کودك هیچ‌چیز نبود. آری اثری ازکودك نیـافت .

دوان دوان خودرا ازپلکان بزیرانداخته ودرحالیکه سر وروی‌را میخراشید ، فریاد زد : کوبچه‌ام ، فرزند دلبندم را کی برد ؟

درکوچه هیچکس را ندید ، همه‌جا خلوت‌بود ، باز هم دیوانه‌وار دوید وفریاد زد : اگر کودکم‌را بمن‌بدهید یك عمر خدمتگذارتان خواهم بود !

درراه چشمش‌بکشیشی‌افتاد، بسویش دوید وگفت : نـور دیده‌ام‌را بمن‌بازگردان تابپاس‌آن یك‌عمر درمزرعه‌ات‌آبیاری وشخم کنم .

همچنان میدوید و ناله میکرد و درغم فقدان فرزندش اشك میریخت کمتر کسی بود که آن وضع رنت انگیز ودلخراش را میدید و میتوانست از گریه خودداری کند . آدم از دیدن سر و صورت خراشیده وحالت افسرده وبهت انگیز او دیوانه میشد و دلش میسوخت . ناله‌های ترحم انگیز ودردناك او درسنگ اثر داشت. آری .. من باچشم خوددیدم که دادستان بیچارگی او گریست!

بیچاره پاکت تمام کوچه‌ها ومحله‌هارا برای یافتن فرزندش درنوردید ، ولی درپایان روزخسته وواماندہ وتهیدست وناامید بخانه بازگشت . یکی ازهمسایگان برایش گفت که امروز بامداد هنگامیکه میخواسته است از اطاق بیرون رود ، ناگهان دو نفر کولی که بقچه‌ای زیر بغل داشتند، باشتاب وارد اطاق او شده و پس ازلحظه‌ای دوباره باز گشته ودررا بستند وازنظر ناپدید شدند!.

پاکت ازشنیدن این سخن نیمه جانی گرفت. خیال کرد که شاید بچه‌اش را برگردانده باشند ، پس بلادرنگ برخاست و بسوی اطاق رفت . صدای گریه کودکی شنید و این خیال در وی قوت یافت . ازپلکان اطاق بالارفته باشتاب خودرا بدرون اطاق انداخت ، ولی ناگهان دربرابر دیدگان خود بجای آن کودك زیبا و نازنین، هیولای بکچشم وچلاق وچیزی شبیه به بچه آدم را دید ، چندشش شد ورو را برگردانید و فریادکرد اوه ... ببینید این کولیها پست چه بروز فرزندم آورده‌اند .

همسایگان بزودی آن هیولارا از برابر دیدگان مادر بیرون بردند ، زیرا بعید بنظر نمیرسید که او درنتیجه دیدن آن قیافه زشت که درجای فرزندش قرارداشت دیوانه شود ، هیولا تقریباً چهارسال داشت و تمام همسایگان معتقد بودند که او فرزند یکزن کولی است که با شیطان هم بستر شده است !.

زبان بچه‌را هیچکس نمیتوانست بفهمد ، او بطرز عجیبی

تکلم میکرد و سخنانش بهیچوجه شباهت بسخنان یکنفر آدم نداشت .

پاکت ، همچنان ساکت و آرام بکفش های فرزندش نگاه میکرد گوئی مرده بود ! .

پس از لحظه‌ای ناگهان سراپایش لرزید و متعاقب آن کفش را بلب نزدیك نموده بوسید ، آنگاه از گوشه چشمانش سیل اشك سرازیر گشت، بیچاره پی‌درپی مینالید . آه ... کودکم کجائی؟!

آری ... من هروقت آنروزرا بیاد میآورم ، اندوهی بزرگ قلبم را فرا می گیرد واشکم جاری میشود .

پاکت ناگهان از جای برخاست و گفت : ای مردم ... این کولیها بچه‌امرا دزدیده‌اند ، بیائید مرا یاری کنید تا کودك خودرا دوباره ببینم ، بیائید برویم بچه‌ام را از او بگیریم !.

مردم همه بیاریش شتافتند و بجایگاه کولیها رفتند ، ولی از آنان اثری نبود . همه رفته بودند وفقط در آن چمنزاری که بنه گاهشان بود بقایای آتش وچندقطره خون دیده میشد و تکه پاره‌های سوخته شده پارچه که روی زمین افتاده بود ، جلب توجه می کرد پاکت یقین کرد که فرزندش راکشته‌اند ، ازشدت اندوه دیگر نمیتوانست گریه کند ، فقط لبهایش کمی جنبیدند ، هنوز یکروز نگذشته بود که تمام هوی‌سرش سفید گردید و پس از آن روز سوم ناگهان گم شد و کسی ندانست که کجا رفت ! .

موسنیه گفت : چه داستان جگر خراشی !.

وژروز افزود : پس بیجهت نیست که شما از کولیها وحشت دارید ، بعید نیست همین اسمرالدا هم آدم حیله باز وخطرناکی باشد ، ازطرز رفتار وحرکات فریبنده‌اش با آن حیوان اینطور بنظر میرسد که زنْ مشکوکی است و شاید هم خوراکش گوشت کودکان است !

ماهیت دیگرحرف نمیزد، ولی نگران واندوهگین بنظر میرسید .

ژروز پرسید : بالاخره پایان کار پاکت بکجا انجامید ؟

اوکه در اندیشه فرو رفته‌بود ، اصلا جوابی نداد.

ژروزبازوانش‌را فشارداده‌مجدداً پرسید ، چه‌بسرش‌آمد؟

ـ کسی نمیداند ، او هیچکس را نداشت !

و پس از لحظه‌ای افزود : گویا از شهررمس بیرون رفته وگدائی آن صلیب طلا راکه از نخستین معشوقه‌اش گرفته بود، درگورستانی دیده است . آری ، او آن صلیب را که باعث‌تیره روزیش می‌دانست ، دور انداخته بود . ماخیال میکردیم‌پاکت مرده است ، ولی عده‌ای می‌گفتند که اورا بیرون شهر پاریس دیده‌اند که باپای برهنه میگذشته است و شاید هم خود را در رودخانه غرق‌کرده باشد !

موسنیه آهی‌کشید و گفت : کفش‌کودك نازنینش چه‌شد ؟

ـ هیچکس از آن خبرندارد .

ژروز پرسید : آن هیولا را چه‌کردند ؟

ماهیت گفت : کدام هیولارا ؟!

ـ همانکه کولیها بجای بچه‌اش در اطاق گذاشتند !

ـ شاید اورا هم در رودخانه انداخته باشند !

وممکن‌است اوراسوزانیده باشند ،البته بچه جادوگران را باید سوزانید ، اینطور بهتر است .

اما نه هیچکدام از اینها نبود ، نه او را سوزانیدند و نه برودخانه انداختند ، یکنفرکشیش اورا برداشت و تعهدکردکه از اوپرستاری‌کند .

ـ این کشیشهامردمان غریبی‌هستند وکارهای شگفت‌انگیزی

انجام می دهند، مگر کسی از شیطان هم پرستاری میکند ، او اکنون در پرورشگاه است وتا کنون هیچکس قبولش نکرده‌است.

ماهیت گفت : دیگر ازاو خبری ندارم ونمیدانم کجاست، همانسال شوهرم مرزعه‌ای خرید و بکار زراعت مشغول شد وما دیگر بواسطه سرگرمی از آن ماجرا غافل ماندیم .

این‌سه نفر خانم جوان درحالیکه سرگرم صحبت‌بودند، بسوی میدان میآمدند ، ناگهان کودك روبمادرش کرد و گفت: مامان .. کلوچه‌ام را بخورم ؟!

مادر که تا آن لحظه زن تارك دنیا را فراموش کـرده بود ، پرسید : مثل اینکه زن تارك دنیا را فراموش کرده‌اید، این دخمه کجاست ؟!

موسنیه گفت : خوب شد گفتی، نزدیك بود یادمان برود!. وسپس هردوبسوی دخمه قصر رولاند رفتند .

کودك با اینکه می‌دید مادرش اجازه خوردن شیرینی باو نداده است ، غرولندکنان گردن را کج کرد و شانه‌ها رابالا انداخت. هنگامیکه آن سه تن‌به درب قصررولاندرسیدند موسنیه گفت هر سه مان نگاه نکنیم ، می‌رنجد با من کمی آشناست ، بگذارید اول من بروم و پس از آن شما را صدا خواهم زد . وخود بسوی پنجره خزید ، ناگهان چشمانش پراز اشك گردید وپس از لحظه‌ای باشاره انگشت ماهیت را بجلو دعوت کرد . ماهیت بانوك پاهمچون کسی که آرام‌آرام به‌بستر بیماری‌نزدیك میشود، جلو رفت و آنجا، در کنار تخته سنگ دخمه ، هیکل استخوانی ونحیفی‌راکه زانوها رادر بغل گرفته بود ،نگربست. گیسوان سفیدش دراطراف صورت پراکنده شده بود وپارچه‌ای ضخیم به تن داشت و چشمان خـود را خیره بـه نقطه مجهولی

دوخته بود ، مثل یك آدم مرده بنظر میرسید و بمجسمه بیشتر شباهت داشت . موسنیه آهسته گفت : مشغول خواندن دعاست ، حواسش را پرت نکنید .

ماهیت که چنین موجودی را برای اولین دفعه می‌دید ، سر را از پنجره بیرون کشید و گفت : خیلی عجیب است !

و با چشمان اشك‌آلود دوباره متوجه پنجره گشت وپس ازلحظه‌ای، درحالیکه صورتش ازاشك تر شده‌بود، سربرداشت و گفت : اسم این زن چیست ؟

ـ ما بهش می گوئیم گودول !.

ماهیت گفت : و من اورا پاکت گل خندان میخوانم .

آنگاه درحالیکه خود متوجه زن تارك‌دنیا بود ، چشمش بکفش قشنگی که با اطلس صورتی گلدوزی شده بود ، افتاد و موسنیه را به تماشای آن واداشت .

گودول بآن کفش خیره شده‌بود وچشم ازآن برنمیداشت.

هرسه زن جـوان ، موسنیه ، ژروز و ماهیت زار زار مینگریستند ، ولی ببچاره مادر همچنان ساکت وآرام سرگرم اندیشه‌های خود بود و ابداً باطراف خویش توجه نداشت .

سرانجام ، حس کنجکاوی ژروز ویرا برآن داشت کـه اورا صدا کند. پس چندین‌مرتبه ، پشت‌سرهم گفت : گودول... گودول !..

صدائی بگوش نرسید . او همچنان خاموش بود .

موسنیه گفت : شاید گوشش نمی‌شنود .

ژروز افزود : بعید نیست چشمانش هم نبیند .

وماهیت ادامه داد : حتماً مرده است .

دقیقه‌ای سکوت وخاموشی همه جا را فراگرفت ، پس‌از

لحظه‌ای کودك که مادر خود را مشغول تماشا دید ، سرخود را داخل پنجره کرد و گفت :

ـ مامان . بگذار منهم ببینم !

آهنگ روحنواز و مسرت بخش کودك ، زن تارك دنیا را بخود آورد و ناگهان تمام بدنش لرزیـد و چشم ازکفش برداشت وبکودك نظرانداخته بالحنی غم‌انگیز گفت : ای‌خدای من . پس اجازه بده لااقل بچه دیگران را بنگرم .

دستش را از روی زانو برداشت . در ایـن هنگام شدت سرما را حس‌کرد و گفت : چه هوای سردی‌است !.

موسنیه جوابش داد : میخواهی آتش برایت بیاوریم ؟

او سرش را بعلامت نفی تکان داد .

ـ بیا ازاین شراب بخور ، این گرمت می‌کند !.

وسپس شیشه شراب را بسوی او درازکرد ، ولی زن‌از گرفتن آن خودداری نموده گفت : بمن آب بده !

موسنیه بازهم‌کوشیدکه ازآن شراب بوی بدهد ، پس‌از اصرار زیادگفت : شراب خوبی است ، بیا بخور ، این کلوچه را هم بگیر . مخصوصاً آنرا با آرد ذرت برایت پخته‌ام .

ـ نه ، نمی‌خواهم ... من فقط نان سیاه میخورم !

ژروزکه از دیدن چهره غم انگیز زن فوق‌العاده غمگین شده بود ، بالاپوش پشمی خود را از تن بیرون آورده گفت : اینرا بپوش . این تورا ازسرما محفوظ نگاه خواهد داشت .

ـ این‌کیسه لباس همیشگی من است !

موسنیه گفت : خواهر جان ، تازه اول زمستان است ، مگرنمیدانی دیروز عید بود !!.

ـ آری ... میدانم کـه دیروز عید بود . دو روز است

کوزه‌ام بی‌آب مانده، همه فراموشم کرده‌اند و بکارخودمشغولند، دراین جهان بیکران هیچکس دراندیشه من نیست ، ذغال خاموش است وخاکستر سرد .

آنگاه لب ازسخن فروبست وسربزانو نهاد ، معلوم بود که دیگر ازحرف زدن خسته شده است .

موسنیه مجدداً پرسید : آیا آتش نمی‌خواهی ؟

زن تارك دنیا گفت : چگونه خود را با آتش گرم کنم ، در حالیکه سالهاست دختر نازنینم در آغوش خاك سرد گور خفته است .

تمام بدنش می‌لرزید ، طولی نکشید که روی زانوان پایش نشست و دست خود را بطرف کودك ماهیت درازکرد و گفت : این کودك را خوب مواظبش باشید ، زیرا ممکن است کولیها اورا بدزدند ! .

وسپس باشدت افتاد وسرش بسنگ خورد صدائی هراس‌انگیز از برخورد سرش با سنگ برخاست . لحظه‌ای سکوت همه‌جا را فراگرفت ، گوئی مرده بود !..

ولی ناگهان برخاست و افتان و خیزان خود رابکفش رسانیده آنرا غرق در بوسه کرد ، صدای گریه سوزناکش بگوش میرسید او درپناه سنگی خزیده واز نظرها ناپدید شده بود.

ژروز صدایش زد : پاکت !

پیرزن غضب‌آلود وخشمگین ازپنجره خودرا بیرون پرتاب کرد و گفت : این صدای کولی است ... مرا صدا میزند .

و چون چشمش بگروه بیشماری از مردم که درگوشه میدان گرد آمده بودند ، افتاد ، حالت جنون‌آمیزی باو دست داده فریاد زد : مرا صدا میزنی کولی بچه دزد ... مسخره‌ام میکنی !.. اوه ... لعنت برتو ... لعنت ... لعنت !..

در همین هنگام گناهکاری را برای مجازات آوردند . دست و پایشرا بسته بودند ، این گناهکار کازیمودو ، گوژپشت کلیسای نوتردام بود ، ازساعتها پیش ، انبوه تماشاچیان برای دیدن مجازات مجرم انتظار می‌کشیدند ، قرار بود گناهکار شلاق بخورد . مردم با بی‌صبری و شتاب بیکدیگر تنه زده و چشمانشان ببرج عذاب که در چهارگوشه آن چهار تن سرباز پاس میدادند ، دوخته شده بود ، این برج عاری از هرگونه معماری و رنگ‌آمیزی بود ، واگرهم رنگ‌آمیزی وحجاری‌های نفیس میداشت ، هرگزمورد توجه مردمی که درآنجا گرد آمده بودند ، قرار نمی‌گرفت ، آنها تمام فکروحواسشان در اطراف شکنجه ومجازات محکوم دوو میزد .

مردم هنگامیکه کازیمودو را بربالای برج‌عذاب دیدند ، فریادهای مسرت‌آوری کشیدند ، صدای همهمه و قهقهه وشادی مردم‌تمام میدان راگرفته‌بود . دیری نپائید که رئیس پاسداران جلوآمده مردم را بسکوت دعوت‌کرد و با صدائی بلند فرمان محکومیت ومجازات کازیمودو را قرائت نمود .

پس ازآن ، مأمورین مجازات ، لباسهای کازیمودو را از تنش بیرون آورده دست و پایش را با طناب و تسمه بستند، بیچاره‌کازیمودو که دیروز به‌اتفاق‌آراء مردم بپادشاهی‌دیوانگان انتخاب شده بود و زنده باد برایش می‌گفتند ، امروز با چنین وضع رقت باری خود را برفراز برج عذاب میدید همان‌مردم در برابرش ایستاده و چشم براهندکه شلاق خوردنش را تماشا کنند ! .

او خاموش ایستاده بود و فقط گاهگاهی آه بلند و صدا داری کـه به نفسهای گوساله‌ای شباهت داشت ، از دل بیرون می‌کشید. طنابهائی که بدست‌وپایش بسته‌بودند تا روی‌استخوانها کشیده بود وآزارش میداد . ولی او بهیچوجه تکان نمی‌خورد واعتنائی نمی‌کرد وکاملا خونسرد بود !

ژان فرلو و روبن پوسپن بهمراه کازیمودوآمده بودند، آنها باعث خنده مردم شده و پی درپی همه را می‌خندانیدند ، هنگامیکه قوزهای کازیمودو اززیرلباس نمایان گشتند ژان‌فرلو با سخن نیشدار و خنده‌آمیز خود همه را بیحال کرد :

آماده سازید چوبه دار ،
برای یك طرار مستحق مجازات .
یك دسته ترکه بیاورید ،

برای یك میمون بی‌شاخ ودم . برای یك عروسك !..

ناگهان میرغضب بربالای برج عذاب نمایان گشته ساعت شنی را در مقابل خود قرارداد و شلاق را بحرکت درآورد . کازیمودو همچون مارگزیده ، از شدت ضربـات شلاق بخود می‌پیچید ، رگهای صورت وگردنش متورم و قرمز شده بود ، چندین‌مرتبه سرش براست وبچپ متمایل گشت میرغضب‌بیرحمانه شلاق میزد و از اینکه کازیمودو خاموش مانده بـود و چیزی نمی‌گفت بیشتر عصبانی شده و هرچه قدرت و توانائی دربازو داشت بکار میبرد .

چشمان کازیمودو همچون پاره آتش میدرخشید . وقتی که دیگر قدرت تحملش نزدیك بود تمام شود ، بـا هیجان و عصبانیت فشاری بطنابها آورد ، بندها ناله خفیفی نموده ولـی پاره نشدند ، اوکـه دیگر تمام تلاشهایش را بی‌نتیجه میدید

ناگزیر تسلیم شد و بیحرکت افتاد . مأمورین قبلا پیش بینی کرده و طنابها و تسمه‌ها را محکم بسته بودند . خون ازپشت کازیمودو روان گردید . هرشلاقی‌که بپشت او می‌خورد و بهوا میرفت ، قطرات خون را بهمراه خـود میبرد و روی جمعیت پخش می‌کرد .

یکی‌از پاسداران سوار که چشمش بساعت ومیرغضب بود، با اشاره دست‌دستورداد که دیگر اززدن شلاق خودداری کنند. پس‌ازآن بلادرنگ دوتن از شاگردان میرغضب از برج عذاب بالاآمده وشروع کردند بشستن خونهای کازیمودو !.

ازنوك شلاق جلاد خون قطره قطره فرومی‌چکید . شلاق خوردن کازیمورو پایان یافت ، ولـی مجازات او هنوز پایان نیافته بود و پس از آن میبایستی یکساعت برباالای برج عذاب بماند و بدینگونه بجرم ثقل سامعه دادستان مجازات شود !.

آری ... ملتی‌که فاقد شعوروفهم سیاسی است ، یك ملت عقب افتاده و قرون وسطائی همچون‌کودك نابالغ وکندذهنی‌که در خانواده خرافی وکهنه اندیشی پرورش یابد ، فاقد رحم و انصاف و عدالت پروری است !.

بجای‌اینکه مردم ازتماشای کازیمودو بیگناه متأثرشوند اورا سنگسارکرده دشنامش میدادند، برویش می‌خندیدند . او گرچه خنده استهزاءآمیزآنان را نمی‌شنید ، ولی بخوبی‌آثار دنائت و سنگدلی را از چهره‌شان می‌خواند ومفهوم آن سنگ پرانیها را میدانست .

او دیگر کم‌کم حوصله‌اش تمام میشد ، زیرا آن خنده و استهزاء و توهین و تحقیر مردم برایش جانگدازتر از ضربات شلاق جلاد بود هرگز نمی‌توانست آنهمه دشنام را بپذیرد ، در

اینهنگام ، در اطراف خود نظر انداخته تمام قدرت و نیروی خود را متمرکز نموده حرکتی برای گسیختن بندها بخوددادد، اما تلاش بیهوده‌ای بود !. اورا طوری بسته بودند کـه حتی نمی‌توانست مگس را از خود دورکند ، مردم از تلاش بی‌ثمر و زورآزمائی خجالت بار او خندیدند ؟.

دیری نگذشت که صدای پای قاطری که کشیشی برآن سوار بود ، به‌گوش رسید ! کازیمودو ازدیدن کشیش خوشحال شد ، هرچه کشیش نزدیکتر میشد ، برمسرت و شادکامـی او افـزوده می‌گشت ! گوئی کشیش را برای خود رهاننده ای می‌دانست .

کشیش نزدیك آمد ونگاهی بسراپای محکوم‌که برفراز برج عذاب ایستاده بود انداخت و چون اورا شناخت ، سر را بزیر انداخته و پیش از اینکه محکوم بتواند از وی تقاضائی بکند ، قاطر خود را از میـان جمعیت بیرون برد ، گوئی کشیش از قیافه کازیمودو فهمیده بود که وی را واسطه خـود قرار خواهد داد !.

کازیمودو هنگامیکه چنین رفتاری‌را ازکلودفرلو مشاهده کرد ، تمام شادی و نشاطش از بین رفت و دوباره چهره‌اش را آثار غم واندوه فراگرفت ، بیچاره کازیمودو ناگزیر برفراز برج عذاب ایستاد و بازهم مورد استهزاء و خنده مردم قـرار گرفت ، اوکه دیگر امیدش ازهمه‌جا قطع شده بود ، خشمگین و انتقام آمیز جنبید و بخود حرکتی داد و در نتیجه تمـام طنابها و تسمه‌ها را ازهم گسیخت ؛ چون خود را از بند آزاد یافت ، با صدائی‌که به عوعو سگ بیشتر شباهت داشت ، گفت: یکقطره آب !.

دهانش کف کرده بود و از صورتش عرق میریخت ، از فرط تشنگی زبانش از دهان بیرون آمده بود ، حالت مهوعی داشت و دل آدم ازدیدن قیافه‌اش بهم می‌خورد !.

مردم بازهم خندیدند وچند دشنام زشت وزننده ارمغانش ساختند .

کسی نبود که دلش بحال آن بیچاره بسوزد ، شاید اگر هم درمیان آن جمعیت آدم دلسوز ومهربانی بود ، از ترس مخالفت دیگران نمی‌توانست بیاریش برخیزد .

دوباره کازیمودو بـا صدای گوش خراشی نالید : یك قطره آب ...

بازهم بجای آب خنده وفحش تحویلش دادند !.

و متعاقب آن طوفانی از سنگ و پاره آجـر بسوی او روان گردید .

صدای دلخراش کازیمودو همچنان بلندبود وآب میطلبید. پس از لحظه‌ای ، دختر جوانی در حالیکه دایره‌ای در دست داشت وبز سفیدی بهمراهش بود ، جمعیت راکنار زده جلو آمد کازیمودو اورا شناخت این اسمرالدا دختر کولی آواز خـوان بود . همان بود که کازیمودو نیمه شب می‌خواست اورا برباید ، بتصور اینکه او می‌خواهد از وی انتقام بگیرد ، آتش غضب از چشمانش درخشید .

دختر از پله‌کان برج عذاب بالا آمده بدون اینکه حتی یك کلمه حرف بزند ، کوزه مملو ازآب رابدهان کازیمودو گذارده در اینهنگام یك قطره اشك ازگوشه چشم کازیمودو تراوید و از روی چهره‌اش بزمین ریخت در تمام عمرش این نخستین بار بود که اشك میریخت !.

کازیمودو که خود را دربرابر چنین مهربانی بی‌غل وغش وصادقانه‌ای میبافت ، یکباره تشنگی ازیادش رفت واز نوشیدن آب دست‌کشید ، ولی دختر با ناز و عشوه مجدداً کوزه را به دهانش گذارد کازیمودو هنگامیکه سیر آب شد لب سیاهشرا جلو برد می‌خواست بپاس آنهمه بزرگواری و نیك‌نفسی اورا ببوسد اما دختر گولی که خاطرات دیشب همچنان بیادش مانده بود و بوی چندان اعتمادی‌نداشت دست زیبای خودرا همچون کودکی که از جانوری گزنده وحشت داشته باشد کنار کشید .

بیچاره کازیمودو که چنین انتظاری را از دختر نداشت، نگاهی یأس‌آور و دردآلود بوی افکند .

مردم از دیدن رفتار احترام‌آمیز اسمرالدا که کازیمودو را ازتشنگی رهانید ، تهییج شده برایش کف زدند دراین‌هنگام زن تارك‌دنیا که سررا از روزنه بیرون‌آورده بود ، چون‌دختر کولی را دید ، فریاد زد : لعنت برتو . . . بـزودی آن بالا خواهی رفت .؟. لعنت برتو ... لعنت برتو !.

از چهره اسمرالدا سرخی و شادابی پریده بود رنگش مثل کهربا بنظر میرسید و در حالیکه دست و پایش از شنیدن صدای زن تارك دنیا میلرزید ، از برج عذاب پائین‌آمد .

زن تارك دنیا بازهم بانگ میزد بیا پائین ای‌کولی بچه دزد ... حالا بیا پائین !

مردم ازاینکه می‌دیدند زن تارك دنیا عصبانی‌شده است، نگران بودند . اورا گرامی می داشتند ، ازش می ترسیدند ، زیرا او یك عمر ناله و زاری کرده وگریسته بود .

طولی نکشید که مجازات کازیمودو پایان یافت و مردم

پراکنده شدند . در این هنگام که ماهیت نیز بهمراه جمعیت بازمیگشت ، چون شیرینی را در دست‌فرزند خود ندیده پرسید: پسرجان کلوچه‌ات را چه‌کردی ؟!

کودك گفت: آن موقعی که شما باآن زن حرف میزدید، سگ بزرگی آمد آنرا گازگرفت بعد آنرا با هم خوردیم !.

ماهیت رو به موسنیه‌نمود و گفت: اگر بدانید این چقدر کودك پر خوری است ، درخت آلوبالوی خانه مان را از پا انداخته است تمام میوه‌هایش را خورده !.

سپس افزود : پدر بزرگش میگوید : سرانجام این‌افسر آرتش لیون خواهد شد !.

پس ازچندین هفته دیگر، در ساختمان روبروی کلیسای نتردام ، گروهی از دختران زیبا و هوس انگیز همگی لباسهای قشنگ و گرانبهائی پوشیده و سرگرم خنده و شادی بودند ، از دستهای سفید و گوشت آلود و کار نکرده‌شان بخوبی پیدا بود که همگی از خانواده های اعیان و اشراف درجه اول کشور میباشند. اینها دور هم جمع شده بودند که از میان خود چندین دختر برازنده و زیبا را برای مصاحبت مـار گریت برگزیده و به پیشواز تازه عروس بفرستند . از سراسر کشور هر کس دختری میداشت که خود را سزاوارچنین موهبت بزرگی میدانست ، بپاریس اعزام داشته و میکوشید که اورا جزء زنان درباری قلمداد و معرفی نماید .

خانه‌ای که روبروی کلیسای نتردام قرارداشت ، خانه یکی‌از زنان محترم و معروف بود وبزرگان و اعیان واشراف، دختران خود را برای تعیین برگزیده ترین دختران بآنجا میفرستادند ، این زن صاحب خانه نزدیك ۵۵ سال داشت واز سیما و طرز حرکاتش بخوبی معلوم بود که از خانواده نجیب و محترمی است . درکناراین زن مسن ،جوانی مغرور وخود- پسند ایستاده بود ولباس افسری بتن داشت ، دخترها که هریك بکاری مشغول بودند وبعضی‌ها پارچه‌ای را میدوختند ویا گلدوزی میکردند . باحرکات و رفتار و شوخیهای خود میکوشیدند که مورد توجه‌افسرجوان که از خوشگلی بهره ای نیز داشت قرار گیرند ، ولی جوان ابداً در این اندیشه ها نبود و با دستکش چرمی خود دسته شمشیرش راپاك میکرد .

زن مسن با افسر جوان گفتگو میکرد و از اشاراتی که گاهگاهی بسوی دخترش مینمود ، معلوم بود که از او سخن میگوید ، ولی جوان بسخنانش بی‌اعتنا بود وهمچنان بکارخود ادامه میداد و گاهگاهی سئوالاتش را با سردی و بیمیلی پاسخ میگفت .

زن‌صاحب خانه گفت: هیچ میدانی فبوس که دخترم‌ماریان چه خیاط خوبی است و هرچه میدوزد زیباست ؟.

ـ آری ... همینطور است که میگوئید !

ـ فبوس، وه که چه نامزد زیبائی داری ، خوشا بحالت، این دستهای ظریف و سفید و این چهره دلربا و قشنگ و این موی و قامت رعنا و متناسب واین غبغب لطیف و دلچسب وهوس انگیز واقعاً تماشائی است ،حتی من که مادرش هستم از اینکه یك چنین وجود نازنینی نصیب تو شده است‌حسد، می‌برم .

افسرجوان کاملا بی‌میل‌بود و ازاین سخنان هیچ‌خوشحال نبود ، دلش می‌خواست بهر وسیله‌ای شده خود را رهاسازد وبگریزد ، ولی مادر ماریان مجالش نداده دستش را گرفت و اورا بطرف دخترش هل‌داد و گفت : بروهمراهش حرف بزن.. چرا از هم دوری می‌کنید ، حیف !

فبوس ناگزیر جلورفته پرسید : دختر عموی عزیزم ، چه‌کار میکنی ، این‌چه نقشه‌ای است که می‌دوزی ؟.

لحن سخنش‌ازسردی وبیمیلی اوحکایت میکرد . ماریان که با همه سادگیش این سردی و عدم علاقه را احساس نمود ، ناگهان برآشفته گفت :

چند دفعه میپرسی ... یکدفعه گفتم موضوع این تابلو وعشق‌تأثر انگیزه است !.

پس از لحظه‌ای سکوت فبوس مجدداً پرسید: این نقشه‌را برای چه می‌دوزی ، میخواهی‌چکارش کنی ؟.

دختر با دلسردی جوابش داد : میخواهم آنـرا بکلیسا تقدیم کنم !

این جواب غیرمنتظره و نابهنگام و دور از انتظاردفاع فبوس را سوزانید و اورا یکباره زده و دلسرد نمود . باآنحال هرچقدر کوشید کـه بتواند سخنان عاشقانه و شیرینی بگوید ، چیزی بخاطرش نرسید می‌خواست بهر وسیله شده آن سکوت زشت و تمسخر انگیز را بهم بزند ، ولی بازهم نمی‌توانست ، ناچار جلوتر آمد روی‌کارگاه دختر خم شد وبرای اینکه‌سکوت را شکسته و حرفی زده‌باشد ، ادامه داد : چه مادر بد سلیقه‌ای داری ، امروز درتمام پاریس هیچ‌پیره‌زنی‌اینطور بی‌سلیقه لباس نمی‌پوشد و چنین درانظار مردم ظاهر نمیشود !.

ماریان بالحن اعتراض آمیز واندوه باری آهسته زمزمه کرده با این سخنان دلنشینت دلم را بردی !.

زن مسن که از دور آنان را مینگریست ، بتصور اینکه آنها سرگرم راز و نیازهای عاشقانه و سخنان شیرین و محبت‌آمیزند ، فوق العاده خرسند و شادمان بود . فبوس از اینکـه می‌دید موضوع سخن بجاهای باریك ونامتناسب کشیده‌شده‌است، راضی بنظر نمیرسید . ناگهان موضوع سخن راتغییر داده گفت: راستی‌که نقشه قشنگی است !.

در این هنگام ، سایرین هم‌آمدند شروع‌کردند بصحبت در اطراف کار سوزن و گل‌دوزی و اظهار نظر در باره کارهای ماریـان .

طولی‌نکشیدکه دخترهفت ساله‌ای ازروی ایوان روبروی

میدان گرو ، بانك برآورد : بیا ماریان ، این دختر راکه اینطور زیبا میرقصد و دایره میزند ، تماشاکن . . . اوه . . . ببین چقدر آدم دورش جمع شده است !.

ماریان بسوی میدان گرو نظر انداخت‌وگفت: حتماً یکی ازکولی‌هاست .

و متعاقب آن برخاست و روی ایوان آمد ، دخترهای دیگر نیز آمدند . فبوس‌که خودرا آسوده و آزاد یافت و یـا باصطلاح‌آرتش ، خدمتش تمام شد ،بلادرنگ بانتهای اطاق‌رفت و در گوشه‌ای خزید .

فبوس از اول عاشق ماریان بود ، او را دوست میداشت، ولی رفته رفته اخلاقش تغییریافت وباوجودیکه ازخانواده شریف ومحترمی بود ، به معاشرت باولگردان بیشتر علاقه داشت و از شوخیهای رکیك وزشت‌خوشش‌میآمد وازهنگامی‌که وارد خدمت شده بود ، اصالت خانوادگیش از بین رفته خشن و شهوت ران وهرزه با آمده بود وچندانکه شب وروز عشق می‌ورزید ،دیگر دلی برای باختن عشق ورزیدن برایش نمانده بود ، تا آن را ارمغان ماریان سازد ، فبوس ازاین میترسیدکه مبادا بنابعادت همیشگیش ، کلمات زشت و زننده ای از دهانش خارج گشته و برابر دختران که هر کدام می‌کوشیدند خود را در دل او جا کنند آبرویش بریزد ، افسر جوان در اندیشه خود بود ، که ناگهان ماریان را روبروی خویش نگریست ، ماریان گفت :

ـ پسرعموی عزیزم . . . یادت هست‌که چندی پیش از یك دختر کولی برایم‌حرف زدی و گفتی اورا ازچنگال دزدان نجات دادم ؟.

ـ آری . چطور مگر ؟!

ـ بیا ببین ... آیا این دختر کولی که اکنون دارد در میدان گرو میرقصد و دایره میزند همان نیست؟؟

مثل اینکه ماریان از بی‌اعتنائی چند لحظه پیش که نسبت به فبوس نموده ، پشیمان شده بود ، زیـرا دست برشانه فبوس گذارده دختر کولی را که مردم دراطرافش حلقه زده تماشایش می‌کردند ، نشانش داد .

ـ آری ... خودش است ، آنهم بزش !.

یکی‌از دوشیزگان گفت: وه ... چه بزقشنگی، شاخهایش مثل طلاست .

و دختر دیگری که چشم بگلدسته کلیسا دوخته بود ، رو بزنها و دخترها نمود و گفت : این سیاه پوش کیست و درآنجا چه می‌کند ؟!

نگاهها همه متوجه گلدسته کلیسا شده و درآنجا کلودفرلو ایستاده بود و ازآن بالای گلدسته خم شده وهمچون شاهینی که بخواهد پرنده‌ای را شکار کند ، بمیدان گرو مینگریست .

ـ آری. این کشیش‌است... این عالیجناب کلودفرلواست!.

دیگری ادامه داد : چشمهای تو عجب قوی است . . . چطور ازاین راه دور توانستی اورا بشناسی ؟!

دختر دیگری گفت : نگاه کنید چطور چشمهایش راخیره بدختر کولی دوخته است .

وماریان افزود: خدایا باین دختر رحم کن... عالیجناب کلودفرلو ازکولیها متنفراست .

یکی از دخترها گفت : ای خدای من ، اوخیلی قشنگ میرقصد ، اورا ازچشم بد واز شر کشیش محفوظ دار !.

دراین اثنا ماریان رو به فبوس نمود و گفت : اکنون که

تو اورا می‌شناسی ، صدایش بزن . بگو بیاید سرمان را گرم کند ، بگو بیا بالا ...

شاید او مرا فراموش‌کرده است ، وانگهی من نامش‌را نمیدانم .

دختران دیگر با ماریان هم آهنگ شده برای آمـدن دختراصرار ورزیدند . فبوس خواهش‌آنان‌را اطاعت نموده رو بجانب میدان‌کرد وگفت : ای دختر ... دختر !.

دخترکولی کـه همچنان میرقصید ، رو برگردانید و ناگهان چشمش به صورت افسر جوان افتاد ، فبوس بـا دست بسویش اشاره کرد دخترکـه رنگش همچون پاره ای اخگر میدرخشید وگوئی درآتش می‌گداخت ، بلادرنگ دایره‌اش را زیر بغل‌گرفت و مردم را حیران و مأیوس پشت سر گذارده و آرام بسوی جایگاهی‌که صدایش‌کرده بودند ، روان گردید ، نیروئی نامرئی اورا بآن طرف می‌کشانید ، مثل اینکه مرعوب شده بود ، زیرا بلااراده و بی‌اختیار همچون گنجشکی اسیرو گرفتار بدانسو میرفت !

پس از لحظه‌ای ناگهان پرده اطاق‌کناررفته دخترکولی نمایان شد . حالت منقلب ومتشنجی داشت . صدای نفسهای‌تندش بگوش‌میرسید ، او سررا بزیر افکنده بود ویارای اینکه جلوتر آید ، نداشت . ازآمدن او دختر هفت ساله بیشتر از دیگران خوشحال و خندان بود و پای میکوبید ، دخترکولی خاموش ایستاده‌بود ، ازآمدن اودیگر زیبائی وخودفروشی وعشوه گری دختران برای فبوس رونق و شکوهی نداشت ، زیـرا او در زیبائی سرآمد همه بود ، دراین نبرد خودفروشی و افسونگری و در این میدان زورآزمائی . هریك از دختران می‌کوشیدند

بیشتر و بهتر مورد توجه افسر جوان قرار گیرند ، از آنهنگام که دختر کولی در جمع دختران ظاهر گردید همه شکست خورده و تعادل خود را از دست دادند . او یکدنیا وجاهت داشت و مملو از روح پرنشاط و زنده جوانی بود درخشندگی و زیبائی و فریبندگی از رخسارش میدرخشید . دراین اطاق مفروش و مزین ، صد چندان بر زیبائیش افزوده شده بود . انسان تصور میکرد این دختر غیراز آن دختری است که چند لحظه پیش درمیدان گرو میرقصید. چهره‌اش دراین اطاق زیبا ، مثل قرص خورشید درخشنده وجانبخش بود . همه سررا بزیر افکنده و در آتش حسرت میسوختند و همچون پاکباختگان حسود و انتقامجو ، یك صف متحد برعلیه او تشکیل دادند .

همه شان فهمیده بودند که یك دشمن خطرناك ، حساس‌ترین حربه دلربائیشان را کند و بی‌اثر ساخته است . زنها اینطورند وحتی از باهوش‌ترین مردها ، بهتر درك مطلب میکنند!.

دخترها پذیرائی سردی ازاو نموده وسپس همگی خاموش ماندند ، نخستین کسیکه سکوت را درهم شکست ، افسر جوان بود. او با بیان خنك وبیمزه‌ای گفت : چه دختر زیبائی است .

وآنگاه‌رو به ماریان کرد و ادامه داد : اینطورنیست ؟!

ماریان با نخوت و از روی اکراه پاسخ داد و گفت : بدنیست !.

وسپس درحالیکه همگی درآتش حسد وکینه میسوختند، سر بگوش هم گذارده وشروع به پچ‌پچ کردند .

زن مسن که فقط بدخترش رشك میبرد ، گفت : بیا نزدیکتر ، بیا دختر !.

و دختر کولی چندین قدم جلو رفت .

فبوس نیز چندین قدم بدنبالش رفت و با همان بیمزگی گفت : آیا اینقدر سعادت دارم که مرا بجا بیاورید ؟ !

ـ آری ، شمارا میشناسم .

ماریان افزود : حافظه‌اش خیلی خوب است .

فبوس ادامه داد : آنشب از من نه‌ترسیدید ؟!

ـ نه ، هرگز .

دراین دوکلمه ، دراین دوکلمه «آری» و «نه‌هرگز» که اززبان دخترکولی بیرون‌آمده بود ، یکدنیا محبت و مهربانی دیده میشد . بقدری دراین دو کلمه زیبائی و دوستداری نهفته بود که ماریان رنجید .

سروان فبوس که زبانش گویا و بیانش روان شده بود ، گفت:زیبای من، قشنگم، اگر بدانید پس‌از فرارتان در آنشب با چه آدمی عجیب وچه هیولای زشتی روبرو شدم، او یك چشم بیشتر نداشت و قوز پشت بود . اسمش همنام یکی از اعیاد و در کلیسای نوتردام بناقوس زنی اشتغال دارد. میگویند یکی‌از کشیشها که همخوابه شیطان شده است ، او را بوجود آورد . از ربودن شما چه منظوری داشت ، آه . چه هیولای گستاخی بود !.

دخترکولی گفت : من منظورش را نفهمیدم .

فبوس افزود : این دیگر بیشرمی است که یك ناقوس زن بخواهد دختر زیبائی‌را بدزدد وجامه اشرافیت بپوشد ، راستی که جلاد خوب سزایش را داد و بشانه و پشتش خدمت‌کرد .

دختر که حادثه برج عذاب وکیفر دادن کازیمودو را بخاطر آورده بود ، گفت : بیچاره خیلی رنج برد و صدمه کشید !..

سروان فبوس قاه‌قاه خندید و گفت: چه دلسوزی نامناسب و بیموقعی، این اظهار ترحم ومهربانی مثل این است که پری بما تحت خوکی بکنند و ...

ناگهان سخنش‌را قطع کرد و رو بدخترها کرد و گفت: ببخشید معذرت میخواهم ! .

دختر ها همگی از نحوه بیان فبوس افسرده و خشمگین شده بودند ، ماریان که بیش از دیگران خجالت کشیده بود ، گفت : عجب هم زبانی !.

فبوس دنباله سخن را گرفت : بجان خودم این دختر خیلی زیباست !.

ماریان درمیان موج کینه وانتقام وناآسودگی دست وپا میزد، دراین‌موقع یکی‌ازدختران بالحن‌کنایه‌آمیز ومسخره‌ای گفت : لباسش خیلی عجیب است .

دختران دیگر که میدیدندتنها ازاین راه وباخودنمائی ونشان دادن زر و زیور خویش میتوانند با حریف دست و پنجه نرم سازند ، ازاین‌موقعیت استفاده‌کرده آنرا برخ دختر کولی کشیدند. یکی‌از دخترها گفت : با این سینه باز ودامن کوتاه چطور توی کوچه ها میگردی ؟!

دیگری گفت : کوتاهی این دامن شرم‌آور است .

و ماریان افزود : با این لباس توی کوچه ها نگرد ، زیرا بالاخره مأمورین شهر تورا دستگیر ساخته و بزندان خواهند برد .

دختر دیگری درحالیکه میخندید و ریشخند ازسخنانش میبارید ، گفت : عزیزم، تابش آفتاب بازویت را سیاه میکند، آن را بپوشان !.

بدینگونه دختران اشراف، دختر کولی را مسخره کرده و اورا بباد طعنه و ریشخند و توهین گرفته بودند ، رفتارشان خالی از رحم وانصاف وعدالت و همچون دختران قدیم روم که برای سرگرمی وتفریح خویش برپستان های کنیزان زیبا سوزن طلا میکوبیدند وشادی میکردند ، دختر کولی را ببازی گرفته بودند .

ولی او ، آن دختر کولی که از نیشخند های پی درپی دختران جانش برلب رسیده واز خجالت سرخ شده بود ، فقط باین دلخوش بود که بتواند بآسانی واز روی میل ولذت بچهره فبوس نگاه کند ، درمیان آن نگاههای مشتاقانه وآرزومند غباری از افسردگی و درد خفته بود. گاهگاهی از فرط عصبانیت دلش میخواست آن دختران را بباد فحش بگیرد ، ولی میترسید که دهانش را باز بکند وچیزی بگوید، عذرش را خواسته وازآنجا بیرونش کنند و در نتیجه از سعادت نگاه کردن بفبوس محروم بماند . بخاطر این نگاه لذتبخش ایستاده بود که آنهمه طعنه وریشخند را می‌پذیرفت و همچنان خاموش ایستاده بود . فبوس میخندید و باگستاخی بدختر کولی میگفت: بگذار هرچه دلشان میخواهد بگوید ... با این زیبائی و ملاحت پایان ناپذیر و خیره کننده لباس بچه درد میخورد. بگذار بگویند لباست عجیب است ، باشد !

دختری که سخنان فبوس دراو تأثیر کرده بود . گفت : گویا تمام افسران دربار شاهی، زود بچشمان افسونگر وفریبنده هرزن عشوه گر ولوندی دلباخته میشوند .

فبوس گفت : چرا دلباخته نشوند !

این سخن همچون سنگی که ازفلاخنی رها گشته و بجای نامعلوم و ناشناسی پرتاب شود. تمام دختران را خشگمین‌ساخت و ماریان را بگریه انداخت . خانم صاحب‌خانه که ازاین همه جار وجنجال خسته و کسل‌شده بود، ناگهان داد زد: ای‌خدا... این دیگر چیست ، این حیوان شرور با پاهایم چکار دارد ؟!

بز قشنگ اسمرالدا سر در دامن خانم صاحبخانه نموده و شاخش گیر کرده‌بود ، ازاین ماجری تمام دختران خندیدند دختر کولی نیز بدون اینکه حرفی بزند شاخ بز را از وسط دامن خانم بیرون آورده و بزمین نشست و سرحیوان را بسینه خود چسبانید .

دراین هنگام یکی از دو تن دخترانی که لحظه‌ای پیش سر گوشی‌بهم میگفتندلب را بسخن گشود: این کولی‌بجادوگری مشهوراست ومیگویند بزش جادو میکند ، خانم کاش من زودتر باین فکر افتاده بودم .

دختر هم صحبتش گفت : پس‌بگوئید بزش برایمان‌نمایش بدهد !

وآنگاه همگی رو بسوی دختر کولی نموده گفتند : بگو بزت برایمان یکی‌از معجزه هایش را بمعرض نمایش بگذارد.

ـ چه میگوئید، منظورتان‌چیست ، من از حرفهای شما سر در نمیآورم .

ـ عجب ، ازشعبدهٔ بازی وجادوگری اطلاعی نداری ؟!

ـ نه !.

ـ ماریان کیسه کوچکی را که بگردن حیوان آویخته شده بود نشان داد و گفت : این چیست ؟

ـ این اسرار زندگیم است !.

ماریان باخود میاندیشید ومیگفت: وه،چه‌خوب‌بود اگر من‌میتوانستم پرده ازاین‌راز برگیرم وبراسرار نهفته ومکتوم دختر کولی واقف شوم .

زن صاحب خانه که بگفتگوی آنان گوش فرا میداد ، ناگهان لب راه بسخن گشود وگفت : اکنون که از تو و بزت کاری ساخته نیست ازاینجا برو بیرون.. چرا این‌جا مانده‌ای.. برو !.

متعاقب آن اسمرالدا بدون اینکه سخنی بگوید . رو را بجانب در برگرداند و رفت ، ولی هنگامیکه بر آستانه در رسید، درحالیکه چشمانش از اشك‌لبریز شده بود ودست وپایش میلرزید ، لحظه‌ای درنگ‌کرده سر تا پای فبوس را نگریست وخواست‌براه خود ادامه دهدکه افسرجوان صدایش زد : مگر میتوانی باین آسانی از اینجا بروی .

... بیا یك‌کمی برایمان برقص... بیا دلمان‌را شاد کن.

وسپس پرسید : زیبای من ... بگو اسمت چیست ؟.

دختر کولی ، همچنان که دیده برچهره افسر جوان دوخته بود ، گفت : «اسمرالدا ...

یکی ازدخترها گفت : چه اسم عجیب و خنده‌آوری !.

و متعاقب آن همگی خندیدند .

دیگری دنباله حرف اولی را گرفت و گفت از اسمش پیداست که جادوگر است .

دراین هنگام‌که دخترها همگی دختر کولی را محاصره کرده سرگرم شحبت بودند ، آن کودك هفت ساله بز قشنگ اسمرالدا را باخود بگوشه اطاق‌برده وباآن مشغول بازی بود، کودك‌کنجکاوچون کیسه رادر گردن‌بزدید، فوراً آنرا ازگردنش

باز کرد و درون کیسه را گشود . از درون کیسه چندین تخته کوچك که برروی هریك حروفی از الفبا دیده میشد ، نمایان گشت. کودك بدون اعتناء تخته هارا روی زمین انداخت هنگامیکه حیوان هوشیار وتربیت شده تخته‌هارا روی زمین دید ، چندین دفعه آنها را جلووعقب برده و سرانجام در امتدادهم قرارداد ، ناگهان کودك خردسال ماریان را صدا زد و گفت : ماریان... بیا ببین که این حیوان دارد چکار میکند !؟

ماریان بصدای کودك بانتهای اطاق رفت ، ولی ناگهان برخود لرزید ، زیرا درآنجا برکف اطاق باقطعات کوچك تخته نوشته شده بود : « Phoebus »

آنگاه باآهنگی لرزان پرسید: این حیوان اینرا نوشته است؟!

ـ آری ...: خودم دیدم ! .

برای او جای هیچگونه تردید وابهام نبود که نوشتن آن اسم کارحیوان است ، زیرا آن کودك اصلا سواد نداشت و نمیتوانست چیزی بنویسد . دراین هنگام باخود اندیشید : اینست رازش !

از صدای کودك ، تمام دختران و زن صاحبخانه ودختر کولی آمدند .

دختر کولی که درنتیجه سهل انگاری وغفلت ، آن حیوان ، رازش آشکار شده بود ، همچون گناهکاری ، دربرابر فبوس میلرزید و رنگ ازچهره‌اش پریده بود ، ولی افسر درحالیکه بچهره او مینگریست ، لبخند میزد ، دخترها سر در گوش هم گذارده بیکدیگر مژده میدادند اسم این افسر فبوس است .

ماریان پس ازلحظه‌ای رو بدختر کولی کرده گفت : شما عجب حافظه خوبی دارید ! .

آنگاه صورت خودرا درپناه دست پنهان کرد و گریه را سرداده افزود : این دختر جادوگر رقیب من است !! .

و بیهوش افتاد .

مادرش وحشت‌زده و نگران بسویش‌دوید و گفت: دخترم. دخترم ! . ودر حالیکه طوفان خشم ازدیدگانش میبارید،فریاد زد : از درخارج‌شو ای عفریت دوزخ . بروکولی ..

ماریان را باطاق دیگری بردند ، متعاقب آن اسمرالدا تخته‌ها را برداشته و باجلی از در بیرون رفت .

سروان‌فبوس یکه وتنها مانده بود ونمیدانست‌ازآن‌دوتن کدامیك را برگزیده و بکدام طرف برود .

نمیدانست باطاق ماریان برود ، یا بدنبال اسمرالدا بکوچه ، درمیان دودلی و تردید گیرکرده بود .

لحظه‌ای اندیشید وسپس درحالیکه تصمیم نهائی‌راگرفته بود. آنجارا پشت‌سرگذارده و بدنبال دخترکولی بیرون‌رفت.

قسمت دوم

آری .. این کشیشی که از روزنه گلدسته کلیسای نتردام میدان گرو را مینگریست ، کلودفرلو بود . اوهمواره نیمساعت بغروب مانده ازپلکان گلدسته بالا میآمد و دررا گشوده تابامداد درآنجا بسرمیبرد . آنجارا خلوتگاه خود ساخته بود . هیچگاه کلید آنجا را ازخود دور نمیساخت وهمیشه آنرا درجیب پنهان میکرد . درآنروزکلودفرلو همینکه از پلکان گلدسته بالارفت و خواست درب حجره وخلوتگاه خویش را بگشاید ، ناگهان صدای دایره‌ای از دور شنید . بشنیدن صدای دایره کلیدرا از درون قفل بیرون آوردو بسوی پله‌های بالاتری که ازآنجا پنجره‌ای به بیرون داشت متوجه گشت . هنوز یکی دوپله بالانرفته بود که ناگهان کازیمودو را که ازپنجره بمیدان نگاه میکرد مشاهده نمود. او آنقدر بکارخودسرگرم بود که کوچکترین اعتنائی هم بکلودفرلو وپرورش دهنده خود ننمود وحتی نگاهی هم بوی نکرد. کلودفرلو هنگامی که آن دگرگونی وبهت کازیمودو را نگریست با خود گفت: چرااواینطور بمیدان نگاه میکند، مگرآنجاچه خبراست!.

وچون برفرازآخرین پله‌های گلدسته رسید، بمیدان نظر افکند، دراین هنگام دخترانی که درایوان روبروی کلیسای نتردام گردآمده بودند، اورابا آن حالت بهت انگیز و تعجب آوردیدند. اوازآن بالامیتوانست تمام کوچه‌ها وخیابانهای پاریس را ببیند . شهربآن بزرگی زیرپایش بود ، ولی چشمان خودرا ازهمه جا برگرفته وفقط متوجه میدان گرو بود و ازمیان آنهمه مردمی که همچون امواج دریا تلاطم داشتند ، فقط باسمرالدامینگریست. تمام بدنش میلرزید وازچشمانش لهیب سوزنده‌ای زبانه میکشید. درنگاهش هیجان وخیره گی مبهم واسرارنامعلومی نهفته بود که

انسان نمیتوانست بآسانی ازآن آگاه گردد . درگوشه لبانش آثارخنده‌ای دیده میشد،ولی‌خنده‌اش‌خنده‌معمولی وعادی‌نبود و بارتعاش وتشنج‌بیشتر شباهت داشت. اسمرالدا سرگرم خواندن و رقصیدن و دایره زدن بود وهرلحظه برانبوه جمعیت افزوده میگشت . مردی‌که لباس زرد وسرخی بتن داشت مشغول جمع کردن پول بود . پس از اینکه کارش تمام شد ، در گوشه‌ای نشست وبزقشنگ اسمرالدارا دربغل گرفته وبنوازشش پرداخت. کلودفرلو ازگلدسته همچنان بمیدان نظر انداخته بود و یکدم از تماشا غافل نبود . هنگامیکه چشمش بلباس وقیافه وحرکات آنمرد افتاد ، حس‌کنجکاویش‌برای شناختن او تحریك گشت ، ولی هرچه کوشید که آنرا بشناسد نتیجه‌ای حاصل نشد ، در حالیکه غباری از انـدوه برلبش سایه افکنده بود ، ناگهـان برخاست ، سرتاپایش مرتعش گردید و بی‌اختیار زیرلب زمزمه کرد : این مرد چرا همراه اسمرالداست ، این‌دختر که همیشه تنها بود و یاری نداشت .

آنگاه وحشتزده و شتابان از پله‌کان مارپیچ کلیسا بزیر آمده و درراه کازدیمودو را که همچنان سرگرم تماشای‌میدان بود ، نگریست کلودفرلو هنگامیکه سماجت و علاقه کازیمودو را بتماشای میدان دید باخود گفت : آیا اوبه اسمرالدا نگاه میکند ؟ .

پلکان دیگر را پشت سرگذارده و خودرا بانبوه جمعیت رسانید ، ولی اسمرالدا را در آنجا نیافت ، با یأس از پهلو دستیش پرسید : کجا رفت ؟ او ساختمان روبروی‌کلیسارا نشان داده گفت : ازآنجا صدایش زدند ، رفته برقصد !.

کلودفرلو ، آن مردی را که لباس زرد و سرخ پوشیده

بود و بز را نوازش میکرد ، در آنجا دید . او اکنون بجای اسمرالدا بازیگرمیدان‌شده ودستهایش‌رابکمرزده‌بود وگربه‌ای را بیك صندلی بسته وپایه آنرا روی دندانش گذارده در میان جمعیت میگفت ودرخواست پول مینمود . از فشار صندلی‌خسته شده بود وقطرات عرق از پیشانیش فرو میچکید . کشیش که اورا شناخت ، با تعجب گفت: این گرینگوار شاعر است ؟!

شاعر از شنیدن صدای کلودفرلو تعادل خود را از دست داد وناگهان صندلی ازروی‌دندانش بمیان جمعیت پرتاب گشته گروهی را زخمی‌کرد وبدنبال‌آن فریاد وهیاهوی مردم‌آسیب دیده و زخمی‌بلند شد، چیزی‌نمانده‌بودکه مردم براو بشورند، ولی گرینگوار با اشاره کلودفرلو خود را بکلیسای نوتردام رسانیده و در تاریکی محراب کلیسا پنهان گشت ، کلودفرلو پس‌از لحظه‌ای خودرا بکنار یکی ازستونها رسانیده وبا تعجب سراپای گرینگوار را نگریست . او دربرابر نگاههای‌کلود-فرلو سر را بزیر افکنده بود و خجالت میکشید ، ولی کشیش ازاین نگاه خود منظوری نداشت وهرگز نمیخواست شاعر را تحقیرسازد، اثرات نگاه او بهیچوجه توهین‌آمیز نبود ، پس‌از لحظه‌ای کشیش لب را بسخن گشود :

ـ آقای گرینگوار ، دو ماه است شمارا ندیده‌ام ، در این مدت کجا بودید، این لباس شما خیلی زیباست ، مثل‌سیب قرمز و زرد است !

ـ آری ... لباس خنده‌آوری است ، خیلی عجیب‌وغریب است ، اما دربرابر سرمای زمستان وبی‌لباسی چه‌میتوان‌کرد!. افسوس‌که هنوز نمیتوان مطابق عقیده‌جالینوس لباس را از تن درآورد و لخت وبرهنه بیرون‌آمد ، من نمیتوانستم دراین‌راه

پیشقدم باشم، باد سردی میوزید وسرمایم شده بود وچون‌چشمم باین لباس افتاد ،آن‌را پوشیدم . کار بدی‌کردم آقای عزیز.. این را میدانم این‌لباس دلقکهاست، لباسی‌است‌که اگر فیلسوفی مانند فیثاغورث هم آن‌را بپوشد، ممکن‌است زیر شلاق داروغه بیفتد !.

ـ شغل خوبی است !.

ـ استاد بزرگوار ، شعر گفتن و فلسفه بافتن بهتر از رقصانیدن گربه است ـ بالاخره‌باید زنده ماند و زندگی‌کرد. امروز یك خروار شعر نغز و بدیع و زیبا را بیك لقمه نان و قطعه‌ای پنیر نمیخرند . دکان شعر و ادب کساد است ، مگر ندیدید چه نمایشنامه مهمی برای خانم مارگریت تهیه کردم. آخر چه شد ، بیهـانه اینکه اشعار آن سست و بی‌پایه است ، از پرداخت بهای آن خودداری کردند ، هیچ نمانده بود که از گرسنگی تلف شوم ، نـاگزیر برای ادامه حیات بگروه ولگردان و جیب‌بران پیوستم و بدینوسیله زندگی میکنم . کلود فرلو که ساکت ایستاده بود ، ناگهان ابرو درهم‌کشید وگفت :ـ چطور با این رقاصه آشنا شدی ؟.

ـ او زن من است !.

کشیش بازوان شاعر را فشار داده گفت : ای از خدا بیخبر بدبخت !. باین دختر دست زدی ؟!

سرتاپای‌گرینگوار لرزیده سوگندیادکرد وگفت : من باو دست نزده‌ام !

ـ پس این چگونه زن وشوهر بودنی است ؟

ودرحالیکه شروع‌کرد بگفتن سرگذشت‌خود ، درپایان افزود: این هم‌بدبختی دیگری است ،علتش اینست‌که بادختری

باکره ازدواج کرده‌ام !

ـ منظورت چیست ؟

گرینگوار دردنبال سرگذشت‌خود ادامه داد .هنگامیکه سردسته ولگردان این‌زن را بمن سپرد و گفت‌که او یك‌کودك سرراهی است وچنانچه دختری خود را از دست بدهد ، دعائی که بگردن دارد باطل میشود . او بالاخره روزی پدر و مادر خودرا خواهد یافت ، اکنون ما با کمال پاکی و پارسائی در جوار یکدیگر زندگی میکنیم !

ـآیا این دختر باهیچ‌مردی‌نزدیکی‌نکرده‌وباکره‌است؟!

ـ بدون تردید ... در کارخود بسیار متعصب‌است ، من اخلاق دختران‌کولی را بخوبی میدانم . آن ها برخلاف این دختر ، خیلی زود تسلیم میشوند ، او همیشه ، علیرغم مقررات ارتش ، خنجری بهمراه دارد ودرمواقع لزوم وهنگامیکه‌کسی خیال تجاوز بناموسش را داشته باشد ، آن را بکار برده و از خود دفاع میکند !

برای او زن ومرد فرق‌ندارد . یك دختر بی‌آلایش و با تقوی است ، این دختر اسپانیولی مدتی درالجزایر واستانبول بسر برده و ازآن جا بفرانسه آمده است وبزبان عربی خوب آشناست . شیفته وعاشق بیقرار رقص است دلش میخواهد همیشه برقصد و آواز بخواند ، درمحله ولگردان محبوب همگی است وحتی یکنفرهم با او عداوت ودشمنی‌ندارد ،ولی درپاریس‌مورد نفرت وانزجار دونفراست ـ ازاین دوتن یکی‌زن تارك‌دنیاست و دیگری یکنفر کشیش میباشد . معلوم‌نیست با وی چه عداوتی دارند . این دوتن هرگاه اورا می‌بینند ، نفرینش میکنند : و کشیش بانگاههای شرربارى اورا نگریسته وسخنان انتقام‌آمیز

و سهمگین برزبان میراند . او دختر نازنینی است و برخلاف عقاید مردم، از جادوگری هیچگونه اطلاعی‌ندارد . اوخواهر من است و زندگی من در پرتو وجود او میگذرد . شب هنگام پس‌از خوردن شام از یکدیگر جدا شده و هرکدام در اطاقی جداگانه میخوابیم ، او برای اطمینان خاطر درب اطاق را بروی من قفل میکند ... عادت کرده‌ام ، و آن علاقه و عشق آتشین نخستینم تسکین یافته‌است . بزی داردکه باحرکات زیبا و شگفت‌انگیزخود مرا سرگرم میسازد ، من باآن بزمأنوسم، تازه نوشتن را یادگرفته ونزدیك دوماه است‌که میتواندکلمه‌ای بنام فبوس بنویسد .

کلود فرلو با تعجب پرسید : فبوس ، این اسم را بچه مناسبت یادش داده ؟!.

ـ نمیدانم : شاید دراین نام رازی نهفته است ، زیرا پی‌درپی آن را برزبان میآورد !.

ـ آیا فبوس نام‌کسی نیست ؟

گرینگوار پس از لحظه‌ای اندیشه گفت : فبوس یعنی خورشید ... شاید ازآن جهت که گروهی از کولیها خورشید پرستند ، این نام مورد علاقه اوست ؟!

ـ عقیده من غیرازاین است .

شاعر افزود : وبرای من موضوع یکسان است ، هرچه میخواهد باشد ، برای من همینقدر کافی است که جلی دوستم بدارد ، من بافبوس کاری ندارم !.

ـ جلی کیست ؟

ـ بزش !.

دراین هنگام ، کلودفرلو دستش را روی شانه گرینگوار گذارده و در اندیشه فرو رفت . پس‌از لحظه‌ای ناگهان خیره برروبش نگریست و گفت: سوگند میخوری که تاکنون باودست نزده‌ای ؟

ـ به‌کی ، بیز ؟

ـ بدختر !

ـ آری ... سوگند میخورم که باو دست نزده‌ام .

ـ بروح مادرت سوگند میخوری ؟

ـ بروح مادرم ... و بروح پدرم سوگند که باو دست درازی نکرده‌ام .

و بدنبال سوگندی که خورده بود ، روبسوی کلودفرلو کرده پرسید :

ـ عالیجناب ... اجازه میدهید از شما سئوالی بکنم ؟!

ـ سئوال کن !.

شاعر افزود : این موضوع بشما چه مربوط است ؟

رنگ از رخسار کشیش پرید واز شرم سرخ وسفید شد ؛ ساکت ایستاد و پس‌از دقیقه‌ای گفت : آقای گرینگوار،من بشما ارادت دارم پس بقرار معلوم هنوز آلوده و گمراه نشده‌اید ، من‌خیر وصلاح شمارا خواهانم... همین قدرکافی است که بگویم حتی اگر بدنتان مختصر تماسی با هم بگیرد ، برای همیشه از تقدس و پاکی دور خواهید شد ، آنوقت وای بحال شما ... و این را هم بدانیدکه همیشه تمایلات وآرزوهای جسم ، روح را آلوده و تباه میسازد ، فساد روح ازآلودگی جسم است ! .

گرینگوار پشت گوشش را خاراند و گفت : یکبار در نخستین شب دیدار امتحان کردم و زیانش را نیز دیدم !

کشیش متغیرانه پرسید : تا این اندازه گستاخی !.

گرینگوار درحالیکه خنده‌ای برلب داشت ، ادامه داد: و یکشب دیگرهم از پنجره خواب‌گاهش نیمی‌از بدن عریانش را نگریستم ، وه چه هیکل هوس انگیزی داشت ... هرگز نمیشود زیبائی ولطف آن را بیان کرد .

کشیش خشمگین فریاد برآورد : گمشو ملعون !

وسپس شتابان بسوی محراب رفت و گرینگوار را در بهت و حیرت گذاشت .

از آن روزی که کازیمودو مجازات گردید. دیگر همسایگان کلیسای نوتردام آن صدای روحنواز و رسای زنگها را به آن آسانی و شیوائی روز های پیش از مجازات نشنیدند. ناقوسها دیگر در خموشی وسکوت بسر برده وآواز روحبخش وشیرین خودرا بگوش ساکنین پاریس نمیرسانیدند واز آنها جز درجشنها و یا بهنگام سوگواری و تدفین صدائی برنمیخاست کازیمودو از دل و دماغ افتاده بود و دیگر حتی بناقوس بزرگ هم که معشوقه‌اش بود توجهی نداشت ، گوئی دلش در جای دیگری به بند افتاده بود ، وشاید هم از اثرات شلاقهای اهانت آمیز جلاد بود که چنین ناامید و دلسرد بنظر میرسد .

اتفاقاً درسال ۱٤۸۲ عید دیگری مصادف با روز سه‌شنبه ۲۵ مارس گردیده آنروز هوا آرام بود ونشاط را دردل زنده میکرد . کازیمودو درآنروز برخلاف روزهای گذشته که حتی یکقدم بطرف ناقوسها نمیرفت و از تمام دنیا بدبین و زده شده بود ، ناگهان بطرف ناقوس بزرگ دوید واز مناره بالا رفت وطولی نکشید که صدای موجدار ناقوسها را در هوای پاریس پراکنده ساخت. اومدتی محو تماشای زنگها بود و باوجودیکه نمیتوانست بشنود ، از اینکه میدید پس از مدتها صدای آنها دوباره طنین انداز شده است ، خاطر آزرده و دردمند و قیافه غمگینش همچون گل شگفته گردید و بازهم ازاین طناب بآن طناب خزیده زنگهارا بصدا درآورد .

دراین هنگام ، از روزنه کلیسا ، دختری را که لباس عجیبی به تن داشت و با بزش مشغول بازی بود در میدان گرو

نگریست ، ناگهان حال کازیمودو دگرگون گشته نواختن ناقوس را از یاد برد و متعاقب آن سررا از درون پنجره بیرون آورد ، ارتعاشات آهنگ ناقوسها پس از لحظه‌ای خاموش شدند وکسانی‌را که تازه میآمدند از نغمات دلکش آن بهره‌ای گیرند، همچون سگی که استخوانی نشانش داده ودرعوض سنگی بسویش پرتاب کند ، سرخورده ومأیوس بدنبال کار خود رفتند .

بهار بود . ژان فرلوی جوان وعیاش بامدادان ازبستر خواب برخاست و لباس را پوشید . جیب هایش را تکان داد ، ولی بـدبختانه نتوانست پشیزی هم در آن بیابد . نگران و اندوهگین دستهایش را درون جیب خودکرد و با حالت زاری بدرد دل پرداخت و نـالید : ای جیب من ، چقدر بدبخت و مفلوکی . زیبا رویان سیمین اندام و پیاله های مالا مال شراب ومهره های سفید وسیاه تخته نرد آخرین رمق‌تورا گرفته‌اند، سست وپلاسیده ولاغرت کرده اند !

آنگاه پس‌از لحظه‌ای ادامه داد : شما ای آقایان فلاسفه و بزرگانی‌که کتاب های بسیاری نوشته‌اید ، انصاف بدهیدکه من ازاین‌همه تفحص ومطالعه درآثارشما چه‌نتیجه‌ای میگیرم ـ این دانش وهنر بچه‌کارم میخورد ...

... یك یهودی بیسواد وپول اندوز برمن فضیلت دارد. من سلامتی خود را از دست داده‌ام ، وقتی که من نتوانم یك «جفت شش» بیندازم ، این علم و دانش چه نتیجه‌ای دارد ؟

کلاهش را برداشت و برسر گذارد وگفت : میروم پیش برادرم تا برایم موعظه بکند وشاید هم بتوانم پولی ازاوبگیرم.

براه افتاد و باز پیش خود زمزمه‌کرد : موعظه‌اش‌حتمی است ولی دریافت پول تردیدآمیز !.

براه خود ادامه داد هنگامیکه بدرب کلیسای نوتردام رسید ، از دربان پرسید : آیا عالیجناب تشریف دارند !.

ـ آری ... در خلوتگاه خویش است ، اگر کار لازمی دارید ویا از طرف پادشاه و پاپ مأمورید ، میتوانید ایشان را به بینید وگرنه درغیر اینصورت بهتر آن است که اورا بحال خود بگذارید .

ژان فرلو باخود اندیشید : موقع بسیار مناسبی است ، اکنون باید به‌بینم برادرم درخلوتگاه چه میکند وچطور کیمیا می‌سازد... من علاقه‌ای بآموختن کیمیاگری ندارم واگر بتوانم چند دانه تخم مرغ در تنور کیمیاگویش بدست آورم ، برایم از هر کیمیائی بهتر است !..

از پله ها بالا رفت . چندانکه پله ها زیاد بود و خسته کننده ، لحظه‌ای ایستاد وعرق را از پیشانیش سترد و چندین فحش داد ، پس‌از رفع خستگی ، مجدداً پله هارا درنوردید و چون به‌پله‌آخر رسید، دری را درمقابل خود یافت ، بلادرنگ کلید در را پیچانیده در را گشود و باطاق نگریست ، آنجا برادرش را دیدکه پشت میزی‌که روی آن دوات وقلم وپرگار وچند استخوان مرده قراردارد نشسته است. اطاقش خیلی درهم و برهم و کثیف بود . از در و دیوارش تار عنکبوت آویزان وگرد وخاك همه جارا دربرگرفته بود و بکارگاه کیمیاسازان و جادوگران شباهت داشت .

اوپشتش بدر بود، ولی ژان فرلوکه برادر را از سرطاس و بی‌مویش شناخته بود، آهسته بتماشای درون اطاق پرداخت. کشیش همچنان سرگرم مطالعه بود واصلا صدای گشوده شدن در را حس نکرد . در گوشه چپ اطاق ، تنور بزرگی زیر

پنجره دیده میشد. جلو پنجره یك عنکبوت، تار مسدسی تنیده و خود بیحرکت در وسط آن قرارداشت ، در اطراف تنور ، شیشه های رنگارنگی بنظر میرسید ، ولی درون آن حتی یك شعله آتش‌هم دیده نمیشد ، مثل اینکه مدتها بود تنور همچنان خاموش مانده است . در کنار تنور نقابی شیشه‌ای جلب توجه میکرد و چنین بنظر میرسید که کشیش درهنگام آزمایش برای جلوگیری ازروشنائیهای تند وزننده‌آنرا بصورت میزند، چکش بزرگی روی زمین افتاده و بدسته‌اش نوشته شده‌بودتلاش‌وامید.

ژان‌فرلو هنگامیکه آن تنورخاموش وسرد را نگریست، آهی سوزان‌کشید و گفت : گویا از خوراکی خبری نیست .

کشیش سرش‌را روی‌کتاب انداخته بود، ولی‌بخوبی‌پیدا بود که در اندیشه دیگری‌است وبکتاب توجه‌ندارد . مثل‌مجسمه فقط یك نقطه را تماشا میکرد . ناگهان سر برداشت و گفت : اسمرالدا ! .

وهمچون کسی که‌از گفته خود پشیمان شده‌باشد، خشمگین کتاب‌را رویهم‌انداخت و افزود : لعنت برمن .. خدایا این‌چه خیال بیهوده‌ای است ! .

سرش‌را روی‌دست گذارد وبیحرکت بفکرفرورفت .

ژان باخود می‌اندیشید: برادرم دارد هذیان می گوید .

پس‌ازلحظه‌ای کشیش سررا ازروی دست‌برداشت و گفت: خدایا .. این‌خیال ولم‌نمی‌کند ! .

سپس برخاست وپرگاررا ازروی‌میز برداشت وبانوك آن بحروف یونانی روی دیوار نوشت : تقدیر ! .

ژان‌که یك لحظه از فکر برادرش غافل نبود : گفت : حتماً برادرم دیوانه شده است ! .

او نمیتوانست اندیشه‌های نهفته و دردهای جانگذار برادر را درك کند . نمیدانست که چه آتش سوزنده‌ای از اعماق سینه او زبانه می‌کشید ، او سراسر زندگیش را درعیاشی وهوسبازی وشرارت بسر برده‌بود وهمچون بلبل شیدائی هرروز بهوای گلی نغمه سرائی میکرد . او نمیتوانست از مکنونات خاطر برادرش آگاه گردد وبه‌بحران روحیش واقف شود . فقط از آنهمه آتشی که فوران می‌کرد ومیگداخت ، همین قدر فهمید که آن چیزی را که نبایستی به بیند ، دیده است .

ژان آهسته دررا بست ومتعاقب آن پا را بزمین کوبید ، گوئی‌میخواست به‌برادرش بفهماند که تازه ازراه رسیده‌است ، کشیش بتصوراینکه صدای‌پای دربان است گفت : داخل‌شو .

وچون‌چشمش ببرادر خود افتاد ، ابروها را درهم‌کشید و پرسید : توئی‌ژان ، اینجا چه میکنی ، چه میخواهی ؟ !

ژان باحالتی‌که می‌کوشید اعتماد وترحم برادررا جلب کند ، گفت : استدعائی داشتم ..

ـ چه استدعائی ، !

ـ آمده‌ام که ازموعظه‌تان استفاده کنم ، مرا پندی‌بدهید.

و بدنبال آن میخواست بگوید: بپول‌خیلی‌احتیاج‌دارم!.

اما کشیش سخنش را برید و دیگر مجالش نداد و گفت :

ژان .. من ازتو ناراضیم ! .

ـ خیلی متأسفم .

کلودفرلوصندلیش‌را چرخانید وروبژان کرد وادامه‌داد همه ازتو گله دارند .

ژان آهی‌کشید وخاموش ماند .

کشیش‌افزود : موضوع کتك‌زدن آن سوارچیست ؟ !

ـ گناه خودش بود که اسبش‌را در گل ولای میدوانید ، برادرجان ، مزاحم شاگردان شده بود .

ـ لباس آن‌مرد خداشناس را چرا دریدی ؟ !

ـ لباسش خیلی پاره ومندرس بود، ما که ضرری باو نزدیم!.

کلودفرلو دراین‌هنگام زیرلب‌زمزمه کرد : دیگر علم و دانش متروك ومنسوخ شده است . نه درسی نه‌بحثی، هیچ‌خبری نیست ، بعید نیست که شاگردان ازاین پس حتی‌یك کلمه‌یونانی هم فرا نگیرند .

ژان گفت : برادرجان ، اجـازه میدهید که این کلمه یونانی که روی‌دیوار نوشته شده است ، برایتان بخوانم ؟ !

کشیش از شنیدن این سخن نگاهی بدیوار افکنده و از شدت خجالت سرخ شد و تعادل خودرا از دست داد .

ژان ادامه‌داد : معنی این‌کلمه میشود تقدیر ! .

آنگاه‌روببرادر خود نمود و گفت، حالاتصدیق‌میفرمائید که درفراگرفتن دروس تنبل نیستم ؟!

کشیش که هرلحظه برعصبانیتش افزوده میشد ، روبژان کرد وگفت :

ـ ژان .. چه میخواهی ؟ بگو ! .

پول ! .

ـ وضعیت خیلی سخت میگذرد، از محصولات مزرعه و موقوفات اصلا خبری نیست . پول نداریم .

ـ من این چیزها سرم نمی‌شود ، پول میخواهم .

ـ برای چه ؟!

نوراميدی ازدیدگان ژان درخشید وگفت : مگر ممکن است که من برای کار ناشایستی از شما پول بگیرم .

ـ خوب ، چه‌کار مشروعی درنظر گرفته‌ای ؟!

ـ میخواهم بایکی از دوستانم برای کودك یتیمی قنداقه بخرم ، مادرش بیوه و خیلی مستأصل است ! .

ـ چطور،مگر ، زنهای بیوه آبستن میشوند و می‌زایند ، وانگهی قنداقه یك کودك که چندان قیمتی ندارد ؟!

ـ آخر ، باید ازآن چنددخترزیباروی میخانه هم دیدار بکنم !

کشیش پرخاش جویانه ژان را نهیب‌زد : خفه‌شو.. برو بیرون ملعون ، من‌منتظر کسی هستم .

ژان مأیوسانه التجا کرد: لااقل‌برای‌غذای امروزم پولی بمن بدهید !.

ـ اشعاری که گفتم ازبر کردی ؟ .

ـ نتوانستم ، دفترهایم گم شد !

ـ کتابهائی که گفته بودم چطور،آنهارا خواندی ؟!

ـ فلسفه‌اش را نپسندیدم ، ترسیدم که بدین وایمانم‌لطمه زده گمراهم سازد ! .

کشیش سررا جنبانید .

ژان مجدداً با ناله وزاری تکرارکرد : من گرسنه‌ام.. ببینید کفشهایم چقدر وارفته ، آیـا انصاف میدهید کـه چنین کفشی بپوشم ؟

ـ پول نمیدهم، ولی‌یك‌جفت کفش برایت خواهم فرستاد .

ـ قول میدهم که‌اگر پول‌نهاری بمن بدهید، آن اشعار رافراگرفته‌وکلیه کتابهائی‌راکه سفارش کرده‌اید،خواهم‌خواند، برادر جان . . از این پس از ولگردی دست کشیده بپارسائی خواهم گرائید .

ـ توبهٔ گرگ . .

ژان که از کمك وهمراهی برادر مأیوس شده‌بود ، سخن کشیش را قطع کرد و فریاد زد :

ـ پس زنده‌باد عشق.. زنده‌باد شادکامی وعشرت .. من اکنون میروم وتمام درب و پنجره‌های میخانه‌را خورد و خمیر میکنم ، میروم صورت زیبای دختران‌را میبوسم .

کشیش خیره اورا نگریست و گفت : ژان .. مگر تو ایمان نداری ؟ !

ـ بقول اپیکور من ازشیئی که از چیزآلوده و کثیفی ساخته‌شده باشد ، نفرت دارم .

ـ باید برای اصلاح‌توفکری اندیشید ، هیچ‌میدانی‌برادر که‌پایان‌این‌راه‌پر نشیب گمراهی وسقوط‌است، آخر بکجا میروی؟!

ـ به میکده ! .

کشیش‌افزود : وازآنجا بپای چوبه‌دار ! .

ـ چه مانعی دارد ، آنجا هم مثل جاهای دیگر .

ـ دار ، آدم را بدوزخ خواهد فرستاد .

ـ بهتر ... بوسیله آتش میتوان گرم شد .

ـ پایان بدی دارد .

ـ ولی درعوض آغازش نیکوست !.

ناگهان از پشت در صدائی برخاست ، کشیش هراسان انگشت برلب نهاد وگفت : زود باش برو توی این تنور ... اگرچیزی دیدی بهیچکس‌نگو، آنجاآرام بمان ، مباداصدایت بیرون بیاید .

ژان بلادرنگ توی تنور پنهان گشت ولی فکرتازه‌ای به خاطرش رسیده سررا ازتوی تنور بیرون‌آورد وگفت : یك‌لیره بده تا حرف نزنم .

ـ بعداً بهت‌میدهم، ساکت باش.

ـ نه ، وعده بکارم نمیخورد ، همین الان باید آنرا بگیرم.
کشیش ناگزیر برای اینکه دهان ژان را ببندد ، کیسه پولش را بسوی ژان پرتاب کرد و گفت : بگیر... حرف نزن !.

پس از لحظه‌ای مرد سیاهپوش سیاه چهره‌ای که فوق العاده غمگین وافسرده بنظر میرسید ، بدرون آمد . تقریباً شصت سال داشت و پی‌درپی چشمهایش را بهم میزد ، دارای لبهای کلفت و برگشته و آویزان و ابروان سفید و دستهای بزرگی بود و ملایمتی شبیه بملایمت یکنفر قاضی درچهره‌اش دیده میشد ، ژان ازجایگاه خودنگاهی بمرد تازه وارد کرد واز فاصله میان بینی و دهان او حماقتش را دریافت و همچنان درانتظار پایان این دیدار شگفت‌انگیز ماند .

کشیش با اشاره دست تازه وارد را بنشستن دعوت کرد . ازطرز رفتارش بخوبی معلوم بود که نسبت بوی همچون یك استاد نسبت بشاگرد خویش است و برای او احترامی بیشتر از آنچه لازم است ، مرعی نمیدارد .

کلود فرلو همچنان درتماشای مرد سیاهپوش بود . کشیش سرانجام سکوت را شکست و پرسید : موفق شدید !..

ـ نه استاد بزرگوار ، نشانی ازطلا دراین همه خاکستر نیست هرچه میدمم بی‌نتیجه است .

کشیش ازین سخن تازه وارد خوشش نیامد و گفت : من ازکیمیاگری نمی‌گویم ، می‌خواهم بدانم محاکمه این جادوگر کی شروع می‌شود ، آیا بجادوگری خود اعتراف نموده‌است؟

مرد سیاهپوش که ژاك نام داشت گفت : افسوس ... حتی اورا درآبجوش گذاشتیم وموفق بگرفتن اعتراف نشدیم .

ـ چیز تازه‌ای درخانه‌اش نبود ؟.

ژاك فوراً دست در جیب کرد وکاغذی را بیرون آورد و گفت : این کاغذ را بدست آورده‌ایم ، تاکنون کسی ازآن سر درنیاورده و حتی یکنفر هم که زبان عبری میدانست چیزی از آن نفهمید !.

کشیش شتابان کاغذ را ازدست ژاك گرفت وآنرانگریست، کلمات عجیب وغریبی روی کاغذ نوشته شده‌بود ، چون نتوانست ازآن چیزی بفهمد گفت : اینها نشانه جادوگری است و این چندکلمه را برای تسخیرشیطان بکارمیبرند وبدنبال آن‌خوانند: هاکس ، پاکس، ماکس !. اینها همه طلسم‌است وبدرد سگ‌هار میخورد.

آنگاه روبجانب ژاك کرد وگفت : آقای دادستان ، شما وظیفه خود را بهتر میدانید ، ولی من میگویم که این کاغذ سراسر کفر و زندقه وگناه است !.

ژاك گفت ، من قضیه را دنبال خواهم‌کرد .

سپس دست درجیب خودکرده ظرفی شبیه ببوته زرگران را بیرون آورد ، وگفت : اینرا هم از خانه مارك سنن بدست آورده‌ایم !.

کشیش نگاهی بآن افکند وگفت : بوته‌کیمیاسازی‌است!

ـ افسوس که با این بوته هم آزمایش کردم و نتیجه‌ای حاصل نشد .

کشیش‌که چشمان خود را بطرف دوخته‌بود ، گفت: این کلمات را برای چه اینجا نوشته‌اند ؟؟

وخواند ؟ اك . اك .

این بوته فقط برای آن خوب است‌که در تابستان روی بخاری بگذارند و باآن‌کك و مگس را از خود دور سازند ، ازاین بوته نمی‌شود نتیجه‌ای گرفت .

ژاك گفت: بالاخره شما كي اجازه ميدهيد كه آن جادوگر كوچك را بترسانم ؟!

ـ كدام جادوگر !.

ـ همان دختری كه برخلاف دستورات رسمی همه روزه در ميدان گرو ميرقصد . برای محكوميت اودليل فراوان است. چه دليلی بهتر از اينكه بزش با سحر و افسون ميخوانـد و مينويسد . گرچه او دختر بسيارقشنگی است و چشمهای گيرنده وجذابی دارد، ولی بايدمحاكمه‌اش كرد. حالا هروقت ميفرمائيد محاكمه‌اش را آغازكنيم .

رنگ ازچهره كلودفرلو پريد ، وپس ازلحظه‌ای بالكنت زبان گفت :

ـ موقع محاكمه اورا بشما اطلاع خواهم‌داد ، فعلامارك سنن را تعقيب نمائيد .

ـ الساعه‌ميروم ومی گويم اورا بسه‌پايه ببندند ومجازاتش كنند ، ولی اوآدم پوست كلفتی است و نمی‌شود بآسانی از وی اعتراف گرفت، تمام جلادان‌ومأمورين را خسته ومستأصل‌نموده است‌وهنوز اعتراف‌نكرده !.

سپس ادامه داد : راجع باسمرالدا نيز منتظر فرمانم . هروقت بفرمائيد تعقيبش خواهم نمود .

كلودفرلو دراندیشه دور و درازی بود وابداً باطراف‌خود توجه‌نداشت . سكوت نسبتاً دامنه‌داری درون اطاق‌حكمفرمائی می‌كرد ، مگسی وزوزكنان از پنجره خلوتگاه كشيش خود را بدرون‌می كشيد وازهوای دلكش بهاروآفتاب فرحبخش‌فروردين دلشاد بود اواز اينطرف اطاق بآنطرف پرواز می‌كرد وسرمست بازيهای خودبود : پس‌از لحظه‌ای گذارش ازكنار تارهای‌تنيده

عنکبوت افتاد ودیری نگذشت که درچنگال آن گرفتار شد وبه دست و پا زدن پرداخت .

ناگهان ژاك از جای جنبید که آنرا از چنگال عنکبوت برهاند ، کلودفرلودستش راگرفت وبرجای خودنشانید وگفت: بگذار فرمان تقدیر اجرا شود .

دست ژاك ازفشار دستهای نیرومند کشیش بدرد آمده بود. گوئی آن‌را درمیان گیره آهنینی فشرده‌اند ، روورا برگردانید و قیافه مهیب ووحشتناك کلودفرلو را نگریست . اوخیره بمگس نگاه می‌کرد ، ناگهان از درون سینه‌آهی کشید وگفت : این دام و مگس هر دو سرمشق خوبی است ، ببینید این مگس از عشق بهار سرخوش است . دلش می‌خواهد درهوای آزاد پرواز کند . بدنبال آزادی و خوشی است ، ولی این عنکبوت زشت و بدترکیب که دامی تنیده است باو حمله می‌کند و نمی‌گذارد اوبخاطردل خود برقصد . ای‌بیچاره رقاص ... بیچاره‌مگس!.

آری ژاك ، کارتقدیراست ، مزاحم نشو .. افسوس ... افسوس ...

آنگاه خود را مخاطب ساخته گفت : ای‌کلود . تو هم عنکبوتی و هم مگس . در دنیای علم و هنر بپروازآمدی و به تماشای درخشندگی خورشید رفتی . درنهانخانه دلت غباری از غم و اندوه نبود . جز رسیدن بسرچشمه حقیقت هوسی در دل نداشتی ، خواستی از دریچه دنیا بعالم درخشنده و زیبای هوش و دانش پروازکنی ، ولی دست نیرومند تقدیر دامی فرا راهت نهاده بود و تو را درکام خـود فرو برد ، اکنون سرگشته و حیران ودردمند ودیوانه وار با جان خسته و پـای شکسته در چنگال‌تقدیر دست وپامیزنی. اسیری وراه‌نجاتی درپیش‌نیست.

ژاك ، بگذار عنکبوت کار خود را انجام دهد .

ـ ای استاد بزرگوار ، دستم را رها کنید . نزدیك است بازوانم بشکند بدام دست نخواهم زد ، قول میدهم .

کلودفرلوهمچنان متوجه عنکبوت‌بود وبا وجودیکه سخن ژاك را می‌شنید ، هیچ اعتنا نمی‌کرد .

کشیش مگس را مخاطب قرارداد وگفت : چه ابلهی... اگر هم بتوانی با بالهای ناتوان خویش تارهای دام را از هم بگسلی، چگونه ازشیشه پنجره خواهی گذشت . این شیشه‌صاف و درخشنده درمقابل تو همچون فولاد است . گذشتن ازآن‌کار مشکلی است .

... وه چه فیلسوفان بزرگی که بعشق رسیدن بحقیقت بال وپر گشوده و بپرواز آمده‌اند ، ولی در برابر این دیوار بلورین و نفوذ ناپذیر از عجز و ناتوانی زانو برزمین زده و سر گشته افتاده‌اند .

کشیش خاموش ایستاد وچهره ژاك را نگریست . پس‌از لحظه‌ای ژاك بسخن آمد وگفت : بیائید باهم طلائی بسازیم .

ـ ژاك ، این‌کاری راکه ما دنبال می‌کنیم ، گناه دارد.

ـ چه می‌توان کرد، بااین شغل‌وحقوق‌کم چگونه‌میتوان زندگی را اداره نمود .

ناگهان صدائی بگوشش‌رسیده وحشت‌زده ونگران گفت: نکندکسی صدایمان را شنیده باشد !.

ـ ژاك ، تکه‌پنیری را درتنورپیداکرده وداشت‌میخورد.

کشیش گفت : کسی نیست ، وحشت نکنید ، این گربه من است ، شاید موشی گرفته و دارد می‌خورد !.

کلودفرلو دراین هنگام دست ژاك راگرفت وهردواز در خارج شدند .

ژان ، در حالیکه سراز تنور بیرون آورده بود ، دشنام گوبان و غرولندکنان می‌گفت : آه ... نزدیك بود خفه‌بشم، خدایا... این دوجغد شوم چقدرمهمل گفتند . اك اك ، هاکس. پاکس ماکس ، کیك ، شیطان ، سگ هار .

چه مزخرفاتی ، آه سرم گیج شد .

نگاهی بکیسه پول انداخت و لباسش را مرتب نمود و خاکستر تنور را ازتن سترد وباطراف نظرانداخت وهیچ چیز غیراز چند دانه مهره رنگارنگ ندید ، آنها را برداشت و با خود اندیشید : آنها را بجای سنگهای گرانبها بدخترها و معشوقه‌هایم خواهم داد :

و راه پلکان را پیش گرفت . از حسن تصادف کشیش در را قفل نکرده بود و او بآسانی پلکان را پشت سر گذارد و در حالیکه می‌خندید و دست روی پهلو گذارده بود ، خود را به میدان رسانید . در آن تاریکی و بهنگامی که از پله‌ها پائین می‌آمد ، صدای خش‌خشی شنید و چیزی ببدنش خورد ، گمان کرد که کازیمودو است .

وقتی که بمیدان رسید ، لب را بسخن گشود : خدا را شکر که دوباره بزمین پاریس رسیدم ، آخر برای چه از این آسمان خراش سنگی بالا رفتم . کارم چه بود ، آیا فقط برای اینکه یك تکه پنیرخشکیده بخورم وازآن بالا ، بام خانه‌های پاریس را تماشاکنم ، آنجا رفته بودم ؟!

هنوز چند قدم بیشتر نرفته بودکه دادستان وبرادرش را دید که بمجسمه های سنگی نگاه می‌کنند کشیش آهسته بژاك می‌گفت : این کلمه‌ای راکه براین مجسمه حك نموده‌اند ، یعنی کیمیا ! .

ژان که دراندیشه خود بود ، گفت : مرا باکیمیا کاری نیست ... کیسه پول در جیبم هست !.

خواست براه‌خود ادامه‌دهدکه ناگهان صدائی‌را ازپشت سرشنید . او ناسزاگویان پیش‌می‌آمد . ژان صدا را شناخت و گفت : مثل اینکه صدای سروان فبوس است .

هنگامی‌که نام فبوس به‌گوش کلودفرلورسید ، بی‌اختیار لرزید آن‌چنان لرزیدکه دادستان دربهت وحیرت فرورفت .

آری . . . این سروان فبوس بود که از خانه نامزدش بیرون آمده و در آستانه در ایستاده بود و فحش میداد ، ژان جلورفته دست اوراگرفت وگفت: چرا متغیروخشمگین هستید، سرکار سروان ؟!

ـ توکه‌میدانی رفیق . من‌هرگاه ازپهلوی این‌عفریته‌ها بیرون می‌آیم ، باید حتماً فحش بدهم وگرنه خفه می‌شوم !.

ـ می‌آئی برویم پیاله‌ای بخوریم ؟

ـ خیلی مایلم ، ولی پولی ندارم !

ـ من دارم .

ـ ببینم ؟

ژان کیسه را در مقابلش گذاشت .

کلود فرلو ازهمان هنگام که نام فبوس را شنیده بود ، بدنبال ژان می‌آمد ودرتاریکی آندوراکه مشغول تماشای‌کیسه بودند ، می‌نگریست . آنهاکشیش را نمیدیدند .

فبوس گفت : توی این‌کیسه سنگ ریزه هست نه پول ، من شرط می‌بندم ! .

ژان مغرورانه بندکیسه راگشود وپولها را بزمین ریخت وآنگاه همچون قهرمانان قدیم روم دستها را بکمرزده ایستاد.

فبوس پولها را شمرده ودر حالیکه هم مبهوت بود وهم خوشحال پرسید : این پولها را ازکجا آورده‌ای ؟ راست بگو ازجیب کی زده‌ای ؟!

در حالی که از شادی روی پا بند نمی‌شد گفت : مگر نمیدانی که برادرم کشیش احمقی است !

ـ خدا وجودش‌را برایت‌نگهدارد، برویم شراب‌بخوریم.

کیسه پول را برداشته هردوبسوی میخانه براه افتادند. کلود فرلو با حالی دگرگون بدنبالشان میرفت و در دل با خودمیاندیشید : آیا این همان فبوس است‌که از هنگامی‌که با گرینگوار دیدارکرده ، یك لحظه آسوده‌اش نگذارده است . آیا این همانست‌که ویرا پریشان حال نموده ؟

کشیش خیلی علاقمند بودکه ازاین راز پرده بردارد و حقیقت را بداند . چون میدانست‌که پرده برگرفتن ازاین راز کار مشکلی نیست وآن دو بدون هیچ‌گونه هراسی اسرار خودرا بهم می‌گویند ، بدنبالشان میرفت . فبوس و ژان با صدای‌بلند درباره می و معشوقه‌های خود سخن می‌گفتند ، ناگهان ازپیچ کوچه‌ای‌صدای دایره‌ای به‌گوششان‌رسید، همینکه فبوس‌آهنگ دایره را شنید رو بژان‌کرد و گفت : زودتر برویم .

ـ چرا ؟

ـ میترسم این‌کولی مرا ببیند !

ـ کدام‌کولی ؟

ـ همینکه بزی بهمراه دارد .

ـ اسمرالدا را می‌گوئی ؟

ـ آری... این‌اسم عجیب‌وغریب همیشه فراموشم‌می‌شود. نمی‌خواهم درکوچه مرا ببیند !

ـ مگر با او آشنائی ؟

فبوس سردر گوش ژان گذارد و آهسته سخنی گفت و قاه قاه خندید .

کشیش از دور متوجه شد .

ژان پرسید : راست می گوئی ؟

ـ بجان خودم سوگند !.

ـ امشب ؟

ـ آری ... همین امشب .

ـ یعنی می‌آید ؟

ـ بدون تردید ... چرا نیاید !

ژان ادامه‌داد : واقعاً افسرخوشبختی هستی .

کشیش که تمام این سخنان‌را شنیده بود ، ناگهان تعادل خود را از دست داده و بدیوار تکیه کرد . سرتاپایش میلرزید و دندانهایش از برخورد بهم صدا می‌کرد . لحظه‌ای ایستاد و چون اندکی حالش بهبودی یافت ، بدنبال آندوکه موضوع سخن را تغییر داده بودند وهردو با آواز رسائی می‌خواندند، براه افتاد .

چراغها و مشعلها در محوطه میخانه میدرخشید و عده زیادی از زن و مرد و دختر سرگرم باده گساری بودند ، صدای خنده و دشنامهای زشت و زننده آنان تا مسافت دوردستی میرفت . مردمی که از کوچه می گذشتند ، بدون اعتنا با آنهمه قیل و قال و داد و عربده بدنبال کار خود میرفتند . از میان گذرندگان فقط یك نفر در کوچه ایستاده بود و از جای خود تکـان نمیخورد . و گاهگاهی از پشت شیشه درون پنجره را تماشا میکرد و از میان انبوه جمعیت چشمانش نگران کسی بود و بسخنانش گوش میداد . زمانی از خشم پایش را بزمین میکوبید . سر را زیر لباسش پنهان کرده بود که هیچکس او را نشناسد . پس از لحظه‌ای در میخانه گشوده شد و دو نفر بیرون آمدند . او خود را بزیر پنجره کشانید و بسخنانشان گوش فرا داد . یکی از آن دو تن بدیگری گفت : ساعت هفت شده و موقع آمدنش است !

و دیگری که مست شده بود و تلوتلو راه میرفت و چرت و پرت میگفت ، ابداً بحرفهای رفیقش متوجه نبود ،

اولی گفت : دوست عزیز.. خیلی مستی !.

دومی جوابش داد : فبوس، حکماء و دانشمندان معتقدند که صورت نیمرخ افلاطون شبیه بکیك بود !.

فبوس حالش عادی بود ، ولی ژان پی‌درپی دشنام میداد.

فبوس میگفت : آقای فیلسوف ، کم کم ساعت هفت است، من باید سر ساعت پهلوی زنی باشم .

ژان درجوابش میگفت : سربسرم نگذار، میخوام ستاره‌ها را بشمارم !.

ـ عجب آدم بدمستی هستی ، آیا هنوز پول داری ؟ !

ولی ژان همچنان مست بود ودرهم و برهم و نامربوط جوابش میداد .

فبوس باز ژان رامخاطب ساخته میگفت : عزیزم .. هوشیار باش ، من سرساعت هفت درکوچه سن میشل و در خانه فالوردل باید دخترکی را ملاقات کنم ، باید کرایه اطاقش را نقداً بپردازم ، او نسیه معامله نمیکند ، عزیزم ژان .. اگر درکیسه کشیش هنوز پولی باقی است آن را بمن بده وکارم را راه بینداز ..

ژان سرگرم هذیان گوئی خود بود .

فبوس که دلتنگ شده بود ، گفت : اگر بمن پول ندهی ، خودم آنرا از جیبت برمیدارم .

ژان اکنون باصدای بلند میخواند و نعره میکشید .

فبوس که حوصله اش تمام شده بود ، لگدی بزانوی رفیق خود نواخت و اورا درکف کوچه انداخت . خواست از اوجدا شود ، اما دلش سوخت ، با پایش او را بکنارکوچه غلطانید . ژان خوابش برده بود و از حال خود خبر نداشت .

مردی که آندو را تعقیب میکرد ، لحظه ای بالای سرژان ایستاد و اندیشید و سپس بدنبال فبوس بکوچه ای پیچید ، فبوس همین که از یکی دوکوچه گذشت ناگهان متوجه شد که مرد سیاهپوشی دنبال اوست . ایستاد ، سیاهپوش نیز از رفتن باز ماند ، فبوس براه رفتن خود ادامه داد و دید که سیاهپوش بدنبال میآید . بدون اینکه هراسی از خود نشان بدهد ، گفت : من دیناری پول ندارم وهیچکس با من کاری نخواهد داشت ! ،

او افسر شجاع و دلیری بود و نمیترسید ، ولی شنیده بود که در نیمه های شب یك نفرزاهد عبوس کوچه ها را گردیده و عابرین را مسخره میکند . ترس ووحشتی سراپایش را گرفت ،

سیاهپوش همچنان بدنبالش می‌آمد وچشمها را بوی دوخته بود فبوس ایستاد و گفت : من هیچ چیز ندارم اگر میخواهی‌دزدی بکنی کلیسا نزدیك است ، بیا بآنجا برو !.

ناگهان سیاهپوش دست خود را جلـو آورده و بازوی فبوس را گرفت و فشرد وگفت : سروان فبوس !.

ـ عجب ، چگونه اسم مرا میدانی ؟

سیاهپوش با صدای گرفته و خفه‌ای که گوئی از درون گوری‌برمیخاست ، گفت : نه تنها نامت را میدانم ، بلکه از میعادگاهت نیز باخبرم ، ساعت هفت بایدکسی‌را ملاقات‌کنی؟!

آری .. پانزده دقیقه دیگر .

وادامه داد : باید درکوچه سن‌میشل‌زنی را ملاقات کنم.

ـ میدانم!.

سیاهپوش پرسید : اسمش چیست ؟

فبوس افزود : اسمرالدا !..

بشنیدن این سخن، بازوی افسر جوان را بسختی فشرد وگفت : دروغ میگوئی فبوس !

افسر خشمگین خود را از چنگال سیاهپوش رهـانید و شمشیر را از غلاف کشید وگفت : این کلمه هرگز بگوش من نخورده است، یقین دارم‌که دیگر نمیتوانی آنرا تکرارکنی!.

سیاهپوش با خونسردی مجدداً تکرار کرد : تو دروغ میگوئی !.

فبوس که در منتهای خشم وغضب بود ، بسوی سیاهپوش حمله‌کرد ، ولی او آرام ایستاده بودناگهان بالحن غم‌انگیزی گفت سروان ... میعادگاه یادت نره !.

بیکباره خشم افسر جوان فرو نشست .

سیاهپوش ادامه داد: سرکارسروان ، وقت فراوان‌است. فردا ، پس فردا، یکماه دیگر وحتی دو سال بعد از این‌برای کشتن شما حاضرم ، فرصت را از کف نداده بسوی میعادگاه بروید .

فبوس‌همچون کسیکه منتظر فرصتی‌است، شمشیرراغلاف کرد وگفت:فکرتان راپسندیدم، هرچند شمشیرکشی در راه‌دختران زیبا اندام ، لذت دارد ، ولی من فعلا از آن صرفنظر کرده و آنرا بموقع دیگری موکول میکنم .

ـآری: فعلا بطرف‌میعادگاه بروید !.

ـ چنین خواهم کرد ، برای مجادله و کشمکش همیشه وقت خواهم داشت .

وپشت‌گوشش‌را خاراند و گفت : کیسه پولم را فراموش کرده‌ام .. افسوس ، صاحب خانه کرایه اطاقش را نقداً میگیرد ومن هیچ پول همراه ندارم .

ـ بگیرید این پول ! .

ناگهان فبوس دست سردکشیش را احساس‌کرد و دیدکه باوپول‌میدهد. فبوس‌دست‌کشیش‌رابا گرمی فشرد و گفت : واقعاً تو چقدر خوبی ! و از پذیرفتن پول تحاشی نمود .

کشیش گفت : حاضری ثابت کنی که من اشتباه کرده‌ام و این دختر همان است که نامش را اینجا بردی ؟.

ـآری.. یك‌اطاق درجواراطاق‌خود برایت‌کرایه‌خواهم کرد و از آنجا از روزنه در ، با چشم خود حقیقت سخنم را ببین !.

ـ بسیار خوب ، برویم .

و هر دو براه افتادند و پس از چندی بکوچه سن میشل

داخل شدند . فبوس هنگامیکه بدرب آن خانه رسید ، رو به سیاهپوش کرد و گفت : من شما را اینجا گذارده و خود بدنبال دختر خواهم رفت .

ومتعاقب آن چکش در را بشدت کوبید ، پس از لحظه‌ای از پشت در صدا برخاست : کیه !.

فبوس درحالیکه پی‌درپی فحش می‌داد ، در گشوده شد و در روشنائی چراغ کثیفی ، چهره پیرزنی خمیده و زشت رو نمایان گردید .

خانه فوق العاده درهم برهم و کثیفی بود . دیوارها کاه‌گلی و چوب های سقف اطاق سیاه و همه جا پوشیده و مملواز تارعنکبوت بود ؛ در اطاق پائین، کودك کثیفی در گرد و خاك اطاق میلولید .

فبوس همچنان دشنام‌میداد و بدنبال اطاق خالی میگشت، هنگامیکه سکه طلا در دست پیرزن درخشید، وی هردوراباطاق فوقانی برد . کودك چشم ازپول برنمیداشت . پیرزن پول رادر ظرفی انداخت ، ولی هنوز از آنجا دور نشده بود کـه کودك آهسته از میان گرد و خاك وخاکستر برخاسته خود را بظرف پول رسانید و آن را برداشت و بجایش برگ خشکی گذاشت.

هنگامیکه فبوس باطاق پائین رسید ، دریچه کوچکی را گشود : از طرز رفتارش بخوبی پیدا بود کـه بوضعیت آنجا آشناست و تمام بیغوله وگوشه‌وکنارهای‌آن را میداند .همینکه دریچه راگشود، سوراخی نمایان‌شد، فبوس بسیاهپوش اشاره‌ای کرد وگفت : عزیزم ، بفرمائید اینجا .

سیاهپوش در حالیکه ساکت و آرام بنظـر میرسید ، و مطیع محض بود ، از پنجره بـالا رفته و درون سوراخ پنهان گشت . فبوس در را بست و خود در روشنائی چراغ پیره زن

صاحب خانه از پله‌ها سرازیر گشته بیرون رفت .

کلودفرلو کشیش کلیسای نوتردام که قیافه زاهد عبوس سیاهپوش‌را بخود گرفته‌بود ، مدتی در آنجا ماند. نمیتوانست تکان بخورد، زیرا سقف دریچه و سوراخ کوتاه بود : بهر کجادست میمالید ، جز خاك چیزی حس نمیکرد ، سرش همچون کوره پر از آتشی داغ و گداخته شده بود ، بازهم کورمال کورمال دست خود رابرزمین کشید . سرانجام پس ازتلاش فراوان شیشه شکسته‌ای را ازکف جایگاه خود پیدا کرده آن را بر پیشانی گذارد واندکی‌سوزش والتهاب سررا با سردی شیشه‌تسکین‌داد.

هیچکس نمیدانست در آن لحظات بحران آمیزچه می‌اندیشد معلوم نبودکشیشی باآن مقام و آن همه نفوذ و احترام برای چه شبانه درچنان خانهٔ ننگین و بد نام کثیفی بسر میبرد و در باره اسمرالدا و فبوس و برادر از راه در رفته وبیعارش چه میاندیشد. یکساعت در حال انتظار ماند، این مدت باندازه یك قرن برایش سنگین و دردناك بود . ناگهان درب اطاق گشوده شد و متعاقب آن صدای پائی بگوش رسید و روشنائی چراغی نمایان گشت . از روزنه دریچه تمام اطاق پیدا بود . پیرزن صاحبخانه در حالیکه چراغ در دستش بود ، از جلوو فبوس و اسمرالدا ازعقب وارد اطاق شدند .

کلودفرلو همینکه چشمش بآن منظره‌ای که هرگزتصور دیدن‌آن را هم‌نمینمود، افتاد، سرش گیج رفت وپیش چشمانش سیاه‌شده وهمه‌چیزرافراموش‌کرد ودیگرچشمش هیچ‌جارانديد.

پس‌ازچندی‌که بهوش‌آمد :فبوس واسمرالدا را نگریست که هر دو در جوار هم روی صندلی نشسته‌اند . درگوشه اطاق تختخواب مندرسی نمایان بود و ماهتاب از پنجره اطاق نور خود را بدرون میفرستاد و شعاع کمرنك و نقره فام ماه روی

بالش جلوه خاصی داشت .

اسمرالدا از خجالت سرخ شده‌بود و قلبش بشدت میزد. سر را بزیر انداخته و سایه مژگان های بلندش بـرچهره اش جلوه خاصی‌می‌بخشید . بانوك انگشتانش‌روی زمین خط‌میکشید و یارای اینکه بچهره فبوس نگاه‌کند ، نداشت . بهمان اندازه که او خجالت میکشید و در اضطراب بود ، در عوض فبوس‌از شادی در پوست نمی گنجید و عاشقانه درکنارش نشسته بود .

پا هـای زیبا و هوس انگیز اسمرالدا در پناه بدن جلی پنهان بود .

کلودفرلو در حالیکه خـون در شریـانهایش میجوشید و طغیان میکرد ، چشم وگـوشش متوجه آنـان بود و بسختی سخنانشان را می‌شنید . او در شنیدن‌آن سخنان عاشقانه خیلی دقیق بود و مشتاق .

اسمرالدا همچنان‌که چشمان خود را بزمین دوخته‌وخط میکشید ، گفت :

من‌کاربدی‌کردم آقای فبوس ، از من دلگیر نباش .

فبوس گفت : عزیزم چرا از تو دلگیر شوم، مگرتوچه کرده‌ای ؟

ـ برای اینکه همراهت باینجا آمده‌ام !

ـ در این صورت باید از تو متنفرباشم .

ـ چرا ؟ !

ـ برای اینکه راضی شدی آن همه از تو التماس کنم .

ـ من‌دارم برخلاف نذری که دارم رفتار میکنم . اثر این طلسم دیگر باطل خواهد شد ، افسوس‌که نخواهم‌توانست پدر ومادرم را ببینم ، ولی چه اهمیت دارد من‌بعد از این‌پدر ومادر احتیاجی ندارم .

باچشمان سیاه خود فبوس را نگریست ، توی چشمانش پر از اشك بود . اشك شادی و محبت ، اشك دوستداری .

همچنان ساکت ایستاده بود ، ناگهان قطره اشکی روی گونه‌اش لغزید دختر آهسی کشید و گفت : من غیر از شما هیچکس را نمیخواهم .

از سر تا پایش پاکی و پاکدامنی میبارید .

فبوس که از شادی روی پا بند نمی‌شد ، مغرورانه گفت: عزیزم ، مرا دوست داری ؟

وسپس گستاخانه دست درآغوش کولی انداخت ، ولی او می‌کوشید خود را از زیر دستهای نیرومند و سمنج افسر رها سازد خیلی‌کوشید و سپس در حالیکه لحن سخنش عاجزانه و التماس آمیز بود، گفت : فبوس .توبزرگی، زیبائی ،دلربائی سالهاست که در خواب می بینم در خطر بوده‌ام و افسری مرا نجات داده است . آری .. آری تو مـرا نجات دادی ، پیش از اینکه تورا ببینم می‌شناختمت فبوس زیبایم ، من اسم قشنگت را دوست دارم ، بشمشیرت علاقه مندم ، بده آنرا ببینم !.

فبوس لبخند زنان شمشیررا ازغلاف بیرون آورده بدست دختر داد و گفت : چه بچه خوبی هستی، چقدر نازنینی‌تو...

دختر کولی‌شمشیررا گرفته وباکنجکاوی آنرانگریست وسپس برتنه آن بوسه‌ای زد و گفت : ای شمشیر دلیر ، من تو را دوست دارم .

در این هنگام افسر جوان پشت گردن اورا بوسید دختر سربرداشت و فبوس را نگاه‌کرد . از شرم و حیاسرخ شده‌بود، پس‌ازلحظه‌ای گفت : فبوس ، بگذار حرفم را بزنم . پاشو راه برو تا اندامت را ببینم و صـدای مهمیزت را بشنوم . وه .. چه قشنگی .

افسر جوان برخاست و خنده کنان گفت: واقعاً بچه‌هستی ، اگر لباسم عیدم را بپوشم چه میگوئی ؟!

فبوس در کنارش نشست و گفت : عزیزم گوش کن ..

دختر کولی سخنش را قطع نمود و گفت: نه گوش نمیکنم ،مگر اینکه بگوئی دوستت میدارم .

افسر در برابرش بزانو افتاد و گفت : توروح وجان‌منی هستی و زندگیم از وجود تو است ، غیر ازتو هیچکس‌راندارم وتاکنون یکنفر راهم دوست نداشته‌ام .

برای فبوس تکرار کردن چنین کلماتی بسیار سهل و آسان بود .

دختر کولی از شنیدن کلام عاشقانه و شیرین و دلربای افسر ، سربآسمان بلندنمود و گفت حالاهنگامی‌است که می‌توان بادل آسوده و خیال راحت مرد !،

در این هنگام کشیش از فرط عصبانیت خنجری راکه زیر لباسش پنهان کرده، بیرون آورد وتیزیش را امتحان کرد.

فبوس در جواب دختر کولی گفت فرشته نازنینم ..چرا از مردن حرف میزنی ، حالا موقع زندگانی و کامرانی‌است. توجوانی و یارو یاوری مانند من داری ، سی می‌لار... ببخش عزیزم .. من‌بازهم اسم تورا فراموش کرده‌ام، عجب اسم‌عجیبی من همیشه آنرا فراموش میکنم .

ـ من خیال میکردم اسمم قشنگ است ، حالا که چنین نیست، اسم دیگری‌رابرای خود انتخاب خواهم کرد که‌خوشتان بیاید وفراموش نکنید .

غصه نخور من اسمت را حفظ می‌کنم ، یك دفعه که یاد گرفتم ، دیگر فراموش‌نخواهم کرد . من خیلی دوستت میدارم عزیزم . الان یك‌نازنینی دارد در آتش حسرت میسوزد .

ـ آن کیست ؟!

ـ میخواهی چکنی ، بگو بدانم آیا دوستم میداری؟ بازهم می‌پرسی ؟!

فبوس ادامه داد : الهی از جوانیم خیر نبینم اگروسائل خوشبختی تورافراهم نسازم ، من خیلی‌دوستت میدارم ، روزها تمام سربازانم‌را ازجلو پنجره‌ات خواهم گذرانیدوجاهای‌خوب وقشنگ و دیدنی پاریس را نشانت خواهم داد .

دختر کولی دراندیشه فرو رفته بود . فبوس آهسته‌کمر-بندش را گشود دختر ناگهان نهیب زد :

ـ چه میکنی ؟

ـ چیزی نیست ، می خواهم بهت بگویم که وقتی با هم ازدواج کردیم ، باید این لباس را از تن در آورده و لباسهای زیبا بپوشی !

ـ کی ازدواج می‌کنیم ؟

فبوس دست گشود و دختر را درآغوش گرفت وپیراهنش را بازکرد ، شانه‌های دلفریب‌دختر کولی ناگهان در برابر دیدگان کلودفرلو نمایان گردید . دختر همچنان بدون‌مقاومت ایستاده بود و از چشمانش نور درخشنده ای ساطع بود . در این هنگام رو بفبوس‌کرد و گفت : دینت را بمن بیاموز !.

فبوس خندیده گفت: دینم را ، دین‌برای چه میخواهی؟

ـ برای اینکه بتوانیم باهم‌عروسی کنیم !.

فبوس در حالیکه‌از چهره‌اش آثار ملال وتعجب خوانده می‌شد ، گفت: «به ... عروسی چه ؟»

رنگ از رخسار اسمرالدا پریده سررا بزیر افکنده‌بود وحرف نمی‌زد .

فبوس ادامه داد : این فکرها دیوانگی است ، عروسی

چه‌اهمیتی دارد ، آیا غیر از اینست که چند کلمه لاتین بایستی در دکان کشیش حرف زد ؟

عاشقانه خود را به اندام دختر میچسبانید ، ازچشمانش شراره شهـوت زبانـه مـی کشید . حالت عجیبی داشت ، کلودفرلو تمام آن صحنه را از روزنه دریچه میدید و این‌عشق‌بازی‌اثرمخصوصی دروی‌نموده‌بود ، اوکه سالهاعمرشرا درگوشه کلیسا گذرانده بود از دیدن اندام نیمه عریان آن دختر زیبا همچون آهن گداخته بنظرمیرسید ، خونها در تمام‌شریانهایش تندتر می‌جوشید و همچون ببری گرفتار و محبوس‌که درمقابل خود شغالی را در حال خوردن آهوئی ببیند با خشم فراوانی‌از روزنه درنگاه می‌کرد .

فبوس‌پیراهن‌دختر کولی‌را ازتنش بیرون‌آوردو پستانهای لیموئیش نمایان گردید بیچاره از شرم سرخ شده بود ، پیوسته می‌کوشیدکه با دست سینه و پستان خود را بپوشاند فبوس همین که چشمش بطلسمی که بگردن اسمرالدا آویزان بود افتاد ، ببهانه گرفتن آن جلوتر رفته‌گفت : این چه‌هست ؟

اسمرالدا با وحشت گفت: دست نزن ، زیرا این نگهدار من است ...اگراین طلسم‌رامحفوظ نگاهدارم ، پدرومادرخود را خواهم یافت !.

وسپس افزود : آقای سروان ، دست از من بردار . . مادر جانم ... پدر عزیزم کجا هستید، بدادم برسید ..آقای فبوس ولم‌کن ، پیراهنم را بده !

فبوس عقب رفت و باآهنگ سردی گفت : خوب .. پس معلوم می‌شود دوستم نداری .

دختر ساده دل بدامنش آویخت ، چطور دوستت ندارم .

این چه حرفی است ، خوب هرچه دلت میخواهد بکن . . من مال توهستم، حالاکه تورا دارم طلسم بچه دردم می‌خورد،مادر را برای چه میخواهم . اگر از عروسی خوشت نمی‌آید، بسیار خوب. متهم ازآن متنفرم وانگهی مگرکی هستم‌که از تو توقع داشته باشم ، من یك کودك ولگرد ویك رقاصه بی‌پدر و مادرم و تو یك افسر محترم . فبوس ، مرا ببخش ، دیوانه بودم که از تو تقاضای عروسی کردم. . اوه ، اگر تو دوست بداری، من خوشبخترین زنان دنیا خواهم‌بود ، و در هنگام پیری حاضرم از معشوقه‌های زیبایت پذیرائی‌کنم ، عزیزم فبوس ، بمن رحم کن و بگذار افتخار همنشینی تونصیبم گردد !.

و خود را بگردن فبوس آویزان‌کرد . فبوس سرمست از جام شهوت و پیروزی لبهای سوزنده خود را بر پستانهای زیبا و سینه بلورین دختر نهاده اورا غرق بوسه نمود ، دخترکولی میلرزید .

ناگهان‌برفرازسرفبوس‌قبافه‌خشمگین و انتقامجوئی راکه دردستش خنجر برهنه‌ای میدرخشید دید، او از دیدن این چهره ترسناك‌آخرین نیروی خود را ازدست داده و زبانش بند افتاد فبوس اورانمیدید . اسمرالدا همچون‌کبوتری که‌بچنگال‌شاهینی گرفتارشده‌باشد، همینکه شعاع فرودآمدن خنجررادرهوا دید، ناله دردناکی ازدرون سینه برآورد ونقش زمین شد .

کشیش با مهارت و چیره دستی دریچه‌را از پاشنه بیرون آورده و داخل اطاق شده بود .

اسمرالدا ازْ هوش رفت . دیگر هیچ‌چیز نمیدید، ولی‌در عالم بیهوشی ناگهان بوسه سوزانی را روی لبهای خوداحساس

نمود. لبهایش میسوخت ، مثل اینکه آنرا با آهن گداخته‌داغ کرده بودند . هنگامیکه بهوش آمد و چشم گشود ، دید که گروهی ازسربازان اطرافش‌را محاصره‌کرده وجسدخون‌آلود افسررا از اطاق بیرون میبرند ! پنجره های اطاق که بطرف رودخانه باز میشد گشوده‌بود ، ازکشیش فقط ردپایش برجای مانده بود ، اسمرالدا از میان سخنان سربازان این جمله را شنید که میگفتند : جادوگری فبوس را خنجر زده است ! .

یکماه‌میگذشت که ازاسمرالداخبری نبود ، گرینگوار و ساکنین محله معجزه همه درتشویش وبیم بسرمیبردند و نمی‌دانستند که آن دخترنازنین کجا رفته است . گرینگوار از غم فقدان جلی آرام و قرارنداشت . آشنایانش تنها خبری که از وی داشتند این بود که شبی بخانه نیامده و ازآن‌پس دیگرهیچکس اورا ندیده است، کسانی که اسمرالدارا با افسرجوان‌درکوچه سن‌میشل‌دیده‌بودند، مشاهدات خودرا می گفتند، ولی گرینگوار بخاطر آشنائی که بپاکدامنی اسمرالدا داشت ، هرگز سخن آنان را باور نمیکرد ، وچون از چگونگی داستان طلسم او واقف‌بود، هیچ‌تردیدی راجع بعفت وپاکی‌وی بخودراه‌نمیداد.

گرینگوار ازنخستین روزیکه جلی‌راگم‌کرده‌بود، آرام نداشت دیگرذوق ادبی‌را ازدست داده ونمیتوانست بفکرکتابش باشد بواسطه اختراع‌چاپ در نظرداشت کتابیرا که نوشته است بچاپ‌برساند، ولی این‌حادثه غم‌انگیزاورااز‌دل‌ودماغ‌انداخت.

روزیکه ازجلو دادگستری می گذشت ، گروه‌انبوهی‌را دیدکه درآنجا ایستاده‌اند، از جوانی شنیدکه میگفت : یك زن جادوگریکنفر افسررا کشته است وحالا می‌خواهندمحاکمه‌اش بکنند برادرم جزو قضات‌است ، میخواستم بروم ازش‌پول‌بگیرم، ولی‌کثرت جمعیت مانع است .

ـ کاش من پول داشتم و بشما میدادم ، افسوس که دستم تهی است ! .

گرینگوار برادر این‌جوان‌را می‌شناخت .

جوان‌بدنبال‌کارخود رفت وگرینگوار راه دادگستری‌را درپیش‌گرفته وبجمعیت پیوست ، باخود میاندیشیدکه‌محاکمات

جنائی بهترین وسیله سرگرمی و تفریح است ، زیرا انسان میتواند حماقت‌خنده‌آور قضات را تماشا کند. جمعیت مثل‌امواج رودخانه رویهم غلتیده و بیکدیگر تنه میزدند و سکوت همه‌جا را فرا گرفته بود ، شاعر خود را بتالار رسانید و چون قدش بلند بود توانست همه را ببیند .

در تالار محکمه قضات و منشی ها برجایگاه خود نشسته بودند از پنجره‌های تالار روشنائی خورشید بدرون می تابید و تاریکی محوطه سالن‌را دور میساخت گرینگوار ازکنار دستیش پرسید : چه خبراست ؟

ـ محاکمه میکنند :.

ـ محاکمه‌کی ، پس کومحکوم ؟.

ـ آن زنراکه مأمورین درکنارش ایستاده‌اند ، ببین .

وبا دست آن را نشان داد

گرینگوار مجدداً ادامه داد ، آن زن اسمش چیست ؟

ـ من تازه اینجا آمده‌ام . ولی گویا موضوع جادو هم درمیان باشد زیرا روحانیون نیز حضور دارند ؟

فیلسوف باخود اندیشید . حالا باید دید که این قضات محترم چگونه گوشت آدم را میخورند . تماشائی است .

و بدنبال آن از دو نفر مردیکه درکنار دستش مشغول صحبت بودند ، خواهش کرد که آرامتر حرف بزنند ، زیرا می‌خواست اظهارات آنان را بشنود .

در این هنگام پیره زنی که لباس کهنه و مندرسی بتن داشت وقدش خمیده بود بعنوان گواه چنین گفت : آقایان، این عین حقیقت است ؛ من چهل سال است که درکوچه سن میشل منزل دارم ونخ ریسی می‌کنم . بمن‌می گفتند شبها دست ازکار بردار، زیراکار شیطان اعتبار ندارد وشیطان ازنخ‌ریسی خوشش

می‌آید و بعلاوه ممکن است در این شبها زاهد عبوس بسراغت بیاید ، اتفاقاً دیر وقت شب‌بود ، ناگهان در را زدند و متعاقب آن چندین فحش بگوشم خورد ، در راگشودم ودیدم یك‌افسر جوان با مردی سیاهپوش داخل شده اطاق می خـواهند ، من بهترین اطاقهای خود راکه در طبقه پائین قرار دارد ، بآنها واگذارکردم ، او یك سکه طلا درکفم گذارد وبزودی ناپدید شد ، پس ازلحظه‌ای در حالیکه هنوز یك کلافه نخ نرشته بودم آمد ، ایندفعه دختر زیبائی همراهش‌بود : صورتش مثل‌خورشید درخشندگی وتلؤتلؤ داشت و بز قشنگی‌که نمیدانم رنگش سیاه بود یاسفید، بدنبالش می‌آمد. من‌هنگامیکه بز را دیدم وحشت کردم زیرا هروقت این حیوان را می‌بینم بیاد جادو می‌افتم : چون پول گرفته بودم نتوانستم حرفی بزنم ، ناگزیر آنان را بردم و خود برگشته مشغول ریسیدن نخ شدم ، ولی تمام فکر وحواسم‌پهلوی آنها بود. طولی‌نکشید که صدای‌ناله‌ای برخاست وبدنبال آن چیزی بزمین خورد برخاستم و بسوی پنجره‌اطاق که بازشده بود دویدم . ناگهان دیدم هیکل سیاهی‌که بصورت کشیش بیرون آمده بود ، خود را برودخانه افکند و شناکنان بسوی شهررفت . همه جاخلوت بود و ماهتاب نور میپاشید... من وحشت کرده فریاد کشیدم ، دیری نگذشت که مامورین و شبگردان ، در حالیکه همگی سرمست بودند، نمایان گشته‌مرا بیادکتك گرفتند ، سپس‌باهم باطاق رفتیم .

چه دیدم !.

افسرجوان ونازنینی در خون غلطیده وخنجری‌بگردنش آویخته بود ، دخترك خودش را بمردن زده و بـزش متوحش بنظرمیرسید . بیچاره من‌که باید لااقل پانزده روززحمت‌شست وشوی خون‌های ریخته شده در کف اطاق را تحمل‌کنم ، جسد

خون آلود افسررا برداشته بردند ، وچون صبح شد ، رفتم که پول طلا را بردارم ، درجای‌آن برگ خشکی را دیدم ...

چه درد بیدرمانی !

پیره‌زن دیگر هیچ نگفت ، زمزمه نفرت‌باری برخاست ، یکی گفت : از آن هیکل سیاه و آن بز پیداست که جادوئی در کار بوده !.

دیگری افزود: مخصوصاً آن پول طلاکه ببرگ خشکی مبدل شده‌است .

یکی‌دیگر گفت: آن‌زاهد عبوس‌با آن کشیش‌همدست‌شده‌اند که آن افسررا شکنجه بدهند .

گرینگوار حیران وبهت زده بنظر میرسید .

رئیس دادگاه باابهت ووقاری ازپیره‌زن پرسید: آیادیگر مطلبی‌نداری ؟.

پیره زن گفت : عرضی ندارم، غیراز اینکه بگویم چون خانه مرادر گزارش کثیف نوشته‌اند ،دستور بفرمائید این‌توهین را جبران‌کنند ، این موضوع اشتباه است . تمام خانه‌های آن محله مثل خانه من است .

یکی‌ازدادرسان ازجای برخاست و گفت: آقایان دادرسان در نظر داشته باشیدکه خنجری هم ازجانی بدست آمده است، وآنگاه روبجانب پیره‌زن برگردانید پرسید : آن پول طلا را که ببرگ خشك تبدیل یافته‌است ، بهمراه آورده‌ای ؟!

ـآری .. آنرا همراه آورده‌ام !.

وبرگ را نشان داد .

دادستان برگ را در دست گرفته و گفت : این برگ سفیدار است و دلیل برجادو است .

رئیس دادگاه از پیره زن پرسید : کدامیك پول طلا را

بشما دادند ؟! پیره‌زن پس از لحظه‌ای فکر گفت: افسر .

همهمه‌ای در میان تماشاچیان افتاد . گرینگوار با خود اندیشید و گفت : ـ اینجاست که عقیده من سست می‌شود .

سپس یکی از کارمندان دادگاه برخاست و گفت: آقایان... افسر مقتول در بستر ماجری را نوشته است و میگوید: زاهد عبوس اورا ملاقات وبدیدار دختر تشویق کرده است ،اواظهار بی پولی نموده و زاهد بوی پول داده است و او همان پول را بپیره‌زن داده !.

ازشنیدن این سخن شك و تردید از میان همگی رخت‌بر بست و گرینگوار خودرا قانع‌دید .

دادستان گفت : هر کس بخواهد میتواند اظهارات فبوس را ببیند ، آقایان دفتر حاضر است .

همینکه نام فبوس در فضای تالار پیچید ، دختر سر را جلو آورد ، گرینگوار اسمرالدا را دید و شناخت. او رنگش پریده بود . موهایش ژولیده و چشمانش فرورفته و لبهایش‌تیره رنك بنظر میرسید ، مینالید و پیاپی می گفت فبوس کجاست!.. بمن رحم کنید ، آیا فبوس زنده است ؟!

رئیس دادگاه که بتنگ آمده بود ، با خشونت گفت : ساکت شوای زن ، اینجا جای این حرفها نیست !.

دستهای نحیف‌خودرا بحرکت درآورد، باحرکت دستهایش زنجیرهائی که بآن آویخته بود، بصدادرآمدند ! دختر بیچاره التماس می‌کرد : آقایان بمن رحم کنیدآیا فبوس زنده است؟!

دادستان درجوابش گفت :او در حال مرگ است، چه اصراری است : حالاآسوده شدی ؟

دختر بدون‌این‌که حرفی‌بزند وآهی‌بکشد واشکی‌بریزد، همچون مرده‌ای نقش زمین گردید .

رئیس‌دادگاه روبسوی دژبانی که کلاه طلائی‌رنگی‌برسر داشت وزنجیری به‌گردن آویخته و عصائی دردستش بود، کرد وگفت : گواه دوم را بیاورید .

بدنبال آن‌همه متوجه در شدند ، طولی نکشید که بزسفید قشنگی با شاخهای طلائی‌رنگ در سالون دادگاه نمایان گشت و چون چشمش باسمرالدا افتاد ، جست و خیز کنان خود راباو رسانید و در انتظار دلجوئی و نوازش صاحب خویش خود را بزمین مالید ، ولی اسمرالدا کوچکترین اعتنائی بحیوان نکرد او همچنان آرام و خاموش ایستاده بود .

هنگامی که چشمان گرینگوار بحیوان افتاد ، رنگ از رخسارش پریده نفسش بتك‌تك افتاد . پیرزن همین که حیوان را دید ، گفت : خودش است ، این همان حیوان منحوس‌است، من هردوشانرا خوب میشناسم .

دادستان گفت : اگر آقایان اجازه بدهند محاکمه را شروع کنیم .

منظورش‌محاکمه و بازجوئی ازآن حیوان بود . آری .. درروزگاران قدیم ودرآنزمان ، بازجوئی ازحیوانات کاربسیار شگفت‌انگیزی‌نبود . بلکه جزء کارهای عادی بشمار میرفت . هنوزدرصورت ریزمحاسبات سال۱٤٦٦ هزینه محاکمه یك‌ماده خوك و مخارج یازده روز حبسش بانضمام‌اجرت حفرزمین‌برای بخاك سپردن جسد آن حیوان ثبت است .

دادستان افزود: بشیطانی‌که در جلد حیوان رفته‌است از اول اخطار میکنم که اگر ایجاد ترس ووحشت دادگاه‌رانماید حکم دارش‌راصادرخواهم‌نمود .میگویم او رادر آتش‌بسوزانند!.

عرق سردی بر پیشانی گرینگوار نشسته‌بود وخیلی‌نگران بنظر میرسید دادستان دایره را ازروی میز برداشته جلو جلی

گرفته و گفت : حالا چه ساعتی است ؟!

حیوان تیزهوش با سم خود هفت مرتبه بدایره نواخت .

تمام تماشاچیان درشگفت ماندند ، زیرا ساعت هفت بود ، تنفر و انزجار شدیدی همه را فرا گرفت ، گرینگوار که از فرط دلتنگی حوصله‌اش تمام شده بود ، باصدای بلندی گفت : بیچاره با پای خود بگورستان میرود .

از آنطرف تالار یکی از مأمورین سخنش را قطع کرد : آدم ، ساکت باش !

دادستان سپس با همان دایره تاریخ روز و ماه و سال را از جلی پرسید و او بعادت معهود همانطورکه در میدان گرو بازی میکرد و تماشاچیان را بوجد و نشاط میآورد سؤالهای دادستان راپاسخ داد ، ولی بجای اینکه آن بازیها احساسات تشویق آمیز تماشاچیان را برانگیراند حس تنفرشان را بیدار ساخته بود و همگی اورا شیطان میخواندند .

هنگامیکه دادستان کیسه کوچکی را که محتویات آن چند تخته بود و رویش باحروف لاتین کلماتی نوشته بود ، روی زمین خالی کرد جلی بلادرنگ جلودویده آنرا جلو وعقب برد واسم فیبوس رانوشت . دیدن این منظره برای مردم خیلی عجیب بود . دیگر هیچ کس تردید نداشت که آندختر نازنین و زیبا جادوگر وهمدست شیطان است.

دختر کولی مثل اینکه در عوالم دیگری بود ، زیرا توجهی ببازیهای دلفریب جلی و تهدید قضات و دشنام مردم نداشت ، بالاخره تکانهای شدید یکی از مأمورین و صدای گوشخراش رئیس دادگاه او را بخود آورد . اسمرالدا دیدگان خود را متوجه رئیس دادگاه نمود و ناگهان صدائی شنید : ای دختر کولی جادوگر که با شیطان همدست شده وافسرجوانی راخنجر

زده‌ای ، آیا بگناه خود اعتراف داری ؟!
ـ تمام‌اینها تهمت وافتراست... عزیزم فبوس، کجائی!؟
ـ بازهم موضوع راکتمان می‌کنی ؟
ـ من گناهی نکرده‌ام .
ـ در برابر این‌همه دلیل چه می‌گوئی ؟!
ـ اینها همه کار آن کشیش است که همیشه مرا تعقیب می‌کند .
آری.. نمیدانم، همان زاهد عبوس‌که با شما رابطه‌دارد.
دختر کولی نالید: آقایان بمن رحم‌کنید ... من دختر بیچاره‌ای بیش نیستم .
آنگاه دادستان گفت:اکنون‌که او در پوشانیدن‌موضوع اصرار میورزد پیشنهاد میکنم‌که محاکمه‌اش را دنبال‌کنیم .
رئیس دادگاه گفت : موافقم .
او دوباره از حال رفت و بزمین افتاد : ولی مأمورین با اشاره رئیس بسوی وی هجوم‌کرده و بدنبال دادستان‌کشان‌کشان اورا از در بیرون بردند ، بیچاره اسمرالدا مینالید و جلی بدنبالش میرفت و میگریست !.
همین‌که بازجوئی پایان یافت یکی‌ازقضات گفت: آقایان خیلی خسته شده‌اند خوبست شکنجه جادوگر را بوقت دیگری موکول‌کنیم .
رئیس دادگاه گفت :دراین موقع نباید قضات ازفداکاری خودداری نمایند .
ویکی‌ازکارمندان ادامه داد : چه دختر بد ذاتی . موقع شکنجه وعذابش هنگام نهار خوردن است :
طولی نکشید که اسمرالدا را از پیچ وخم دالانهای‌تنك وتاریك گذرانده و باطاق گردی واردکردند، درون اطاق‌کوره

پراز آتشی میگداخت و همچون اژدهائی بنظر میرسید . در گوشه وکنار آن تعداد زیادی آلات شکنجه وعذاب مانند کارد و میخ وگیره دیده میشد. وسط اطاق سفره چرمینی قرارداشت وجلاد با دو تن از شاگردانش باکمال بی پروائی روی آن نشسته و بسرخ کردن تکه پاره‌های آهن مشغول بودند، مأمورین اجراء وکارمندان دادگاه و قضات و دادستان همه در اطاق گردآمده و منشی دادگاه نیز نوشتن خود را مهیا مینمود .

بیچاره اسمرالدا که درتمام عمرچنین منظره وحشت انگیزی را ندیده بود ،همچون بید میلرزید وتوانائیش ازدست رفته بود.

دادستان با صدای نرم ومهربانی گفت : دختر نازنین.. آیا باز هم حقیقت موضوع را انکار میکنی ؟

اسمرالدا باصدای ضعیفی گفت : من گناهی ندارم !

دادستان افزود ، در اینصورت ناگزیریم بازبان دیگری سئوال کنم ، ومتعاقب آن جلاد را مخاطب قرارداده گفت : پاشو در را ببند.

آنگاه روبدختر نموده ادامه داد: دختر نازنین .. شماهم بی‌زحمت بفرمائید روی این سفره چرمین .

جلاد گفت : اگر در را ببندم آتش خاموش میشود .

ـ خوب نمیخواهید، در باز باشد ؛

اسمرالدا ایستاده بود . با اشاره دست دادستان دو تن شاگردان جلاد اورا گرفته ودر میان سفره‌چرمین گذاردند. او از ترس مغز استخوانش خشك شده بود و باندازه مار و عقرب از آن آلات شکنجه میترسید .

دادستان پرسید : دکتر کجاست ؟!

سیاهپوشی که دورتر از همه ایستاده بود ، از آن پائین گفت: حاضر است .

سراپا اسمرالدا لرزید .

صدای دادستان مجدداً برخاست: برای سومین دفعه میپرسم که آیا اتهام وارده را انکار میکنی !

دیگر نتوانست حتی یك کلمه حرف بزند ، ناگزیر باسر اشاره‌ای نمود .

ـ حالا که انکار میکنی ، منهم ناگزیر بایستی وظیفه خود را انجام دهم !.

جلاد پرسید: آقای دادستان ، از کجا شروع کنیم !.

دادستان همچون شاعری که بدنبال یافتن قافیه می گردد ، لحظه‌ای اندیشید و سپس گفت : اول از قید شروع کنیم ؟

دختر کولی مثل یك آدم مطرود از همه‌جا ، سررا روی سینه‌اش انداخت و هیچ نگفت . گوئی جان دربدنش نبود .

جلاد و شاگردانش از میان تکه‌های آهن ، بدنبال قید میگشتند . ازصدای بهم‌خوردن پاره‌های آهن ، بند دل اسمرالدا پاره شد ، لرزید و متعاقب آن آهسته وآرام بدون اینکه کسی بشنود ، زیرلب زمزمه کرد :

ـ فبوس عزیزم ..

و در خاموشی غم انگیزی که دل هر آدمی را غیرازقضات ریش میکرد فرو رفت . جلادپاهای ظریف و زیبای اسمرالدا را لخت کرد .

وه .. چه پاهای نازنینی .. مردم پاریس صد بار بر آن پاهای سفید و مرمرین نگریسته و آفرین خوانده بودند !.

جلاد ازدیدن پاهای زیبای دختر ، متأثر گردید و گفت: واقعاً که حیف است !.

همینکه اسمرالدا متوجه گردید که میخواهند پایش رادر میان قید بگذارند ، از وحشت خون در تمام رگهایش بازماند

و بی‌اختیار فریاد جانسوزی از دل‌آورد ! رحم‌کنید ، پایم را از قید بیرون‌آورید !

میخواست خود را بپای دادستان‌افکنده و از او استمداد جوید ، ولی‌پایش درقید بود واز رفتن بازمانده بیحس‌وحرکت در جای خود افتاد. سپس با اشاره دادستان تسمه ها را محکم بسته و دختر کولی را روی سفره گذاردند . آنگاه دادستان‌باز هم سخنان خود را تکرارکرد: آیا موضوع راکتمان میکنی؟!

ـ عالیجناب رحم‌کنید ، من گناهی ندارم !

ـ در مقابل مدارك و دلائل موجود ، چه میگوئی ؟

ـ نمیدانم !

بفرمان دادستان دسته قید بحرکت افتاد وآهسته دوسر آن بهم نزدیك گشت . در نخستین حرکت دسته قید ، فریاد جگرخراشی‌که برای آن درهیچ زبانی نمیتوان واژه‌ای یافت ازدل اسمرالدا بیرون آمد ، دادستان بجلاد اشاره‌ای نموده و ازدختر پرسید آیا اعتراف می‌کنی ؟

او که هرگز چنین شکنجه ای را در عمر ندیده بود و حتی تصورآنرا هم نمی‌توانست بکند . اوکه در تمام عمر آزاد زیسته بود ، ازبرخورد با نخستین ضربات درد و شکنجه جارا خالی نموده و خودرا باخت و فریادکشید :

ـ اعتراف می‌کنم ، اعتراف می‌کنم پایم را رهاکنید.

دادستان گفت : انسانیت مرا وادار می‌کندکه اگر بگناه خود اعتراف نمائید شمارا بمرگ محکوم سازم !.

ـ امیدوارم اینطور باشد .

مانند جسد بیجانی افتاد و از حال رفت .

جلاد شانه‌هایش راگرفته وتکان داد ، بگذاراین تسمه‌ها رابازکنم . توچقدرکم طاقتی ؟!

دادستان درحالی که بمنشی دادگاه اشاره کرد که اظهارات متهم را بنویسد ، روباسمرالدا نمود و گفت : آیا اعتراف میکنی که با همدستی اجانین بجادوگری اشتغال داری ؟

ـ آری !

ـ اقرار میکنی که شیطانی بصورت بز بزمین آمده‌وتوبا او همدستی ؟

ـ بلی !

دادستان تکرار کرد . آیا خنجر زدن بفبوس را با کمك شیطانی که بصورت زاهد عبوسی جلوه گری نموده‌است ، اعتراف میکنی ؟!

دختر بیچاره وبیگناه چشمان سیاه وافسونگرش را بصورت دادستان متوجه‌نموده و از روی ترس واجبار تکرار کرد: آری!

دادستان سپس رو بمنشی دادگاه کرد و گفت : اعتراف محکومه را بنویس :

وآنگاه دستور دادکه پاهایش را ازقید بازکرده و اورا دوباره بدادگاه بازگردانند . هنگامی که پاهای اسمرالدا رااز لای قیدبیرون آوردند، یکی از روحانیان گفت : آسیب چندانی ندیده است ، خوب شدکه بموقع اعتراف کردی و از این پس خواهی توانست دوباره برقصی ..

دیگری گفت چه خوشبختی سهل الحصولی.. حقیقت خیلی زود آشکارگشت ، درحالیکه محکوم انصاف خواهد داد که با او در نهایت مهربانی رفتار نموده‌ایم !

همینکه اسمرالدا لنگ‌لنگان داخل تالارگردید ، همگی تماشاچیان خوشحال شدند و خوشحالی و سرورشان بیشباهت به‌کسانیکه درانتظار شروع نمایش دقیقه شماری می‌کنندنبود. گذشته ازتماشاچیان ، همگی دادرسان دادگاه ازاینکه زودتر

کارشان پایان یافته و بناهار خواهند رسید ، شادمان بودنـد . جلی نیز خوشحال و سرخوش بنظر میرسید ، دلش می‌خواست با جست و خیز شیطنت آمیز خود بپای صاحبش بیاویزد ، ولی اورا محکم بپایه‌صندلی بسته بودند ونمی‌توانست بآرزوی‌خویش نائل گردد . نورکمرنك و قرمز فانوسها درفضای اطاق منعکس شده و قیافه قضات را خنده‌آور ومنحوس میساخت .

دادستان برجایگاه خود قرارگرفت وگفت: آقایان‌متهم بگناه خود اعتراف نمود .

بدنبال آن رئیس دادگاه ازجای خود برخاست وگفت: دخترکولی . بهرزگی وخیانت وحیله‌بازی خود وقتل سروان فبوس اعتراف میکنی ؟!

اسمرالدا درحالیکه اشك میریخت وگریه میکرد ، گفت: بهرگناهی که دلتان بخواهـد اعتراف می‌کنم . خواهش دارم بگوئید زودتر بدارم بزنند !

رئیس‌دادگاه روبدادستان کرد وگفت: متهم برای‌شنیدن ادعانامه حاضراست .

دادستان بلادرنگ دفتری ازجیب خود بیرون آورد وپس از چندین سرفه ادعانامه‌ایرا که بزبان لاتین نوشته شده بود ، قرائت نمود ، در ضمن خواندن آن پی در پی سر و دست را می‌جنبانید و ایماء و اشاره می‌کرد وراجع بقتل سروان فبوس داد سخن میداد . از شدت حرکت و تقلائی‌که داشت عرق از پیشانیش فرو می‌چکید ، ناگهان سررا از روی دفتر برداشته و با زبان فرانسه تکلم نمود وگفت : آقایان ... دخالت‌شیطان در اینکار خیلی روشن وآشکار است ، ببینید . اکنون خودش اینجا هست و باکمال گستاخی و بی‌پروائی دارد ما را مسخره می‌کند .

و با اشاره انگشت جلی راکه روی دو پایش نشسته بود وحرکات دادستان را تقلید می‌کرد ، بهمگی نشان‌داد . حیوان شانه‌های خود را بالا افکنده و ریشش را می‌جنبانید و گاهگاهی نیز دستها را از زمین بلندکرده وبسوی آسمان دراز می‌نمود!.

جلی از اینکار منظوری نداشت و نمی‌خواست ازکسی تقلیدی‌بکند اوعادتش این‌بود وعمیشه درمیدان گرو بااینحرکات شیرین ودلپسند مردم را سرگرم میساخت .

حرکات تقلید آمیز جلی هیئت دادگاه را در اندیشه راسخ تر کرد و بیدرنك دست وپای حیوان رابستند و دادستان دوباره رشته سخن را بدست گرفته و نطق خودرا تا پایان‌ادامه داد ، وچون سخنش بآخررسید ، برجای خود نشست وهمچون کسی‌که اززیررگبار باران بجایگاه سرپوشیده ومطمئنی‌پناهنده شده باشد نفس آرامی‌کشید .

ومتعاقب آن گرینگوار هم نفس راحتی از دل برآورد و گفت : خدا را شکرکه ازشر زبان لاتین آسوده شدیم !.

سپس وکیل مدافع ازجایگاه برخاست .

کارمندان دادگاه و دادرسان همگی گرسنه بودند ، می‌خواستندبروند هنگامیکه قیافه وکیل مدافع درجلویشان نمایان گردید غرولند آغازکردند ، رئیس دادگاه رو بوکیل نموده گفت : مختصر کنید .

وکیل مدافع جوابداد : اکنون که موکله‌ام بگناه خود اعتراف نموده است ، من دیگر عرضی ندارم ، فقط تقاضامیکنم که قانون «سالیك» را درباره‌اش عمل‌کنید اجازه بدهید دویست پول طلا بپردازد ! .

ـ این قانون لغو شده و بلااثر است .

ـ ملغی نشده !.

یکی از کارمندان دادگاه گفت: دیگر جای بحث و گفتگو نیست ، وقت خیلی تنگ است ، رأی بگیریم ...

قرارشد هر کس با الغاء آن قانون معتقد است کلاهش را ازسر بردارد ، طولی نکشید که همگی کلاهشان را ازسر برداشتند. اسمرالدا با نگاههای پریشان و مأیوس لاینقطع یک نقطه را تماشا می کرد و گوئی هیچکس را در مقابل خود نمیدید . پس ازاینکه منشی دادگاه کارش انجام یافت، کاغذ بلند بالائی را بدست دادستان داد و بدنبال آن باصدای گوش خراش وترس آوری گفت: ای دخترکولی ... ازاین پس هرگاه خاطر همایون شاهنشاه تعلق بگیرد . بهنگام ظهر تو را با پای برهنه و در حالی که ریسمان بگردنت آویخته است بکلیسای نوتردام خواهند برد ، ناگزیری بخاطر گناهان خویش شمعی را بوزن نیم من روشن کرده وازآنجا برای رفتن برفراز دار ازبرج عذاب بالا بروی. بزت را نیز مانند خودت بدار خواهند آویخت . اینست کیفر جادوگریت .

اسمرالدا اصلا سخنان منشی دادگاه را نمی‌شنید . اودر اندیشه دور و دراز ورؤیاآمیز خود غرق بود ، ناگهان دودست نیرومند را برروی شانه‌های خود احساس نموده وتاخواست بخود آید اوراکشان کشان بیرون بردند .

جایگاه اسمرالدا در قسمت زیرین ساختمان دادگستری تعیین شده بود ، اورا در چنین جائی زندانی نموده و از نعمت آزادی محرومش ساختند، درباره‌اش فوق‌العاده بی‌انصافی کردند، درحالی که میتوان گفت برای خوردکردن چنین موجود بیدست و پا وضعیفی اینهمه شکنجه وعذاب لازم نبود .

برای اوکه در هوای آزاد همواره با شادی میرقصید و لبخند میزد چنان جائی سزاوار نبود ونمی‌توانست بآسانی تحمل

کند . در زمین نمناك زندان روی کاه نشسته بود و درکنارش کوزه آب وقرص نانی جلب توجه می‌کرد سنگینی زنجیرهائی که بدست وپایش بسته بودند ، طاقتش را طاق نموده و ازترس سنگینی خوردکننده زنجیرها کوچکترین حرکتی بخود نمیداد.

خیالات و اندیشه‌های گذشته · فبوس ، خورشید ، هوای آزاد ،کوچه‌های پاریس ، پیره‌زن ، خنجر ، خون ، شکنجه، خنده‌های استهزاءآمیز مردم و چوبه دار پشت سرهم مثل‌صفوف منظم سربازان از برابر دیدگانش می گذشتند گاهگاهی ازتصور آن اندیشه‌ها و خیالات شادمان می گشت و زمانی دیگرهمچون کسی که خواب وحشتناك وپریشانی دیده است دراندوه بی‌پایانی فرو میرفت و بگذشته خود میاندیشید .

از درون محنت‌کده خویش جز صدای قطرات آبی که به فاصله‌ای معین از سقف فرو می‌چکید وگشوده شدن دری که روزانه نانش را میدادند صدای دیگری بگوشش نمیرسید . رابطه‌اش بکلی از مردم بریده شده بود و همیشه در عالم رؤیا بسرمیبرد . گاهگاهی درجایگاه تاریك و نمناك خود چیزسرد و چندش‌آوری روی دست وپایش حس مینمود وازترس میلرزید و تا مغز استخوانش صدا می کرد .

چقدر آنجا ماند؟

خودش‌هم نمیدانست که چقدر وقت‌است درآنجا زندانیش نموده‌اند ، فقط آخرین حکم دادگاه را که برایش خوانده بودندکمی بخاطر داشت همینقدر فهمیدکه بامداد یکروز چون خواست‌برخیزد سنگینی زنجیرهائی را برپای خوداحساس‌کرد.

از آن زمان تاکنون هرچه فکر می‌کند : می‌بیند هنوز هم زندانی است . و هنوز هم روی کاه نشسته وحتی چراغی‌هم که دراطرافش نور بپاشد وجود ندارد .

اطاقی که اسمرالدا درآن زندانی بود پنجره نداشت و نمیشد تفاوت شب و روز را فهمید ، دخمه او همیشه تاریك بود و وحشت‌انگیز .

پس‌ازمدتها بالاخره یك روز وشاید هم یك شب ، صدای پائی‌را بالای سرخود شنید ومتعاقب آن نور قرمزرنگی ازشکاف در نمایان گشت و پس‌از لحظه‌ای صدای بازشدن قفل دربگوش رسید ، در باز شد و دونفر در حالی‌که بدست یکی از آنان چراغی‌بود ازآستانه درداخل شدند ، اسمرالدا که سالها چشمش بتاریکی زندان عادت‌کرده بود ونمی‌توانست روشنائی راببیند، چشمان خود را برهم نهاده و سپس آرام آرام آنرا بازکرد ، ناگهان مرد سیاه‌پوشی که سروصورتش را در پارچه‌های سیاهی مخفی کرده بود در مقابل خـود یافت . اسمرالدا و سیاهپوش هردوخاموش ایستاده وبیکدیگرمینگریستند چراغ نورمیپراکند وقطرات آب از بلندی فرو میریخت .

زندانی سکوت را شکست وگفت : کیستی ؟

ـ کشیش !.

سرتاپای اسمرالدا ازشنیدن این‌کلمه وآن آهنگ ترس‌آوری‌که ازدهان سیاهپوش بیرون آمده بود لرزید .

سیاهپوش ادامه داد : آماده‌ای ؟.

ـ برای چه ؟

ـ برای مرگ !.

ـ آری ... خیلی آرزومندم ، کی بآن خواهم رسید ؟!

ـ فردا !..

اواز شنیدن خبرمرگ خود شادمان و مسرور شده بود ، ولی هنگامیکه نام فردا را شنید نگران و اندوهگین گشته سررا بزیرافکند وگفت: تافردا خیلی وقت‌است ، می‌خواستند امروز

راتعیین کنند . برایشان چه‌زحمتی داشت ؟ کشیش پس‌ازلحظه‌ای درنگ پرسید : خیلی غصه میخوری ؟

ـ اینجا خیلی سرداست ، من یخ کرده‌ام !

از شدت سرما بخود می‌پیچید .

ـ هیچ چیز نداری ، نه چراغی نه‌آتشی نه لباسی . . . واقعاً بتوخیلی سخت میگذرد .

دختر آه سوزناکی ازدل کشید و گفت : خیلی‌سخت است، ای‌خدای من ، همه ازنعمت روشنائی بهره‌مندند غیراز من ... نصیب من فقط تاریکی است !.

ـ علت زندانیت را میدانی ؟

ـ میدانستم ، ولی فراموش کرده‌ام !..

وگریه را شروع کرد ، سپس گفت : آقا من میخواهم از اینجا بیرون بیایم ، میترسم ، اینجـا سرد است ، حشرات کثیفی داردکه از سرودستم بالا میروند ، نه ... من نمیخواهم. اینجا باشم .

ـ برخیز و همراه من بیا .

سپس بازوان اسمرالدا را گرفت، باوجودیکه بدن‌دخترك خیلی سردبود ، ولی هنگامیکه اودست کشیش را روی بدن‌خود احساس‌نمود بی‌اختیارلرزید وگفت : این دست مثل بدن مرده سرد است ، شما کیستید ؟!

سیاهپوش نقابی‌راکه بصورت‌زده بودکنارزد ، اسمرالدا ناگهان درمقابل خودقیافه منحوس ومشئوم کشیش را نگریست، آری ... این همان کشیشی بودکه از مدتها پیش همچون سایه متحرك و مانند شیطان دنبالش میآمد و سرانجام فبوس نازنینش را از پا درآورده وخنجرزده بود . بزودی خاطرات فراموش شدهٔ گذشته بیادش آمد و علت اتهام آدمکشی و کشیدن بـار

زندان را دریافت ، در حالیکه سر بزانو گذارده بود ، ناله‌ای جانسوز ازدل خونین برآورد و گفت : این همان کشیش است!

کشیش همچون شاهبازی که از فراز آسمان گنجشکی را دنبال نموده و آن را درچنگال خود اسیر کرده‌است بنظر میرسید.

اسمرالدا پس از لحظه‌ای مجدداً افزود : حالا دیگر از جانم چه میخواهی ؟

ـ تا باین اندازه ازمن بیزاری ؟!

دخترك جوابی نداد .

کشیش مجدداً پرسید : ازمن متنفری ؟

اسمرالدا نیشخندی زد و گفت . آری . از تو متنفرم ، بیزارم ... مدتهاست که تهدید و پریشانم کرده و هنوزهم دست بردار نیست . عجب جلادی که مقتول را مسخره میکند !.

ای خدای من ، کاش این کشیش هرگز وجود نداشت تا من میتوانستم آزاد وخوشبخت باشم ... او مرا بزندان افکنده وفبوس عزیزم راکشته است !.

گریه مجالش نمیداد .

دنباله سخنش راگرفت ، مگرمن نسبت بتو بدی کرده‌ام که میخواهی نابودم کنی ... ازمن چه میخواهی ؟!

ـ من عاشق تو هستم !.

دخترك از شنیدن این سخن مات و مبهوت مانده بود ، دیگر گریه نمیکرد . ازچهره‌اش خنده استهزاءآمیزی خوانده میشد . کشیش بپای اسمرالدا افتاده بود و با دیدگان شرربار ومشتاق اورا مینگریست .

اسمرالدا با صدای لرزانی گفت : وه ... عجب‌عشقی!.

کشیش گفت : عشق دیوانه !.

هر دو بچشمان یکدیگر خیره شدند . اسمرالدا بهتش

زده بود وکشیش مانند دیوانگان بنظر میرسید . پس‌ازلحظه‌ای کشیش گفت: می‌خواهم آن چیزی راکه تاکنون ازخودم‌پنهان کرده‌ام ، بتوبگویم واین رازی راکه حتی درتاریکی شبانگاه وآنوقت‌که همگی خفته‌اند و خدا نیز دیده نمیشود نتوانسته‌ام از وجدانم بپرسم باتو درمیان نهم ، ای دخترزیبا ... من‌پیش ازاینکه تورا ببینم آدم خوشبختی بودم .

اسمرالدا باصدای‌ناتوان وضعیف خود گفت: ومن‌نیز...

کشیش افزود : سخنم را قطع نکن ... بگذار بگویم .

و ادامه داد : آری . . . در آن روزها آدم پاکدل و خوشبختی بودم و بجز علم و دانش و تقوی و پرهیزکاری بهیچ کس وبهیچ‌چیز علاقه‌نداشتم ، کارم مطالعه‌بود وتمام روحانیون درباره پاکدامنی و عفت و شرافت ، ازمن مشورت میکردند و من بهمگی آنان پند و موعظه میدادم ، ولی هرچه بسن بلوغ نزدیکترمیشدم ، احساسات وعواطفم بیدارترمی‌گشت ، بطوری که دراین اواخر هرگاه هیکل زنی را میدیدم تمام احساساتم برانگیخته میشد ، در صورتیکه تا آنروز من تصور میکردم‌که با رضایت و زهد توانسته‌ام قدرت جوانی و تمایلات شهوانی و جسمی خود را خفه سازم .

مدتی با دعا و روزه و ریاضت وتوبه ومطالعه برخواهش‌های نفس لگام زدم ، جلوی تمایلات ناروا راگرفتم ، این تنها وسیله‌ای بود که میتوانست پیوند مرا باکلیسا استوار سازد واز سقوط و فسادم جلوگیری‌کند . کتاب راگشوده وبامطالعه آن خواهشها و تمنیات درونی را نابود میساختم ، و هرگاه قیافه زنی دربرابرم نمایان می‌گشت ، با خونسردی میگذشتم، در این مبارزه شدیدی که بین من و تمایلات سرکش و شیطانیم وجود داشت ، همواره پیروزبودم . ولی درپایان شکست‌خوردم

ونتوانستم پیروز شوم !. گناه من نیست ، این دیگر گناه خداست که آدم را باشیطان هم روز آفریده است. گوش فرادار... یکروز...

آهی کشید و دنباله سخنش را گرفت : یکروز ، درحالی که مشغول مطالعه کتابی بودم ناگهان صدای نواختن دایره‌ای را شنیدم ، برخاسته واز پنجره خلوتگاه خود بمیدان گروکه در برابر پنجره‌ام قرارداشت نگریستم .

آه ... چه دیدم ... امان ، یك دختر خوشگل سیاه‌چشم کـه موهای سیاه رنگش در پرتو اشعه طلائی رنگ خورشید میدرخشید و زیبائی خاصی داشت درآنجا میرقصید ، تماشائی بود. اگرعیسی مسیح وجودداشت واورا میدید ، مسلماً برمریم ترجیحش داده وبمادری خویش برمیگزید . همگی تماشاچیان خیره خیره نگاهش می کردند . افسوس ، ای دخترزیبا ، این توبودی ، توبودی که‌مرا شیفته‌و بیقرارخودساختی‌دلم در گروزلفان سیاه و چشمان قشنگت گیرافتاد . فریفته توشدم .

لحظه‌ای ساکت مانده سپس گفت : بلادرنگ کوشیدم که خود را ازآن پرتگاه هولناك رها سازم ، ولی نشد ، علاقه تو در دام جای گرفته بود ، ایندفعه دیگر روحم درکشاکش بـا جسم، ناتوان وزبون ومغلوب گردید وتمام تلاشهایم‌هدر رفت.

درکنارت بزی ایستاده بود وخیره خیره نگاهم میکرد ولبخند میزد ، ازنیشخندهای آن حیوان دریافتم که شیطان برایم دامی گسترده ومی‌خواهد گمراهم سازد !.

آنگاه بصورت اسمرالدا نظرافکند وگفت : و هنوز هم دراین عقیده باقی و پا برجایم !.

با تمام این احوال نمی‌توانستم ازآن رقص هوس انگیز ودلفریب چشم‌بپوشم ، سیر نمیشدم ، دلم‌میخواست بازهم‌برقصی، هنگامیکه آوای ملکوتی و دلربایت را شنیدم دلم می‌خواست

فرار کنم ولی سست شده بودم و قدرت راه رفتن نداشتم ، مثل اینکه مرا زمین گیر کرده بودند .

اما بزودی از خواندن بازمانده ومیدان‌را پشت‌سر گذارده رفتی ، شاید هم دلت برایم سوخت .

هنگامیکه دیگر ازتو اثری نبود ، من مدهوش وپریشان برجای افتادم و پس ازآن صدای ناقوس مـرا بخود آورد ، خواستم برخیزم و فرارکنم ، ولی افسوس . . . از من چیزی کاسته شده بود که نمیتوانستم برخیزم و همچنین نیروئی بمن افزوده شده بود که نمیتوانستم بگریزم !.

آری.. ازآنزمان ، دیگر من‌دل ودین‌را ازدست دادم ، تنهاتو درخاطرم بودی وبس ، کتاب ومطالعه وریاضت وصومعه را ترك کردم، زیرا دیگر علم ودانش برایم نتیجه‌ای نداشت و همچون درخت بی‌ثمری بود، هروقت کتابی گشوده ومیخواستم آنرا مطالعه کنم ، صورت زیبای تورا دربرابر دیدگان‌خویش میدیدم ، همه‌جا ، درمحراب و خلوتگاه و سرنمازتودربرابرم بودی . برای شناسائی تو بدنبالت آمدم .

وای .. برای دومین‌دفعه که تورا دیدم بیهوش‌شدم وعقل خودراازدست‌دادم ، دیوانه‌وسر گردان شدم . دیگر نمیخواستم یك‌لحظه ازتو دور باشم ، نمیدانستم کجا بروم و چگونه تو را بچنگ آورم ، میدیدم ریسمانی ببالهای شکسته ام بسته شده و سردیگرآن بپای شیطانی است و اومرا بدنبال خود میکشاند . درکوچه وبازار بدنبالت ولو وآواره بودم و درپایان‌روز چون بحجره بازمیگشتم ، میدیدم عشق و علاقه‌ام هزاران‌بار از اول بیشترشده‌است. میدانستم که تویك‌دختر کولی وجادوگری‌هستی. میخواستم تورا بدادگاه کشیده وخودرا از دستت خلاص کنم ، دستور دادم که دیگر نگذارند ، درمیدان گرو معرکه بگیری ،

بدینوسیله پیش خود تصورمیکردم که خواهم توانست فراموشت کنم ، ولی‌تو بدستورم اعتنا ننموده وبازهم درمیدان‌ظاهرشدی، سرانجام شبی میخواستم تورا بربایم ، ما دونفر بودیم . تمام کارها آماده شده بود ، ولی ناگهان آن افسر بدبخت و تیره روزآمد وتورا ازچنگمان نجات‌داد . دیگر هیچ راه چاره‌ای برایم‌نمانده‌بود.. برای‌زندانی‌کردنت متوسل بدادگاه گردیدم. میخواستم خود بدینوسیله درزندان به‌دیدارت‌آیم وهردوجوارهم باشیم . نقشه‌ای‌کشیده وبه‌کار آغازکردم . بقدرت و نفوذخود میبالیدم و معتقدم که هروقت دلم‌خواست تورا از زندان آزاد میسازم . باخود میگفتم هرگاه اراده‌کنم ، جلوجریان محاکمه را خواهم گرفت ولی افسوس .. دست تقدیر از من نیرومندتر بود !.. چنان‌دردامی‌که گسترده‌بودم، افتادی‌که دیگر امیدی برهائی نیست .

گوش کن، باقیش‌را برایت بگویم ، دیگر خیلی بپایان سرگذشت ومطلب نمانده است . یکروز دیدم جوانی شیفته و بیقرار نام‌تورا برزبان میراند ، می‌خندید و ازچشمانش شراره های شهوت وعشق ساطع میشد .

آه .. وای‌برمن.. بدنبالش براه‌افتاده وهمان‌کاری راکه تو بهترازمن میدانی درباره‌اش انجام دادم .

کشیش‌لب ازسخن فروبست ودیگر هیچ‌نگفت .

دخترك که خاموش ایستاده بود ، جز یك جمله کوتاه هیچ‌سخنی برلت نراند ، فقط اوگفت فبوس عزیزم ! ..

کشیش از روی غضب بازوانش‌راگرفت وگفت: این اسم را برزبان نیاور؛ این‌همان نامی‌است‌که هردومان‌را بدبخت و سیه روز کرد .

گرچه تودرعذاب وشکنجه و ظلمت بسرمیبری وازشدت

سرما برخود میلرزی ولی بازهم بعشق وعلاقه آن جوان خود-خواه امیدواری، درنهانخانه دلت‌هنوز نوری ازامیدوجوددارد.

ولی من !

دیگر هیچگونه امیدی‌ندارم‌وروح وجانم هردو درظلمت و تاریکی است .

هیچ‌میدانی‌که به‌هنگام محاکمه‌ات درآنجابودم و چقدر رنج بردم ؟!

هنگامیکه جلادپاهای زیبایت‌را برهنه‌نمود، آنقدر زجر کشیدم که نمیتوان شرح‌داد ، لعنت برمن‌که ازاول‌این‌شکنجه وعذاب‌را پیش‌بینی نکردم . وقتی‌که آن‌پای‌نازنین و عریان را ویدم آرزوکردم کاش می‌توانستم برآن بوسه‌زده و سپس بمیرم. جلاد دژخیم پایت‌را درقید فشرد و من درزیر لباس خنجر را روی قلبم گذاردم وسینه‌ام‌را شکافتم اگر دومین‌ناله‌تو برمیخاست خنجررا تا دسته در قلبم فرو می‌کردم ، ببین . . جای خنجر هنوز روی سینه‌ام پیداست ! .

لباس را از روی‌سینه‌اش کنارزد ، ونشان‌داد. زخمهائی مانند چنگال پلنگ در سینه‌اش نمایان بود . اسمرالدا همینکه آنجارا دیدلرزید، کشیش گفت: بمن‌رحم‌کن توخودرا بدبخت میخوانی ، ولی‌هنوز معنی بدبختی‌را نمی‌دانی . بدبختی اینست که‌کشیشی پای‌بند عشق دختری شده وآندختر ازاوبیزار باشد. این‌است که عاشق همه‌چیز خود را ، جوانی ، شرافت و ایمان را تسلیم سازد و از معشوق حتی یك تبسم هم نبیند . افسوس‌که معشوق بجامه‌کثیف روحانی عاشق توجه ندارد و دلش گرفتار ظاهر آراسته وزیبای جوان شهوت‌رانی‌است . بدبختی این‌است که انسان معشوقه‌اش‌را روی سفره چرمین شکنجه ببیند و برای رهائیش نتواند قدمی بردارد ، اینست بدبختی ! ..

دخترك نازنین، دیگر بس است، بیش ازاین درآتش سوزانم مگذار، بحال اندوهبار من بیاندیش واندکی نوازشم کن.

سر بسنگ پلکان گذارده و اسمرالدا را نگاه میکرد، گاهگاهی سرش را بسنگ میزد. دیری نپائید که کشیش درهمان جایگاه نمناك ازحال رفت وبی‌حس افتاد.

اسمرالدا مجدداً تکرارکرد: فبوس عزیز!

کشیش چشمان خودرا گشود وکشان کشان خودرا بدختر رسانیده ملتمسانه گفت: عزیزم مرا از خودمران، ترا دوست دارم عاشق توام، این جمله‌را برزبان نیاور زیرا دلم ریش‌ریش می‌شود، بمن رحم کن، مرا مرنجان، می‌خواهم ترا ببینم، دیداروروی تو برایم بسی فرح‌بخش ونشاط آوراست. دخترعزیز، این عشق آتشین را خاموش نکن؛ بگذار هردو درجوارهم باشیم، از اینجا فرار کرده بجاهای دور. بجاهائی که زمین غرق در گل وسنبل وهوای عطرآگین است خواهیم رفت. دور ازاغیار همچون دوپروانه پاکباخته ودو روح بی‌آلایش زندگانی خواهیم نمود. خواهی دید که آنوقت دنیا بکام ماست و در تمام عالم از همه خوشبخت‌تریم.

اسمرالدا نیشخندی‌زد، وگفت: پدرروحانی. دستهایت را ببین، هنوز بخون فبوس رنگین است!.

کشیش متوحشانه دستهایش‌را نگریسته‌وسپس بامهربانی‌و آرامی گفت: هرچه ذلت میخواهد بگو، دشنام‌بده، مسخره‌ام بکن. ولی دیگر جای درنگ نیست، برخیز برویم زیرافردا تورا بدارخواهند آویخت هم‌اکنون در میدان گرو چوبه‌دار را بپاکرده‌اند. شتاب کن، آه، نمیدانی چقدرتورا دوست‌میدارم. اگردوستم نداری‌لااقل ازچوبه‌دار بگریز دخترجان، رحم کن!.

خیلی وحشت‌زده وپریشان بود، ناگهان دست اسمرالدا

را گرفت و کشید؟ اسمرالداخیره‌خیره برویش نظرافکندو گفت: فبوس عزیزم کجاست ؟

کشیش دستش را رها کرد و گفت تورحم نداری ؟.

دخترك بازهم پرسید فبوسم چه شد ؟.

ـ مرد ! .

اسمرالدا با آهنگ سرد وجانگدازی افزود مرد ، پس چگونه راجع بزندگی بامن حرف میزنی ؟ !

کشیش در اندیشه خود بود و گوئی سخن اسمرالدا را نمیشنید زیرا ادامه‌میداد آری.. ممکن‌است تاکنون مرده‌باشد، زیرا خنجر تااعماق سینه‌اش‌فرورفته و بقلبش‌آسیب رسانیده‌است.

ناگهان اسمرالدا همچون پلنگ تیرخورده وخشمگینی ازجای پرید وکشیش را از پلکان بزیر افکند وگفت : برو ای دیو زشتکار . برو ای آدمکش ، بگذار آسوده بمیرم تاآثار دو خون بیگناه و ناحق برپیشانیت بماند ، دست از من بردار ، برو ملعون ! .

کشیش پایش را که بلباسش پیچیده شده بود ، بزحمت بیرون آورد وبرخاست وچراغرا برداشت و بیرون رفت پس از لحظه‌ای‌مجدداً سررا بدرون‌آورده وباقیافه وحشتناکی‌که بخود گرفته بود ، آهی‌کشید وگفت فبوس مرد ! .

دخترك ازحال رفت و بزمین افتاد .

کفش کوچك وظریف کودك برای مادر نشاط انگیز است. بویژه اگر آن کفش تازه و پر نقش و نگار باشد. هنگامی که مادر آن کفش تازه دلفریب و زیبا را می‌بیند، گوئی کودك خود را دیده‌است زیرا کفش‌را بوسیده و با آن‌حرف میزند. مادر وقتیکه آن کفش‌ظریف کودکانه و کوچك را مینگرد ، میگوید آیا پائی باین کوچکی وجود دارد ؟

دستهای نازنین وچشمهای سیاه ودرخشنده‌اوراهمیشه‌بخاطر میآورد بهنگام‌زمستان چنین بنظرش میآید که اوازصندلی‌بالارفته ومیخواهد ببخاری دست بزند. دل مادر دراضطراب و تشویش است وچون‌تابستان فرامیرسد ، تصور میکندکه او درباغ‌مشغول کندن و حاك‌بازی است و با اینکه بادیدگان قشنگ خود در آن گوشه باغ سگ و اسبرا تماشا میکند . گاهی‌نیز میاندیشد که الان‌کودکش دارد با باغبان حرف میزند ، وچه‌بسا او را بصدا نیز درآورده است .

آری‌هنگامیکه مادر بکفش‌کوچك فرزند خودنگاه‌میکند هزاران‌ازاینگونه‌مناظردربرابردیدگانش‌مجسم‌میگرددودل مهربانش همچون‌یك‌تکه‌موم که دربرابرآتش قرارگرفته باشد بزودی‌آب میشود. تجسم‌چنین مناظر زیبا و حالات نشاط‌آور درزمانی‌است که کودك سرخوش و شادان بزندگی ادامه میدهد ، ولی اگر مادری کودك خودرا ازدست داده‌باشد چنان کفشی جزمایه‌رنج و اندوه و شکنجه چیز دیگری نیست دیگر خاطرات خوش و نشاط انگیزرا دردل زنده نمیکند . دیگرآن‌کفش مثل شیطان درون سینه‌را میکاود و قلب را جریحه‌دار میسازد .

آنروز، روزآخر بهاربود و خورشید تازه سر ازگریبان

افق بیرون آورده و درآسمان نیلگون میدرخشید زنی کـه در دخمه قصر رولاند معتکف بود ، ناگهان صدای هیاهوئی را از میدان گرو شنید برای اینکه آن صدا حواسش‌را مختل‌نسازد، گیسوان خودرا درگوش فروبرد و بازهم پس از پانزده سال چشمان‌خویش را بآن کفش‌کوچك دوخت پانزده سال بود که این‌کفش‌را همچون‌جان شیرین دوست میداشت وآنرا میپرستید.

او در اینمدت خدا میداند که از دیدن آن‌کفش چقدر گریسته وچه اشکهای سوزانی ریخته است خدا میداندکه چقدر سررا بدیوار کوبیده وچه‌کفرها وناسزاهائی‌که گفته است .

مثل اینکه آنروز. ازتمام روزهای دیگر غمگین‌تر بنظر میرسید صدای گریه وناله‌اش ازبیرون شنیده شد وبانالهٔحزن‌آور و رسائی میگفت : ای‌دخترعزیزم ، ای‌فرزند دیگرترا نخواهم دید ، گوئی همین دیروز بود که درآغوشم بودی. کجائی ؟

ای خدای من.. توکه میخواستی فرزندم را باین زودی بگیری چرا اورا بمن دادی . مگر نمیدانی که کودك وصله دل مادراست و مادری‌که فرزندش بمیرد ، دل او نیز خواهد مرد ؟

کاش آنروزازخانه‌بیرون نمیآمدم، کاش‌مرده‌بودم. ای‌بیچاره من ! . ای‌خدای‌بزرگ .. ندیدی چطوراورا دربغل‌میفشردم، میبوسیدم ، مگرندیدی که چه زیبا ونمکین میخندید و چطور مشتاقانه پستانم را می‌مکید نه ، ندیدی . اگر دیده‌بودی‌ودلت سوخته‌بود اورا از من نمیگرفتی ، آیا من سیه‌کار و تیره‌روز لایق یك نگاه ترحم‌آمیز نبودم ، افسوس .. افسوس ..

کفش‌کودکم اینجاست ، پس‌کو پایش ؟

دخترجان.. دخترجان‌کجائی.. روزگارت‌چگونه‌است !

خداجان، دخترم‌را بده ، اورا برگردان ، پانزده سال است دعا میکنم و چندانکه سجده‌کرده‌ام زانوانم پینه‌بسته‌است،

آیا پانزده سال دعا و سجده وسوگواری کافی‌نیست . ای‌خدای من .: برای یك‌روز ، یك‌ساعت ویکدقیقه‌هم که شده دخترم را بمن برسان ، آنگاه برای همیشه مرا درآتش دوزخ بسوزان.

اگر دامن کبریائیت را میبافتم آنرا گرفته و تا دخترم را نمیدادی رهایت نمیکردم .

خداجان ، چطور این کفش کوچك وناز نین‌را می‌بینی و رحم نمیکنی ، آیا سزاواراست که برای پانزده سال مادری را بفراق فرزند مبتلا سازی ؟ !

ای مریم مقدس ... تورا به عیسی سوگند میدهم ، کو فرزندم ؟ !

آه ... دخترم‌را بردند وکشتند و خوردند .

ای‌مریم.. رحم‌کن، رحم‌کن نمیخواهم دخترم دربهشت باشد اورا بخودم بدهید .

خدایا.. کودکم‌را بده وگرنه سرم‌را بسنگ کوبیده‌ومغز خودرا پریشان میکنم. ای‌خدا. اگرفرزندم‌را ندهی کفرخواهم گفت، خدایا چندانکه درفراق فرزند خویش بسر وسینه‌زده‌ام، اندامم‌مجروح وناتوان شده‌است غذایم‌را بگیر ودخترم‌را بازده. بگذار او همچنان خورشید وجودم‌را گرم کند. آری ، من گنه‌کار وتیره‌روزم . وصال ودیدار دخترم‌دین وایمان بربادرفته‌ام را باز خواهد گردانید . تا او بود ، من‌ازعشق و محبتش زنی عفیف وپاکدامن بودم چقدر خوب بود هرگاه لبخند می‌زد ، من خدا را میدیدم .

ای‌مریم مهربان بگذار یکباردیگر دخترم را ببینم واین کفش‌را بپایش بکنم ، آنگاه حاضرم بمیرم !

اکنون ازآنزمان پانزده سال میگذرد . او دیگر بزرگ شده‌است ، افسوس‌که اورفت ودیگر حتی‌دربهشت‌هم‌اورانخواهم

دید ، زیرا من گناهکارم و ببهشت نخواهم‌رفت !

ناگهان خود را روی کفش انداخته زار زار گریست و همچون نخستین روز فقدان فرزندش ، ناله کرد .

آری ... مرگ فرزند برای مادرهمیشه جانگداز وتازه است . دل داغدار مادر هیچگاه شاد و خندان نیست .

پیرهزن ناگهان صدای بچه‌ای را شنید او برخلاف‌همیشه که ازشنیدن صدای کودکان بگوشه دخمه میرفت و خودرا پنهان مینمود که خاطرات غم‌انگیز گذشته‌اش تجدید نشود . این دفعه برخلاف همیشه از جای خود برخاست وبصدای کودکان گوش فرا داد یکی از بچه‌ها می گفت : امـروز آن کولی را بدار خواهند کشید .

پیرهزن از شنیدن صدای کودکان ، همچون عنکبوتی که مگسی‌را شکارمیکند ، بپای پنجره آمد و میدان گرورا نگریست . آنجا درمیدان گرو جلادانی‌را که ازنردبان بالارفته وطنابهای دار را آویزان میکردند ، تماشانموده بچه‌ها همگی رفته‌بودند و پیرهزن چشمان خودرا باین طرف میدوخت ، شاید کسی را یافته و ازاوسئوالی بکند . سرانجام درکنار دیواردخمه کشیشی را که ایستاده و بخواندن دعا مشغول بود و کنجکاوانه چوبه دار را مینگریست مشاهده نمود ، از کلودفرلو کشیش کلیسای نتردام وآن زاهد را نشناخت ، پیرزن از دیدن کشیش‌سکوت را شکسته پرسید : امروز چه‌کسی را دار میزنند ؟ !

کشیش سخنی نگفت .

او مجدداً پرسید : چه‌کسی‌را بدار میزنند ؟ !

ـ نمیدانم .

ـ بچه ها میگفتند یك‌کولی را میخواهند بدار بکشند .

ـ گمان میکنم . شاید اینطور باشد .

زن تارك دنیا، همچون کفتاری که نعره بکشد ، خندید .
کلودفرلو نگاهی باو کرد و گفت : خواهر ... معلوم میشود از کولیها متنفری .
ـ اینها بچه‌دزد وآدمخورند، چگونه‌ازشان بیزار نباشم، پانزده سال است که‌کولیها دخترم را برده و خورده‌اند ، اینها پاره جگرم را ، دل مرا بلعیده‌اند. من دیگردل ندارم ، مگر نمیدانی ؟!
حالتی‌خشمگین وافسرده داشت. بازلب بسخن گشود: یك دختر کولی را میشناسم واز او خیلی بیزارم نفرینش کرده‌ام اگر بستگان این‌کولی‌لعنتی فرزندم‌را ندزدیده‌بودند اواکنون پانزده ساله و بسن همین دختر بود . من هروقت این دخترك کولی‌رامیبینم،حالم دگرگون‌شده‌وخون‌درر گهایم‌جوش میزند.
کشیش همچون گورکنی که از اعماق زمین سخن میگوید گفت: خواهرجان ... بگذار بتو مژده بدهم که همین دختر را می‌خواهند بدار بکشند !.
زن تارك دنیا که ازشنیدن این‌خبر درپوست‌نمی گنجید، آهسته وآرام براه افتاد و گفت : نگفتم سرانجام برفراز دار خواهی رفت ... از مژده مسرت بخش و نشاط آورت ممنونم ای کشیش !
سپس باگامهای‌سنگینی بدرون دخمه‌رفت وبحیوان درنده گرسنگی کشیده‌ایکه اکنون شکاری را صید نموده است شباهت داشت .

دادستان بیهوده تصور میکرد که فبوس مرده‌است. گویا اواصلا اطلاع نداشت و فقط باستناد گواهی‌پزشك مردن فبوس را حتمی میدانست ، وشایدهم از روی شوخی و دلقکی چنین دادخواستی‌را برعلیه اسمرالدا تنظیم‌کرده بود . فبوس نمرده بود . کسانی مانند فبوس که پوست کلفتی دارند وجان سختند باین‌آسانی‌نمیمیرند ، گرچه کلودفرلو نیز درزندان‌خبرمرگ فبوس را باسمرالدا گفت ، ولی او روی حدسیات و امیدواری کاملی که پیش خود تصور می کرد، چنین خبری‌را باسمرالدا داد وانگهی تاکنون کدام عاشق مژده سلامتی رقیب خود را بمعشوق گفته است . شاید هرکس دیگری بجای کشیش بود ، همین خبررا میداد .

آری .. برخلاف‌پیش‌بینی و نوشته دکتر ، فبوس نجات یافته وازچنگال مرگ گریخت . نخستین روزی که دادستان برای پرسش بعضی سئوالات بربالین فبوس رفت، او فوق‌العاده نگران وغمگین بود ، پس‌ازچندی یکروز بامدادکه او ازبستر خواب برخاست ، مشاهده‌کردکه حالش خیلی ازروزهای پیش بهتراست . فبوس همینکه آثار بهبودی‌را درخود نمایان دید ، مهمیز طلایش‌را درعوض دارو و حق‌الرحمه دکتر تحویل‌داد و بخانه رفت . دادستان‌که دیگر تحقیقات خودرا کامل میدانست و ازطرفی برعلیه اسمرالدا مدارك مورد لزوم تهیه‌کرده‌وحکم اعدامشرا صادر نموده بود ، دیگر بسراغ فبوس نیامده و حتی ازوی نیز خبری نگرفت .

فبوس‌نیز ، هنگامیکه از خانه پزشك بیرون‌آمد، یکسر

بچند فرسنگی پاریس رفت وبدوستانش ملحق‌شد . او برای اینکه انگشت نمای مردم شهر نباشد ، پاریس را ترك گفت . او همواره بپایان محاکمه میاندیشید ، درهمان خانه دکتر جریان محاکمه‌اسمرالدارا شنیده‌بود . هرچه بپایان آن‌حادثه‌غم‌انگیز وجریان‌محاکمه‌فکرمیکرد ، چیزی‌بخاطرش‌نمیرسید ، اوهمچون اغلب سربازان و نظامیان ساده بود وموهوم‌پرست ... بسحر و جادو پابندبود ومیترسید سرانجام نیز اسمرالد اورا سیه‌روز و بدبخت نماید . تصورمیکرد خواری وپریشانی هرآن اوراتعقیب میکند. بگفته‌لافوتین : همچون روباهی که ازمرغی فریب‌خورده است، شرمسار و خجالت‌زده بود و میترسید مبادا نامش‌بزبانها افتاده و اورا بمحاکمه دعوت کنند .

درآنزمان روز و شبی نبود که بیگناهی‌بجرم جادوگری برفراز چوبه‌دار نرقصد . درهرمحله‌ای یکنفرجلادانجام‌وظیفه میکرد وچشم‌وگوش مردم ازآدمکشی وبدارآویختن‌پرشده‌بود.

از محاکمه اسمرالدا دوماه میگذشت . فبوس دیگر از ماندن در آن دهکده کوچك دلتنگ شده بود و بهوای دیدار نامزدش و آن جهیزیه پربها راه شهر را پیش‌گرفت . به شهر آمد و بدون اینکه توجهی بجمعیت انبوهی که در میدان گرو ایستاده بودند، بکندیکسره درجلو پلکان ساختمان‌خانه ماریان ازاسب پیاده شده ودهانه‌آنرا بحلقه‌در بست وازپله‌ها بالارفت.

ماریان باوجودیکه کینه فبوس‌رادردل‌داشت ونام اسمرالدا هنوز درگوشش طنین‌اندازبود و نام‌نویسی‌جلی‌را بخاطرداشت، بمحض دیدن نامزد خویش صورتش قرمز گشت و ازاوپذیرائی گرمی نمود ، فبوس که مدت دو ماه بود صورت زیبائی را ندیده‌بودازدیدن اندام‌جذاب وصورت قشنگ ماریان‌احساساتش برانگیخته گشت وبزودی هردو کینه‌های دیرین‌رافراموش‌کرده

سرگرم عشقبازی و گفتگو شدند . مادر ماریان ، مشتاقانه و باشعف فراوانی بصحبت آنان گوش داده بود ماریان گفت: ای بیوفای سنگدل .. دراین دوماه کجا بودی وچه میکردی ؟

ـ بخدا تو در زیبائی سرآمد همه‌ای ، حتی کشیشان نیز بی‌قرار تواند ! .

ماریان خندید و گفت : زیبائیم را ول کن. جوابم‌رابده. بگو این دوماهه چه میکردی ؟ !

فبوس که فوق‌العاده بزحمت افتاده بود، گفت: درخارج شهر مأموریت داشتم .

ـ چرا از من احوالپرسی نکردی ؟!

ـ درچهارفرسنگی پاریس بودم ! ..

ـ اینکه‌راه دوری‌نیست میخواستی‌لااقل‌یکبار بدیدنم‌بیائی.

فبوس درحالیکه خودرا باخته بود ، بالکنت‌زبان گفت: دخترعموی‌عزیز، خدمت ... ناخوش‌بودم، ماریان‌بااضطراب و پریشانی پرسید :

ناخوش بودی ؟ .

ـ آری .. مجروح بودم ! .

ـ چرا مجروح شدی ، چطورشد ؟!

ـ جراحت‌چندان مهم‌نبود ، خیلی جزئی‌است ، بایکنفر نزاعم شد وزخمی برداشتم.. برای شما اهمیتی‌ندارد و چندان مهم نیست .

ماریان‌چشمان‌اشك‌آلودخودرابسوی‌آسمان‌انداخت‌وگفت:

ـ چه میگوئی ، چطور برای من اهمیتی ندارد ، مهمل میبافی ، چرا نزاعتان شد ، برای‌چه ، من میخواهم بدانم ، جریان را بگو ؟!

ـ بین من و یکنفرافسر که باهم کدورتی داشتیم ، ملاقاتی دست داد . او درمیان سخنانش پرخاش نمود ! هـردو شمشیر کشیده گلاویز شدیم ، من مختصر جراحتی برداشتم .. بحمدلله قضیه بخیر گذشت .

فبوس پشت‌سرهم دروغ میگفت و ازجنك‌آزمائی ودلیری خویش داد سخن میداد ، زیرا میدانست که زنها از نیرومندی و زورآزمائی مردخیلی خوششان میآید . ماریان که بادیدگان تحسین‌آمیز فبوس را مینگریست ، گفت :

ـ خدا را شکر که بهترشدی، خوب بگو بدانم دعوایتان برای چه بود ! ..

فبوس ازاین پرسش باز بزحمت افتاد بـا وجودیکه در دروغگوئی‌وپشت هم‌اندازی یدطولائی‌داشت ، ولی کم‌حافظه‌بود، پس‌از لحظه‌ای درنگ وبالکنت زبان گفت : دخترعموی‌عزیز. معلوم‌است دراینگونه‌دعواها سخن ازاسب‌بمیان‌میآمد.. آنوقت.. درهرصورت چیز مهمی نبود .

وبرای اینکه رشته سخن‌را بجای دیگر بکشاند ، گفت: در میدان چه‌خبراست : !

بسوی پنجره‌آمد ومیدان گرو را نگریست .

آنگاه ادامه‌داد: عزیزم، ببین چقدرشلوغ است .

ماریان جلو آمد و گفت : گویا جادوگری را گرفته و میخواهند اورا به‌کلیسا برده‌توبه‌اش بدهند وسپس‌بدارش بکشند.

فبوس که‌اصلابفکر اسمرالدا و داستان دوماه پیش نبود، ازماریان‌پرسید : اسم‌جادوگرچیست ؟

ـ نمیدانم .

ـ چه کرده است ؟

ماریان شانه‌هایش‌را بالا انداخت و مجدداً تکرار کرد: نمی‌دانم .

مادر ماریان درمیان‌سخنانشان دوید و گفت : این‌روزها آنقدر جادوگر بدار میآویزند که نمیشود شمرد ، مگر میتوان نام همگی آنان‌را بیاد داشت ؟

وخود بپای پنجره آمد وهمینکه چشمش بمیدان افتاد، گفت: راست‌میگوئی‌فبوس ، عجب ازدحامی‌است ، حتی روی بامها نیز آدم ایستاده و میدان‌را تماشا میکنند ، فقط من یك دفعه، آنهم درجوانیم چنین ازدحامی‌را دیده‌ام . آنموقع شارل پنجم می‌خواست‌بشهر بیاید ، آه ... چه‌دوران‌خوشی‌بود وعجب‌مردمان نیکوئی بودند آنها ! ... این سخنان برای شما کهنه وبی‌ارزش است ، ولی برای من این سخنان تازگی خاصی دارد ، زیرا خاطرات جوانی و روزهای گذشته‌را دربرابرم نمایان میسازد.

فبوس وماریان بدون توجه بسخنان مادرسرگرم معاشقه بودند . فبوس پشت سرماریان ایستاده و بموهای دلفریب وشانه و گردن سفید معشوقه‌اش نگاه کرد و باخود گفت : مگرمیشود از چنین زیباروئی چشم پوشید ؟ !

پس‌ازلحظه‌ای ، فبوس ناگهان صدای آرامی‌را پشت گوش خود شنید ، این ماریان بود که میگفت : فبوس عزیزم ، هیچ میدانی که سه‌ماه دیگرعروسی خواهیم کرد .. سوگند میخوری که جزمن هیچ‌زنی‌را دوست نداشته ای !

فبوس بدون درنگ گفت: عزیزم ، روحم ، چطور ممکن است غیراز تو دیگری‌را دوست داشته باشم ؟!

مادر ماریان بدنبال‌کاری از اطاق بیرون رفته بود، در این هنگام از مغز فبوس اندیشه‌ای گذشت وهیچ مانعی نمیدید که خودرا برای انجام آن آماده سازد . احساسات و شهوات

او برانگیخته شده‌بود . ماریان را نامزدخود میدانست و یقین داشت که بزودی دراختیار اوست . چه‌مانعی‌داشت‌که ازخرمن خویش خوشه‌ای برچیند اوکه چشم طمع بگاو و گوسفندکسی ندوخته بود ! .

خون دررگهای فبوس میجوشید و چشمانش درخشندگی و جذابیت دیگری داشت . ماریان‌که چگونگی‌را دریافته‌بود ، باتشویش و نگرانی به اطراف اطاق نظر افکند و در حالیکه کاملا وحشت‌زده بود گفت : چقدر هواگرم است ! .

ـ آری.. نورخورشیدبدرون میتابد واین‌علت گرماست، بهتر است درهارا بسته پرده‌ها را بکشیم .

ماریان متوحشانه‌گفت: نه .. نه ، من قلبم گرفته است میخواهم هوای آزاد استنشاق‌کنم ! .

وهمچون آهوئی‌که خطر را نزدیك دیده‌است ، خود را بتالاری‌که روبروی‌میدان گروقرارداشت رسانید، ازآنجامیدان گرو بخوبی دیده میشد . سراسرمیدان پرازآدم بود و چندین صف سرباز که نیزه‌هائی دردست داشتند دراطراف میدان پاس می دادند.

فبوس وقتی خودرا تنها دید ، ازدل ودماغ‌افتاد و درغم و اندوه فرو رفت .

میدان و در وپنجره پشت بامها پراز آدم‌بود . یکی از تماشاچیان‌ناگهان‌فریادکرد: کجاست، چرااورابدارنمیآویزید؟

دیگری‌درجوابش گفت: دارندتوی کلیسا توبه‌اش‌میدهند، اگرعجله‌داری، خودت برو بالا تا مردم تماشا کنند ! .

یکنفر درگوشه‌ای ایستاده و میپرسید: آیا راست‌است‌که برای‌اعتراف‌برگناه‌خودتاکنون هیچ‌کشیشی‌را نپذیرفته‌است !.

دیگری میگفت : آری .. حتماً راست است .

ـ در اینصورت عجب کافر بی دینی است ! .

ماریان که ازروی تالار میدان‌را مینگریست ، آهی کشید و گفت ای بیچاره محکوم ...

او افکارغم‌انگیزی‌داشت ، ولی‌فبوس تمام حواسش‌متوجه ماریان‌بود واورا درآغوش گرفته‌بود ماریان باعجز وناله گفت: عزیزم، دست‌بردار، اگرمادرم بیاید ومارا ببیند، خوب‌نیست!.

در این هنگام ظهرشده‌بود وصدای ضربات زنگها بگوش میرسید هنوز ضربه‌دوازده تمام نشده بود که فریادی از جمعیت برخاست : آمد .. آمد ! .

ازکوچه میدان عرابه‌ای‌که بوسیله اسبی‌کشیده می‌شد و گروهی‌سرباز اطراف آنرا احاطه‌نموده‌بودند، نمایان گردید. عده‌ای ازسربازان پیشاپیش عرابه حرکت‌کرده‌ومردم‌وتماشاچی راباضرب شلاق ازآن حوالی‌میراندند چندین نفر ازکارمندان شهربانی و دادگستری و همچنین دادستان براسبهای خودسوار بوده ودرچپ‌وراست عرابه حرکت‌میکردند. درون ارابه‌دخترك زیبائی‌که دستهایش را ازپشت بسته‌بودند، دیده میشد . گیسوان پرپشت و انبوه سیاهش در اطراف صورتش ریخته و جلب‌توجه میکرد .

فبوس همینکه آن منظره را دید ، روبسوی‌ماریان‌کردو گفت: عزیزم ، بهتر نیست باطاق برگردیم و از اینهمه جارو جنجال وهیاهو آسوده شویم ؟!

ماریان که‌کنجکاوانه میدان را مینگریست، گفت:همینجا میمانیم !.

دخترك‌را باطنابهای‌کلفتی به ارابه بسته بودندوبگردنش

کیسه کوچکی آویزان بود ، جلی آن حیوان سفید وقشنگ را پیش‌پای صاحبش روی ارابه طناب پیچ کرده بودند. دختر زیبا همواره با دندان جلو لباسش را میکشید که سینه و پستانش دیده نشود . دمادم روی پای خود را می‌پوشانید و حتی در دم آخر وواپسین عمر ، نیز پابند پاکدامنی ونجابت خود بودو نمیخواست دامن پاکش بکوچکترین لکه بد نامی آلوده گردد !..

هنگامیکه ماریان دخترك را شناخت، رو بفبوس نموده و گفت : پسرعموی عزیزم . ببین ، این همان کولی است ، همان است که بزغاله‌ای همراهش بود !.

رنك از چهره فبوس پریده بود ودر حالیکه ظاهراً ارابه را تماشا میکرد، خودرا بگمراهی زد و بالکنت زبان گفت : کدام کولی؟!

ـ چطور باین زودی اورا فراموش کردی !.

ـ من منظور شمارا نمی‌فهمم.

فبوس که فوق العاده نگران و اندیشناك بنظر میرسید ، تصمیم گرفت از آنجا بیرون برود ، ولی ماریان از رفتار تردید آمیز و دستپاچگی فبوس بلا درنگ بسوء ظن شدیدی گرفتار گردید، بویژه اینکه آن دختر را رقیب خود میدانست وشنیده بود که در واقعه این دختر جادوگر، پای افسری نیز درمیان بوده‌است . ماریان ناگهان فبوس را مخاطب قرارداد وپرسید: شمارا چه می‌شود ، مثل این که از دیدن این زن نگران هستید!.

ـ بهیچوجه چنین نیست : شما اشتباه میفرمائید !.

فبوس خواست برود . ماریان محکم و تحکم آمیز فرمان داد : لازم نیست بروید ، همین‌جا باید بمانید تا من پایان کار را ببینم !.

افسر جوان خودرا تسلیم نمود و برجای ایستاد و تنها امیدواریش این بود کـه دخترك چشم ازروی تخته ارابه بلند نمیکرد و اورا نمی‌نگریست . فبوس‌بخوبی میدانست که صاحب این گیسوان‌سیاه وچشمان فریبنده وفتنه‌انگیز، بغیرازاسمرالدا هیچکس نیست . فبوس اورا بخوبی شناخت .

بیچاره اسمرالدا گونه‌هایش فرو رفته و لاغر شده بودو چشمهایش‌درشت‌تر جلوه می‌کرد ومانند جسم بیروحی‌ازحرکت ارابه تکان می‌خورد و درگوشه چشمانش یك قطره اشك دیده می‌شد .

ارابه صفوف تماشاچیانرا می‌شکافت و جلومیرفت. صدای همهمه وفریاد همچون برخورداموا‌ج دریا برشنهای ساحل‌بگوش میرسید . تمام تماشاچیان و حتی آنانکه فوق العاده سنگدل و بیرحم بودند ، از دیدن قیافه محجوب و ترحم آمیز آن دختر زیبا متأثر گردیدند .

طولی نکشیدکه ارابه درجلوکلیسا ایستاد . مردم همگی خاموش شدند . بزودی درب کلیسا گشوده شدو محراب کلیسا نمایان گردید. ازدرون عبادتگاه آواز سازی بلند بودوگروهی از روحانیون در انتهای کلیسا بسا صدای رسائی دعای مرگ می‌خواندند و تماشاچیان همگی ساکت و آرام گوش میدادند.

اسمرالدا کاملا روحیه‌اش را باخته بود . شاگردجلادی که طناب ها را ازدست و پای او باز میکرد هنگامی که‌خواست اورا از روی ارابه پائین آورد صدای آهسته‌ای را شنید ، این صدای اسمرالدابودکه میگفت : «فبوس!.»

متعاقب آن جلی‌رانیز آزاد نمودند ، آن حیوان همینکه آزادی خودرا حس‌کرد، فوراً جست وخیزی کرده وبع‌بع‌کنان

خودرا باسمرالدا چسبانید . همینکه اسمرالدا وارد کلیساشد ، ناگهان صدای ساز فرونشست . عده‌ای‌از روحانیون بالباسهای زیبا وگرانبها ، در حالیکه منظم و بترتیب صف کشیده بودند سرود خوانان جلو آمدند . هنگامی که اسمرالدا چشمش بسر دسته کشیشان‌که پیشاپیش‌همه راه میرفت افتاد، زیر لب گفت:

ـ باز همان کشیش است !.

این‌کشیش سردسته‌کشیشان ، همان کلودفرلو بوده او با صدای رسائی سرود می‌خواند و رنگ از صورتش پریده بود و بمجسمه های بیجان کلیسا میماند ؛ اسمرالدا حیران وبهت زده وخاموش‌ایستاده رنگ از رخسارش‌گریخته بود . اگر یکی‌از دربانان کلیسا شمعی را که روشن‌کرده بود ، بدستش نمیداد . همه تصور می‌کردند که مرده است و جان ندارد !.

کشیش با اشاره دست مریدان خودرا دور ساخت وآنگاه جلوآمد و ازاسمرالدا پرسید: آیابرای بخشایش‌گناهان‌خویش، بدرگاه خدا التجا و توبه نموده‌ای ؟!

خون دررگهای اسمرالدا میجوشید و از شدت عصبانیت و انزجار به خود می پیچید ، کشیش سرمست ازعشق و شهوت بساقهای برهنه و هوس انگیز دختر نگاه‌کـرد و چنین وانمود میکرد که مشغول شنیدن اعتراف اواست . او آهسته در گوش دختر میگفت : مرا دوست میداری ... هنوز وقت داری و من میتوانم تورا ازچوبه دار نجات دهم !..

اسمرالدا بالحن توهین آمیزی‌گفت : گمشو شیطان . . دست ازسرم بردار وبرو وگرنه رسوایت‌میکنم!. کشیش‌لبخندی زد وگفت : هیچکس حرفت را باور نخواهدکرد، فقط دروغی برگناهانت افزوده‌خواهد شد. مطمئن باش‌که نتیجه‌ای نصیب‌تو نخواهد شد . بگو بدانم آیا دوستم داری ؟!

ـ فبوسم را چه کردی ؟!

ـ فبوس مرد !..

وچون سر برداشت وبایوان روبروی میدان نگاه کرد ، افسری را در آنجا دید . از دیدن آن افسر نـاگهان حالش منقلب گشته و زانوانش لرزید، چیزی نمانده بود که نقش‌زمین گردد ، ولی باهزاران زحمت تعادل خود را حفظ کـرده رو برگردانید و گفت : حالا که چنین است ، بهتر که بمیری ومال هیچکس نباشی !.

و مجدداً خواندن سرود را از سر گرفت دیگر کشیشان و مریدان با صدای او هم آواز گردیده و دعا خوانان بسجده رفتند .

کلودفرلو پس‌از انجام مراسم معمول و خـواندن دعا ، بهمراه دیگر کشیشان از دالانها ودهلیزهای کلیسا گذشت، کم کم صدای آنان ضعیف‌ترمی‌شد و بزودی آخرین ارتعاشات آهنك سرود قطع گردید .

از روحانیون دیگر هیچکس در کلیسا نبود . اسمرالدا یکه و تنها در وسط کلیسا ایستاده و دادستان محو تماشای نقاشی وریزه‌کاریهای سقفها بود. آنچنان بکار خود سر گرم بود که از وظیفه خودخبر نداشت . لحظه‌ای سپری گردید ، ناگهان یکی‌از دربانان جلورفت و دادستان را بخودآورد . او درحالیکه‌معلوم بود نمیخواهد باین زودی ازتماشای نقاشیها دل بر کند، علیرغم میل باطنی خویش چشم از آن منظره برداشت و دستور داد تا محکوم را از کلیسا خارج سازند .

متعاقب آن دو نفر از شاگردان ودستیاران جلاد، دختر بیچاره راروی ارابه‌بسته وبرای بردن بآخرین منزلگاه خویش،

وی‌را از کلیسا بیرون آوردند . اسمرالداهمینکه چشمش بروشنائی افتاد، بآسمان وخورشید وچند تکه ابری که روی آسمان باشکال مختلفی ولو و آواره بودند ، نظر انداخت و اطراف خود را نگریست و چون چشمش بفبوس که روی ایوان روبروی میدان گرو ایستاده بود ، افتاد از فرط شادی ومسرت فریادی ازدل بر آورد ! .

بزودی پرده ابهام از جلو دیدگانش کنار رفت و یقین حاصل کرد که دادستان وکشیش همگی باو دروغ گفته‌اند وفبوس نمرده و زنده است ، او اکنون فبوس را بالباس قشنگ‌نظامیش در مقابل خود میدید .

اسمرالدا با آهنگ رسائی صدا زد : فبوس . . . فبوس عزیزم !.

و خواست دستهایش رابسوی اودراز کند ، ولی‌نتوانست، زیرا دستهایش را ازپشت محکم بسته بودند .

اسمرالدا برخلاف انتظار خود دید که فبوس دست روی شانه دختر زیبائی گذارده و آن دختر با عصبانیت وی‌را نگاه می‌کند، گرچه سخنانشان‌را نمی‌شنید ، ولی‌بلادرنگ‌استنباط نمود که آنها باهم حرف میزنند ، فبوس وماریان دیگر روی‌ایوان نمانده و هر دو باطاق رفتند .

اسمرالداکه هرگز چنین رفتاری ازفبوس‌انتظارنداشت ، فریادکشید : فبوس عزیزم ... توهم باور می‌کنی ؟!

اواز اینکه میدید باتهام قتل فبوس‌محکوم باعدام گردیده است ، داشت دیوانه میشد . خیال وحشت انگیزی از مغزش گذشت ، ولی‌نتوانست تعادل خود را نگاهدارد ، نیرویش تمام شده بود ، ناگهان همچون جسم بیروحی روی زمین افتاد و از هوش رفت .

دادستان‌فرمان داد که اورا درارابه انداخته وزودتر کار را تمام کنید !..

دراینمدت هیچکس آن‌آدمی‌را که‌درسرستون کلیسا نشسته بود و تمام جزئیات کار را از بالا می‌دید ، ندیده بود . او طناب محکمی بیکی از ستونها بسته دنباله آنرا بپائین انداخته بود و همچنان دیگران را با کنجکاوی و دقت تماشا میکرد .

هنگامیکه جلاد ازجابرخاست . او مانندگربه چالاکی خود رابطناب آویخته پائین‌آمد واسمرالدا را ازمیان سربازان و جلادان برداشته بردوش نهاد و بسوی کلیسا روان گردید و چندین دفعه پشت سرهم تکرارکرد :

ـ بست ... بست ..!

همچون برقی درخشید وخاموش شد.مردم ازاین زرنگی و رفتار پسندیده دست افشان وپای‌کوبان فریاد زدند: بست... بست !.

هزاران نفر شادی میکردند ودست میزدند، میدان گرو غرق در نشاط و شادی شده بود ، از دیدگان کازیمودو نجات دهنده و رهاننده اسمرالدابرق شادکامی و مسرت میدرخشید .

صدای همهمه و فریاد و خوشحالی تماشاچیان اسمرالدا را بخودآورد ، چشمان خود راگشود ، ولی همینکه قیافه‌زشت و زننده و ترس آور را دید ، باز چشمانش را بست ، گوئی‌از آن قیافه زشت کازیمودو متوحش گردید .

دادستان و جلادان و همگی کارمندان دادگستری از این حادثه شگفت انگیز در تعجب بودند و نمیدانستند چگونه‌بکلیسا وارد شوند. مگر میتوانستند بدرون آن جایگاه مصون‌ازتعرض که پناهگاه مظلومین وبیکسان و رنجدیدگان بود ، راه‌یابند!.

کازیمودو با اندام و هیکل وهم‌انگیز خود همچون کوه در آستانه کلیسا ایستاده بود و ازاینکه همچون شیری دربرابر نیروی اجتماعی و دادگستری ودادستان و جلادان و سربازان قد علم‌نمود آنانرا عاجز ودرمانده ساخته‌است، برخودمی‌بالید.

نجات این دختر تیره‌روز بدست کازیمودوی درمانده و از همه‌جا رانده شده عجیب بود، زیرا دو نفر رانده شده‌وپریشان روزگار بیاری یکدیگر برخاسته بودند.

پس ازلحظه‌ای کازیمودو بدرون کلیسا رفت، طولی‌نکشید که مردم‌اورادرحالیکه‌دخترزیبا را بدوش میکشید، روی‌پلکان اول کلیسا دیدند، ازدیدار او احساسات مردم برانگیخته شده و بازهم برایش کف زدند.

کازیمودو مجدداً از نظر ناپدید گشته و دیری نپائید که روی پشت بام کلیسا در برابر مردم نمایان شد، او با دستهای خشن و کج و معوج خویش موجود لطیف و نازنینی را بدوش می‌کشید و کاملا اورا نوازش و دلجوئی می‌کرد. از دیدن آن منظره‌بعضی‌ها میخندیدندو گروهی گریه می‌کردند!.. کازیمودو خوشگل شده بود وازقیافه‌اش آثار دلیری وبیباکی میدرخشید.

کازیمودو از پشت بام بدرون گلدسته کلیسا رفت و در حالی که از شادی و پیروزی سرمست بود، اسمرالدای زیبا ونازنین‌را دربغل‌فشرده وپیاپی‌تکرار می‌کرد: بست. بست. بست.

هنگامی که کازیمودو، اسمرالدا را از آن دامی که کلودفرلو برایش گسترده بود رهانید، او درکلیسا نبود و برای اینکه میدان گرو و بدار آویختن اسمرالدا را نبیند ، از شهر گریخته بود. پس از اینکه مقداری راه رفت ودر پشت تپه‌ای خاکی که پاریس را از نظر دور می‌داشت ، پنهان گردید ، در آنجا ، در کنار مزرعه‌ای برزمین نشسته و نفسی کشید و آنگاه در افکار دور و دراز و موحشی فرو رفت . بزودی حقایق سهمیگین زندگی در برابر دیدگانش مجسم گردید و دیدکه اسمرالدا اندیشه و عقل ودل ودینش‌را ربوده بوده است. دیدکه بخاطرزیبائی و ملاحت یك دختر ، همه چیزخودرا بباد داده و در وادی هول انگیز بیدینی سقوط کرده است . بنظرش آمد که اسمرالدای بیچاره بخاطر خوشگلی و زیبائیش ، اکنون با دست او برفراز دار خواهد رفت ، به نیروی تقدیر اندیشید .

آنگاه در باره خدا و مذهب و دین وایمان وریاضت‌فکر کرد و همه را پوچ و بیهوده و مهمل یافت و خنده شیطنت‌آمیزی نمود ، سپس روح سرکش وافسار گسیخته خودراکاوید و دیدکه قلب و روحش از هوی وهوس و شرارت لبریز است . خنده‌اش گرفت وبعشق و شهوت زهرآگینی که زندگی‌وانسانیت و فضائل اخلاقی او را تباه ساخته ووی‌رابصورت شیطان‌آدمکش و شروری بیرون آورده است ، میاندیشید و می‌دید اسمرالدای بیچاره و تیره بدبخت را بالای دار وخودش را دراعماق جهنم فرستاده است . همچون دیوانگان برفتار عجیب خود میخندید، زیرا از آندو تن یکی محکوم شده بود و دیگری ملعون !.

سپس درباره فبوس فکر کرد و اینکه می‌دید او زنده‌است وبا شادی اکنون محبوب و نامزدش را دربغل گرفته واسمرالدا را بکلی‌فراموش‌نموده‌است، گلویش را بغض فراگرفت . آرزو کردکاش بجای اسمرالدا ، فبوس را بالای دار میفرستادند. از اینکه میدید فبوس‌سرخوش‌و شادمان‌مشغول عیاشی‌است‌واسمرالدا دیر یا زود برفراز دار خواهد رفت ، از شدت اندوه نزدیك بود خفه شود . نه تنها از زنده ماندن فبوس رنج میبرد ،بلکه برای همگی تماشاچیان ، تنگ نظر و حسود شده بود . بـآن گروه انبوهی که در میدان گرو گرد آمده و سینه و پاهـای لخت و هوس‌انگیز اسمرالدا را دیده بودند ، حسد میورزید . از فرط جریحه‌دار شدن احساسات وغیرتش گریه می‌کرد و با خود میگفت : اگر در جامه‌روحانیت نبودم ، اگر اسمرالدا آن دختر سیاه چشم‌کولی فبوس را دوست‌نمیداشت، اگربجای فبوس خاطر خواه من بود . چقدر خوشبخت بودم‌وچه‌رندگیم شیرین و نشاط انگیز بود .

باخود گفت : در این جهان پهناور چه‌بسیار عاشقان و دلدادگان‌که بمراد دل رسیده و اکنون درکنار جویبارها ودر زیرآسمان پرستاره و در پرتو روشنائی ماه براز ونیاز عاشقانه مشغولند. اگر من نیز با اسمرالدا بودم ، چقدر خوب بود. ولی افسوس نصیبم جز دوری و سوز وگداز چیزی نیست .

تمام حواسش متوجه اسمرالدا بود و یك لحظه ازخیال او بیرون نمیرفت . از ستمی‌که در باره آندختر روا داشته واورا بدام‌مهیبی افکنده بود .پشیمان بنظر میرسید و فکراینکه ممکن است او نصیب فبوس گردد ، او از احتمال پیروزی رقیب، تـا مغز استخوانش تیر میکشید و داشت دیوانه می شد در آنصورت

دلش میخواست آن زیبا روی زیبا اندام بالای دار برود ونصیب فبوس نشود .

ناگهان چند مشت محکم بسر خود زد و مویش راکنده و بآن نگاه کرد ، گوئی میخواست بداند که آیا پس از آنهمه رنج والتهاب وسوزش دل، موهایش سفید شده استیانه !.

طولی نکشیدکه خیال وحشت‌انگیزی ازمخیله‌اش گذشت و همچون کسیکه رؤیائی میبیند،اسمرالدا را دید برفرازچوبه دار میرقصید وطنابها گردنش را میفشارد ودارد آخرین‌لحظات عمر را باسختی و مرارت و شکنجه طی می‌کند .

از تجسم این‌منظره رعب‌آور ، باآنهمه زیبائی و طنازی، بآن رقص نشاط آور و آن صدای روحنواز و دلچسب اندیشید وازاعماق سینه فریادی‌کشید . بخودآمد وبانگاهی خمود ودلی داغدار وروحی پژمرده وشکسته شده باطراف خودنظرافکند. آنجا، اندکی دورتر گنجشکها و مرغان دانه میچیدندوپروانها عطر گلها را بیغما آنطرف‌تر ، آسیابانی آرام آرام میخواند و کنجکاوانه بگردش چرخها نگاه میکرد .

کلودفرلو نتوانست آنجا بماند ، هرچه میدید ، برایش دردناك وغم‌انگیز بود ، برخاست وآنجارا پشت‌سرنهاد،ازآدم وطبیعت وحتی ازخداهم گریزان شده‌بود. تازه‌شب‌داشت‌میخزید وجلو میآمد ، ازدور سواد دهکده‌ای را دیده و بدانسو روان گردید اوتصورمیکرد تاپاریس مسافت‌زیادی فاصله ، زیراخیلی راه رفته و خسته شده‌بود . غافل از اینکه درتمام این‌مدت‌فقط درشهر گشته است برسیدن کاروان‌شب ، ناقوسها نیزفریادکشیده وآوای رسای خودرا دراطراف منعکس نمودند . هرچه از شب میگذشت صدای شبگردان بیشتربگوش میرسید ، کلودفرلودست برسرنهاده وراه می‌پیمود. گوئی میترسید کسی‌سرش‌را بشکند،

بیچاره با آن روزگار پریشان و آن شکست خوردگی شدید ودر عین حالیکه عاشقانه دین و دل را باخته بود ، هنوز بفکر خود کشی ورهائی از آنهمه قلق و اضطراب نبود ، گوئی میدانست که برفرض رهائی از اینحال ، پرشکنجه وعذاب، درآنجا نیز آسودگی نخواهد داشت و ازآتش دوزخ نخواهد رست .

هرچه برصدای شبگردان افزوده میشد، برنگرانی ووحشت او نیز اضافه میگشت برای فرار ازچنگال شبگردان، ناگزیر کوچه‌های خلوت شهررا پشت‌سر گذارده وآنقدر راه‌رفت تا به رودخانه‌ای رسید ، آنگاه قایقی‌راکرایه کردودرآن‌رودخانه‌به قایق‌رانی مشغول گردید . امواج رودخانه وحرکت آرام قایق اندکی رنجهای او را تسکین‌داد ، ولی همینکه بانطرف ساحل‌رسید و از قایق پیاده شد وپول کرایه‌را پرداخت کرد ، مجدداً بشکنجه‌ای عظیم مبتلا گشت ! . تاریکی‌شب ، تنهائی ، شیروانی ساختمانها و دورنمای گلدسته‌های کلیساها که همچون ارواح و اشباح مطرود ووحشت‌انگیز بنظر میرسید و چراغهای خانه‌ها که ازدور بکوره‌های آدم‌سوز دوزخ میمانست ، دلهره و تشویش وهراس شدیدی دردلش ایجاد کرده‌بود . میترسید ، جلوچشمانش‌را گرفته‌بود که آن مناظر رعب‌آور ومهیب را نه بیند ، می‌دوید ، ولی چه‌فایده ! .

اینهمه ترس ووحشت زائیده وجود خودش بود ! .

ازدور ، پنجره‌ای‌راکه‌روشن‌بود بنظر آورد و بدانسورفت، هنگامیکه درکنارپنجره‌رسید ، درون‌اطاق‌را نگریست، ناگهان دخترجوانی‌راکه با لوندی وبیحیائی‌آرایش‌کرده بود و شراب مینوشید ، درکنارمردی دید ، صدای‌خنده وبوسه‌شان بلندبود . درگوشه اطاق ، پیره‌زن زشتی نخ میریسید وکلودفرلو همچنان

سرگرم دیدن عشقبازی و بوسه‌های آن دو تن بود . پس از لحظه‌ای جوان برخاسته پنجره را گشود .

کلودفرلو از دیدن درون اطاق ، خانه را شناخت . این همان خانه نکبت آوری بود که در کوچه سن میشل قرارداشت آن جوانی که در کنارزن نشسته واز اوبوسه میگرفت ،برادرش ژان بود !.

ژان پس ازگشودن در برگشت و شیشه شراب را بزمین کوبید و گفت:

ـ دیگر دیناری درجیبم نیست .

آنگاه ادامه داد : عزیـزم . . من دیگر با خدا آشتی نخواهم کرد مگر اینکه پستانهای قشنگت را بجام باده مبدل سازد . من می‌خواهم شب و روز آنرا بمکم و سرمست وسیراب شوم !.

ودر حالیکه زن قاه قاه میخندید ، ژان از اطاق بیرون رفت .

کلودفرلوازترس اینکه مبادا برادرش اورا ببیند، بلادرنك روی شکم بزمین خوابید ، ولی ژان در حال مستی و در آن تاریکی ، وی را دید وگفت : این عالیجناب آنقدر مست‌است که نمی تواند حرکت‌کند ، واقعاً خیلی خوش گذرانده است.

جلو رفت و اورالگدکوب کرد و گفت : سرش نیز کچل است !

کلودفرلو نفس را در سینه حبس‌کرده بود وکوچکترین حرکتی نمیکرده ژان در راه با خود می گفت : چه نیکبخت و هوشیار است ، برادرم که مثل من بی پول نیست !.

کشیش‌چون اثری‌ازبرادررا درآن‌حوالی ندید، برخاسته وبسوی کلیسای نوتردام روانه گردید . برای رفتن بکلیسا ناچار

بود از میدان گرو بگذرد ، همین که بآن میدان رسید ،با خود اندیشید : آیا امروز در این مکان حادثه جانگدازی روی داد است ! . .

نمی‌توانست سر خودرا بالاکند ، زیرامیترسید دیدگانش ببرج عذاب‌افتاده وآن منظره‌ای راکه پیش خود ترسیم‌میکرد، ببیند . تازه ماه طلوع کرده بود و شعاع زرین‌آن بر گلدسته‌ها می‌تابید . ماه آرام آرام بالا آمده وهمچون پرنده‌ای طلائی برفراز یکی از گلدسته‌ها مسکن گزید .

کلودفرلو از سوزش تب وبحران روحی‌در شکنجه‌وعذاب بود و تمام کلیسا همچون هیولای وحشتناکی بنظرش میرسید . سکوت وهم‌انگیز وترس‌آوری‌سرتاسر فضای تاریك‌کلیسارا گرفته بود و در سیاهی شب یکی‌از صلیب‌های بزرگ‌نقره میدرخشید، کشیش از میان تاریکی بسوی چراغی‌که درکنار کتاب مقدس گذارده بودند و نورکمی میپاشید رفت و از پشت میله‌های‌آهنی کتاب رابرداشته گشود وچنین خواند: روحش‌از برابرم گذشت و آهنگ وزش نسیمی‌را شنیدم و موهای بدنم راست ایستاد .

از خواندن این آیه ، همچون نابینائی‌که برای‌گرفتن عصای خود ماری در دست گرفته و از آن صدمه به‌بیند. سر تا پایش لرزید و پاهایش‌سست وبیحال گشته و بمرگ اسمرالدای تیره بخت اندیشید و در حالیکه دود ازمغزش برمیخاست‌چراغ را برداشته و برای دیدار کازیمودو بجانب خلوتگاه خود براه افتاد. گرچه برداشتن چراغ وکتاب انجیل‌گناه بزرگی‌بود، ولی او اصلا باینگونه مسائل توجه نداشت .حواسش‌کاملا پرت واز خود بیخود شده بود ، بی‌اختیار راه پلکان مارپیچ‌کلیسارا درپیش گرفته و از آن بالا رفت ، از آنجا ماه را که از وسط ابرها میگذشت وبکشتئی‌که درمیان دریای یخ زده‌ای‌گیر کرده

باشد شباهت داشت نگریست . نسیمی گذشت و جان خسته وروح دردمند آزرده‌اش‌را اندکی تسلی داد ، دراین‌هنگام ساعت‌کلیسا دوازده ضربه را نواخته و نیمه شب را اعلام نمود . کلودفرلو بتصور اینکه اکنون ظهر شده و موقع بدار آویختن اسمرالدا رسیده‌است، آهی‌کشید و گفت: بیچاره.. حتماً حالا دیگر بدنش هم‌سرد شده است !.

متعاقب‌آن چراغی‌که دردستش بود ، ازوزش بادخاموش گشت وناگهان در میان امواج تاریکی هیکل سفیدی‌که بزی درکنارش ایستاده بود، نگریست، این‌هیکل سفید باآن‌گیسوان سیاه پریشان‌که آزادانه راه میرفت و دل میربود ، اسمرالدا نام داشت !.

اسمرالدا که‌گوئی اصلا اورا ندیده است ، بهمراه جلی از پلکان سرازیر شد وکشیش نیز از دنبالش روان‌گشته‌وپیاپی میخواند : روحش از برابرم گذشت و آهنگ وزش نسیمی را شنیدم و موهای بدنم راست ایستاد .

در قرون وسطی و تا هنگام پادشاهی لوئی یازدهم ، درهر شهری تحصن گاهی وجود داشت ومردم برای رهائی ازستمکاری مأمورین دولتی و قوانین ظالمانه و سخت جنائی و کیفری در آنجا پناهنده میشدند و باین وسیله جلو مجازاتهای غیرعادلانه و دور از انصاف رامیگرفتند . این دومکان که هر یك معایب و نواقصی داشت ، پیوسته با هم درکشاکش بوده و برای پیروزی خود در تلاش بود ، در سال ۱٤٦۷ لوئی دوازدهم بتمام شهر پاریس حق تحصن داد و پس از آن قصور سلطنتی و خانه های اعیان می‌توانستند هر گناه‌کاری را در پناه خود گیرند، هنگامی که یکی‌از مجرمین محکوم بمجازات خود را بیکی‌از اینگونه مکانها میرسانید . دیگر هیچکس نمی‌توانست اورا دستگیرسازد، مگراینکه خود او ازآنجا بیرون‌آید . مأمورین دولتی اجازه ورود باینگونه مکانها را نداشتند و رویهمرفته تحصن گاهها از زندان چندان فرقی نداشت .

دربسیاری‌ازکلیساهابرای تحصن‌مجرمین‌جایگاه‌مخصوصی میساختند و پناهگاه کلیسای نوتردام روبروی صخره‌ای قرار داشت ، کازیمودو پس از اینکه اسمرالدا را ازچنگ مأمورین عذاب و دادستان رهانید ، اورا یکسره بآنجا برد .

اسمرالدا از همان هنگام‌که روی دوش کازیمودو قرار گرفت ، درحال اغماء و بیهوشی بود ، در اینمدت یکی دوبار چشمان خود راگشود و قیافه زشت و زننده کازیمودو را کـه خندان و خوشحال بنظر میرسید ، تماشا کرد واز ترس مجدداً چشمان خودرا برهم‌نهاد واندیشیدکه حتماً اورا بدارآویخته‌اند

واکنون شیطان روحش را حمل می‌کند ، پس‌از اینکه کازیمودو اورا بزمین گذارد و طنابها را از دست و پایش بازکرد ، یقین حاصل نمود که هنوز زنده است ، بلادرنگ دریافت که فبوس دست ازاوکشیده وبدنبال عیاشیهای‌خود رفته‌است ودیگردوستش ندارد ، بخود حرکتی داده وچون چشم‌گشود کازیمودو را در برابرخود دید وپرسید : چرا نجاتم دادی ؟

چندین دفعه این سئوال را تکرار نمود ، ولی کازیمودو هیچ نگفت و سررا بزیرانداخته از در بیرون رفت و اسمرالدا را در تنهائی گذارد و پس از لحظه‌ای در حالیکه بقچه لباسی زیر بغل‌داشت ، بدرون‌آمد وآنرا باسمرالدا تسلیم‌کرد . دختر همینکه لباسها را دید ، ازخجالت سرخ شده حالش دگرگون شد کازیمودو دست روی چشم گذارده و مجدداً آنجا را ترك گفت. اسمرالدا بزودی لباسهائی راکه کازیمودو تسلیمش‌کرده بود و بجامه‌های زنان تارك دنیا میمانست ، بتن‌کرد . طولی نکشیدکه کازیمودو با شیشه شراب و نان و غذا و یك‌عدد تشك نمایان‌گردید . تشك را روی زمین انداخت و اورا باستراحت دعوت‌کرد ، اسمرالدا سربرداشت‌که برای اظهار تشکرچندین کلمه با او حرف بزند ، ولی همینکه اورا دید ، خاموش ماند و چیزی نگفت . کازیمودو کـه علت سکوت و خاموشی اورا دریافت ، گفت : من خیلی زشتم ، بهیکل ناموزون وترس‌آورم نگاه نکنید ، فقط بحرفهای مـن گوش فرا دارید و ببینید چه می‌گویم .

آنگاه‌افزود : اگرازکلیسا بیرون‌بروید ، شما رادستگیر کرده وخواهندکشت ومن ازغصه میمیرم !..

وآنگاه بیرون آمد .

دراطاق جزجلی واسمرالدا هیچکس نبود ، دختربقیافه

زشت و ترس‌آور کازیمودو میاندیشید : مدتها بودکه جلی سر در پایش نهاده و از او دلجوئی و مهربانی انتظار داشت : اسمرالدا ناگهان بسوی آن حیوان نازنین و وفادار خم شده و سروصورتش را غرق در بوسه کرد و ادامه داد : جلی نازنینم تنها توئی‌که هنوز فراموشم نکرده وهمچنان وفادار مانده‌ای!

سپس برای تسکین دردها وآلام درونی خودگریه را سر داد وچون عقده دلش گشوده شد ، برخاسته لب بام آمد و در آن هوای لطیف و روح‌انگیز بگردش پرداخت .

مدتها بودکه خوابش نبرده بود : هوای دلکش شبانگاه پس از مدتها تشویش واضطراب اورا بخواب فرو برد و پس‌از اینکه خواب خوش وشیرینی نمود ، ازخواب بیدار شد ، تازه آفتاب زده بود ، همینکه چشمان خود راگشود ،کازیمودو را دیدکه باآن اندام‌کج‌وممسوج وصورت زشت ودندانهای بیریخت و بدقواره و درازش ویرا نگاه می‌کند . اسمرالدا چشمش را بست ، ولی کازیمودو با آن صدای ترس آور و عجیب گفت : وحشت نکنید ، من‌شما را دوست میدارم ، آمده بودم‌که هنگام خواب تماشایتان بکنم ، فقط هنگام خواب بتماشایتان میآیم ، آیا ضرری دارد ، همینکه بیدار شدید خواهم رفت . . . الان میروم پشت دیوار پنهان می‌شوم ، رفتم ، حالا چشمانتان را بگشائید ! .

ازلحن سخنش رقت و اندوه میبارید .

اسمرالدا چون دیدگان خود را بازکرد ، او را ندید ، او رفته بود ، برخاست ازپشت پنجره بیرون‌را نگریست ودید پریشان و اندوهناك در کنار دیوار آرمیده است . از حالت ترحم‌انگیز او دلش بدرد آمد وقلبش جریحه‌دار شد ، با اتکاء بنفس، بآنهمه‌نفرتی‌که ازوی‌داشت فائق‌آمد و گفت: بیااینجا!.

کازیمودو بتصور اینکه اورا از آنجا میراند با اندوه بی‌پایانی لنگان‌لنگان راه افتاد و از آنجا دور شد .

اسمرالدا صدا زد : با شما هستم ، بیائید اینجا !

او همچنان با حالتی غم‌انگیز میرفت .

دخترشتابان برخاسته وخودرا بکازیمودورسانید وبازوانش را گرفته و اورا از رفتن بازداشت .

سرتاپای کازیمودو لرزید ، ولی همینکه احساس کرد که اورا بسوی خود می‌خواند ، در حالیکه غرق درشادی ومسرت بود ، بهمراهش رفت و چون بآستانه دررسید و خواست داخل شود ، گفت: چگونه جندمیتواند بآشیانه پرنده زیبا راه یابد؟!

کازیمودو درگوشه حجره نشسته محوتماشای اسمرالدا و بز سفیدش گردید . اسمرالدا نیز بقیافه و عجیب کازیمودو نگاه‌کرد ، و بآنهمه زشتی میاندیشید .

مدت کوتاهی خاموش ماندند . سرانجام کازیمودوسکوت را شکسته و گفت : فرمودید خدمتتان باشم ؟

ـ بلی !.

کازیمودو آه سوزناکی کشیده و بالحن‌غم انگیزی گفت، گوشم هم نمیشنود کرم !.

اسمرالدا از روی‌دلسوزی ومهربانی گفت: ای‌بیچاره!..

ـ نمیدانستید که گوشم نمیشنود ، من اینطوری بوجود آمده‌ام ... البته درنظرشماکه فوق العاده‌زیبائید، من‌بینهایت زشتم ؟

اسمرالدا غمگین بنظر میرسید .

کازیمودو دنباله سخن خود را گرفت : آری ... خیلی زشتم . بخاطر این‌قیافه‌ای که‌دارم همه ازمن گریزان وبیزارند. هنگامی که باین همه زشتی میاندیشیدم و خود را با دیگران

مقایسه می‌کنم، اندوهی بزرگ دلم را فراگرفته و ازخودبیزار میشوم ، همه با من بدند ، می‌خواهندلگد مال و نابودم‌سازند.

سپس‌خنده بلندغم‌انگیزی نمود وگفت: گرچه کر هستم ولی از اشاره دست وحرکت لب منظورتان راخواهم‌فهمید .این را از استادم یاد گرفته‌ام وشما میتوانید با اشاره با من‌حرف بزنید .

اسمرالدا درحالیکه تبسم شیرینی برلب داشت . گفت : چرا نجاتم دادید ؟!

ـ مرا یادتان رفته است ، هنوز خاطرات برج عذاب را فراموش‌نکرده‌ام فراموش‌نکرده‌ام‌که مرا ازتشنگی‌رهانیدند.. اکنون اگر جان خود را فداسازم‌کاری نکرده‌ام ، مهربانی و دلسوزی شمارا هیچگاه ازیاد نخواهم برد من‌هنوز بشمامدیونم وقرضم را ادا نکرده‌ام .

خواست گریه‌کند، ولی خودداری‌نمود ، سپس ادامه‌داد: جتی حاضرم خود را از فراز گلدسته‌ها بزیر اندازم ، فقط یك اشاره از سوی شما کافی است

آنگاه‌برخاسته آهنگ رفتن‌کرد. اسمرالدا هرچه‌اصرار کردکه او در آنجا بماند نپذیرفت ، در حالیکه برای بیرون رفتن از حجره کاملا مصمم بود گفت : از روی دلسوزی‌است که بمن نگاه من‌کنید . من همه اینها را میدانم ، دورازانصاف است که‌بیش ازاین ناراحتی شما را فراهم کنم ... آخر من می‌دانم شما از قیافه‌ام درعذابید ،بگذارید بروم.

پس ازآن ازجیب خود سوت فلزی‌کوچکی بیرون‌آورد وآن را به‌اسمرالدا سپرد وگفت : من‌صدای این صوت میشنوم هرگاه بمن‌کاری داشتید ، این سوت را بزنید .

رنج وشادی بی پایان هردو زود گذر و ناپایدارند .

بالاخره روزها وهفته ها گذشته وکم کم روحیه اسمرالدا تغییر کرده و درد واندوهش تسکین یافت ، بیچاره در این‌مدت از فرط رنج و ناکامی ضعیف و ناتوان گردیده بود و هیچکس نمیتوانست اورا بشناسد .

ولی از هنگامیکه بادست کازیمودو بآنجا آمده بود ، و دغدغه و اضطرابی در زندگی نداشت رفته رفته خاطرات تلخ‌و آن‌اشباح‌ترس‌آور وبیم‌ازدادستان وجلادوکشیش‌همگی‌ازخاطرش محو گردید وگرچه بر خلاف طبع سرکش وآزادش ، دور از هیاهو وغوغای اجتماع زندگی میکرد ، ولی رویهمرفته راحت بود . از یادگار گذشته همگی را فراموش کرده بود غیر از عشق فبوس . و چون میدانست که او زنـده است ، از این رو اندوهی در دل نداشت .

این‌عشق نیرومندواین خاطرخواهی کشیش همچون‌درخت کهنسالی‌روی ویرانه‌های قلبش‌ریشه می‌دوانیدوهر لحظه علاقه‌اش بیشتر میشد، اوبخاطرهمین علاقه بودکه تحمل‌آن همه شکنجه را نمود و معشوقه‌اش را لونداد . اسمرالدا چندان که پاکدل وخوش‌باور بود هنگامیکه فبوس را با دختری روی ایوان‌خانه روبروی میدان گرو دیدوخود میخواست برفراز دار برودتصور کرد آن دختر خواهر فبوس است . چنین بنظر میرسید که او باین عشق نیازمند است . چطور می‌توانست قبول کند که فبوس دوستش ندارد . مگر او برایش سوگند نخورده بود ، وانگهی او ، چنان دختر زود باوری ، چـه احتیاجی بسوگند داشت ،

فقط یك وفای بعهد وقول برایش کافی بود .

آری ... او بعشق فبوس همچنان وفادار وپا برجا مانده بود . هربامداد بصدای ناقوسها و سرود ها ازخواب برمیخاست ولباس میپوشید وبابرزیبایش بازی می کرد. هروقت ازفکر فبوس غافل می شد ، در باره کازیمودو می اندیشید و از اینکه دست نیرومندتقدیر چنین همنشینی را برایش تعیین کرده است ،رنج میبرد باوجودیکه ازدیدارش ناراحت بود ولی نمیتوانست چشمان خود را ببندد . اسمرالدا هیچوقت آن سوت را بصدا در نمیآورد ولی کازیمودو هرروز برای بردن نان و آب بآنجا میرفت ، اسمرالدا هرچند می کوشید که بهنگام دیدن او در قیافه اش نشانه‌ای ازاکراه و ناراحتی نباشدولی کازیمودو همیشه وقتی از حجره بیرون میآمد افسرده بود زیرا از قیافه دخترهمه چیزرا درك کرده و بمکنونات خاطرش کاملا پی‌می‌برد .

آنروزکه اسمرالدا با جلی بازی می کرد واورا نوازش مینمود کازیمودو ناگهان نمایان گردیده سرش‌راجنبانیدو گفت: تمام بدبختی من همین است که شبیه بانسانم ،کاش حیوان بودم، مثل این بز .

اسمرالدا باتعجب اورانگاه می کرد. کازیمودو ادامه‌داد: خودم خوب میدانم که دارم چه میگویم !

وازآستانه دربیرون رفت و ناپدید شد .

روزدیگر بازهم کازیمودوخودرا بمنزلگاه اسمرالدارسانید آنروز دخترك زیبای کولی‌یکی‌از سرودهای اسپانیولی‌را زمزمه می کرد، ولی‌همینکه کازیمودو را درمقابل خود یافت ، خاموش ماند و هیچ‌نگفت .

روز سوم کازیمودو باحالتی استرحام آمیز ، خود را

باسمرالدا رسانیده گفت : اجازه بدهید چیزی بگویم ، بسخنم گوش بدهید .

اسمرالدا با سر اشاره کرد و گفت : بگو .

کازیمودو خواست لب را بسخن گشوده و حرف بزند ، ولی بی اختیار سر را بزیر انداخته هیچ نگفت و بر خاست و رفت واسمرالدا را دربهت وحیرت رها نمود .

اسمرالدا از این رفتار غیر منتظر و تعجب آور هیچ سر درنیاورد ، فقط یکمرتبه او را دیده بود که با یکی ازمجسمه های کلیسا راز و نیاز عاشقانه نموده می گویدکاش منهم مثل‌تواز سنگ ساخته شده بودم !.

روز دیگر که اسمرالدا لب بام آمده بود و میدان گرو را تماشا میکرد ، کازیمودو پنهان از چشم‌او در پشت دیواری خزیده و مراقبش ایستاد . پس از لحظه ای مشاهده نمود کـه سرتاپای اسمرالدا همچون بید لرزیده و دارد حرف میزند ، گـوش فرا داد و شنید که می گوید فبوس . فبوس عزیزم ، برای یکدقیقه بیا ، بیا فبوس و خود را ازمن پنهان نکن ،بیا عزیزم !

اسمرالدا از تمام دنیا بیخبر بود وباطراف خود توجـه نداشت، همچون غریقی‌که چشم براه نجات دلسوزی است‌بنظر میرسید ، کازیمودو دراین‌هنگام خم شده میدان را نگریست . وچگونگی آن راز و نیاز وسوز وگذار عاشقانه را دریافت، در درآن پائین‌افسرجوانی براسبی سوار بود، اسمرالدا بااومعاشقه می‌کرد .

کازیمودو ، گرچه کربود، ونمیشنید ، ولی از حالاتش بخوبی استنباط میشدکه همه چیز را میداند ، بغض‌گلویش را گرفته ودستهایش‌میلرزید ودلش میخواست گریه‌کند. اسمرالدا

متوجه او نبود، کازیمودوی بیچاره دندان روی جگر گذارده بود و آرام آرام برای خودش زمزمه میکرد خاك برسر من.. آدم بایستی مثل این افسر باشد.. غیرخوشگلی هیچ‌چیز دیگر لازم نیست ! .

چشمانش پر از اشك شده بود ، ولی از گریه خود داری میکرد .

کازیمودو که حرکات و رفتار دختررا زیر نظر داشت ، ناگهان دامن لباسش را گرفته کشید و گفت :

میخواهید بروم او را بیاورم ؟ !

اسمرالدا باشادی فراوانی گفت اگر اورا بیاوری دوستت خواهم داشت ، برو آن افسر را بیاور !

و خودرا بدست وپای کازیمودو انداخت !

ـ میرم میارمش !

و درحالیکه همچون ابر بهار گریه میکرد ازپلکان بزیر آمده خودرا بمیدان رسانید، فبوس دهانه اسب خود را بحلقه دری بسته ورفته بود ، کازیمودو درانتظار بازگشت افسرجوان پای دیوار نشست و از دور اسمرالدارا که روی پشت‌بام کلیسا نشسته بود و انتظار میکشید ، مشاهده نمود ، پس‌ازمدتی یکنفر آمده‌اسب‌را باسطبل برد. کازیمودو تمام‌روز درپای دیوار نشست، اسمرالدا همچنان برلب بام بود و فبوس هم در آغوش ماریان قرار داشت .

کم‌کم خورشید روی درنقاب کشیده وکاروان شب نمایان گشت شب تاریکی بود گاهگاهی نور سفیدی از لب بام بنظر میرسید . کازیمودو ساعتها در آنجا ماند و آنقدر درنك نمود که سرانجام تمام چراغهای خانه‌ها خاموش شد و کوچه ها از عبورومرور افتاد . دیگر درمیدان گرو غیراز کازیمودوهیچکس

نبود ، تنها خانه‌ای که هنوز از پنجره‌های آن نور می‌تابید ، همان خانه‌ای بود که فبوس در آنجا پناه آورده بود درون‌خانه گروه بیشماری از زن و مرد میرقصیدنـد و بیچـاره کازیمودو اگر کر نبود حتماً صدای ساز و آواز وخنده و غلغله آنان را می شنید .

تقریباً یکساعت از نیمه شب گذشته بود که همگی مهمانان از آنجا بیرون آمده وبخانه‌های خویش باز گشتند . کازیمودو درمیان آنهمه آدم یکی‌یکی، همه‌را وارانداز نمود، ولی فبوس را درمیان آنان ندید ، او دیگر حوصله اش تمام شده بود ، گوئی باخدای خویش درددل مینمود ، زیرا سر بآسمان‌افکنده ومتوجه‌حرکت‌ابرهاوتلؤتلؤوچشمك‌زدن‌ستارگان‌بود. همچنانکه چشم به‌پنجره دوخته بود، ناگهان مشاهده نمود که درب‌ایوانی گشوده شده وافسرجوانی بادخترزیباروی خوش‌لباسی درحالیکه دست‌درگردن یکدیگر دارندنمایان شدند . او گرچه‌نمیتوانست سخنانشان را بشنود ، ولی بخوبی دریافت که هردو سر گرم راز و نیازهای عاشقانه‌اند اواز دیدن این رازونیازهای عاشقانه ناراحتی و اضطراب شدیدی در روح خود احساس‌کرد ، دلش بدردآمد و از اینکه میدید دیگران باین آسانی معشوقی بدست آورده و باشادکامـی روز میگذرانند و او بـا اینکه از نیروی جسمانی و تمایلات شهوانی و دوست داری هیچ‌کم نـدارد ، از ازعشق و دوست داری وتمتع از وجود یکرن بی‌بهره‌است. در اندوه بزرگی فرو رفت و درآن‌میان در حالی‌که از محرومیت و بدبختی خود رنج میکشید ، فوراً چیزی بخاطرش رسید و بیاداسمرالدا افتاد . ترسید مبادا اسمرالدا بداندکه معشوقه‌اش بادیگری هم‌آغوش است ، ناراحت شد ، ولی هنگامیکه مسافت پشت بام کلیسا را تا آنجا دید ویقین حاصل‌کرد که ازاین‌راه

دور نمی‌شود ، چیزی دید ، اندکی تسکین خاطر یافت و آرام گردیـد .

ماریان و فبوس هردو مشغول عشق‌بازی بودند ، ازلبان یکدیگر بوسه میگرفتند ، فبوس عاشقانه التماس‌میکرد وماریان ناز و غمزه و عشوه میفروخت ، فبوس از ماریان خواهشهای دیگری غیر از بوسه داشت . .

در این هنگام درب‌اطاق گشوده‌شد وپیرزنی‌بدرون‌آمد، فبوس از این سرزدن نا بهنگام وغیرمنتظره خشمگین شده‌بود و ماریان از خجالت رنگ برنگ شده و بزمین نگـاه میکرد . فبوس همچناتکه خشمگین بود برخاست و از در بیرون رفتـه و سوار براسب شد ، شیهه اسب فبوس کازیمودو را بخودآورد! همینکه او چندین قدم از آن خانه جلوتر آمد ، کازیمودو بدنبالش دویده فریاد زد : سرکار سروان !

فبوس ایستاد و اورا نگریست .

کازیمودو خودرا باو رسانیده دهانه اسبش را گرفت و گفت: آقای‌سروان‌همراه‌من‌بیائید، زیرا یکنفر باشما کاری‌دارد!.

فبوس بخاطرش رسیدکه این هیولا را جائی دیده است سپس چهره‌اش را ورانداز نموده گفت : دهانه‌اسبم را ول‌کن، چه میخواهی ؟.

کازدیمودو همچنانکه دهانه اسب را محکم گرفته بود ، گفت: یك زن میخواهد شمارا ببیند ، خیلی دوستتان میدارد!.

فبوس‌دشنام گویان‌تکرار کرد: دهانه‌اسبم‌راول‌کن، فضول، مگر من مجبورم دنبال‌هرزنی‌که دوستم میدارد بروم ، ول‌کن، این دهانه اسب لمست نه طناب دار... برو گستاخ ... برو بآن زنی‌که تورا فرستاده است بگو من میخواهم با نامزدم عروسی کنم و دیگر مجال معاشقه ندارم . گمشو .

کازیمودو دهانه اسب را رها نکرده گفت: این زن،همان دختر کولی است ، شما که اورا میشناسید .

فبوس از شنیدن اسم اسمرالدا یکه‌ای خورد . او تصور میکرد دختر کولی‌را بدارآویخته اند واز داستان ربوده شدنش بوسیله کازیمودوهیچ اطلاعی نداشت. ماریان‌نیز گرچه میدانست که دختر کولی را بدار نیاویخته اند ، ولی روی هم‌چشمی و بخاطر اینکه او را رقیب خطرناك خود میدانست ، فبوس را ازاین ماجرا واقف ننمود .

فبوس که‌اکنون پس‌ازدوماه و فرونشستن‌آنهمه سروصدا، بازهم اسم اسمرالدارا شنیده وبیاداو میافتاد،خیلی‌رنج میکشید وناراحت‌بود. او که نمیتوانست‌زنده‌بودن اسمرالدا را باورکند، فوراً بیاد زاهد عبوس افتاد وترس سرتاپایش را فراگرفت. او چگونه می‌توانست پس از دیدن آن حادثه هول‌انگیز ، دوباره بحرفهای چنین‌آدم زشت وترس‌آوری اعتماد کند ، پس باکمال خونسردی وبی‌اعتنائی افزود : خیلی مهمل میگوئی ، مثل این است که از عالم ارواح آمده‌ای !!.

و سپس شمشیر را از غلاف کشید .

بیچاره کازیمودو تصور میکرد نام دختر کولی درافسر جوان مؤثر واقع شده است ، زیرا ادامه داد :

ـ زودتر... زودتر ، همراه من بیائید !

دراین‌هنگام فبوس لگد سختی بسینه‌کازیمودو نواخته و اورابزمین‌پرتاب‌نمود، کازیمودوبرخاسته گفت: خیلی‌خوشبختی. زیرا یکنفر دوستت میدارد .

آنگاه لب فروبسته دست ازدهانه اسبش برداشت وآهسته گفت : بروید بسلامت ،

فبوس شتابان رفت واز نظرناپدیدشد. کازیمودو با خود

حرف میزد ومیگفت: چرا ازقبول چنین دعوتی خودداری کرد؟
سپس بطرف کلیسا رفته چراغ را افروخت وازپله‌ها بالارفت. اسمرالدا درجای خودنشسته وهمچنان انتظارمیکشید. هنگامیکه کازیمودورا از دور شناخت، به پیشوازش آمده وبااندوه فراوانی گفت: تنهائی ؟!.

ـ پیدایش نکردم ! .

ـ میخواستی تمام شب منتظرش باشی ! .

کازیمودو ازخجالت سررا بزیرانداخته گفت: پس‌ازاین بهتر مواظبت خواهم نمود .

اسمرالدا خشمگین‌افزود: دورشو. برو ازپیش چشمم ! .

بیچاره کازیمودو راضی بوددشنام وتوهین بشنود، ولی‌خاطر اسمرالدا افسرده وغمگین نگردد ، او از آن‌پس دیگر بسراغ اسمرالدا نرفت وبدون اینکه خود بهنگام تهیه و آوردن‌غذایش نمایان‌شود، ازهیچگونه دوستداری و مهربانی درباره وی دریغ نمیکرد، شبها بکارهای اسمرالدا رسیدگی میکرد و نان وآبش را بموقع میرسانید ، ولی اسمرالدا ازکناره گیری وعدم حضور کازیمودو خوشحال بود و دلش میخواست مدتی تنها بوده و او بسراغش نیاید .

کازیمودو واقعاً دلسوز و علاقمند اسمرالدا بود، بطوری که شبانه دخمه‌ای‌را که اسمرالدا از آن میترسید خراب کرد، او مثل همیشه در گوشه و کنارهای گلدسته ها خزیده بود و گاهگاهی شعری که نه قافیه داشت ونه وزن با آهنگ غم‌انگیز وسوزناکی میخواند ، همیشه یك شعر میخواند ومضمون آن یکی بود : کازیمودو پیش خودش زمزمه‌میکرد ومیخواند :

بصورت نگاه کن .

دختر جوان ، قلب را ببین .

قلب یك مرد جوان خوشکل غالباً بد شکل است وفاقد محبت .

چه بسیاراست دلهائیکه عشق وخاطر خواهی‌درآن‌پایدار نمی‌ماند .

دختر جوان ، درخت صنوبر زیبا نیست ،
همچنین‌زیبا نیست درخت تبریزی ،

ولی اوبرگهایش‌را درزمستان سبزو خرم‌نگاه‌می‌دارد .

افسوس .. چه لزومی‌دارد خودستائی !.

کسیکه‌زیبائی‌نداشته باشد زنده‌ماندنش خطاو برخلاف‌حق وعدالت نیست .

خوشگلی نداشتن غیر از خوب نبودن است .

سرافکندگی در ژانویه هست خوشگلی تمام عیار و بدون نقص .

عشق تنها چیزی است که هرگز نیمه‌کاره و ناقص‌وجود ندارد .

کلاغ نمی‌پرد مگر در روز،
جغد نمی‌پرد مگر در شب ،
قوپرواز میکند شب و روز.

از شاعری مثل کازیمودو و جز این شعری نباید انتظار داشت .

یکروز بامداد هنگامیکه اسمرالدا ازخواب برخاست ، دوعدد گلدان گل‌را روی‌پنجره اطاق خوددید ، یکی از گلدانها که جام آن بلورین بود گلش پژمرده زرد و دیگری که جام آن سفالین بود گلهای تروتازه وقشنگی داشت .

اسمرالدا همینکه دیدگانش‌بآن دو گلدان افتاد ، گلهای پژمرده را از توی گلدان بلورین برداشته روی قلبش گذارد ،

اوهمیشه در اندیشه فبوس‌بود ولی ظاهراً خودرا با جلی‌سر گرم نموده و بآوازپرندگان و آمد ورفت کسانیکه از حیاط کلیسا می گذشتند خود را مشغول کرده بود ، مدتها میگذشت کـه از کازیمودو خبر نداشت و نمیدانست چه بروز گارش آمده وچگونه زندگی میکند ، تصور می کرد کلیسا را ترك کرده و از آنجا رفته‌است ، اومدتها درهمین اندیشه بود ، ولی‌یکشب‌که دراطاق خود خفته بود در پرتو روشنائی ماه چیز سیاهی بنظرش رسید. جلوتر رفت‌و نگاه کرد ودیدآنجا ، درآستانه اطاقش، کازیمودو روی سنگها آرمیده است و ازوی محافظت مینماید .

داستان رهائی اسمرالدا بالاخره بگوش کلودفرلو نیز رسید و شالوده خیالات و اندیشه‌های اورا بیکباره دگرگون ساخت، کلودفرلو همینکه خبر بهبود قبوس و نجات اسمرالدا را شنید دوباره به چنگال خیالات مغز فرسا افتاد و آسایش خود را از دست داد ، او مدتها بود که غمی نداشت ، ولی همینکه این خبر را شنید تمام نیرویش تباه گردید .

کلودفرلو از آنروزی که رهائی اسمرالدا راشنید بخلوتگاه خود رفته و از دیدار همگی چشم پوشید ، دیگر حتی برای انجام فرایض دینی و موعظه بکلیسا هم نرفت و سه هفته تمام در گوشه انزوا بسر برد ، مردم خیال می کردند بیماراست و واقعاً حالتی که او میداشت از هر بیماری و دردی جانگدازتر و بدتر بود!

هیچکس نمیدانست که کشیش درخلوتگاه خود مشغول چه کاری است . معلوم نبود بعشق آتشینی که با آن گرفتار شده است میاندیشد و یا اینکه دوباره در خیال کشیدن نقشه‌ای برای ازمیان بردن اسمرالدا است .

در این مدت برادرش ژان بدرب خلوتگاه آمده وهرچه التماس نمود کشیش دررا نگشود و اعتنائی نکرد .

کلودفرلو روزها ازدرون حجره خویش ، در حالیکه سر را به پنجره می‌چسبانید ، کلبه اسمرالدا را تماشا میکرد وتمام رفتار وحرکات اورا کنترل مینمود ، گاهگاهی اورا میدید که با بز سفیدش مشغول بازی است و زمانی دیگر باکازیمودو یا ایماء و اشاره حرف میزند و از اینکه میدید کازیمودو آنقدر برای اسمرالدا جانفشانی و مهربانی میکند درشگفت بود وهر چه فکر میکرد، عللی که کازیمودو را بسر هائی اسمرالدا

برانگیخته است بیابد وآنرا حـلاجی کند چیزی نمیفهمید ، کلودفرلوحافظه خوبی‌داشت . آنقدرفکر کرد که بالاخره‌توانست خاطرات گذشته یکشب را بیاد آورد !

آری ..و درآن شب کازیمودو محو تماشای اسمرالـدا شده بود .

کلودفرلوازاین اندیشه درعذاب بود وخون دررگهایش میجوشید ، جانش بلب رسیده بود ، هرچقدر بمنزلگاه اسمرالدا بیشتر متوجه می گشت کازیمودو را میدید که سرگرم نوازش و دلجوئی او است . حس‌کینه وعداوت و انتقامجوئی وحسدش بیشتر میشد واز سلیقه ونظر زنها که گاهگاهی مردان زشتی را بجوانان زیبائی ترجیح میدهند در شگفت مانده بود و با خود میگفت عشق‌بازی با فبوس چیزعجیبی نیست ، ولی نمیتوان‌عشق بازی با چنین موجود هیولائی را تحمل‌کرد . اوحتی یك‌لحظه کوتاه نیز از فکر اسمرالداغافل نبود و تمام خاطرات گذشته را بخاطر میآورد ، او در عالم خیال می‌دید که دست در دست فبوس گذارده‌وبعشق‌بازی وعیش‌ونوش مشغولند ، بخاطر می‌آورد آن لحظات‌بحران آمیزی‌را که جلادپاهای زیبایش را ازکفش بیرون آورده بود و میخواست آنرا در قید بگذارد حتی آن بوسه‌های‌شیرین والتهاب‌آوری را که درآنشب فبوس‌ازگونه‌هایش ربوده بود همه رادرجلو دیدگان‌خود میدید .

کلودفرلو فوق‌العاده ناآرام ودراضطراب بود و شبهااصلا خوابش‌نمیبرد وگاهگاهی ازفرط عصبانیت وفکر وخیال بالشی‌را که زیرسرش بود دندان میگرفت، یادآن دختر زیبا و دل‌آرا، یاد سرو سینه های لخت وهوس انگیز او بالاخره کلودفرلو را مجدداً بدامن‌آتش سوزنده عشق‌کشانید. اودرآتش‌عشق وشهوت می‌گداخت و دلش برای وصال اسمرالدا غنج میزد .

شبهای بیشماری همچنان در تب و تاب گذرانید، ولی یك شب که دیگر تمام قدرت و پایداریش پایان یافته بود برخاست و چراغ را روشن نموده و کلید گلدسته‌ای را که بحجره اسمرالدا راه داشت برداشته و از اطاق خود خارج شد .

آنشب اسمرالدا درخواب ناز آرمیده بود و درعالم رؤیا فبوس را ، ناگهان صدائی همچون بهم خوردن بال پرندگان بگوشش خورد . چشمانش را گشود و دید که در روشنائی پنجره هیکل کشیشی نمایان است ، بلادرنك چراغ خاموش گشت و تاریکی همه‌جا را فراگرفت ؛ اسمرالدا از ترس دیده‌را برهم نهاد و گفت : بازهم همان کشیش است !

ومتعاقب آن تمام خاطرات تلخ گذشته ازبرابردیدگانش گذشت ، طولی نکشید که درکنار دست خود حرکت چیزی را حس کرد ، بیچاره ازترس می‌خواست فریاد بکشد ، ولی زبانش بندآمده بود؛ کلودفرلو دراین هنگام لب‌را روی سینه اسمرالدا گذارده بود و میبوسید . دخترك بینوا در حالیکه از ترس میلرزید گفت : بروای بدسیرت... دست‌بردار ای دیو آدمکش!

کشیش باندبه وزاری می گفت : مرا ببخش ، رحم کن!.

اسمرالدا تحاشی می کرد و بدن خود را می‌پوشید و از بوسه‌های چندش‌آور او درعذاب بود .

کشیش ادامه میداد : عزیزم ببخش . رحم کن . اگر بدانی چه عشق آتشین وسوزانی بدل دارم ، قلبم جریحه‌دار و ریش ریش است .

گریه‌می کرد و اورا میبوسید ، اسمرالدا گفت : ولم کن وگرنه بصورتت تف خواهم انداخت !.

کشیش اورا رها کرده‌افزود : حاضرم ، مرا دشنام‌بدهی ولی دوستم داشته باشی ، آری ... فحش بده و دوستم بدار!

اسمرالدا سربرداشت وسیلی محکمی بصورت او نواخته وگفت :

ـ برو گمشو شیطان !

کشیش با حرص وولع بی‌پایانی خود را روی دست‌وپای اسمرالدا انداخته وی را میبوسید ومی‌گفت : رحم‌کن ودوستم بدار ... رحم‌کن و دوستم بدار .

کشیش با پنجه‌های توانائی‌که داشت اورا گرفته بود و میبوسید . اسمرالدا هرچقدرکوشیدکه خود را ازچنگال اورها سازد نتیجه‌ای حاصل نشد ، سرانجام فریاد برآورد : بفریادم برسید ... مرا ازچنگ شیطان برهانید .

هیچکس درآنجا نبود وصدایش بگوش‌کسی نرسید . از آن فریادگوش‌خراش فقط جلی ازخواب بیدار شده‌بود وداشت یع‌یع می‌کرد و دربیم و اضطراب بسر میبرد .

کشیش نفس زنان تکرارمی‌کرد : خفه شو! صدا نده!.

اسمرالدا خود را روی زمین می‌کشید . در این هنگام چیز سردی که روی زمین افتاده بود بدستش خورد ، آن را برداشت و نگریست ، ناگهان برق شادی و شعف از دیدگانش درخشید ، زیرا درآن هنگام هیچ چیز بهتراز یافتن سوتی که کازیمودو آن را بوی سپرده بود ، نمی‌توانست باشد ، آن را برلب نهاده و تا آنجاکه توانائیش میرسید درآن دمید .

کشیش ازشنیدن‌آن‌صدای گوش‌خراش وتیزروباسمرالدا نموده وگفت : این چه بود ؟

هنوز سئوالش تمام نشده بود کـه ناگهان دست توانائی اورا اززمین برداشت ، سرتاسر اطاق تاریك‌بود ونمیشد چیزی را تشخیص داد . درآن تاریکی فقط کلودفرلو مشاهده نمودکه درخشندگی تیغه خنجری بالای سرش در انتظار فـرود آمدن

است. فقط ازهیکل چهارشانه وزورمندی که بالای سرش ایستاده بود فهمید که کازیمودواست چندان که وحشت داشت نمی‌توانست تعادل خود را نگه دارد ، کشیش بازوی اورا گرفته و صدازد: کازیمودو !

او خنجر را بروی گلوی کشیش گذارده بود ومیخواست کاررا تمام کند ولی فکری بخاطرش رسید و گفت : چرا اطاق اسمرالدا را بخون آغشته سازم ؟

کلودفرلو دیگر هیچ تردیدی نداشت که اوکازیمودو است زیرا صدایش را بخوبی میشناخت .

کازیمودو پس ازآن پای کشیش را گرفته وکشان کشان اورا ازحجره بیرون برد وخواست کارش را بسازد ولی‌هنگامی که اورا در روشنائی مهتاب دید وشناخت رهایش کرد .

ازدیدن کشیش ناگهان ترس تمام وجود کازیمودورا فرا گرفت و مطیع‌او گشت . اسمرالدا که در آستانه در ایستاده بود وتغییر ناگهانی حالات آنان را میدید نمیتوانست از تعجب خودداری کند، دراین‌هنگام کلودفرلو نگاه غضب‌آلودوخشمگینی به کازیمودو انداخت کازیمودو سر را بزیر افکنده آرام آرام عقب رفت وچون بآستانه در رسید گفت : عالیجناب ، اول‌مرا بکشید و سپس هرکاری که میخواهید انجام بدهید !

وخنجر خودرابسوی کشیش‌درازکرد. کلودفرلوخشمگین بود . همینکه خواست خنجر را از دست کازیمودو بستاند ، اسمرالدا همچون پلنگی دوید و خنجر را از دست کازیمودو گرفت ، آنگاه خنده تلخ و تمسخرانگیزی کرد وگفت : حالا اگر جرئت داری بیا جلو ! .

دخترك دلیرانه سینه خودرا سپر کرده بود و کشیش را تهدید مینمود ومیگفت : ای بیغیرت ، دیدی جرئت نداری ؟!.

سپس برای این که قلب اورا بیشتر جریحه‌دار ساخته باشد ، گفت : فبوس عزیزم زنده‌است .

دراین اثنا کلودفرلو لگد محکمی بسینه کازیمودو نواخت و خود ازپلکان بالارفت . کازیمودو از زمین برخاست و سوت را که بزمین افتاده بود ، به اسمرالدا تسلیم کردو گفت: مدتها بود که این‌سوت خدمتی نکرده‌بود . میترسم روزی‌زنگ‌بزند .

و دخترزا تنها گذارده ناپدید گردید .

اسمرالدا درحجره خود نشست و گریست ، و کلودفرلو راه حجره خویشرا درپیش گرفت و رفت . کورمال کورمال خودرا بخلوتگاه رسانیده و درحالیکه نسبت بکازیمودو حسد میورزید ، بیاد اسمرالدا افتاد و تکرار کرد : مال هیچکس نخواهی بود ! .

گرینگوار بزودی معاشرت باساکنین محله ولگردان را ترك گفت ، زیرا فهمیده بود که آنان در زندگی پایان امید بخش و نیکوئی نداشته و سرانجام هرکدام برفراز دار جان خواهند باخت . بیش و کم از زندگی همسرش خبرداشت ومی‌دانست که درکلیسای نوتردام گوشه‌نشین و منزوی گشته و از همه‌جا وهمه‌کس بریده‌است ، اوهرگز در اندیشه دیدارهمسرش نبود و فقط ازدوری جلی رنج میبرد . او روزها بمسخره‌بازی و معرکه‌گیری و شبها بمطالعه و نوشتن مقاله و سرودن شعر میپرداخت .

یك روز هنگامیکه نقاشی وریزه‌کاریهای کلیسای نوتردام را مینگریست ناگهان دستی روی شانه خود احساس نمود . همینکه سر برداشت و او را نگریست دید کلودفرلو یکی از دوستان قدیمی وی میباشد .

گرینگوار اول او را نشناخت ، زیرا رنگ از چهره

کشیش پریده و چشمانش به گودی افتاده و موهای سرش سفید شده بود ، مدتی درسیمای کلودفرلو خیره ماند . کشیش سکوت را شکسته و پرسید : حالتان چطور است آقای گرینگوار؟.

ـ رویهمرفته بدنیست .

کلودفرلو مجدداً بچهره گرینگوار نظر افکنده پرسید: آقای شاعر شما غم و اندوهی که ندارید ؟

ـ نه ! .

ـ چکار می کنید ؟

ـ بطوری که ملاحظه میفرمائید بتماشای معماریهای کلیسا مشغولم !

ـ آیا اینکار لذتی دارد ؟

ـ تماشای اینها برای من ازبهشت بهتراست. بنگاه کنید در اینجا چه ریزه کاریهائی بکار برده اند ! .

ـ در اینصورت آدم خوشبختی هستید .

ـآری .. من کاملا خوشبختم . راحتم ، من اول بزنها عشق میورزیدم و بعد بحیوانات ، اکنون نیز پابند عشق دیگر بوده وباسنك دوستی میکنم عشق بسنك نیز همچون عشق بانسان و حیوان مسرت آور است ، برای اینکه سنگها در دوستی و وفا داری ثابت و پایدارند !

کشیش بعـادت همیشگیش دست برپیشانی نهاده گفت حقیقت‌همین است که می گوئید.

پس ازآن گرینگوار بازوی کلودفرلو را گرفته و به‌کنار پلکان بردو یکی ازآنها را نشانش داده گفت : ببینید این‌سنگها را باچه مهارتی بهم وصل کرده‌اند ؟.

ـآیا هیچ آرزوئی در زندگی نداری ؟

ـ نه !

ـ آیا ازچیزی افسوس نمیخوری ؟

ـ نه آرزوئی دارم و نه از چیزی متأسفم . من شالوده زندگی خودرا ترتیب داده‌ام !

ـ در زندگی خیلی چیزها وجود دارد که اساس وتربیت زندگی را بهم میزند .

ـ من فیلسوفم و میانه‌رو ! .

ـ چگونه زندگی می‌کنی ؟!

ـ باسرودن شعر ونوشتن کتاب .. در میدانهای عمومی نمایش داده صندلی‌را روی‌دندان گذارده میرقصم، اداره زندگیم بیشتر از این راه است ، زیرا این کار درآمد بیشتری دارد !.

ـ چنین شغلی شایسته فیلسوفان نیست .

ـ این نیز نشانه‌ای از میانه روی است .. وقتی که انسان محتاج میشود ، باید چاره‌ای اندیشید .

کشیش ادامه‌داد : با اینحال چیزی ندارید ؟

ـ چیزی ندارم، بی‌پولم ولی بدبخت نیستم .

ناگهان صدائی بگوشش رسید، گروهی از سربازان گارد شاهی بودند ، پیشاپیش آنان افسری حرکت می کرد و لباس گرانبها و قشنگی برتن داشت کلود فرلو همینکه آن افسر را دید : درصورتش خیره شد .

گرینگوار پرسید : استاد بزرگوار ، چرا باین افسر اینطور نگاه می‌کنید ؟!

ـ بنظرم آشناست !

ـ نامش چیست ؟

ـ فبوس افسر گارد شاهی !

گرینگوار گفت: چه اسم‌عجیبی دارد ، مثل اینکه نامش

را جائی شنیده‌ام !

و ناگهان آن دخترك زیبائی را که همیشه بجان فبوس سوگند میخورد ، بخاطر آورد .

کشیش رو به گرینگوار نمود و گفت : باشما کاری‌داشتم، بیائید برویم .

وهردو بدرون کوچه خلوتی رفتند ، گرینگواردرحالیکه راجع بکاری که کشیش با اوداشت میاندیشید از حرف کلودفرلو بخود آمد ، کشیش سکوت را شکسته و می گفت : دیدی لباس این سربازان چقدر قشنگ و از لباس من و تو بهتر بود ؟

ـ من همین لباس زرد وقرمزرا ازآنهمه‌آهن‌وفولاد بیشتر دوست دارم .

ـ خوشا بحالت ، معلوم می‌شود هیچگاه بسربازان رشك نبرده‌ای .

ـ رشك از چه ؟

ـ از زورشان . از سلامشان و از آن نظم و انظباط !

ـ در نظر من یکنفر فیلسوف با لباسهای پاره اش بهمه اینها ارزش دارد ، من میخواهم سر مگس باشم و دم شیر .

کشیش گفت : داشتن لباس زیبا خیلی خوب است .

گرینگوار مجدداً بتماشای معماریهای کلیسا مشغول گشت، پس ازلحظه‌ای کلودفرلو پرسید : آقای گرینگوار ، آن دختر کولی را چکارش کردید ؟

ـ اسمرالدارامی گوئید .. آه ، شماچه زود موضوع‌سخن را تغییر میدهید ؟!

ـ مگر اوزنتان نبود ؟

ـ چرا کوزه‌ای را شکستم و مدت چهار سال اورا بعقد

خود در آوردم ، چگونه شماهمیشه در فکر اسمرالدا هستید ؟
ـ مگر شما غیر از اینید! . آیا شما در فکر او نیستید؟!
ـ خیلی کم ، من آنقدر فکروخیال دارم که باین‌چیزها نمیرسم . ولی جلی حیوان بدی نبود .
ـ مگر این دختر شمارا از مرگ نجات نداد ؟!
ـ چرا .
ـ پس چکارش کردید ؟!
ـ نمیدانم ، گویا اورا بدار آویختند !.
ـ یقین دارید ؟
ـ من اطمینان‌چندانی ندارم ، هنگامیکه دیدم میخواهند نابودش کنند ، پایم را از معرکه کنارکشیدم .
ـ بیشتر از این اطلاعی ندارید ؟
ـ گرینگوارا ندکی‌مکث کرده گفت: چرا.. بخاطرم آمد، بعدهاشنیدم که بکلیسای نتردام پناه آورده و در آنجا معتکف شده است ، ولی نمیدانم بروز بزش چه‌آمد ، آیا همینطور آن حیوان را بهمراه دارد ؟!.

آنگاه کلودفرلو باصدای ترس‌آوری گفت : پس‌اطلاعات من از شما خیلی بیشتر است ... آری ، اسمرالدا اکنون در کلیسای نوتردام منزل دارد . ولی برطبق دستور مجلس تا سه روزدیگر اورا دستگیر نموده و حکم اعدامش‌را اجراء خواهند کرد .

گرینگوار افزود : افسوس ! .
کشیش بخاموشی گرائید ،

گرینگوار گفت : چه‌آدم بی‌انصافی‌بوده‌آنکس که چنین فرمانی‌را از مجلس گرفته‌است، میخواستند بگذارند او هم مثل

پرندگان وچلچله‌ها زیر طاقهای کلیسا مسکن گزینند، خوب بود آسوده‌اش میگذاشتند .

کشیش فکری کرد و گفت : آدم بد طینت در جهان فراوان است .

ـ بد مردمانی هستند ؟ .

کلودفرلو گفت : در هر صورت او شما را از مرگ نجات داده است .

آری ... اگرفداکاری او نبود ، بدارم آویخته بودند .

ـ برایش کاری نمی‌کنید ؟ .

ـ کاش میتوانستم ، ولی میترسم دردسری دامنگیرم‌شود !

ـ چه مانعی دارد ؟

ـ این چه فرمایشی‌است ...! آخر من‌تازه نوشتن کتابی را شروع کرده‌ام .

کشیش برپیشانی‌خود دستی نهاده و زیرلب گفت : کاش میتوانستم اورا نجات بدهم .

ـ باید بخدا پناه برد و امیدوار بود .

کشیش مجدداً تکرارکرد : چگونه او را نجات دهم ؟

گرینگوارلحظه‌ای اندیشیدو گفت: چطوراست بخشودگیش را از شاه درخواست کنیم ؟

ـ بدنیست ، ولی قبول آن از طرف لوئی یازدهم بعید به نظر میرسد !

گرینگوار مجدداً بفکر رفته پس‌ازلحظه‌ای چند گفت : من گواهی حاملگی اورا میگیرم .

درخشندگی ویژه‌ای از چشمان کشیش نمایان گردید و گفت : ای حقه‌باز ، آبستن‌است ... حتماً خبری داری ؟!

شاعر که ترسیده و دست و پای خودرا گم کرده بود، گفت: من که از اول گفتم عروسیمان فقط تشریفات بود و بس ، من هرشب خارج از اطاق او میخوابیدم .. گواهی بمنظور اینست که مهلتی بگیریم ! .

ـ این دیگر دیوانگی و رسوائی است .. این چه‌حرفی است میزنی ؟ !

گرینگوارادامه‌داد : آقای‌عزیز ، چرا عصبانی‌میشوید، اینکار برای هیچکس زحمت ندارد، بلکه قابله‌ها نیز ازاین‌راه بنـان ونوائی خواهند رسید ، بالاخره‌آنهاهم بایدنان‌بخورند!.

کشیش بدون اینکه بسخنان شاعر گوش بدهد : راجع باجراء حکم میاندیشید و میگفت : برفرض اینکه از مجلس حکمی صادر نشود ، با کازیمودو چه بایـد کرد ، این زنهـا راستی عجب سلیقه‌ای دارند .

سپس با صدای رسائی گفت : آقـای فیلسوف ، من فکر خوبی‌کرده‌ام فقط بیك وسیله میتوان اورا نجات داد .

ـ کدام وسیله ، من جزآنچه که گفتم هیچ فکری بـه خاطرم نمیرسد .

کشیس ادامه داد : آقای شاعر .. اوجان شمارا خریده است ، من عقیده‌ام را دارم صریحاً میگویـم .. الان مأمورین اطراف‌کلیسارا محاصره نموده‌اند و جز کسانیکه هنگام ورود بکلیسا دیده باشند ، هیچکس را نمی‌گذارند از آنجـا خـارج شود شمامیتوانید بکلیسا داخل شده ولباس خودتان‌راباو بدهید.

شاعر سخنش‌را برید : تا اینجا هیچ اشکالی دربین‌نیست، فکر خوبی است ، ولی بعداز آن ؟ !

ـ سپس او بالباس شما بیرون آمده آزاد میشود و شمـا

آنجا میمانید و بالاخره بالای دار میروید !

گرینگوار پشت گوشش را خاراند و گفت : عجب فکر بکری، به‌تنهائی‌هرگز نمیتوانستم چنین نقشه‌ای‌را طرح کنم .

شاعر افسرده خاطر و نگران بنظـر میرسید ، کشیش گفت این فکر را پسندیدید ؟

گرینگوار درحالیکه گرفتارطوفان روح وبحران‌شدیدی بود گفت آری .. بالای دار رفتنم حتمی است .

ـ آن دیگر بما ربطی ندارد !

ـ اختیار دارید .

ـ او جان شمارا نجات‌داده و شما هم بایستی قرض‌خود را ادا کنید .

ـ وامهای دیگری هم دارم که نمیپردازم !.

ـ ولی بهرصورت‌ادای‌این‌وام ضروری وحتمی‌است .

شاعر پریشان ووحشت زده بود وکشیش با بیانی تحکم آمیز حرف میزد .

گرینگوار ملتمسانه میگفت: آخر این چه عقیده‌ای‌است که شما دارید.. من‌چگونه بجای دیگری بالای‌دار بروم

ـ شما بچه دلیل با اینهمه علاقه بزندگی‌چسبیده‌اید ؟

ـ بهزاران دلیل !

ـ مثلا .

ـ من این هوا وآسمان و آفتاب وروز وشب وستارگان و ماهتاب و خورشید وپاریس و حجاریهای آنرا دوست‌میدارم وانگهی مشغول نوشتن سه‌کتاب بزرگ هستم و روز و شب از نبوغ خویش لذت میبرم .

ـ این لذایذ زندگی را مرهون وجود چه‌کسی میدانی،

آیا اگر فداکاری و از خود گذشتگی آن دختر نبود حالا میتوانستی آفتاب وماه را تماشاکنی، دلت می‌آید دختری‌چنین زیبا وشوخ وشنك وشیرین زبان بمیرد و تو با این‌هیکل و قیافه زنده بمانی ، آخروجودتوکه ارزشی ندارد، مگرتو چه‌هستی، یك آدم ابله ! .

آقای گرینگوار ، روشنائی‌شمع دربرابر پرتو درخشنده خورشید خیلی ناچیز است ، تو همچون شمع کم نوری‌هستی در مقابل خورشید بخودآی ، رحم‌کن ، قرضت‌را بپرداز ! .

کلودفرلو مصممانه حرف میزد ، سخنان‌او رفته رفته در گوش گرینگوار تأثیر نموده و ویرا خواه و ناخواه و هرچند که از ته‌دل ناراضی بود و اشك درچشمانش حلقه میزد آماده قبول نظریات او ساخت ، گرینگوار اشك از گوشه چشمان خود سترد و گفت : استاد بزرگوار تدبیر خوبی اندیشیده اید اجازه بدهید در اینخصوص مطالعه بکنم ، بعیدنیست آنها چون مرا در لباس زنانه و با آن وضع خنده‌آور ببینند از گناهم چشم‌پوشی کنند، آخرهمیشه‌که نامزدها عروسی نمیکنندوانگهی برفرض اینکه مرا بدار بیاویزند چه مانعی دارد اینهم مثل هزاران مرگ دیگر ..

چنین مرگی سزاوار هر فیلسوف وارسته است ، آن هم فیلسوفی مثل من که سراسر عمر را درسرگردانی و آوارگی گذرانیده است .

کلودفرلو پرسید : آیا تصمیم گرفته‌اید و دیگرتردیدی ندارید ؟ !

گرینگوار پشت‌سرهم با حرارت سخن میگفت وتکرار مینمود وانگهی مگر مرگ چیست ؟

و خود جواب میداد : تحمل یك لحظه ناگوار و سخت وعبور از گذرگاه زندگی بهیچ !.

سپس دلیل‌می‌آورد : ازدانشمندی پرسیدند آیا حاضری بمیری ، جواب داد : آری ، زیرادرآن‌جهان با دانشمندان و مورخین وفلاسفه وشعرا ونویسندگان وموسیقیدانان وبزرگانی همچون فیثاغورث و هرودت هومر والمپ ملاقات خواهم‌کرد.

کشیش دست او را گرفته فشرد و گفت : در اینصورت فردا همدیگررا ملاقات خواهیم‌کرد .

گرینگوار همچون کسی‌که از خواب گرانی برخاسته باشد یکه‌ای خورد و گفت چشم پوشیدن از جان مهم نیست،مهم اینست‌که انسان بتواند بالای دار برود . این کار از عهده من نمی‌آید !.

کشیش در حالیکه مهیای رفتن شده بود ، گفت : خدا حافظ . خدمتتان خواهم رسید !.

گرینگوار کمی فکر کرد و گفت:نه ، من نمیخواهم‌این مرد خدمتم برسد !

واز دنبالش دوید و گفت : خوب نیست در میان دوستان یکدل وقدیمی‌کدورتی باشد ،این تدبیری راکه را برای‌رهائی زنم اندیشیده‌اید برای من که گرینگوار ویکی ازفلاسفه‌هستم بسی ناگوار و سخت است ، اگر من را هی‌نشان بدهم که این دختر از دامگه رهائی‌یافته وخودم نیز آسیبی نبینم مانعی‌دارد آیا دیگر ایرادی دارید یا اینکه حتماً لازم است برای رضایت خاطر شما بالای دار بروم ؟!

کشیش پرسید : خیلی حرف میزنی، بگوببینم‌چه‌تدبیری اندیشیده‌ای .

شاعر انگشت خودرا بر پیشانیش گذارده و دنباله سخنش را گرفت :

ـ آری . راهش همین است، زیرا ولگردان مردمان غیور وبیباکی هستند ، اورا دوست میدارند و میتوانند با یك اشاره و بوسیله یك آشوب و غوغا او را از کلیسا بیرون آورند ، همین فردا شب اینکار انجام خواهد یافت ، آنها همگیشان راضی و موافقند .

کشیش با خشونت گریبانش را گرفت و گفت : منظورت چیست ؟

گرینگوار رو بجانب کلودفرلو گردانید و گفت: میبینید که دارم فکر می‌کنم ، اندکی تأمل کنید .

پس ازلحظه‌ای درحالی‌که میخندید و پی‌درپی کف میزد ادامه داد : وه .. چه فکر پسندیده و چه نتیجه خوبی !

شاعرازشادی روی پا بند نمیشد .

کشیش با خشم بی پایانی پرسید : آخر بگو چه فکری کرده‌ای ؟

گرینگوار دست کلودفرلو را در دست گرفته وآرام آرام بقدم‌زدن پرداخت و گفت: واقعاً بسیار تدبیر خوبی اندیشیده‌ام، همه آسوده خواهند شد ، انصافاً من آدم بیشعوری نیستم .

سپس ادامه داد : راستی‌هنوز آن بزغاله همراهش‌هست!

ـ آری .. بگوچه نقشه‌ای کشیده‌ای .. من از پر چانگی تو حوصله‌ام تمام‌شد .

گرینگوار پرسید :آیا جلی راهم بدار میآویختند ؟

ـ من چه میدانم ، بمن مربوط نیست !

ـ بدون تردید او را بدار می آویختند ، من دیدم یك خوکی را بدار زدند ، اصولا این جلاد ها چنین گناهکارانی

را دوست داشته و گوشتش را میخورند.. ای بیچاره‌جلی. آیا حیف نیست اورا بدار بزنند !.

کشیش فریادبرآورد :خفه شو.. خیلی پرحرفی ،فکرت را بگو، مگر گفتن آن باندازه یك بچه زائیدن زحمت‌دارد؟!

ـعصبانی‌نشوید آقای عزیز الان می‌گویم .

آنگاه سرش را بگوش کشیش گذارده آرام آرام چیزی گفت . تمام کوچه‌ها را میپائید و باوجودیکه هیچکس در آن حوالی نبود ، می‌کوشیدکه صدایش بگوش کسی نرسد.هنگامی که سخنش پایان یافت، کشیش افزود :

بسیار خوب، فردا یکدیگررا ملاقات خواهیم کرد .

هردو ازهم‌جداشده بسوئی رفتند . کشیش در راه باخود میاندیشید و میگفت : آقای گرینگوار می‌خواهی بکار بزرگی دست برنی .. شاید موفق شوی،زیرا اشخاص کوچك‌را ازانجام کارهای بزرگ منع‌نکرده‌اند . چلچله با آن کوچکیش ازدریا عبور می‌کند .

کشیش از آنجا یکسره بسوی حجره خویش بازگشت‌و برادرش رادیدکه‌عکسش رابدیوار کشیده و دماغ بزرگی‌برایش ساخته است . کلودفرلو بدون اینکه حتی نگاهی بچهره وی بکند در اندیشه خود بود ، قیافه خندان و شاد ژان مثل اینکه دیگر نمیتوانست غم واندوه اورا تسکین دهد . بیچاره او غرق در منجلاب عفونت وگندیدگی شده بود و باین آسانی نمیشد نجاتش داد ،طولی نکشیدکه ژان‌باکم روئی‌وحجب وحیا گفت: برادر جان آمده‌ام بحضورتان مشرف شوم !.

کشیش ازروی‌بیمیلی نگاهی بچهره‌اش افکند و پرسید : پس ازآن ؟!

ژان مکارانه افزود : شما آنقدر رئوف و مهربانید که

من دلم میخواهد همیشه از نصایحتان بهره‌مند شوم .

ـ دیگر ؟!

ـ راستی‌حق با شما بود که‌نصیحتم نموده و برفتن‌تشویقم می‌کردید ، اینکه می‌گفتید بکلیسا برو ودعا بخوان و سخنان آموزگار را فرا گیرو گشایش کار از حضرت مریم بخواه ، سخن بیهوده‌ای نبود . راستی چه پندهای حکیمانه‌و گرانبهائی است .

ـ خوب بعد؟!

ـ آخر من آدم گناهکار و بدبختی هستم ، بیماری و هرزگی وعیاشی‌پیشه خود ساختم وحرف شمارا نشنیدم ،اکنون دیگر پشیزی پول ندارم ، امروز نتیجه آنهمه نافرمانی و خوشگذرانی رادریافته‌ام .. آری ..این خوشی وعیش‌وعشرت درظاهر خیلی لذیذ و گوارا و در باطن منحوس و نکبت آور است ... حتی‌پیراهن خود رافروختم وخرج دختران خوشگل و خوش حرکات‌کردم ، حالاکه پول ندارم و دستم تهی است، همگی‌آنان مسخره‌ام میکنند ، اکنون دیگر بجای شراب آب می‌خورم ، تنها چیزی که در زندگی برایم باقی‌مانده، ندامت است و پشیمانی وقرض ..

ـ بعدش ؟!

ـ حال میخواهم درحضورتان توبه‌کرده وزندگی‌مرتبی برای خود تهیه‌کنم ، میخواهم بروم معلمی پیشه سازم ، ولی افسوس‌که دیگر نه قلم مانده نه‌کاغذ و دوات و کتاب ، کاش ، پند و اندرز شما را شنیده بودم اکنون دستم تهی است .

وپس ازلحظه‌ای بابیم و امید گفت : بشما پناه‌آورده‌ام.

ـ آیا بازهم حرفی داری ؟!

ـ نه، فقط‌کمی پول میخواهم ؟.

ـ من پول ندارم !.

ژان افزود : کسانی وجود دارند که بمن پیشنهاد پـر درآمدی می‌کنند آمدم اینجا ببینم آیا پولی بمن میدهیدیاخیر بسیار خوب ، حالاکه از من دستگیری نمی‌کنید منهم‌جیب بری را پیشه خود خواهم ساخت .

منتظر بود که برادرش همچون کوه آتشفشانی بخروشد ولی کشیش آرام و خونسرد جوابش داد : برو جیب بری پیشه ساز !

ژان به شنیدن این سخن زمزمه‌کنان ازپلکان بزیرآمد، همینکه به حیاط کلیسارسید ناگهان پنجره خلوتگاه کشیش‌باز شده سرکلودفرلو نمایان‌گردیدگفت : بیا ، این آخرین‌کیسه پولی است‌که بتومیدهم .

وآنگاه با قوتی هرچه تمامتر کیسه پول را از آن بالا بصورت ژان پرتاب کرد و پیشانیش را مجروح ساخت ، ژان همچون سگی که استخوانی بسویش افکنده باشند ، خوشحال و خندان و درعین حال اندکی عصبانی کیسه پول را برداشته‌از آنجا ناپدیدگشت ؟

قسمتی از آخرین ساختمان محله ولگردان بشهرمتصل بود . درآنجاولگردان درتالاربزرگی که جایگاه خوش گذرانی وباده گساریشان بودبیشتر شبهابخوشی وعیاشی می گذرانیدند . در اطاقهای بالاباده گساران ودرقسمت پائین و اطاقهای زیرین، دیگر عیاشیها صورت می گرفت . هرگاه چراغهای تالاروشن می‌شد، همگی میفهمیدندکه درآنجابساط عشقبازی وباده گساری گسترده است .

آنشب پس‌ازاینکه ساعتهای کلیسا نیمه شب را اعلام کرد، ناگهان همهمه وغوغا وصدای عربده بد مستان بلند شد . سرای معجزه آنشب بر خلاف دیگر شبها خیلی شلوغ بود . گروهی درگوشه‌ای نشسته و آهسته با هم سخن می گفتند . معلوم بود که دارند بایکدیگر در باره چیزی مشورت می کنند . دیگر ولگردان هرکدام مشغول تیز کردن کارد یا پاره آهن یاخنجر بودند پی‌درپی آنرا بسنگ می کشیدند . همه‌شان مسلح بودند وچنین بنظر میرسید که خیالی در سردارند . سرتاسر سالن را ازمیزهای باده چیده بودند وسرهای همگی از نشئه شراب گرم بود . کلوپن ، پادشاه ولگردان ، با غرور و خود پسندی ویژه‌ای درکنار صندوقی ایستاده و باطرافیان خود اسلحه‌میداد. همه ولگردان وحتی آنهائی که ناتوان و معیوب بودند،سلاحی در دست داشتند . آنطرفتر ، مردی در حالیکه صدای نازکی داشت و خود را با آهن وفولاد و شمشیر وتیرکمان آراسته‌بود و دختر فربه و زیبا روی بی‌حیا و لوندی درکنار دستش دیده میشد ، جلب توجه می کرد . آنها پیاله های مالامال باده را

سر کشیده می گفتند و می‌خندیدند !..

درآنطرف سالن، گروه دیگری بقماربازی وآوازخوانی وعشقبازی و بوسه سرگرم بودند و در میان آنهمه جیغ و داد وجاروجنجال وهیاهو گرینگوار ، آن شاعر و فیلسوف وارسته در انتهای سالن آرمیده بود و فکر میکرد .

صدای گیرنده و دلچسب دختر کی بلند بود . دونفرقمار باز هم گلاویز شده بودند .

کلوپن فرمان میداد : عجله کنید .. یکساعت دیگر باید حرکت کرد .

جوانی عربده جو ، پرخاش‌کنان می گفت : من اولین روزی است که اسلحه گرفته‌ام . من تازه جیب‌برشده‌ام ، بمن شراب بدهید ، دوستان عزیزم، نام من ژان فرلـواست ، من یکی ازنجیبزادگانم .. امشب بهمراه شماخواهم آمد ..آری.. این دخترزیبا را ازچنگ‌جلاد و دادستان بیرون خواهیم‌آورد، در وپنجره کلیسا را خواهم شکست ، برای ما مردمان دلیر و بیباك آزادی این دخترکارچندان مهمی نیست ... بایدسرتاسر کلیسا را غارت‌کرد و کازیمودوی بدشکل و گوژپشت را بـدار آویخت . جوانان ، دختران ... شما این موجود ترس آور را دیده‌اید ؟!

دوستـان عزیز.. من از صمیم قلب بجرگه ولگردان و وجیب‌بران داخل شده‌ام ، روزگاری صاحب جاه و مقام بودم، مادرم آرزو داشت من افسرشوم ، ولی پدرم در نظر داشت در زمره کشیشان بیرون آیم ، هریك از خویشاوندانم راه و روش زنـدگیم را مطابق دلخواه خودشان تعیین میکـردند . عمه‌ام دادستانی دادگستری و خاله ام خزانه داری و مادر بزرگـم کارمندی دربار را برایم درنظر گرفته بودند ، ولی من خودم

شخصاً علیرغم میل باطنی آنها جیب بری را انتخاب کردم ، پدر و مادرم مرا نفرین ولعنت نموده گریه‌کردند .. آری .. ای ساقی جام باده‌ام را از شراب مالامال کن ، بریز عزیزم ، زیرا هنوز باندازه‌این‌که شرابی بیاشامم پول دارم .. زند باد شادی ... زنده بادعشق !..

ولگردان هرلحظه آماده‌تر می‌شدند دیگر همه‌شان‌مسلح شده‌بودند در این‌هنگام یکی ازمیان جمعیت لب‌بسخن گشود : بیچاره اسمرالدا او خواهر ماست و باید نجاتش داد !.

دیگری پرسید : اوهنوز در نوتردام است ؟!

یکی جوابش داد : آری .

اولی ادامه داد : بهتر ازهمه اینکه درجوار حجره‌اش دومجسمه طلای خالص وجود دارد، آنها خیلی‌قیمت‌دارند، من خودم زرگرم .

ناگهان‌کلوپن روبانتهای سالن‌کرد وپرسید : گرینگوار، درچه فکری هستی ؟!

شاعر لبخندی زد وگفت : آقای عزیز ... من آتش را خیلی دوست‌میدارم ، ولی نه ازآن‌جهت‌که انسان راگرم‌کرده و با آن میشود نان پخت ، بلکه از آن لحاظ که جرقه تولید می‌کند ، من گاهگاهی در جوار شعله آتشی نشسته و شراره‌ها راتماشامی‌کنم ، ازاین شراره‌های فروزنده‌که همچون ستارگان آسمان تلؤلؤ دارند ، هزاران مطلب میتوان دریافت .

ـ بجان خودت سوگند که من از این سخنان سر در ـ نمیآورم .

سپس پرسید : میدانی چه ساعتی است ؟!

ـ نه !

کلوپن پس از آن برخاست و نزد رئیس یکی از قبیله‌ها آمد و گفت : مثل این که بد موقعی است رفیق ... می گویند لوئی در پاریس است .

ـ دراینصورت باید خواهرمانرا زودتر آزاد سازیم .

ـ بسیارعقیده خوبی است ، درکلیسا نیروئی وجود ندارد و هیچکس نمی‌تواند در مقابلمان ایستادگـی کند ، از لحاظ اسلحه نگرانی نداریم . . . مأمورین دولت را از رو خواهیم برد . آری ، به هیچوجه سزاوار نیست که چنین دختر نازنینی را بدار آویزند !.

ومتعاقب آن ازسالن بیرون رفت .

گرینگوار از آن همه داد و فریاد بتنگ آمده و دنباله افکارش گسیخته شده بود و به‌آن بدمستیها و عربده جوئیها نگاه کرده و با خود می گفت : چه بهتر که آلوده باده‌نوشی نیستم و خود را به‌چنین حالات خنده‌آوری نمیاندازم

ژان مست شده‌بود و به‌گرینگوار می گفت : اگربخواهی اینقدر فکر کرده وبمن خیره شوی دماغت را له می کنم !.

صدای‌کلوپن برخاست : رفقا ... نیمه شب است !..

بدنبال آن زن و مرد وکوچك و بزرگ از سالن بیرون ریختند .

تازه ماه در زیر ابر پنهان شده وچهره خودرا پوشانیده بود، تاریکی وهم‌انگیزی همه‌جارا فراگرفته وگاهگاهی برقی ازکاردها و خنجرها برمیخاست .

کلوپن برفرازسنگی قرارگرفته فرمان‌داد : ولگردان.. کولی‌ها جیب‌بران ... بپیش !

و پس از لحظه‌ای مجدداً تکرارکـرد : نام شب « مشعل کوچك» است وآنها را درکلیسا روشن خواهیم نمود .

بزودی گـروه بیشماری از ولگردان و جیب بران و بیکاران بسوی پاریس براه افتادند . همینکه نخستین دسته به اولین محله پاریس وارد شدند ، تمام شبگردان و پاسداران از مشاهده آن سپاه انبوه جاها را خالی نموده واز ترس جان پا بفرار گذاشتند .

آنشب کازیمودو هنوز نخوابیده بود . او برای آخرین دفعه اطراف کلیسا را گشت وتمام درها را قفل کرد وپس‌ازاینکه زنگها را نگریست ، ازپلکان بالا رفته وخودرا بگلدسته رسانید وآنجا نشست .

کلودفرلو از شکاف در اورا نگاه می‌کرد و در دل بوی فحش میداد . پس ازآن شبی که یکدیگر را ملاقات نمودند ، کشیش چندین دفعه اوراکتك زد ، ولی کازیمودو بخاطر علاقه ومحبتی‌که نسبت بوی‌داشت ، هر گونه توهین وتحقیری راتحمل می‌کرد وفقط هنگامی که کشیش می‌خواست از گلدسته بالابرود، اورا می‌پائید .

آنشب همگی چراغها خاموش بود . فقط ازدور روشنائی یك چراغ سوسو میزد وچنین بنظر میرسید کـه ساکن آن خانه نیز همچون کازیمودو شب‌زنده‌دار بوده ومشغول پاسداری‌است. کازیمودو تمام پاریس را زیر نظرداشت وفوق‌العاده نگران‌بود، زیرا چند روز پیش ازاین اشخاص ناشناسی را دراطراف کلیسا مشاهده کرده بود که جایگاه اسمرالدا را باکنجکاوی مینگرند، او یقین داشت‌که گروهی مشغول توطئه هستند و می‌خواهند آن دخترك بیچاره را نابودسازند . اطمینان داشت‌که بالاخره‌غوغا وهیاهوئی برپا میشود ، بخاطرهمین احتمالات وحدسیات اوهر لحظه بمراقبت خود میافزود ومانند حیوان وفادار وباعاطفه‌ای به نگهبانی اسمرالدا می‌پرداخت .

کازیمودو با وجودی که یك چشم بیشتر نداشت ، ولی‌هوش خدادادی وی جبران این نقیصه را نموده ودرآن تاریکی‌شب، کوچه‌های کنار رودخانه را غیرعادی و برخلاف معمول مشاهده کرد ، خط سیاهی دروسط کوچه می‌خزید... اوازدیدن منظره شگفت‌انگیز ، اندکی دقیق‌تر گشته و بزودی دریافت که درآن تاریکی عراس‌انگیز گروهی بسوی کلیسا آمده وحتی یك‌چراغ هم بهمراه ندارند .

پس از لحظه‌ای گروهی را دیدکه بسوی میدان گروآمده و چون بمیدان رسیدند ، متفرق شده وآرام و بیصدا راه‌کلیسا را در پیش گرفتند . او از دیدن آن جمعیت دیگرهیچ‌تردیدی نداشت که‌آنها برای ربودن اسمرالدا میآیند ، بدون اینکه خود را ببازد و دست و پای خویش را گم‌کند ، برای پیدا کردن راه چاره بفکر فرورفت . او آنچنان بدریای اندیشه فرورفته بود که واقعاً از چنین موجود ناقص‌الاعضائی بعید بنظر میرسید. او با خود فکر می‌کرد : چطوراست اسمرالدا را ازکلیسا بیرون ببرم ... بچه وسیله ، پشت‌کلیسا رودخانه است و درآنجا قایق وجود ندارد... آیا اورا بیدارکنم بهترنیست... چرا بیدارش کنم ، برای مردن انسان هرچقدر دیرتر ازخواب بیدارشود ، بازهم میتوان گفت هنوز زود است !

این افکار پشت سرهم ازمخیله کازیمودو میگذشت .

سپس بمیدان نگریست . دراینهنگام چندین مشعل روشن گشته و میدان بخوبی نمایان گردید . کازیمودو در روشنائی مشعلها گروه بیشماری از زن و مرد و بزرگ وکوچك را دید که هریك کارد و خنجر و نیزه وکمان و چوب وچماقی بدست دارند و درآن میان‌کلوپن پادشاه ولگردان وابلهان راشناخت. طولی نکشیدکه یکی از مشعلداران برفراز سنگی رفته وبرای

جمعیت نطقی کرده کازیمودو از دیـدن آن منظره ترس آور بلادرنگ چراغ را برداشته واز پلکان گلدسته پائین آمد وروی بام ایستاد و اندکی درباره راه نجات و طریقه مبارزه و دفاع اندیشید

درآن پائین ، کلوپن پادشاه ولگردان صفوف جمعیت را بشکل مثلثی بیرون آورده وتدابیر احتیاطی را برای جلوگیری از حمله احتمالی شبگردان بکار برده بود دهانه کوچه‌ها گرفته شده و خود کلوپن و ژان فرلو وگروهی از فرماندهان لشکر اوباشان مواظب اوضاع بودند و خـود را برای شبیخون زدن آماده می‌ساختند .

درآن روزگاران ، یعنی درقرون وسطی ، شبیخون زدن کارآسانی بود وهنوز تشکیلات وسازمانهای پلیسی بوجودنیامده و شهرها زیر نفوذ و تسلط متنفذین قرار داشت و اصول خان ـ خانی و ملوك الطوایفی حکمفرما بود وهرشهری صدها بزرگ و فرمانروا داشت و اینان هرکدام مطابق سلیقه و ذوق وابتکار خویش یکنوع سازمان و تشکیلات پلیسی داشتند و در حقیقت هیچ یك از مأمورین و سازمانها شباهتی به پلیس و سازمانها و تشکیلات کنونی نداشت .

پاریس دارای صد وچهل نفر فرمانروا وبیست نفرروحانی وقاضی بود واینان برپانصدکوچه فرمان میراندند . کشیش‌های گوشه‌نشین نیزآقائی و بزرگی میفروختند وپادشاه در حقیقت اسم بی‌مسمائی بیش نبود .

لوئی یازدهم بـرای انهدام پایه‌های ملوك الطوایفی ، فوق‌العاده کوشید و پس ازآن لوئی چهاردهم وریشلیو دنباله‌کار اوراگرفته تعقیب نمودند ، سرانجام میرابو بساط اینکار را درهم نوردیده وآنرا بنام ملت تمام کرد .

آری ... چنین بود شمه‌ای ازاوضاع واحوال پاریس...
میدان گرو پرازآدم بود. کلوپن خود را ببالای سکوئی رسانیده ودر حالیکه شعله‌های لرزان آتش براست‌وچپ متمایل میشد، رو بکلیسای نوتردام کرد وگفت: من کلوپن پادشاه ولگردان بتوای کاردینال پاریس می گویم که خواهرما اسمرالدا جادوگر و آدمکش نیست، او به کلیسا پناه آورده و باید از او نگهداری کنی... اگر کلیسای تو مقدس وگرامی است، خواهر ما نیز عزیز است و اگر اسمرالدا در نظر تو عزیز نیست، ما نیز کلیسای تو را گرامی نخواهیم داشت... اگر نجات کلیسا را آرزومندی، دست از خواهرمان بردار واورا رها کن، وگرنه درغیراینصورت کلیسا را غارت کرده واسمرالدا را خواهیم برد.

کازیمودوکر بود ونطق شاهانه کلوپن را نمی‌شنید، طولی نکشیدکه یکی از ولگردان پرچمی بدست کلوپن داده و آنرا بزمین کوبیده و آنگاه رو بجمعیت کرد وگفت: بچه‌ها حرکت کرده دست بکار شوید!

سپس همگی بسوی درب کلیسا هجوم آوردند. پی‌درپی ضربات پتك وچکش بدرب وارد میشد، ولی درمحکم بود.

یکی گفت: عجب درلجوج و پرطاقتی است!.

دیگری افزود: خیلی محکم است.

وکلوپن ولگردان را تشویق کرده می گفت: آفرین... حتماً درباز میشود. کلیسا را غارت نموده اسمرالدا را نجات خواهیم داد. من قول میدهم حتی یکنفر دربان نیز از خواب بیدار نشود... آفرین... بکوشیم!.

صدای مهیب و ترس‌آوری برخاست.

کلوپن افزود: مثل اینکه درشکسته شد!.

وچون نگاه کرد ، مشاهده نمود که چوب بزرگی درمیان جمعیت افتاده وعده‌ای را مجروح کرده است .

پس از لحظه کوتاهی مجدداً صدائی همچون غرش توپ بگوش رسیده همگی را بوحشت انداخت . بزودی چندین نفر دیگر زخمی شدند ، کم کم اطراف کلیسا خلوت شد و کلوپن نیز از آن دور گشت .

ژان فرلو بسخن آمده می گفت : خوب مفت و مسلم جان بدر بردم ، نزدیك بود زخمی شوم .

ترس ووحشت سرتا پای همگی را فراگرفته بود . همه بسوی آسمان نگاه می کردند . کلوپن اظهار عقیده می کرد : بدون تردید سحروجادوئی درکاراست .! دیگران هریك چیزی می گفتند یکی می گفت : حتماً این تیر ازماه افتاده !.

دیگری درجوابش ادامه میداد : بلی ، همینطور است ، حضرت مریم با ما رفاقت دارد .

کلوپن عصبانی شده می گفت : آه... شما چقدراحمقید!.

خودش هم نمیدانست کـه آن تیر ازکجا افتاده است .

صدای ناله و فریاد مجروحین و زخمی شدگان از گوشه وکنار بگوش میرسید . کلوپن لب بسخن گشود : شاید روحانیون و کشیشان بمدافعه برخاسته‌اند... اگرچنین‌است ، وای بحالشان!.

و بیاران خود دستور دادکه بجانب کلیسا حمله کنند . بارانی از چوب و سنگ فرود آمده همهمه و غوغای سپاهیان کلوپن همسایگان کلیسا را از خواب بیدارکرد و پنجره‌ها را گشودند . ناگهان از دریچه‌ای هیکل آدمی که شبکلاهی بسر داشت نمایان گردید ... کلوپن دستور داد که بسوی پنجره شلیك نمایند ، متعاقب این هجوم همگی درها و دریچه‌ها بسته شده و مردم هراسان ولرزان بدرون اطاقها خزیدند درحالیکه

تصور می‌کردند دشمن وشایدهم طایفه بورگن‌ها بشهرشبیخون زده است .

ولگردان دیگر پس‌ازآن ، جرئت‌نمی‌کردند جلوبروند، همگی ازترس می‌لرزیدند . کلوپن باخشونت فریاد زد : عجب مردمان ترسوئی هستیدکه ازتیری وحشت دارید !

یکی گفت : اعلیحضرتا ازتیر وحشتی نداریم ، در را از پشت بسته‌اند ونمیشود آنرا گشود .

ـ پس چه بایدکرد ؟!

ممکن است بشود با اهرم سنگینی در را بازکرد !.

کلوپن جلو رفته پای خود را روی تیر گذارد و گفت : این اهرم !

و سپس رو بکلیسا کرد و گفت : آقایان روحانیون ، از مراحم شما متشکریم !.

ولگردان که این رفتار بی‌باکانه و دلیرانه را ازکلوپن مشاهده کردند ، بلادرنگ بسوی تیر دویده آنرا از جا بلند کردند وپشت درب کلیسا بردند ، صدها آدم بدانسو درحرکت بود و روشنائی سرخ رنگ مشعلها اشباح ترس آوری را روی دیوارها ترسیم می‌کرد . پس از لحظه‌ای تیر بـا شدت بدرب کلیسا خورد .

وصدای چندش آوری از درآهنین برخاسته و تمام‌کلیسا را لرزانید ، ولـی باز هم در باز نشد . ناگهان از فراز بـام کلیسا سنگ‌بپائین سرازیرشد و گروهی را مجروح‌نمود . کلوپن پی‌درپی یاران را تشویق مینمود ، دراین‌میان عده‌ای‌کشته شده بودند . صدای ناله وفریاد زخمی‌ها بگوش میرسید .

ژان‌فرلو گفت : کلیسا دارد ما را سنگسار می‌کند .

کازیمودو مرتباً ازبالا سنگ پرتاب‌می‌کرد . او دروحله

نخستین در نظرداشت که ناقوسها را بصدا درآورده وتمام مردم پاریس را بیدار سازد ، ولی چـون هجوم ولگردان را حتمی دانست ، ازاینکار منصرف گشته ویکسره بسوی مصالح ساختمانی وسنگ و چوبیکه درآنجا بود شتافت و ازآنها یاری واستمداد طلبید . او برای نخستین بار تیری را ازبالای بام برسرحمله کنندگان پرتاب کرد وهمگی را متواری ساخت . او با پشتکار و علاقـه خستگی ناپذیری سنگها و چوبها را بسر ولگردان می کوبید وچون سنگی بهدف خورده سری را می‌شکست زیر لب می گفت : بدنشد !.

او مدام حمله می کرد ، ولی ولگردان دست‌بردار نبوده و پس از چندی مجدداً با آن تیر سنگین درب کلیسا را مورد هدف قرار میدادند ، کازیمودو ضربه‌هائیکه بدرب کلیسا وارد میآمد نمی‌شنید ولی لرزش ساختمان‌را بخوبی احساس می‌نمود. میدید جغدها ازآشیانه خود می گریزند ، دردل آرزو می کرد کاش خودش و اسمرالدا هردو بال داشته و ازآن مهلکه نجات می‌یافتند .

ناگهان فکری بخاطر کازیمودو رسید و همینکه چشمش بناودانی که دنباله آن بدالان کلیسا متصل‌میشد ، افتاد بلادرنك پا بدویدن گذارده رفت مقداری هیزم و شاخه درخت آورد و چندتکه سرب روی آن گذارد وافروخت ، ولگردان درآستانه در تجمع نموده و برای هجوم و غـارت اشیاء و نفائس قیمتی کلیسا خود را آماده می‌ساختند و بـرای شکستن درب کلیسا هرچه قوه دربازو داشتند بکارمیبردند . پس‌از دقیقه‌ای ناگهان صدای فریاد جگرخراش گروهی از ولگردان بلند شد . آنها که هنوز زنده بودند و می‌توانستند اطراف خود را بنگرند ، مشاهده کردند که سیلابی ازسرب گداخته از دهانه ناودان بوسط

جمعیت درجریان است . این دریای سوزان برق‌آسا ولگردان را درکام خود فرو میبرد وآنان را متواری می‌ساخت . بزودی جلوکلیسا خلوت شد و همگی چشم بپشت بام کلیسا که ازآنجا خرمن آتش بپائین سرازیر بود، دوختند . سیلاب‌سرب گداخته همچون رودخانه نقره فامی در حرکت بـود و می‌خروشید و جلو میآمد .

ولگردان از ترس و وحشت خاموش شده بودند و بجای آن کشیشان و ساکنین کلیسا همچون چهار پایانی که طویله‌ای را دچار آتش سوزی دیده باشند ، بنظر میرسیدند ، فرماندهان سپاه ولگردان برای شور و مشورت در اطـاق روبروی کلیسا اجتماع کرده بودند . کلوپن از تعجب و عدم موفقیت انگشت خود را بدندان گزیده می‌گفت : با این ترتیب نمیشود بکلیسا داخل گشت !.

و یکی ازکولیها اظهار عقیده می‌کرد : این کلیسا حتماً جن دارد !

دیگری گفت : روی پشت‌بام سایه‌آدمی پیداست . ببینید دارد میآید و میرود .

کلوپن نگاهی کرد و افزود : این سایه‌کازیمودو ناقوس زن کلیساست .

ـ نه . این جن‌است . میتواند آدم را بسنگ مبدل‌سازد و پنجاه تا جن در اختیار دارد !.. و از روی تمسخر سر را تکان داد .

کلوپن یکنفررا صدازد . یکی‌از ولگردان گفت : بیچاره کشته شد !.

کلوپن ازشدت اندوه پایش‌را بزمین کوبید و ادامه داد:

پس وسیله برای داخل شدن بکلیسا نداریم .

سردسته کولیها دهانه ناودان راکه از آن سرب گداخته بیرون میآمد ، نشان داد وآهی کشید و دیگر هیچ نگفت .

کلوپن دنباله سخن را گرفت : هیچ سزاوار نیست کـه سرافکنده و شکست‌خورده بازگشته وخواهرمان را رهانسازیم آنها فردا اورا بدار خواهند آویخت !.

یکی دیگراز ولگردان گفت : وانگهی چگونه میتوان از اینهمه نفائس گرانبها چشم پوشی نمود ؟

ـ خوب است، یکبار دیگرحمله کنیم . شاید این دفعه در باز شود ...

سردسته کولی‌ها گفت : باید از راه دیگری بداخل کلیسا رخنه کرد .

کلوپن پرسید : ژان فرلو کجاست ؟!

ـ صدای خنده‌اش را نمیشنوم ، نکند مرده باشد .

ـ حیف ، جوان زنده دلی بود !.

سپس پرسید : گرینگوار شاعر ؟!

ـ همین که تیر از بالا بپائین افتاد فرارکرد !.

ـ عجب بیغیرتی است . مارا تحریك کرده باینجا آورده و در وسط کار رهایمان نمود .

در این‌هنگام یکی‌ازولگردان‌بانگ برآورد : ژان‌فرلو اینجاست !

ژان همچون مورسمجی که شاخه علف بزرگی را بلانه می‌کشد ، نردبانی را حمل می‌نمود ، با هزاران زحمت آنرا بزمین گذارده و پیروزمندانه گفت : آوردمش !.

کلوپن پرسید : نردبانرا برای چه میخواهی ژان ؟!

ـ این‌را ازخانه‌کی دخترکی‌که رفیقم هست آورده‌ام !

ـ خوب فایده‌اش چیست ؟

ژان‌همچون فرمانده پرتجربه وسرد وگرم دنیاچشیده‌ای مجسمه‌های‌کلیسا را نشان داد وگفت : اینها را می بینید ؟ !

ـ آری می‌بینم !.

ـ هنگامیکه از این نردبان بالابرویم ، درآنجا دری‌را خواهیم دید. این در همیشه بازاست . از آنجا بآسانی میتوان بدرون‌کلیسا راه یافت .

ـ اول من بالا خواهم رفت .

ـ نه ، من باید اول بالا بروم ، زیرا نردبان را خودم آورده‌ام !.

ـ شیطان خفه‌ات بکند ، من نمیخواهم دنباله رورومطیع کسی باشم !.

ـ در اینصورت برو نردبان برای خود تهیه‌کن.

ژان بسوی کلیسا دوید فریاد بر آورد : بچه ها همراه من بیائید .

ودر اندك زمانی نردبان را بدیوار تکیه داد و ازپلکان بالا رفت ، اسلحه ای که بدوش داشت سنگین بود و نمیتوانست بآسانی از پله‌ها بالابرود . صدای هلهله و شادی ولگردان‌بلند بود . ژان فرلو خود را بآخرین پلکان نردبان رسانیده فریاد مسرت انگیزی کشید ولی همین کـه خواست پا بـر پشت بام بگذارد ناگهان خشکش زد و بیحرکت ایستاد زیرا کازیمودو را در آنجا دید .

کازیمودو بلادرنگ ازپشت ستون بیرون آمده وبادستهای توانایش‌نردبان‌را در هوا و دورتر از دیوار گرفت وآنرالنگر انداخت وسپس بوسط‌کوچه پرتاب کرد . بزودی هلهله وشادی

ولگردان جای خود را بترس ووحشت تسلیم کرد . متعاقب آن بند فانوس بزرگی که طولش هشتاد پا بود ، گسیخته بوسط جمعیت افتاد وگروه بیشماری را زخمی وناقص گردانید.

کازیمودو دستها را بلب بام تکیه داده پائین را مینگریست و از زورمندی خود لذت می‌برد . ژان فرلو پشت مجسمه ای پنهان شده بود و میترسید که کازیمودو بسراغش آمده اذیتش کند . کازیمودو خیره خیره اورا نگاه می‌کرد .

سرانجام ژان‌لب بسخن گشود: چرا با این‌چشم یکدانه‌ات اینقدر نگاهم میکنی ؟!

وتیری را بچله‌کمان گذارد و آنرا رکشید .

تیربازوی چپ‌کازیمودو را گازگرفت !.

کازیمودو تیررا از بازوی خود بیرون آورده و آن‌رادو نیم‌کرد وبزمین انداخت و پیش‌از اینکه او بتواند تیری‌درکمان گذارده و دومین حمله را شروع کند ، بسویش پرید و محکم پشتش را بدیوارکوبید و بدون اینکه تعجیل‌کند ، آرام آرام و دانه‌دانه تیرهایش‌را گرفت . ژان‌فرلو هیچ‌گونه مقاومتی‌ازخود نشان نداده وتسلیم شده بود . میدانست که کارش‌زارو هر گونه تلاشی بیهوده وعبث است. او باکمال پرروئی ووقاحت میخندید وآواز میخواند . خودراخیلی خونسرد نشان میداد ،کازیمودو نگذاشت آوازش تمام شود، زیرا پایش راگرفته وکشان‌کشان برلب بام آورد وچندین دفعه در اطراف سر بر گردانید و او را محکم بدیوار کوبید . صدائی همچون واژگون شدن کیسه استخوانی به‌گوش رسید .

متعاقب آن فریادی از ولگردان برخاست : انتقام ... انتقام !..

وبسوی کلیسا حمله کردند .

کشته‌شدن ژان‌فرلو احساسات وکینه همه رابرانگیخت. دیری نگذشت که طوفان سهمگینی آغاز شد و خـونها بجوش آمد . همگی خشمگین و انتقامجو ، مثل مور ملخ با طناب و کمند و نردبان و هر وسیله دیگریکه در اختیار داشتند ، خود را بپشت بام کلیسا رسانیدند . مشعلها نور می پاشید وهمه جا را روشن می‌کرد و ناقوسها ناله‌کرده گلایه می‌نمودند .همگی کلیساها بوسیله‌نواختن ناقوسهای خودهمدیگر را خبرمیکردند. کازیمودو در برابر آن همه دشمن ، درمانده و ناتوان شده‌بود و بپایان سرنوشت اسمرالدا می‌اندیشید . کاری از دستش‌ساخته نبود و فقط از خدا استمداد میکرد .

آن چراغی که در آن دل شب و بهنگامی که ولگردان در خیال شبیخون زدن بکلیسا نوتردام بودند ، میدرخشید، بلوئی یازدهم تعلق داشت . آن شب ساختمان باستیل جایگاه اقامت پادشاه نشده‌بود. اوهرگاه برای یکی دو روز بپاریس می‌آمد باستیل را برگزیده در آنجا استراحت می‌کرد . گوئی آنجا را از قصر لوور بیشتر دوست میداشت !.

اوتازه بشهر واردشده بود و خیال‌داشت بزودی آنجا را ترك گوید زیرا ماندن در شهر برایش کسالت آور و خسته کننده بود ، چندانکه در شهر شکنجه و مجازات وار دیده بود ، دلش میخواست از آنجا گریخته وبجای‌آرام و بی سرو صدائی برود .

آنجا ، دریکی از اطاقهای برج باستیل ، روی میزی، یك دانه دوات و چند قلم ومقداری کاغذ باضافه دوای شاه‌دیده میشد . در انتهای اطاق تختخواب معمولی‌وساده‌ای جلب توجه می‌کرد و روی میز یك شمع میسوخت . دراطراف میز پنج‌نفر نشسته بودند واطاق کمی روشن بود. آن پنج نفر هرکدام‌وضع ویژه ای داشتند . از قیافه یکی از آنها معلوم بود که خیلی حقه‌بازو شارلاتان است . اولباس گرانبهائی برتن داشته وتکبر میفروخت ، دیگری که‌لباس ساده‌ای بتن داشت ، سرش را بپائین انداخته و ازچهره‌اش جز بینی چیزی دیده نمیشد .

این مرد که لوئی یازدهم پادشاه فرانسه بود ، خیلی پیر بنظر میرسید . دونفر دیگر روبروی هم ایستاده و مشغول‌صحبت بودند وکسانیکه در نمایش گرینگوارشاعرحضور داشتندبخوبی

می توانستند آنها را بشناسند . اینان جزء مأمورین سفارت بوده یکی گیوم ریم و دیگری کوپنل نام داشت ، کوپنل یکی از کفاشان زبردست و معروف بود ودرعین کفاش بودن درمسائل سیاسی و کشورداری یکی از نزدیکان وراز داران لوئی یازدهم بشمارمیرفت .

جز آن چهار تن یکنفر سرباز نیز درآستان اطاق مثل مجسمه ایستاده بود . قامت قربه وگوشت آلود و کوتاه و چشمان تنگ و دهان گشاد و صورت مربع شکل و گوشهای بزرگی داشت و تقریباً شبیه بیك سگ بود .

جز شاه دیگران همه گی بیکلاه و سر برهنه بودند. یکنفر نزدیك صندلی ایستاده وکاغذ بلندی را که در دست داشت برای شاه قرائت می کرد .

در این هنگام کوپنل سر درگوش رفیقش گذارده آهسته گفت : من از بس روی پا ایستادم خسته شدم . مگر در اینجا صندلی برای نشستن نیست ؟

وپس ازلحظه‌ای تکرار کرد: چه مانعی دارد که مثل دکان کفاشی این جا هم روی زمین بنشینیم .

او از آهسته صحبت کردن حوصله‌اش تمام شده بودودلش می‌خواست می توانست بلند و آزادانه حرف بزند .

ــ نه، روی‌زمین نشستن خوب نیست !.

شاه از شنیدن گزارش بسخن آمده می پرسید : لباس خدمتگزاران پنجاه دینار ، پول خرقه روحانیون دربار دوازده لیره .. اولیویه ، مگر تو دیوانه شده‌ای ؟!

وسپس سربرداشت وکاغذ را از دست او گرفت .چراغهای اطاق چهره لاغر وگرفته و مغموم او وگردن بند سن میشل‌را که بگردن داشت نمایان ساخت . شاه نظری بکاغذ کرده‌وگفت:

اولیویه ، شما دارید مراخانه خراب می‌کنید. اینها چیست؟!

وخواند : دو نفر روحانی هریك ماهی ده لیره ، یکنفر نویسنده سالی صد دینار ، یك خدمتگذار سالی نود لیره ، چهار نفر آشپز هرکدام سالی صد و بیست لیره ، هفت نفر باغبان و شاگرد ماهی ده لیره ، دونفر شاگردآشپز ماهیانه هشت‌لیره ، یکنفر مهتر و دو نفر دستیار ماهیانه بیست وچهارلیره ، یکنفر بارکش و شیرینی ساز و نانوا و دو نفر چراغچی سالیانه‌شصت لیره ، صندوقدار هزار و دویست لیره و بازرس پانصد لیره !.

اینها دیوانگی است . اینهمه مخارج برای دربار چه ضرورتی‌دارد ، حقوق اینهمه‌کارمند فرانسه را ورشکست‌خواهد کرد ، اگرخدا خواست وسال دیگرزنده ماندم بایدکلیه لوازم زندگی خود را فروخته و زندگی کنم .

آنگاه نفس عمیقی‌کشید و بجام نقره‌ای‌که در آن دوای جوشانده بود و روی میز قرارداشت ، نظرافکند وگفت: آقای اولیویه . . . اگر ولخرجی و افراط در دربار شاهان رسوخ نماید ، سرانجام به شهرستان‌ها نیز سرایت‌کرده وکشورنابود خواهد شد . هرسال مخارج مـا زیادتر میشود و این موضوع بهیچوجه پسندیده نیست مجموع مخارج ما درسال ۱۴۷۹ فقط ۳۶ هزار لیره ، ولی در سال ۱۴۸۰ به ۴۳/۶۱۹ لیره رسیده است . من اینها را بخوبی بیاد دارم . سال ۸۱کلیه مخارج ما ۶۲/۶۸۰ لیره بوده و بقرار معلوم دراین سال به هشتاد هزار لیره خواهدرسید ... با این ترتیب درعرض چهارسال ، مخارج ما دو برابرشده واین خیلی عجیب است .!

شاه عصبانی شده بود و نفس‌نفس میزد . پس‌از لحظه‌ای ادامه داد : بهرکس نگاه می‌کنم می‌بینم دراندیشه غارت من و

پر کردن جیب خود است .

سپس جرعه‌ای از دارو را نوشیده ابروها را درهم کشید وروبجانب کارمندان سفارت فلاندر کرد و گفت : ملاحظه میکنید که اینهمه آبدار واطاقدار وخدمتگزارهمه‌شان مهملند وباندازه یك نوکر زرنگ و کاردان بدرد نمی‌خورند ، از وجود اینان کاری ساخته نیست ، فقط طفیلی دربارند !.

لحظه ای فکر کـرد و گفت : اولیویه بقیه صورت را بخوان .

و او افزود : دستمزد تعمیر مهر دوازده لیره ، حقوق سه ماهه نگهبان کبوترهای برج باستیل چهار لیره و چهار دینار ، حقوق یکنفر بازپرس چهاردینار . ضمناً دستمزد جارچیهائی که پنجاه و شش دفعه فرمان شاهنشاه را باطلاع مردم رسانیده‌اند هنوز برآورد و منظور نگردیـده است . مخارج حفاری های پاریس وخارج به‌منظور پولهائی که می گویند مفقود شده‌است، ولی تاکنون چیزی بدست نیامده ٤٥ لیره .

شاه گفت : بسیارخوب معامله‌ای است ، نقره بخاك کرده و درعوض مس بیرون می‌آوریم !.

اولیویه دنباله سخن خودرا گرفت: ارزش شش‌قاب شیشه سیزده دینار ، بهای چهارده عدد مدالی که اعلیحضرت روزعید هدیه فرموده‌اند شش لیره ، واکس کفش اعلیحضرت پانـزده درهم ، تعمیراصطبل خوکهای متعلق‌بشاهنشاه ودستمزد ساختمان دیوار قفس شیرهای اعلیحضرت جمعاً ٦٢ لیره .

شاه افزود : گرچه این حیوانات خیلی گرانبهاست . ولی برای شکوه و جلال سلطنت وجودشان لازم است . من‌آن شیر سرخ رنگ را خیلی دوست میدارم .

سپس رو به یکی از حاضرین کرد و گفت : گیوم‌نزیم ، شما حیوانات مارا دیده‌اید . ماحیوانات ممتاز وخوبی داریم، سگمان شیر وگربه‌مان ببراست !

گیوم‌تنظیمی کرد واولیوویه ادامه داد : مخارج زندگی یکنفر ولگرد و دزد که مدت شش ماه برای تعیین تکلیف نهائیش در زندان محبوس بوده است ، شش لیره وچهار دینار ...

شاه پرخاش‌کنان گفت : یعنی‌چه ، به‌آدمی که باید بالای دار برود ، چرا غذا می‌دهند . از امروز من یك شاهی برای غذای‌این دزد نخواهم‌داد ، آقای اولیوویه اورا بداربیاویزید.

اولیوویه پسول غذای ولگرد را خط کشید و بخواندن پرداخت ارزش خنجر خریداری شده برای جلاد شصت دینار..

شاه بلادرنگ ادامه‌داد : بسیارخوب ، برای این‌موضوع هرچه باشد موافقم وامضاء می‌کنم .

تعمیر قفس بزرگ .

بشنیدن این سخن لوئی ازجای خود برخاست وگفت : آها ، حالا به‌خاطرم آمدکه چرا بباستیل آمدم .. آری ... من‌آمده‌ام‌که قفس بزرگ را تماشاکنم ، بیائید برویم !.

اشاره‌ای بسرباز نموده و باولیوویه تکیه‌کرد و با قد خمیده و پاهای لرزان براه افتاد ، پی‌درپی سرفه مینمود . از اطاق بیرون آمده و بسوی زندان باستیل روان شدند ، درراه سربازان و مشعلداران احترامات لازمه را بجا آورده و رئیس زندان پیشاپیش همه‌راه را باز میکرد در ورودی زندانها کوتاه بود وهرکس‌که می‌خواست از در داخل شود ، مجبور بود سر را خم‌کند . دراین میان پیرمردی کوتاه‌قد بآسانی وارد میشد وپی‌درپی تکرار میکرد : ماهم بزودی این جهان‌راترك‌خواهیم نمود. پس‌ازپیمودن مقداری‌راه، ناگهان‌بدربزندانی‌رسیدند ،

تقریباً فرقی که می‌شد برای آن قائل گردید، این بود که بجای آدم مرده زنده‌را در آن مدفون می‌ساختند اولیوویه صورت را قرائت می‌نمود و شاه آرام آرام قدم میزد و زندان را تماشا می‌کرد وابداً به سخنان وی توجه نداشت .

ازانتهای زندان یکنفر باصدای ضعیفی برای نجات‌خود التماس می‌کرد . زندان تاریك بود و نمیشد اورا دید . فقط صدایش درهوای‌تاریك ونمناك محبس‌طنین میانداخت . اولیوویه همچنان می‌خواند . شاه نه بعجز و لابه زندانی توجه داشت و نه بگزارش‌اولیوویه ...

مجدداًزندانی با گریه وزاری‌فریاد برآورد: اعلیحضرتا، من بیگناهم مرتکب این جنایت‌کاردینال رزاست .

شاه بی‌اعتنا بود وگوئی آن فریاد استرحام آمیز را نمی‌شنید ، زندانی ناله می‌کرد و می‌گفت : اعلیحضرتا مرا ببخشید ، تمام دارائیم ازبین رفت ، چهارده سال است‌که دراین قفس آهنین میلرزم ، آیا اینمدت کافی نیست ، اعلیحضرتا اگر مرا ببخشید درآن دنیا عوضش را خواهید گرفت .

شاه‌که متوجه ساختمان زندان‌بود ، ناگهان سربرداشت وگفت : اولیوویه ، هزینه آن ساختمان چقدر شده است ؟!

ـ سیصد وشصت وهفت لیره !..

ـ چقدر گران ...

و متعاقب این صورتحساب را از دست اوگرفت ونگاهی به‌آن افکند . زندانی همچنان گریه می‌کرد و التماس مینمود ، دراین هنگام شاه لب بسخن گشود : اولیوویه ... قیمت گچ را بیست دینار نوشته‌اید در صورتی‌که قیمت‌آن بیشتراز ۱۲ دینار نیست ، بدهید این صورت را درست‌کنند .

سپس پشت بزندانی‌کرده وبراه رفتن پرداخت .

صدای زندانی باز هم بگوش رسید : اعلیحضرت . . . اعلیحضرت !.

بزودی درب زندان بسته‌شد وبدنبال آن صدای‌چرخیدن کلید درقفل برخاست . همراهان شاه‌که دربیرون منتظربازگشت وی بودند ، همگی ازصدای ناله و زاری زندانیان متأثر شده بودند . پس‌ازلحظه‌ای شاه رو برئیس زندان‌کرد و پرسید : در این زندان‌کسی هست ؟!

رئیس زندان ازاین سئوال عجیب شاه درتعجب و بهت و حیرت فرورفته بود .

شاه مجدداً پرسید : دراینجا زندانی وجود دارد ؟!

ـ آری ... کشیش وردن اینجاست !.

شاه درحالیکه خود را به بی‌اطلاعی وتجاهل زده بود ، گفت : یادم آمدکشیش عجیبی بود !.

شاه بهمراه آن چند نفری‌که درحضورش بودند مجدداً بمحل اولیه بازگشت وپاکتها ونامه‌هائی راکه تازه روی میزش گذارده‌بودند ، مطالعه‌کرد ودستور لازم را جهت صدورجواب آن باولیویه‌داد . شاه‌آرام‌آرام وبطوری‌که هیچیك ازحاضرین نمی‌توانستند بشنوند، سخن‌می‌گفت ، اولیویه روی زانوی‌خود نشسته بود ومی‌نوشت .

دراین هنگام یکنفر سراسیمه و وحشت‌زده وارد اطاق‌شد وفریاد زد اعلیحضرتا ، درشهر هیاهو وغوغای عجیبی است .

شاه با عصبانیت روبتازه وارد کرد وگفت ، کواکیته ، چرا بدون اجازه داخل میشوی ؟!

تازه وارد مجدداً تکرار نمود : مردم شورش‌کرده‌اند!.

شاه بازوان اورا گرفته سردرگوشش گذارد وگفت : آهسته حرف بزن .

آنگاه باصدای بلندخندید : هه ... هه ... هه ... چرا آهسته حرف میزنی ، منکه در برابر کارمندان سفارت فلاندر اسراری ندارم .

کواکیته مبهوت مانده بود و از ضد ونقیض صحبت کردن شاه سردر نمی‌آورد و نمیدانست چه بگوید .

شاه پرسید: خوب حرف بزن، آیا پاریسی‌ها انقلاب وشورش کرده‌اند ؟

ـ بله ، اعلیحضرتا !..

ـ شورش برعلیه دادگستری است ؟!

ـ ظاهراً اینطور است ، آنها فریاد میزنند : مرده باد رئیس دادگستری !..

ـ چرا مگر رئیس دادگستری چه گناهی کرده ؟!

ـ مردم اورا نمی‌خواهند !.

شاه فوق‌العاده خوشحال و خندان بنظر میرسید ، ولی هیچکس حتی اولیوویه نیز نمی‌دانست علت خوشحالی وی از چیست .

پس‌از لحظه‌ای پرسید : تعدادشان چقدراست ؟

ـ تقریباً شش‌هزار نفر !.

ـ مسلحند ؟!

ـ دار وگرز وکلنگ ونیزه همراه دارند .

شاه بدون کوچکترین هراسی ایستاده وحتی خوشحالیش را نیز پنهان نمی‌نمود .

تازه وارد ادامه داد : اگراعلیحضرت کمکی نفرستند ، حتماً رئیس دادگستری را نابود خواهند ساخت .

شاه با لحن ساختگی که بآن جدیت داده بود ، گفت : اواز دوستان ماست ، حتماً کمك خواهم فرستاد .

اینها عجب‌مردمان بیباك وجسوری‌هستند. شش‌هزار نفر!.

آنگاه افزود : فردا اقدام خواهم کرد .

ـ اعلیحضرتا ، حالا اقدام بفرمائید ، زیرا تـا فردا مسلماً ساختمان دادگستری ویران خواهدشد ورئیس آنرا بدار خواهند آویخت !.

ـ گفتم فرداکمك میکنم !.

شاه‌تصمیم نهائی راگرفته بود وهیچکس نمی‌توانست بر-خلاف اراده اوسخنی‌گوید ، بنابراین همگی خاموش شدند .

لوئی یازدهم پس ازلحظه‌ای سکوت را شکست وگفت : هیچ میدانید این‌آقای‌رئیس دادگستری چقدر ازمحلات پاریس رازیرفرمان‌خوددارد اوفرمانروای قسمت بزرگی‌ازشهر پاریس است . این آقائی و خود مختاری باید پایان یابد . حـرف حسابشان چیست . هنگامی‌که ماشاهیم وهمه‌کاره مملکت ، آنها دیگر چه می‌گویند ؟!

ـ اینهمه جلاد و مستنطق و دادگستری زیـادی است ، هرکس برای خود دستگاهی ترتیب داده ، این وضع درهم و نامطلوب باید منسوخ شود و همانطوری کـه فرمانفرمای مطلق جهان فقط یك خداست ... در سرتاسر فرانسه هم بایستی یك شاه باشد ویك جلاد !..

آنگاه کلاه را از سر برداشت و چندین دقیقه اندیشید و دوباره لب بسخن‌گشود : اکنون ملت می‌خواهد انتقام کشیده واین آقایان مصنوعی را خورد وخمیر سازد . آفرین ملت ... بپاخیز ، دلیرانه‌بگیر ، ببند ، غارت‌کن ، بسوزان ، بدارآویزودمار ازروزگارشان درآر ...

سپس لحن سخن را تغییر داد وگفت : بـا اینحال از انجام‌کمك برئیس دادگستری خودداری نخواهیم کـرد ، ولی

بدبختانه چه می توان نمود حالا سرباز آماده نداریم . . . شورشیان را فردا پراکنده نموده آنانرا دستگیر ساخته و بدار خواهیم آویخت .

کواکیته افزود : یادم رفت عرض کنم که دو نفر از شورشیان دستگیر شده‌اند . اگر اجازه میفرمائید آنها را بحضور آوریم .

ـ بیاورید !

پس ازآن روبه‌اولیوویه‌کرد وگفت : اولیوویه زودتر !.

طولی‌نکشیدکه بهمراه چند نفر سرباز دوتن ازشورشیان که یکی ازآنان فربه بود ولباس کهنه‌ای بتن داشت و دیگری لاغراندام بود وخندان باطاق آوردند . شاه همینکه چشمش به آنان افتاد ، ازاولی پرسید : اسمت چیست ؟.

ـ پنس ورد !.

ـ شغلت ؟!

ـ جیب‌بر !.

ـ چرا بدسته‌شورشیان پیوستی ؟!

اومات ومبهوت ایستاده بود ونمیدانست چه بگوید . پس ازلحظه‌ای گفت: دیدم مردم‌دارند میروند منهم بی‌اختیاررفتم !.

ـ بطرف دادگستری میرفتند ؟!

ـ نمیدانم !.

دراین هنگام یکنفر از سربازان داسی راکه ازاوگرفته بیرون آورده نشان داد وگفت : اینهم اسلحه‌اش !.

شاه رو باوکرد وگفت : این مال تواست ؟!

ـ آری !.

لوئی پانزدهم اشاره بمرد دومی کرد و پرسید : این را می‌شناسی ؟

ـ نه !.
ـ بسیارخوب ، دیگر بس است .
وسپس روبیك‌نفر ازسربازان نموده افزود : تریستان ، این مال تو!.
سرباز بلادرنگ تعظیمی کرده و مراسم احترام را بجا آورد ودستور داد اورا از اطاق خارج سازند .
لوئی آنگاه بجانب دومی که عرق از سر و رویش فرو می‌چکید ، رفت واز وی سئوال نمود : اسمت !.
ـ گرینگوار !.
ـ چه‌کاره‌ای ؟!
ـ فیلسوفم !.
ـ ای حیله‌باز ، چرا برعلیه رئیس دادگستری تحریك کرده‌ای ؟!
ـ این هیاهوچیست ؟!
ـ من دراینکار مداخله‌ای نداشته‌ام اعلیحضرتا !
ـ غارتگر ، پس چگونه اسیر نگهبان شدی ؟!
ـ اعلیحضرتا، مرا اشتباهاً دستگیرکرده‌اند ، من‌شاعرم، پیس نویسم ، همیشه شبها درکوچه‌ها می‌گردم . . . ملاحظه فرمودید که این جیب‌بر مرا نشناخت ، سوگند می‌خورم که گناهی ندارم .
ـ خفه‌شو... اوه، خیلی حرف‌میزنی ، خسته‌ام‌کردی!.
وجرعه‌ای از داروی جوشانده خود را نوشید .
تریستان درحالی‌که با انگشت خود گرینگوار رانشان می‌داد ، گفت :
اعلیحضرتا ، این را هم باید مثل اولی بدار آویخت .
ـ مانعی ندارد .

گرینگوار گفت : ولی من در انجام این کار مانع میبینم؛
وسپس خود را به پای شاه انداخته با پریشانی و اندوه ادامه داد : ـ اعلیحضرت ، بمن رحم کنید ، شما مهربان‌وبنده نوازید .. من‌چگونه می‌توانم شورش کنم . من دزدی وشرارت بلد نیستم . چگونه ممکن است شاعر و فیلسوفی شرارت کند. من نسبت باعلیحضرت وفادارم، چگونه ممکن است آشوب‌طلب و ماجراجو باشم . این‌لباس کهنه و پاره پاره‌ام را ببینید : در زندگی‌هر کس‌بدنبال علم ودانش و کمال برود ، روزگارش در فقر و تنگدستی خواهد گذشت . پادشاهان همواره پشتیبان دانشمندان بوده‌اند. چه خواهدشد ، اگر اعلیحضرت مرا امان دهد . اعلیحضرتا ، من درپیسی‌که نوشته‌ام ، وفاداری خود را نسبت بوالاحضرت‌ولایتعهدوعلیاحضرت‌ملکه‌فلاندر ابرازداشته‌ام. حضرت مریم راخرسند نموده واز گناهانم‌بگذرید . من‌ازبالای دار رفتن وحشت دارم . گرینگوار پی درپی کفش شاه را می‌بوسید و التماس می کرد و عرق از سرتا پایش میریخت ، شاه جرعه دیگری از داروی خود را نوشید و گفت : عجب آدم پر چانه‌ایست ، تریستان ولش کن !

تریستان پرسید : اجازه میفرمائید برای‌چندروز درقفس نگاهش داریم ؟

ـ نه تریستان ، ما اینهمه پول‌را برای این خرج‌میکنیم که حیوانات زیبا رادر قفس نگاهداریم . این آدم لایق‌نیست. با اردنگی بیرونش کن !.

گرینگوارکه از شادی روی پابند نمیشد ، گفت : واقعاً خیلی بزرگوارید .

وازترس‌اینکه مبادا شاه‌ازعقیده خود عدول کند، بلادرنگ بسوی در روان گردید و سربازان با لگد اورا بدرقه کردند .

تریستان خیلی ناراضی و گرفته بنظر میرسید ، ولی شاه ازخبر شورش‌مردم برعلیه‌رئیس‌دادگستری واز اینکه متهمی‌رابرخلاف عرف وعادات آزاد ساخته است ، خیلی خوشحال بود . لوئی یازدهم آدم بزرگی بود و همواره اندوه خود را از نزدیکان پنهان می کرد . اخلاق عجیبی داشت . هنگام مرگ شارل یك نردبان نقره بکلیسا هدیه‌کرد وزمانی‌که بپادشاهی رسید ،حتی فراموش کردکه برای پدرش مجلس ترحیم و تشییع جنازه‌ای بعمل‌آورد .

در اینموقع کواکیته روبشاه‌کرده وپرسید : اعلیحضرت حالتون چطور است ؟!

ـ حالم‌چندان خوب نیست. درسینه احساس درد وسوزش می‌کنم !.

ناگهان‌کونپل اشاره‌ای بگیوم‌ریم‌کرد وگفت : دربارش را ببـین . . یك پزشك برای خودش دارد و یك جلاد برای مردم !.

کواکیته نبض شاه را گرفت و سپس با اضطراب و دل ـ واپسی و درحالیکه خود را فوق‌العاده نگران و اندوهگین‌نشان میداد ودرچهره چین افکنده‌بود گفت : بیماری خطرناکی‌است. ممکن است درعرض سه روز انسان را تلف‌کند !.

کسالت وبیماری شاه درحقیقت برای‌کواکیته دکانی‌بود ودرپرتو این‌کسالت و رنجوری نان می‌خورد .

شاه متوحشانه پرسید راست می‌گوئید پس چاره چیست ؟

ـ بالاخره فکری خواهم‌کرد !

سپس گفت: اعلیحضرتا، برادرزاده‌ام‌بیکاراست . درقسمت تشریفات یك پست بلامتصدی وجود دارد،او رابآن شغل‌منصوب فرمائید .

ـ بسیار خوب ، برادرزاده‌ات را بکار خواهم گمارد . زودتر دردم‌را دواکن . این آتش سوزنده را ازسینه‌ام درآور.

کواکیته پزشك شاه گفت : پس حالا بنده لطف‌دارید، برای پوشش سقف خانه‌ام نیز کمك‌کنید . پولم تمام شده‌وحیف است خانه‌ام ناتمام بماند .

ـ چقدر پول‌لازم داری ؟!

ـ تقریباً دوهزار لیره !

ـ عجب آدمی است این . نشد دندانی از من بکشد که الماس نباشد ؟.

کواکیته پرسید : پول سقف خانه را میدهید ؟

آری .. زودتر معالجه‌ام‌کن !.

حالا یك نسخه مینویسم که بزودی راحت شوید .عجالتاً همین جوشانده را بخورید که خیلی مفید است .

اولیویه همینکه سخاوت و دست و دلبازی شاه را دید ، بهوس افتاد و تعظیمی‌کرد و نزدیکتر آمد .

شاه پرسید : چیه اولیویه !

ـ حتماً خاطر مبارك مستحضراست‌که سیمون‌رادن مرد!

ـ مقصودت ؟

ـ اعلیحضرتا، محلش خالی‌است .

سپس قیافه تملق آمیزی‌که از خصوصیات درباریان‌است؟ بخودگرفت .

شاه خیره اورا نگریست وگفت میفهمم چه می‌گوئی ، تو پیرو عقیده مارشال هستی که می‌گفت : انعام را از شاه وماهی را دریا میبایدگرفت . حافظه من‌بسیار خوب است و از سوابق خدمت شما با اطلاعم ، می‌دانم که از سال ۶۸ بکارمندی دربار قبول و ازآن تاریخ تاکنون همواره ترقی نموده وبه‌حقوقتان

افزوده شده است و اکنون بمقام وزارت رسیده‌اید ، حالاپس‌از احراز این مقام و بعد از دریافت آنهمه نشان و مدال، بازهم توقع‌بیشتری داری. آیاازصید ماهی‌قانع‌نشده‌ای .. نمی‌ترسی.. قایق پر از ماهی در عین حال ممکن است وازگون گردد .. اینرا هم بدانیدکه خودفروشی وخودپسندی‌بالاخره خانه‌انسان را خراب خولهدکرد .

اولیویه که مدتی ساکت مانده بود و بسخنان شاه گوش می‌داد، زیر لب زمزمه کرد : کاملاپیداست‌که اعلیحضرت‌سخت بیمار است ، زیرا فقط بپزشک توجه داشته و باو بذل وبخشش می‌نماید .

شاه‌که از شنیدن این‌سخن خوشش نیامده بود ، ناگهان با مهربانی گفت : سفارت فلاندر را بشما واگذار خواهم‌کرد.

آنگاه رو بسفرای فلاندر نموده اظهار داشت : آقایان ، ایشان‌سمت سفیری فلاندررا دارند . نه ، هیچ لازم نیست‌که در میان دو نفر دوست یکرنگ و صمیمی دیرین کدورت و نگرانی وجود داشته باشد . وانگهی دیروقت شب است ودیگر کاری ندارم . بیائید ریشم را بتراشید !

ناگهان لحن سخن‌را تغییر داده وگفت آفرین ملت‌دلیرو قهرمان من . آنها که می خواهند بمن یاری کرده و بنیان ملوك الطوایفی را برازند !

سپس روبجانب حاضرین نمود وگفت: بیائید نگاه‌کنید.

و ادامه داد : آقای‌کوپنل ، شما چه تصور می‌کنید ،آیا آن لکه سرخ رنگ نشانه آتش سوزی نیست ؟!.

کوپنل شاد و خندان گفت : بلی چنین است ، مثل‌اینکه شورش بزرگ و دامنه‌داری است !

شاه با خوشحالی گفت : تصور می کنم خاتمه دادن باین شورش کار آسانی نباشد .

ـ آری ، باید لشکر زیادی را بکشتن داد .

ـ همینطور است که میگوئید ، ولی اگر من دلم بخواهد واراده بکنم !

کوپنل بدون پروا وباصراحت تمام گفت : اینطوری که من می بینم اراده اعلیحضرت هم کاری نمی‌تواند بکند .

ـ آقای کوپنل ، این چه حرفی است ، یکمشت مردم بی‌سروپا و ولگرد کجا می‌توانند شورش بکنند ، موضوع بهیچ - وجه‌مهم نیست، فقط یك گروهان سرباز بیك چشم بهمزدن آنها را تارو مار خواهدکرد .

زنی که درکنار کوپنل ایستاده بود، ویرا بسکوت وخاموشی دعوت می کرد ، ولی او بدون اعتنا و با عزمی استوار با شاه مباحثه می کرد. دوك دوبورکن‌هم در نبرد گران سن همین‌عقیده را داشت . قدرت مردم را ندیده می گرفت و در برابر آن‌بی اعتنائی می کرد ، ولی سرانجام بدست همان مردم بیسر و پا و بی اهمیت کشته شد ولشگریانش از هم گسیخت !

ـ شما راجع به جنگ می گوئید . این که جنگ‌نیست. این‌یك فتنه‌انگیزی می‌باشدومن‌هرگاه خم بابرو بیاورم همگی آرام خواهند شد .

ـ شاید اینطور باشد دراینحال بدیهی است که ملت‌تصمیم نهائی را نگرفته بوده است .

در این هنگام گیوم‌ریم در گفتگو شرکت کرد و گفت: آقای کوپنل، هیچ میدانید که باپادشاه توانائی سخن‌میگوئید...

ـ آری میدانم :

شاه افزود : بگذار حرفش را بگوید ، من از بی پرده وصاف و ساده حرف‌زدن خوشم می‌آید . . . شارل هفتم عقیده داشت که حقیقت مثل آدم بیمار است ، ولی من معتقدم که حقیقت بکلی مرده ووجود خارجی ندارد . اکنون آقای کوپنل دارد مرا از اشتباه بیرون می‌آورد !

سپس دستی برشانه کوپنل گذارد و گفت : چه‌میگفتید آقای کوپنل ؟!

ـ می گفتم در اینصورت ملت تصمیم نهائی‌را نگرفته‌است.

آنگاه بسوی پنجره آمد و بدون هیچ ترس ووحشتی اشاره کرد و گفت: ـ این برج وبارورا ملاحظه میفرمائید اعلیحضرت، هر گاه توپهای ذخیره شده و خاموش غریدند و بناها واژگون شد، هروقت توده مردم وطبقه اعیان و اشراف بجان هم‌افتادند ویکدیگررا کشتند . آنوقت می‌توان گفت که ملت تصمیم نهائی را گرفته است !

لوئی همچون کسی که می‌خواهد اسبی‌را نوازش کند، دستی بدیوار برج کشیده و افزود : نه باستیل عزیز ... تو هیچگا واژگون نمیشوی !

سپس روبکوپنل کرد و پرسید : آیا تاکنون شورش مردم را دیده‌ای ؟

ـ من خودم شورش کرده‌ام !

ـ چگونه شورش میکنند ؟!

ـ شورش کردن کار بسیار آسانی است ، صد ها راه دارد منتهی چیزی که هست باید حتماً مردم ناراضی باشند . این اساس کاراست، در این کار اخلاق و روحیات مردم و طرز تفکرشان خیلی تأثیردارد .

مردم گاند برای شورش استعداد خوبی دارند ، زیرا

همگی‌شان از پادشاهان و شاهزادگان ناراضی هستند .

مثلا چنین تصور کنید ، یکنفر بدکان من آمده در باره دخالت ملکه فلاندر درکارها و حمایت وپشتیبانی او ازوزیران سخن می گوید ، از تعدی و رشوه خواری مأمورین و سنگینی بار مالیات و غیره توضیحاتی می‌دهند آنوقت من ، من که دل پردردی از اوضاع دارم ، از دکان‌خود بزیرآمده درکوچه و بازار برای مردم سخنرانی می کنم، آری .. هنگامی که انسان شریك غم و اندوه مردم‌باشد واز صمیم قلب حرف بزند ، بدیهی است که سخنانش‌دردلها تأثیرخواهد ، پس ازآن مردم رفته‌رفته جمع‌شده وبالاخره سربازان راخلع‌سلاح خواهندساخت ودامنه شورش وقیام بالا خواهد گرفت .

.. وتا هنگامیکه پولدار وبی‌پول وارباب و دهقان وآقا ونوکر درجهان وجود دارد ، از اینگونه بازیها و کشاکشها و شورشها فراوان است !

شاه پرسید : مردم برعلیه چه‌کسی شورش خواهندکرد، مخالفتشان باکیست ؟

کوپنل‌ادامه داد ، این بسته بموقعیت است.. مردم گاهی برضد پادشاهان نیز شورش می کنند !

گوئی ازبرابرپنجره ردشده باطاق برگشت وروی‌صندلی نشست ، دراین‌هنگام اولیویه ودونفر نگهبانان ورئیس‌شبگردان وارد اطاق شدند . در دست دونفرنگهبان زینت آلات شاه‌دیده میشد ورئیس دژبان فوق‌العاده نگران و اندوهگین بنظرمیرسید. اولیویه که درباطن خوشحال‌بود لب‌بسخن گشود : اعلیحضرتا، خیلی متأسفم که بایستی خبر ناخوشایندی بعرضتان برسانم !

ـ چه خبر است ؟

ـ شورش مردم برعلیه رئیس دادگستری نیست !

ـ برعلیه چه کسی است ؟

ـ برعلیه اعلیحضرت !

لوئی یازدهم تمام قد برخاست و گفت : سوگندمی‌خورم که‌اگر دروغ بگوئی ، گردنت را باشمشیر خواهم زد ، دماراز روزگارت بیرون می‌آورم .

اولیویه دهان بازکرد که حرف بزند ، ولی شاه‌سخنش را برید و گفت : بخاك بیفت و حرف بزن . تربستان مواظبش باش !.

اولیویه در حالیکه روی زمین دراز کشیده بود و سجده می‌کرد افزود : اعلیحضرتا ، مردم میخواهند جادوگری‌راکه بفرمان مجلس محکوم باعدام‌گردیده است و بکلیسا پناه آورده با خود ببرند . عرایضم مورد گواهی رئیس دژبان و فرمانده ژاندارمری است . آنها همین الان ازجایگاه شورشیان میآیند. ملت اکنون‌کلیسای نوتردام را در محاصره دارد .

شاه‌از شدت عصبانیت برخود میلرزید و تعادل را ازدست داده و رنگش پریده بود . با لحنی لرزان حرف میزد : پس اینطور.. ملت‌کلیسای عزیز مارا محاصره‌می‌کند !

آنگاه بسوی اولیویه نظر افکند و گفت : حق باتو است اولیویه ، برخیز ، شغل سیمون را بتوخواهیم داد . آری..این شورش وهیاهو برعلیه من است، مطمئن باش ، جادوگردرپناه کلیسا وکلیسا درپناه ماست .

وپس ازلحظه‌ای افزود : مرابببین‌که تصور می‌کردم‌مردم برضد رئیس دادگستری شورش‌کرده‌اند .

باگامهای بلندی سر تاسر اطاق‌را می پیمود ، خنده از لبانش گریخته‌وقیافه هولناکی بخود گرفته بود . بغض گلویش‌را میفشرد و پی درپی مشتها را گره می کرد ، مثل اینکه داشت

خفه میشد . ناگهان از دیدگانش نوری درخشید ، سر برداشت و با صدائی آهنگ دار و محکم فرمان داد : تریستان ، این ولگردان شورشی را دستگیر کن و بکش .

سپس برجایگاه خویش نشست وادامه داد: سربازان تحت فرماندهی فبوس و چهل نفر تفنگداران ولیعهد و سیصد نفر نیزه داران و نگهبانان باستیل را برداشته بسوی نوتردام شتاب .. رحم نکن و دست رد بسینه هیچکس نگذار ، ملت برعلیه سلطنت قیام کرده و به کلیسای مقدس ناسپاسی و بی‌احترامی میکند؟!

تریستان تعظیمی کرد و پرسید : با جادوگر چه باید کرد ؟

شاه دودل ومردد مانده بود ، پس از لحظه‌ای از رئیس دژبان پرسید :

مردم این جادوگر را میخواهند چکارش کنند ؟

ـ تصورمی کنم مردم بواسطه تأخیر درمجازات وی عصبانی شده و می‌خواهند اورا بکیفر برسانند !

شاه اندکی درنگ نموده و پس از لحظه‌ای اندیشه گفت: ملت را تارومار وپراکنده سازو جادوگر را بدارآویز!.

دراین هنگام گیوم ریم سردرگوش کوپنل گذارده آهسته گفت : عجب فرمانی ... ملت تارومار میشود بخاطر آنچیزی که میخواهد .. و سپس آن خواست عملی میگردد !.

تریستان رو بشاه نموده سئوال کرد : اگر جادوگر در آنجا باشد ، بیرونش بیاورم ؟

شاه پشت گوشش راخارانیدو گفت: آری... گرچه خلاف عادت و رسوم است که کسی را از تحصن بیرون آورند ، ولی بهر صورت باید این جادوگر را بدار آویخت .

وسپس کلاه را ازسر برداشته و دربرابر صلیبی که بکلاهش آویخته بود ،زانو زد و خاضعانه خواند :ای نوتردام.. ببخش،

دیگر اینکار را نخواهم کرد برای مجازات اینگونه گنهکاران صدور چنین فرمانی لازم است . این جادوگر بهیچوجه لایق و سزاوار الطاف تو نیست . ازنظر پادشاهان بمنظور تحکیم شالوده دین وصلاح کشور اینگونه تجاوزات مانعی ندارد وجایز است... فقط همین یکدفعه ، مرا ببخش ، زیرا یك مجسمه نقره تقدیمت خواهم کرد.. آمین!

ازسجده برخاست و خواندن دعا تمام گشت .

لحظه‌ای گذشت و شاه مجدداً بسخن آمده ادامه داد . تریستان بشتاب... فبوس را باخود ببر . بگو ناقوسها را بصدا درآورند. حتماً مردم را تارومار بکن ، جادوگر را بکش و نتیجه را گزارش بده .

آنگاه روباولیویه کرد و گفت : من امشب نمیخوابم .. رودتر بیا ریشم را بتراش !

تریستان وگیوم ریم وکوپنل خدا حافظی نموده ازحضور شاه بیرون آمدند، شاه تکرار کرد : بروید دوستان عزیزمن.. بروید بخوابید ، زیرا دیروقت است .

کوپنل رو به گیوم ریم کرد و گفت: برویم ، ازبس سرفه کرد خسته شدم، بیماری این ازمستی شارل دوبورگن هم شدیدتر است .

هنگامیکه گرینگوار ازچنگ سربازانی که اورا دستگیر کرده وبباستیل آورده بودند رهائی یافت همچون اسب عنان گسیخته‌ای که ازاصطبل فرار کرده باشد بنظر میرسید ودرتاریکی راه میپیمود، مقداری که راه رفت ناگهان مرد سیاهپوشی راکه روی زمین نشسته بود بنظرش آمد ، بآنسو رفت و چون اوراشناخت ، گفت: این شما هستید ؟

مرد سیاهپوش بشنیدن این سخن ازجای برخاسته پاسخ

داد : توئی گرینگوار ؛ یك ساعت ونیم از شب می گذرد ،چرا اینقدر در انتظارم گذاشتی ... خفه بشی !

ـ من گناهی ندارم ، گرفتارشیگردان شدم، ببین چه خوب همیشه ازطناب دار می گریزم !

ـ نه تنها از دار بلکه از همه چیز می گریزی !

سپس پرسید: ازاسم شب اطلاع داری ؟

گرینگوار شروع کرد : الساعه ازحضور شاه میآیـم ، سر گذشتم دراز است .

سیاهپوش سخنش را قطع کرد : پرنگو ، نیازی بگفتن سر گذشت نیست، آیامیدانی ولگردان اسم شب را چه گذارده اند ؟

ـ میدانم ، اسم شبشان (مشعل کوچك) است .

ـ خوب شد ، درغیر اینصورت نزدیك شدن بکلیسا کار مشکلی بود ، ولگردان تمام کوچه ها را گرفته اند .

ـ میدانم ، باید برای رفتن بکلیسا تدبیری اندیشید .

ـ کلید گلدسته کلیسا همراه من هست !

ـ هنگامی که بآنجا داخل شدیم ، چگونه می توانیم خارج شویم ؟

ـ ازراه رودخانه ای که پشت کلیساست خارج خواهیم شد. برای بیرون آمدنمان من یك قایق آماده کرده ام .

گرینگوار ادامه داد : واقعاً چه خوب شد که ازطناب دار گریختم .

سیاهپوش گفت : شتاب کن !.

وسپس هردو براه افتادند .

کازیمودو هنگامیکه هجوم سیل آسای ولگردان را نگریست، دیگر ازنجات دختر کولی نا امید شد ، ولی درحین ناامیدی ، بازهم دست ازجان برداشته وحاضر بود تا آخرین لحظه فداکاری

ومقاومت کند ، روحیه‌اش هنوز قوی بود . دخترک کولی ازصدای هیاهو بپشت بام آمده و ازترس ووحشت باین طرف وآن طرف میدوید و نمیدانست چه بکند ، همینطورکه پریشان وسرگردان ازاین‌سو بآن‌سو میرفت ، ناگهان گروه انبوهی سواران مشعلدار راکه شمشیر وسرنیزه‌هاشان برق میزد ، نگریست . آنها باشتاب بسوی میدان می‌آمدند. ازخبر هجوم سربازان همگی ولگردان بوحشت افتاده بودند . کازیمودو همینکه سربازان را دید ، بلادرنگ فبوس را شناخت . از دیدن او همچون مرده‌ای که یکباره جان بگیرد ، شادمان گشته برخاست و چند نفر از ولگردان را که تازه بآستانه در رسیده و می خواستند بکلیسا واردشوند ، ازآنجا دور ساخت .

بزودی‌از میدان گرو هیاهوی عجیبی‌برخاست ودو گروه متخاصم بجان یکدیگر افتادند ، ولگردان همچون مردان از جان گذشته و جنگ دیده کمندها را بگردن سربازان انداخته و آنان را از روی اسب بزمین پرتاب می کردند . سربازان نیز با مشعل‌های فروزان خود سروصورت آنانرا آتش میزدند. زنان‌وکودکان ولگردان نیزخودرامحکم باسبهاچسبانده بودند. کلوپن با داس بزرگ و برنده خود، دلیرانه و چست و چالاك آدمها را ازپا درآورده و همینکه میدید گروهی از سربازان در گوشه‌ای اجتماع کرده‌اند ، بآن سو هجوم می‌آورد ودست‌وپای اسبان را درو میکرد .

او همگی را بستوه‌آورده بود ، وطولی نکشیدکه صدای تفنگی برخاسته اورا ازپا درآورد .

کم‌کم دریچه خانه‌ها باز میشد و مردم سراسیمه بیرون می‌آوردند ، مردم همینکه صدای سربازان را شنیدند ، از خانه‌های خود بیرون آمده و یا از پشت‌بامها و از درون اطاقها

بیاری شتافته تفنگها را آتش کردند . فضای پاریس غرق دود باروت شده بود و مدام فریاد گلوله امواج هوا را میشکافت .

هرچه بر شدت جنگ و هجوم سربازان و یاری مـردم افزوده‌تر می گشت، سستی ورخوت وخستگی درروحیه ولگردان بیشتر نمایان میشد . طولی نکشیدکه ولگردان در حالیکه تلی از کشته وزخمی بجای گذاردند راه فرار را درپیش گرفته ودر بیغوله‌ها پنهان شدند .

شکست ولگردان برای کازیمودو پیروزی بزرگی بود. او تنها آرزویش همین بودکه بتواند برای آن دختر کولی ، که وی را نجات دهنده خود میدانست ، کار شایسته‌ای که درخور آن ازخودگذشتگی باشد انجام بدهد .

کازیمودو در حالیکه غـرق در شادی بود ، پا بدویدن گذارد و بسوی حجره اسمرالدا دوید . همچون مرغ سبکبالی رفت تا مژده فرونشستن غوغا و هیاهو را بوی داده و باز هم برای یکباردیگر در برابرش زانو بزمین بزند ، ولی هنگامی که بکلیسا داخل گردید ، هیچکس را در آن جا ندید ... او رفته بود !

آنگاه که ولگردان بهوی کلیسا هجوم آوردند، اسمرالدا در خواب بود ، همهمه و فریاد ولگردان و صدای جلی کـه بع‌بع میکرد واز ترس وحشت‌زده بنظرمیرسید ، اورا از خواب بیدار نمود ، اطراف خودرا نگریست و گوش داد وسپس بسوی پنجره آمد و بیرون را تماشا کرد ، همینکه چشمش به آنهمه آدم که مثل مور وملخ ازسروکله هم بالا رفته وهر کدام چراغی دردست داشتند افتاد ، سرتاپایش لرزیده دوان دوان به‌پشت‌بام کلیسا آمد ، خوب نگاه کرد ویقین حاصل نمودکه اینجا دیگر با جن سروکارش نیست وهرچه را می‌بیند حقیقت محض است . آدمها راکه فریاد میزدند و باحرص وولع بی‌پایانی دراندیشه گشودن درب کلیسا بودند ، بخوبی‌نگریست ، پابدویدن گذارد، ولی بیهوده کجا می‌توانست برود .

هزاران فکر از مخیله‌اش گذشت ودر اینمیان بیاد فبوس افتاد ، ترسید ازاینکه مبادا بالاخره بالای دارفته واز دیدار فبوس عزیزش محروم بماند ، پس دوان‌دوان بحجره بازگشته و با وجودی که دین نداشت و خدا را نمی‌پرستید و از دعـا چیزی بلد نبود ، بسجده افتاده و در برابر خدا ، در مقابل کلیسائی که اورا در پناه خودگرفته بود ، براز ونیاز و استغاثه پرداخت .

هرلحظه بربیم واندوهش افزوده‌میشد ونزدیك بود قالب تهی‌کند، ناگهان صدای راه‌رفتن کسی را دراطاق خویش‌شنید، رو برگردانید و دو نفر راکه یکی ازآنان چراغـی در دست داشت ، دربرابر خود مشاهده‌کرد ، ازترس و وحشت فریادی کشید وگفت : شما کیستید ؟

یکی‌ازآنان لب بسخن گشود : نترس ، منم گرینگوار!.
دختر سربرداشت وشاعر را نگاه کرده اورا شناخت .
سیاه‌پوش همچنان ساکت ایستاده بود وهیچ‌حرف نمیزد.
گرینگوار با لحنی ملامت‌آمیز ادامه داد : جلی ، خیلی‌زودتر ازشما مرا شناخت ، اواصلا منتظراین‌که من خودم را معرفی کنم نشد و بلادرنگ بسویم دوید ، واقعاً چه حیوان نازنین و مهربانی است .
اسمرالدا اشاره‌ای بمرد سیاهپوش کـرد و ازگرینگوار سئوال نمود : این‌کیست ؟
ـ یکی از دوستانم !.
وچراغ را به‌زمین‌گذارده جلی را دربغل‌گرفته نوازش نمود و گفت :
ـ وه ... چه حیوان نازنینی ، گرچـه زیبائیش بر ـ بزرگواریش میچربد ، ولی فوق‌العاده باهوش ومهربان است، باندازه یك طلبه با سواد چیز می‌فهمد ، خوب جلی عزیز... حتماً آن بازیهای قشنگ یادت نرفته‌است ، بگوببینم دادستان چکار میکند ؟!
در این هنگام سیاه‌پوش مشت محکمی به پشت گرینگوار نواخت .
شاعربرخاست وگفت: راستی یادم‌آمدکه کارخیلی فوری ومهمی درپیش داریم .
سپس رو بسیاه‌پوش‌کرد و اورا مخاطب قرارداد : استاد بزرگوار ، چرا با این سختی مرا مشت‌مال میدهید ؟!
و باسمرالدا گفت : دخترك زیبا ... جان تو و جلی هر دو درخطراست ، می‌خواهند ترا بکشند ، برخیزهمراه ما بیا!.
ـ آقا راست می‌گوئید ؟!

تردید ووحشت از سخنانش میبارید .

آری ... زود برخیز !.

ـ حاضرم ... ولی آخرا چرا رفیقتان حرف نمی‌زند، چرا خاموش است ؟!

ـ برای اینکه پدر ومادرش اورا کج خلق وتند حوصله وبد بار آورده‌اند !.

اسمرالداکه از فرط ناچاری خودرا راضی نشان میداد به همراه جلی وگرینگوار و مرد سیاه پوش‌که چراغ دردستش بود ، ازحجره بیرون آمد و پله‌کان گلدسته را پشت سر گذاشته و از حیاط کلیسا گذشتند . جلی شوخی و شیطنت می‌کرد و شاخهایش را می‌جنبانید و جست و خیز می‌نمود ، معلوم بود که فوق‌العاده خوشحال وراضی‌است ، بپاهای گرینگوارمی‌پیچید وکوشش می‌کرد اورا نقش زمین سازد ، شاعر با احتیاط راه میرفت وهر گاه بیم‌افتادنش نزدیك میشد، زیرلب تکرارمیکرد: اینست معنی زندگی ... همواره دوستان خیلی عزیز و نزدیك باعث مرگ انسان میشوند !.

صدای همهمه و غوغای ولگردان پی‌درپی بیشتر میشد ، درون‌کلیسا خلوت شده بود . همگی طلبه ها وکشیشان از ترس جان خودگریخته بودند . تاریکی سکوت وهم‌انگیز و ترس‌آوری همه‌جا را زیربال گرفته بود ...

براهنمائی‌سیاه‌پوش ، اسمرالدا وگرینگوار به‌قطعه‌زمینی که پوشیده از شاخ وبرگ درختان بود ، وارد شدند . زمین مزبور پشت‌کلیسا قرار داشت و برودخانه می‌پیوست ویك قایق درآن تاریکی انتظار میکشید . پس از لحظه‌ای هرسه در قایق نشسته و پاروها را بحرکت آوردند .

اسمرالدا درکنار گرینگوار نشسته بود وشاعر پیوسته جلی را نوازش می‌کرد .

همین که قایق روی آب رودخانه لغزید و بـراه افتاد گرینگوار کف زنان و شادی‌کنان دعا کرد : خدا را شکر که هرچهار نفرمان نجات یافتیم .

سپس لحظه‌ای اندیشید و اظهار نمود انسان ناچار است درکارهای خودگاهی بشانس پناه آورده و زمانی به نیرنگ !

قایق آهسته و آرام روی امواج رودخانه می‌خزیـد و اسمرالدا همچنان با نگرانی و دلواپسی و تردید سیاه‌پوش را نگاه میکرد . چراغ را پائین کشیده بـود و می‌گفت : آواز انسان ، خود یکنوع موسیقی است ... دخترك عزیز ، یك‌کلمه حرف بزن ، چیزی بگو ، راستی میدانی که برخلاف عرف و عادت ، مجلس دستور داده است تو را ازکلیسا خـارج ساخته و بدارآویزند ، اگر الان درآنجا بودی کارت تمام شده بود ؟!

گرینگوار بسخن‌آمد : استاد بزرگوار ... ببینید، ماه بالاآمده ، نکند دستگیرمان ساخته و هردومان را با این دختر قشنگ و دلربا بالای دار بفرستند . شما هر دو اخلاق عجیبی دارید ، راستی میدانید که من الان از بارگاه لوئی یازدهـم میآیم ... چه شاه حیله‌گری !

هنوز دستمزد تآترم را نداده و امشب می‌خواست مـرا بالای دار بفرستد فوق العاده خسیس و تنگ نظر است و نسبت بدانشمندان و شاعران و نویسندگان رفتار زننده و وحشیانه‌ای دارد . فقط دربند پول اندوزی وچاپیدن مردم است . در آن تاریکی سروصورت خودرا پیچیده وبهیولائی میمانست !.

وپس از لحظه‌ای دنباله سخن خـودرا گرفت : بایکدست مالیات می‌گیرد و با دست دیگر آدم می‌کشد ، من کـه هیچ

دوستش ندارم و رو بسیاه‌پوش کرد و پرسید : شما چطوراستاد بزرگوار ؟!

ولی او سرگـرم پارو زدن بود و بسخنـان گرینگوار اعتنائی نداشت .

شاعرمجدداً شروع نمود : هیچ بخاطر دارید که وقتی به میدان گرورسیدیم ، چگونه دربان کلیسا سر آن بیچاره را داغان کرد !. شما اورا شناختید ؟!

سیاه‌پوش دراندیشه خودبود وهمچنان پارومیزد، ناگهان دستهایش بیحرکت ماند و بی‌اختیار سررا روی سینه انداخت و آه سوزناك وغم‌انگیزی کشید . اسمرالداکه این آه جانسوزرا یکبار دیگر هم شنیده بود ، در خود احساس ناراحتی کـرده همچون بید لرزید .

قایق ولو وآواره بدست امواج رودخانه سپرده شده‌بود و برای خود میرفت . پس‌از لحظه‌ای که گذشت ، مرد سیاه‌پوش مجدداً پارو را بدست گـرفت و قایق را بمسیر اصلی رهنمون گردید . در ایـن هنگام صدای غوغا و فریاد بیشتری بگوش میرسید . صدای غریوتفنگها بلند بود. روشنائی چراغها تاریکی را در کام خود فرو میبرد . صدای فراریان امواج هـوا را می‌شکافت . صدایشان بخوبی معلوم بود که می گفتند : مرگ برکولی ... کولی ... مرده باد جادوگر !

گرینگوار همینطور حرف‌میزد وجلی را نوازش‌میکرد.

دختربیچاره سررا بزیرانداخته‌بود . سیاه‌پوش بابازوان نیرومند خویش پارو میزد .

شاعر خود را از فکر اسمرالدا بیرون آورده و همه‌اش دراندیشه جلی بود وازاین‌که بعید نمیدانست که روزی برطبق قانون ممکن است آن حیوان قشنگ و خوش حرکات را بـدار

آویزند ، رنج میبرد و متأسف بود که چرا نمی‌تواند آن دو محکوم بینوا را آزاد سازد گرچه سیاه پوش رهائی اسمرالدا را بعهده خود گرفته بود ، ولی باز هم مثل این که اطمینان کاملی نداشت . با چشمانی اشك آلود و پراز حسرت بهر دو آنان می‌نگریست وباخود می‌گفت : آه ... چکنم که رهائیتان ازعهده‌ام برنمیآید !

قایق در اینموقع حرکتی نموده خودرا بساحل رسانید، ازآن دور غوغا و هیاهوئی بگوش میرسید ، میدان گرو هنوز شلوغ بود همینکه قایق بکنار خشکی رسید ، سیاه‌پوش ناگهان ازجای برخاسته ونزدیك دختر آمد وخواست ویرا ازقایق پیاده کند واسمرالدا با بی‌اعتنائی اورا از خود رانده و بشاعر تکیه کرد ، گرینگوار سرگرم جلی بود و بدختر توجهی نداشت. دختروقتی خود را تنها دید ، از قایق پیاده شده لحظه‌ای خیره بجریان آب رودخانه نگریست .

ناگهان بخود آمد ودیدکه روی شن‌های کنار رودخانه ایستاده‌است ، وآن‌طرف‌ترش مرد سیاه‌پوش قراردارد . ازشاعر و جلی هیچگونه آثاری دیده نمیشد . او پس از پیاده شدن از قایق ، آن حیوان‌را برداشته ودرپیچ وخم کوچه‌های پشت‌کلیسا ناپدید شده بود .

اسمرالدا همینکه خودرا تنهایافت وسیاه‌پوش را درجوار خود مشاهده نمود ، از ترس لرزیده وخواست با تمام نیروئی که دارد گرینگوار را بیاری‌بطلبد ، ولی زبانش بندآمده‌بود . حتی نفس‌هم بزحمت می‌کشید .

دیری نپائیدکه دست استخوانی و بیروح وسرد سیاه‌پوش را در دست خود احساس کرد ، سیاه پوش محکم دست او را گرفته بود و بدنبال خویش بطرف میدان می‌کشید . اسمرالدا

درحالی که تسلیم اراده سیاه‌پوش شده‌بود وهمراهش راه‌میسپرد، با خود اندیشیده می‌گفت : فرار از چنگال نیرومند تقدیر کار مشکلی است !..

اوقدم بقدم همراه سیاهپوش‌راه میرفت و گاهگاهی برای اینکه از وی عقب تر نماند ، میدوید .

تاریکی همه‌جا را زیربال و پر گرفته بود و بهر طرف که نگاه میکرد هیچکس را نمیدید ، جز از آنور رود خانه هیچ صدائی بگوش نمیرسید .

ازآنطرف رودخانه فریاد وهیاهو بلند بود وهمگی درخواست بدار آویختن اورا داشتند . نفرینش می کردند و او باوضوح تمام ، سخنانشان را می‌شنید و ناراحت میشد .

دخترك همچنان بدون اینکه بداندبکجا میرود ، درآن صحرای خلوت می‌دوید وحتی هنگامی که بکوچه‌ای رسیدند ، آنجا را نیز نشناخت . درآن کوچه بی‌سروصداوخلوت ناگهان چشمش‌بپنجره‌ای که روشن بود افتاداوهمینکه دیدگانش متوجه روشنائی گردید صدا زد : آه ، بفریادم برسید !

متعاقب آن پنجره گشوده شد و مردی که پیراهن خواب بتن داشت ، سربیرون آورد و آنان را نگریست و چندین‌کلمه نامفهوم زیرلب‌تکرارکرد . سپس دررا بست و هر دو را بحال خود گذارد .

اسمرالدا دیگرآخرین امیدش هم بباد رفته بود . دیگر حتی نور ضعیفی هم ازروزنه قلبش نمیتابید .

سیاهپوش بدون‌اینکه حتی یك‌کلمه حرف بزند، قدمها را تندترکرده دختر را از دنبال میکشید واو مطیع و آرام‌وبدون اندك تحاشی و مقاومتی‌همراهش میرفت و فقط گاهی با هزاران

زحمت بخود جرئتی داده می گفت : آه ، شما کیستید ... شما کیستید ؟!.

سیاه پوش هیچ حرف نمیزد وجوابی نمیداد .

تازه ماه طلوع کرده بود و بیش وکم میشد اشیاء رادید. پس ازمقداری راه ازکنار رودخانه گذشتند ، ناگهان اسمرالدا خودرا درمیدان گرو وزیرچوبه داری که آنجا برپا بودمشاهده کرد ، بلادرنگ ، آنجارا شناخته و سرتاپایش مرتعش گردید. دراین هنگام ، مردسیاهپوش روبسوی دختر کرده ونقابی راکه بر چهره داشت کنارزد .

اسمرالدا ناله ترحم آمیزی نموده گفت : آه ..من میدانستم که خودش است ! . آری ... این مرد سیاه پوش همان کشیش بود !.

روشنائی ماه روی صورتش افتاده و بوی قیافه هولناك وترس آوری میداد ، مثل عفریت شده بود . ناگهان پس ازآنهمه سکوت بسخن آمده گفت : گوش کن !.

وادامه داد : اینجا میدان گرو است ، ما حالا بایدتکلیف خودمان را روشن کنیم . مواظب باش و نام فبوس را درپیش من برزبان نیاور ، زیرا دراینصورت کار بجاهای سخت وخطرناکی خواهد انجامید . من از این نام متنفرم و طاقت شنیدن آنرا ندارم .

اواز این که نام فبوس را بر زبان رانده بود، خون در رگهایش جوشیده در نگرانی و اندوه شدیدی دست و پا میزد وراه میرفت ، پس از لحظه‌ای ایستاده مجدداً دنباله سخن خود راگرفت بمن نگاه کن وببین چه می گویم، موضوع مهمی است، مطابق فرمان مجلس میخواهند تورا بدار آویزند . من تورااز

چنگال آنها بیرون‌آورده‌ام ، آن طرف رودخانه را نگاه کن . ببین چگونه دنبالت می گردند !

و بادست خود آن طرف رودخانه و سربازانی که‌مشعلها را در دست داشتند نشان داد ، صدای جیغ و فریاد و عمهمه و غوغا از آنور ساحل بگوش میرسید ، آنها بهر طرف دویده و بانگ می‌زدند : کولی ...کولی... مرده بادکولی !

پس ازآنکه کشیش رو باسمرالدا کرد وگفت : دارند دنبالت می گردند : مطمئن باش که دروغ نمیگویم ، من تو را دوست میدارم ، لب بسخن بگشای وحرف بزن: دیگر نمیخواهم این‌کلمات را تکرارکنی . من تورا از مرگ نجات داده ام، اکنون هرطور دلت میخواهد راحتیت را فراهم‌می کنم ، هرچه بخواهی انجام میدهم .

آنگاه دوید و دختر را نزدیك چوبه دار برده گفت : یامن یا دار . حالا هرکدام را میخواهی انتخاب‌کن !

اسمرالدا خودرا از دست وی رهانیده و درپای چوبه‌دار بزمین درازکشید ، سپس بچهره کشیش نظر افکند وگفت :هر چه فکر میکنم می‌بینم بازهم دار از تو بهتر است !..

کشیش درحالیکه سررا بزیر انداخته بود، بالحن جگر خراش و اندوه آوری گفت : اگر تمام این سنگها زبان‌داشتند و می‌توانستند حرف بزنند ، تصدیق می کردند کـه من چقدر بیچاره ام که تو را می‌خواهم ... در راه عشق تو، وجودم ، علم و دانش و شرافتم ، دین و ایمانم همگی بباد رفت ، جهنم را برای خود خریدم و توبازهم قبول نمی کنی .. آه ، من در راه عشق تو دست بوحشتناك ترین گناهان آلوده ام ، چگونه مرا نمی‌پذیری . عزیزم ، من بخاطر تو پاکدامنی و تقوی را وداع گفته‌ام !.

لحظه‌ای درنگ کرده ازخوده پرسید: قابیل، برادرت را چه کردی ؟!

و سپس افزود : ای خدا ... من او را بزرگ کرده و دوستش می‌داشتم و بالاخره بکشتنش هم دادم ، خدایا . من باچشم خود دیدم که سرش را بمغز خانه‌ات کوبیدند وپریشان گشت . چون من این دختر را دوست میداشتم او فدا شد!..

ناگهان همچون جسم سنگینی روی زمین افتاد، اسمرالدا پایش را اززیر بدن او بیرون کشیده ویرا بخود آورد .

کشیش همینکه بخود آمد ، دستی به صورت خویش کشید و اتفاقاً از قطرات اشکی کـه روی صورتش ریخته شده بود ، خیس شد .

آنگاه بازهم بحرف آمد : آه ... گویا من گریسته‌ام .. دخترجان ... تو چطور توانستی این اشك سوزان را ببینی و خاموش باشی!.. دراین صورت حتماً اگرمرگم‌را ببینی،خوشحال خواهی‌شد ؛ بامن حرف بزن . فقط یك کلمه بگو .. نمیخواهم دوستم بداری .. مرا ببخش ... همینقدر حاضرم مرا ببخشی تا نجاتت دهم ... بگو ... دارد وقت تمـام میشود ... آه ، من دیوانه ام ، ممکن است دست بکاری بزنم که علاج پذیر نباشد . بیاندیش ، رحم کن ، زیرا سرنوشت زندگی هردومان دردست تواست!. اسمرالدا باحالت پرخاش‌جویانه‌ای دهان گشود و گفت : توآدمکشی !..

کشیش با عصبانیت دستش‌را گرفت و بانگ‌زد : آری .. من آدمکش هستم. تومال منی و حالاکه نمی‌خواهی مرا بپذیری، به خلوتگاه خویش برده تورا تصاحب می‌کنم ، یا باید در دل خاك بروی ویا درآغوش من‌آئی ، جز این‌هیچ راهی نیست . برای من خیلی آسان است که تورا بدست جلاد بسپارم !.

از چشمانش شراره شهوت زبانه می کشید و لبانش را روی سینه هوس‌انگیز ومرمرین اسمرالدا گذارده بود وپی‌درپی می‌بوسید .

دختر باعصبانیت فریاد میزد ، فحش میداد و خود را از پنجه های نیرومندش بیرون آورده می گفت : ای عفریت ، ای کثیش منحوس وپلید ..ولم‌کن . مرا نیش‌نزن وگاز نگیر... موهای کثیفت را از جا خواهم‌کند !

خون دررگهای کشیش می‌جوشید ورنگش‌قرمزشده بود، ناگهان رنگش پرید و بدنبال آن، دختر را رهاساخت!.

در این موقع اسمرالدا لب بسخن گشوده گفت: من‌مال قبوس هستم ، اورا دوست میدارم ، او خیلی خوشگل و زیباست ولی توکثیف وزشتی ... برو، از نظرم دور شو!.

کشیش‌همچون کسی که داغش‌کرده‌اند ، ناله غم انگیز و جانگدازی کرد وگفت : پس بمیر !

واورا گرفته محکم بزمین‌زد و سپس کشان کشان همراه خود برد ، هنگامی‌که بدرب قصر رولاند رسید رو باسمرالدا کرد و گفت : برای آخرین مرتبه بتو می‌گویم ، آیا دوستم میداری ؟

اسمرالدا پابرجا واستوار و باقوت قلب فراوانی گفت: نه !. کشیش بلادرنگ بطرف دخمه‌قصررولاندخم‌شده وزن‌تارك دنیا را مخاطب قرارداده گفت : بیا انتقام خود رااز این‌دختر کولی‌بگیر !.

متعاقب‌آن دست استخوانی و بی‌گوشتی همچون یك گیره آهن گلوی اسمرالدا راگرفته بدرون دخمه‌کشید .

کشیش مجدداً ادامه داد : این همان‌کولی است‌که‌فرار کرده نگاهشدار تا من‌بروم شبگردان را آگاه سازم .

همینکه نخستین خنده‌پیره زن تارك دنیا بلند شد ، کشیش با شتاب هرچه تمامتر بسوی نوتردام براه افتاد . زن تارك دنیا خنده‌های مهیبی می‌کرد و اسمرالدا رامحکم در پنجه‌های خودگرفته بود . او برای رهائی‌خود خیلی کوشید . خیلی‌زور آزمائی کرد ، ولی‌آنهمه تلاش و تقلا نتیجه‌ای نبخشید،ناگزیر دست از مقاومت‌کشیده و بگوشه‌ای خزیده و در اندیشه‌های‌دور ودرازجوانی فرورفت . گاهی فبوس وآن دیدار نخستین وآن عشق شدید و سوزنده بخاطرش می‌آمد و زمانی به بیرحمی‌هاو شکنجه‌های‌کشیش میاندیشید و با ترس واندوه بی‌پایانی چوبه دار راکه دربرابر دیدگانش بود ، می‌نگریست . پیره‌زن تارك دنیا همچنان باصدای هراس‌انگیزی می‌خندید و می‌گفت :الان خوب سزایت را خواهند داد !

ـ مگرمن بشما چه بدی‌کرده‌ام !

زن تارك دنیا همچنان می‌گفت: ای دخترکولی ... ای جادوگر. ای جادوگر !.

او ناگهان از سئوال اسمرالدا بخود آمد وگفت: دلت میخواهد بدانی که بمن چه کرده‌ای ، اکنون که میپرسی پس گوش فرا دار و بشنو . ای جادوگر من دخترك زیبائی داشتم و جادوگران آنرا ربودند ، اورا بردند و خوردند .

ـ وقتی دخترتورا دزدیدند . شاید من هنوز بدنیانیامده بودم !.

ـ نه ، تو بدنیا آمده بودی . او اگر حالا بود پانزده سال داشت در اینمدت من فقط اشك میریزم و جایگاهم درون این دخمه است .

آه ... کولیها دخترم رادزدیده وبردند وخوردند، مگر فرزند بیگناهم بآنها چه‌کرده بود ؟!

اکنون من باید درعوض کودکم تورا بخورم . تو دختر کولی را ،

افسوس که این میله های آهنین نمی گذارند و گرنه بدنت راپاره پاره میکردم . ای کولیها دخترم را خوردید ...اکنون بیائید سرنوشت دخترتان را از نزدیك بنگرید .

روشنائی بامداد هرلحظه بیشتر گشته و قیافه ترس آور ومهیب دار نمایان ترشده بود . از دورصدای غوغا و هیاهوئی که دم بدم نزدیکتر می آمد ، بگوش میرسید ، پیره زن تارك دنیا فوق العاده خوشحال بود و قاه قاه می خندید بیچاره اسمرالدا نزدیك بود دیوانه شود . اوناگهان بسجده رفت و گفت :-بمن رحم کنید خانم ، آنها الساعه می آیند و مرا دستگیر میسازند . آخر من که بشما آسیبی نرسانیده ام . وانگهی دارزدن من برای شما چه لذتی دارد . رحم کنید و اجازه بدهید ازاینجافرار کنم .

ـ دخترم را بده !

اسمرالدا بازهم التماس کرد : خانم رحم کنید ... رحم کنید .

پیره زن تارك دنیا مجدداً افزود: دخترم را بده!.

ـ تورا بخدا سوگند میدهم آزادم ساز.

ـ دخترم را بده !

اسمرالدباحالت غم انگیز وحسرت آلودی گفت: افسوس.. شما بدنبال دختر خود سرگردان و آواره ایـد و من در عقب پدر و مادر .

ـ نمیدانی دخترم کجاست ، اورا ندیده ای ؟

وسپس ادامه داد: دختر کوچکی داشتم وروزگار خود را با ولگردی و نا پاکی می گذرانیدم . کولیها آمدند و او را دزدیدند .. از آنزمان دیگر از کولیها نفرت دارم و بـرای

همین است که دلم میخواهد بمیری !..

هنگامی که مادرت از دنبالت آمد ، چنوبه دار رانشانش خواهم داد . راستی تو نشانه ای از دخترم نداری ، نمی‌دانی کجاست ؟

وپس از لحظه‌ای افزود : بیا تا این لنگه کفش راکه از دخترم برجای مانده‌است نشانت بدهم. این تنها یادگاراوست .. نمیدانی لنگه دیگر این کفش کجاست ... آه ، اگر میدانی بگو تا من برای یافتن آن افتان و خیزان با سرزانو بروم و آنرا بیابم .

در این هنگام کفش کوچك را از دخمه بیرون آورده و درآن تاریك و روشن بامدادآنرادر مقابل دیدگان اسمرالدا برزمین گذارد .

دختر کولی همینکه چشمش بآن کفش کوچك وزیباافتاد ناگهان لرزید و گفت: این کفشرا بده ببینم .. ای خدای من.. ای خدای من !.

و طلسمی را که به گردن داشت گشود .

پیره‌زن که چشمش بطلسم افتاده گفت :حالا طلسم منحوست را نشان میدهی؟!

ولی یك لحظه بعد ناگهان لرزید وناله غم‌انگیزی نمود وگفت: ــ دخترم !.

او از میان طلسمی که اسمرالدا آنرا باز کرد ، لنگه دیگر آن کفش را دید که رویش نوشته شده بود :

همین که مادرت رابینی اوآغوشش را برایت خواهد گشود.

پیره زن با کنجکاوی و دقت کفش را نگاه کرده و در حالیکه آثار شادی درچشمانش میدرخشید سرش را بمیله آهنین حجره چسبانید وگفت : دخترم دخترم !..

واسمرالدا همانندم در جوابش گفت : مادرم ..
دیگر نمیتوان چگونگی حالات آنان را بیان کرد .
پیره زن اشاره‌ای بدیوار ومیله‌های آهن کرد و گفت: اوه .. دیوار !
سپس افزود : دستت را بده . . دستت را بده تا آن را ببوسم !
اسمرالدا دست خودرا بدرون دخمه برد ، زن تارك دنیا دست دخترش را گرفته بود ومی‌بوسید وزار زار گریه می‌کرد.
پس از لحظه‌ای سر برداشت و گیسوان خاکستری رنگش را ازروی صورت کنارزد و با دستهای خود میله آهنین را تکان داد . همچون شیر درنده‌ای میخروشید ، مقاومت میله‌های دخمه فوق العاده زیاد بود ونمیشد آنرا بآسانی ازجا کند .
هنگامی که مشاهده نمود که میله‌ها خیلی محکم است ناگهان بانتهای دخمه رفته وسنگ بزرگی را که بهنگام خواب زیر سرمیگذاشت برداشته بهمراه خودآورد وباچندین ضربت متوالی یکی از میله‌ها و صلیب و پنجره دخمه را شکسته آغوش خود را برای دخترش باز نموده و در حالیکه او را بدرون دخمه می‌کشید گفت: بیا تا تورا ازخطر نجات دهم !
پیره زن غرق در شادی و نشاط بود .. دخترش را در بغل گرفته می‌بوسید گاهی راه میرفت ، زمانی میخندید ، آواز میخواند و درعین حال اشك از گوشه چشمانش سرازیر شده می‌گفت : دخترم ... دخترم آمد . خدا او را بمن بخشید .. بیائید همه تان او را ببینید ، دختر زیبایم را .
ای خدای من . هر چند مرا پانزده سال تمام در فراق فرزندم گذاردی ولی سرانجام اورا همانطور زیبا و دل‌آرا باز گرداندی .

اوه .. حالا می‌فهمم که کولهیا دخترم را نخورده‌اند ، حالا دیگر دوستشان دارم .

ـ دخترعزیزم ... بیا مادرت را ببوس !

بیهوده نبود که هر گاه تورا میدیدم ، قلبم بسختی میلرزید، آه ، من تیره روز تصور می کردم این ارتعاش قلبم زائیده کینه‌جوئی وانتقام است ،من و تو هردو ازهم وحشت داشتیم ،دختر عزیزم مرا ببخش .

پیره زن در این هنگام پشت گردن اسمرالدا را نگاه نموده گفت :آری دخترم ، هنوز آثار آن خال قشنگی که پشت گردنت بود نمایان است، بیا مرا ببوس من تورادوست میدارم .

و سرتا پایش را غرق دربوسه میکرد .

اسمرالدا گاهگاهی آهسته وآرام لب بسخن گشوده تکرار می کرد: مادر ...

پیره زن هنوزحرف میزد و می گفت: دخترعزیزم .. ما بزودی از اینجا بسوی رمس خواهیم رفت واز این پس خوشبخت وشادکام زندگی خواهیم کرد .. عزیزم، تو مرا نمیشناشی ،در آنجا من دارای مختصرثروتی هستم ، تو آنجا را بیادنداری وآنروزها خیلی کوچك بودی :

سپس ادامه داد : دختر عزیزم . هیچکس باور نمی کند که تورا دوباره بازیافته‌ام :..

ـ مادرجان .. یکنفر زن کولی که همچون دایه از من پرستاری می کرد و نوازش می‌نمود ، این طلسم را بگردنم آویخت و گفت : مادرت در این طلسم است . اگر می خواهی اورا بیابی اینرا خوب نگهدار . بیچاره او پارسال مرد !

زن تارك دنیا مجدداً اسمرالدا دربغل فشرده صورتش را غرق در بوسه کرد و گفت : هنگامی که بشهر خودمان بازگشتیم

یك کفش نذر کلیسا خواهم کرد .

آنگاه دستهایش را بهم کوبید و همچون دیوانگان فریاد برآورد : ــ دخترم آمد .. دلبر نازنینم پیدا شد !.

در این هنگام گروهی از سربازان باشتاب بسوی میدان می‌آمدند ، اسمرالدا همینکه آنانرا نگریست، بآغوش مادرش پناه آورده گفت : آنها آمدند ... رسیدند مرا پنهان کن !

ــ چرا ، مگر چه شده است ؟!

ــ من محکوم بمرگ هستم !.

ــ محکوم بمرگ ؟!

و با تعجب و خیره خیره او را نگریست ، حالت عجیبی داشت و مثل اینکه صاعقه بسرش فرود آمده بود !.

ــ آری مادرجان ، میخواهند مرا بکشند و آن داری را که در برابر خود می‌بینی برای من‌است، نجاتم بده مادرجان. دارند می‌آیند !

پیره زن خنده وحشت آوری نموده گفت : نه . نه .. پس از پانزده سال حالا یکدقیقه است که تورا یافته‌ام ، چگونه میگذارم تورا از من بگیرند . تواکنون بزرگ و زیباشده‌ای.. نه ، نمی‌گذارم ، غیر ممکن‌است..خدا نیز بچنین کاری رضایت نخواهد داد !

صدای پای اسبان وهمهمه سربازان و فریاد کشیشان هر لحظه بیشتر بگوش میرسید ، ناگهان صدائی برخاست : آقای تریستان بیائید اینجا !..

پیره زن تارك دنیا ازشنیدن صدای وی قد خود را راست کرد و بلادرنگ رو بدختر خود کرده و گفت : حق باتو است، دختر عزیزم ...فرارکن ... ای امان !

ومتعاقب آن سر ازدخمه بیرون آورده وچون اطراف را

درمحاصره سربازان یافت دختر را مخاطب قرار داده گفت : همین‌جا باش !

ازچشمانش شراره‌های آتش زبانه می‌کشید و با قدمهای محکم درون دخمه راه میرفت ، از خشم موهایش را کنده وبا دندان میجوید وسپس دور می‌انداخت ، سکوت وحشت انگیزی سرتا سر دخمه را فرا گرفته بود ، ناگهان لب بسخن گشود و گفت : آمدند.. تو همینجا بمان ، من الساعه میروم و بآنها می‌گویم که او از اینجا فرارکرده است !

دختررا بانتهای دخمه برده پنهان ساخت .

ناگهان صدای نفرت آور کشیش بلند شد : آقای فبوس تشریف بیاورید اینجا .

اسمرالدا همینکه نام فبوس بگوشش رسید تکان خورد و خواست ازجای برخیزد ولی پیره‌زن بلادرنگ گفت : سرجایت بنشین ، حرکت نکن !

و لحظه‌ای بعد گروهی از سربازان اطـراف دخمه را محاصره نمودند طولی نکشیدکه فرمانده آنان با قیافه عبوس و گرفته خود جلوآمده گفت پیره‌زن ، این دخترکولی‌که بدستت سپرده‌اندکجاست ؟

ـ منظورتان را نمی‌فهمم !

پس این کشیش احمق چه میگفت ، کجاست ؟

یکی از سربازان افزود : معلوم نیست عالیجناب کجا رفته است .

فرمانده سربازان رو بـه پیره زن نموده گفت : دیوانه دروغگوآن‌دخترکولی‌جادوگری‌راکه‌بدستت سپرده‌اندکجاست؟

پیره‌زن بالحنی‌که می‌کوشید عاری از دروغ وتصنع باشد گفت : آری ... اوالان دستش دردست من بود چون دستم را

گاز گرفت ولش کردم ، اینست حقیقت موضوع ... ولم کنید ، بگذارید آسوده باشم .

ـ پیره زن ، دروغ نگو ، من تریستان یکی ازسربازان گارد شاهی هستم ، در برابر من همه مطیع وفرمانبردارند !

ـ هرچه می‌خواهی باش ، من ازتووحشتی ندارم ومعنی ندارد که بخواهم بتو دروغ بگویم !.

ـ آه ... این چه زبان دراز و پرحرفی است .

سپس پرسید : فرارکرد ، ازکدام طرف رفت ؟.

ـ ازطرف راست این کوچه !.

پیره‌زن هنوز نفس‌آرامی نکشیده‌بود که ناگهان سربازی بسخن‌آمد . ازاین پیره زن جادوگر بپرسید که دراین صورت چرا میله‌های پنجره‌ات شکسته شده است .

تشویش‌ودلهره‌ای سرتاپای پیره‌زن را فراگرفت، نزدیك بود تعادل خودرا ازدست بدهد ولی خویشتن‌داری نموده خود را نباخت و افزود مدتهاست که همینطور است !

نه، دیروزکه من ازاینجامی گذشتم میله‌های‌آهنین بشکل صلیب را با چشم خود دیدم .

تریستان نگاهی بصورت مادر نموده سپس گفت : چنین بنظر میرسدکه این پیره زن ناراحت است .

ولی ناگهان پیره زن قاه قاه خندیده و با قوت قلبی‌که فقط‌آن را درمادرها میتوان یافت ، گفت : چرا مهمل میگوئی ای مست . . . پارسال یك باربری بایـن میله تنه زد و آن را شکست !.

صدای سربازدیگری برخاست : راست می‌گوید ... آن روز من دراینجا بودم .

ـ آری ... گاهگاهی کسانی پیدا میشوند که ازهمه چیز با خبرند !.

بلادرنگ سرباز اولی پاسخ داد : اگر اینطور است و باربری بمیله‌ها برخورد نموده پس چگونه میله‌ها به بیرون خم شده است ؟!

با این سخن ، شادی نورس پیره‌زن بغم و اندوه تبدیل یافت وچهره‌اش را آثارنگرانی فراگرفت .

تریستان بسخن آمد : آفرین سرباز تو برای بازپرسی خوبی ! .

آنگاه رو به‌پیره‌زن نموده گفت : جوابش را بده.

ـ سوگند می‌خورم که این میله‌ها را عرابه یك باربر شکسته است . این سرباز شاهد است ، عالیجناب مـن دروغ نمی گویم وانگهی شکسته شدن میله‌ها بدختر کولی چه ربطی دارد ؟!.

ـ ببینید عالیجناب ، شکستگی آهن تازه است ؟!

تریستان سرش را تکان داده و از پیره زن پرسید : چند وقت‌است میله‌ها شکسته شده ؟!

ـ درست یادم نیست ، مگریکماه یا پانزده روزاست !.

سرباز گفت : تو الان گفتی یکسال است !.

و تریستان ادامه داد : موضوع عجیبی است .

دراین هنگام ، پیره‌زن سرش را ازدخمه بیرون‌آورد و گفت من سوگند میخورم ، این میله‌ها را عرابه شکسته است ، اگردروغ بگویم دردنیا وآخرت پیش خدا شرمنده باشم .

ـ چرا اینطور سوگند می‌خوری ، چرا بااین حرارت؟

ناگهان سربازدیگری لب‌بسخن گشود : دروغ میگوید، این کوچه بن‌بست است و دختر کولی فرار نکرده !

ـ چه جواب میدهی پیره زن ؟
ـ من چه میدانم از کجا گریخته !
ـ دروغ می گوئی پیره زن .
وسرباز ادامه‌داد : اگر ازراه رودخانه فرارکرده‌باشد قایق لازم است ، آنجا چیزی نیست !.
ـ ممکن است بوسیله شنا گریخته باشد !
ـ مگرزنها می‌توانند شنا بکنند ؟
تریستان که فوق‌العاده خشمگین شده بود ، فریاد زد : دروغ می گوئی حالا بسیار بجاست که تورا عوض آن کولی مجازات کنم .
ـ بسیار خوب . من برای مجازات آماده‌ام ، بگوئید بیایند مرا ببرند .
وبا خود اندیشید : هنگامی که مرا ببرند دخترم‌می‌تواند ازآنجا فرارکند .
ـ واقعاً عجب علاقه‌ای بمجازات خود دارد . این دیوانه است ، من ازکارش سردرنمیآورم !.
ناگهان سرباز سپیدموئی ازصف خارج‌شده وتریستان را مخاطب قرارداد : عالیجناب . بدون هیچگونه تردیدی این‌زن دیوانه‌است . راست می گوید که کولی از دستش فرارکرده ، او ازکولیها متنفراست و ممکن نیست آنها را نجات بدهد . من پانزده سال است که شغلم شبگردی وکشیك میباشد ، همیشه ناله و نفرین این پیره زن را شنیده‌ام او مخصوصاً از آن دخترك رقاص خیلی بیزار است .
ـ آری ... ازاو متنفرم !.
متعاقب‌آن گروه دیگری ازسربازان وشبگردان دیوانگی اورا تصدیق کردند ، تریستان همینکه سخن سربازان و آن

پیرمرد کهن سال را شنید لحظه‌ای اندیشید وسپس براسب خود سوار شده فرمان داد : برویم ... من تا این کولی جادوگر را دستگیر نساخته و بدار نیاویزم ، آسوده نخواهم شد دراین هنگام مادر نفس آرامی کشید و روبدخترش کرد وآهسته گفت:

ـ نجات یافتی !.

اسمرالدا درآنجا، درآن دخمه‌تاریك، بسخنان تریستان و مادرش گوش فراداده و بسرنوشت زندگی خود میاندیشید . گاهی میدید این رشته باریکی که اورا بزندگی بسته است ، آنچنان بیدوام و درحال گسیختن است که حدی برآن متصور نیست . از وحشت پاره شدن آن برخود لرزید و نزدیك بود قالب‌تهی کند وزمانی مشاهده می‌کرد که روزنه امیدی درآسمان حیاتش باز شده واز آن روشنائی میدرخشد میان بیم و امید و زندگی ومرگ دست وپا میزد دراین هنگام صدائی‌که بگوش اسمرالدا آشنا بود برخاست : سرکار فرمانده ... ولگردان در آن طرف میدان شورش کرده‌اند ، من میروم زیرا لشکریانم بدون فرمانده هستند . من مأمور دستگیری جادوگران نیستم!

ـ آری ... این صدای فبوس بود !

اسمرالدا برای دیدن معشوقه دلبند و عزیزش ، مشتاقانه برخاست و بپای پنجره آمده صدا زد : فبوسم ، فبوس عزیزم. بفریادم برس .

پیره زن با عصبانیت گریبان اسمرالدا راگرفته و اورا بانتهای دخمه برد ، ولی چه فایده ... تریستان اورا دید و قاه قاه خندید و گفت : وه ... دستگیری دوموش دریك تله !.

فبوس رفته بود ، او صدای اسمرالدا را نیز نشنید.

ناگهان سرباز بسخن‌آمد: حالا لاحظه فرمودید راست می‌گفتم !

ـ مرحبا . مرحبا ، تو گربه خوبی هستی .
و چندین مرتبه دست خود را بشانه‌اش زد .
تریستان پس از لحظه‌ای پرسید : هانریت کجاست ؟
دراین هنگام ازمیان صفوف سربازان، یکنفرغیرنظامی که نیمی از لباسش قهوه‌ای بود و نیمی خاکستری ، بیرون آمد و در حالی‌که طناب بزرگی را محکم دردست گرفته بود، درکنار تریستان ایستاد . او در حقیقت دستیار تریستان بود و عنوان جلادی داشت .
تریستان اورا مخاطب قرارداد و گفت : رفیق ... این همان جادوگری است‌که ما در تعقیبش هستیم ، اورا بگیر و بفرستش بالای دار !
سپس پرسید : نردبان داری .
ـ آری ... یك‌نردبان درهمین نزدیکی‌ها سراغ دارم.. همین جا اورا بدار بیاویزیم ؟.
ـ بله !.
ـ کار بسیار آسانی است .
آنگاه‌خندید . خنده عجیبی‌داشت وبنعره حیوان‌درنده‌ای می‌مانست .
ـ یاالله زودترشروع کن... آنوقت هرچه دلت میخواهد بخند ! .
پیره زن خود را همچون پلنگ تیر خورده وانتقامجوئی به پنجره تکیه داد و ایستاد . هانریت همینکه نزدیك حجره آمد و چشمش بمادر افتاد ، از ترس خود را عقب‌کشید و از تریستان پرسید : می گوئید کدامیك را دستگیر ساخته و بدار آویزم ؟ !
ـ آن دخترجوان !

هانریت در حالیکه پیش خود تصور می‌کرد که از خشم و انتقام پیره‌زن محفوظ مانده است ، زیرلب زمزمه کرد : ای رقاصه قشنگ ... ای‌بیچاره !.

و دوباره بسوی دخمه‌آمد ولی همینکه دیدگانش بچهره پیره‌زن‌افتاد ازخجالت سربزیر انداخت وباوقار وآرامی خاصی گفت : خانم ...

و خواست حرف بزندکه پیره زن سخنش را قطع نموده گفت : چه می گوئی ؟

ـ من با شما کاری ندارم اورا می‌خواهم ؟.

ـ کی !.

ـ آن دختر جوان !.

پیره‌زن چندین‌دفعه سرخود را تکان‌داد وگفت : هیچکس اینجا نیست هیچکس اینجا نیست !.

جلاد ادامه داد : من بشماکاری ندارم ، بشما گزندی نخواهم رسانید ، من آن دخترا می‌خواهم .

پیره‌زن خنده شگفت‌انگیزی‌نمود وبالحن استهزاءآمیزی گفت : بمن‌گزندی نخواهی رسانید ؟

ـ بگذارید اورا ببرم زیرا فرمانده دستور داده است .

پیره‌زن فریاد زد : هیچکس اینجا نیست .

ـ خانم ، ما همین الان اورا دیدیم !

ـ اگر حرفم را باور نمی‌کنی ، بیا درون دخمه را نگاه‌کن .

دراین هنگام تریستان اسب خودرا جلوتر رانده وبجلاد که ازترس ناخنهای تیزمادر جرئت جلو رفتن نداشت، فرمان داد وگفت : چرا معطلی ؟

هانریت در حالیکه طنابها را روی زمین رها کرده بود

و داشت با کلاهش بازی می‌کرد گفت : چگونه داخل شوم ؟!
ـ از در !.
ـ کدام در ، اصلا در نیست ؟!
ـ از پنجره برو !
ـ پنجره‌اش تنگ است .
ـ با کلنگ آنرا بگشا !.
متعاقب آن تریستان بـرای آوردن وسائل لازم بسوی برج عذاب رفته و پس از لحظه‌ای به همراه شش تن سرباز که هریك بیل وکلنگ ونردبانی دردست داشتند ، بازگشت وهمین که بدخمه رسید و چشمش به پیره زن افتاد گفت : آخر چـرا نمی‌گذاری این دختررا بدار آویزیم ؟!
ـ او دخترمن است !.
وبطرز عجیبی خندید .
از سخن مادر همگی سربازان و حتی هانریت آن جلاد خون‌آشام و سنگدل نیز فوق‌العاده غمگین شدند .
پس‌از لحظه‌ای تریستان گفت : تقصیر ما چیست . ایـن فرمانی است که ازطرف شاه صادر شده !.
پیره‌زن مجدداً خنده وحشیانه وترس‌آور خودرا سرداده وبا صدای رسائی گفت : مـن با شاه کاری ندارم همینقدر بتو می‌گویم که این دختر من است !.
تریستان فرمان داد : دیوار را خراب کنید !.
و بدنبال آن بیلها وکلنگها بحرکت درآمد .
بیچاره مادر که میدید می‌خواهند تنها پناه‌گاهش‌را ویران کرده و فرزند دلبندش را دوباره ازچنگش بربایند ، همچون مارگزیدگان در اطراف دخمه میدوید و نالـه می‌کرد ، از چشمانش شراره‌های انتقام زبانه‌می‌کشید ، حالت ترحم‌انگیزی

داشت و دندانهایش را روی هم فشار میداد و دستش می‌لرزید ناگهان سنگی که همیشه آنرا بجای بالش بکار میبرد برداشت و بسوی تریستان پرتاب نمود سنگ بدون این که بفرمانده صدمه‌ای برساند در جلو پای اسبش روی زمین قرار گرفت .

هوا کاملا روشن و بطلوع آفتاب چیزی نمانده بود . دریچه‌های خانه ها کم کم بازشده‌و کوچه‌ها از خاموشی وآرامی می‌افتاد . دکانداران تازه با الاغهای پر ازسبزی و میوه‌بسوی کسب وکار خود میرفتند و همینکه بمیدان رسیده و آن منظره را می‌دیدند ، لحظه‌ای درنگ نموده و سپس رد میشدند!.

پیره زن حالت غم‌انگیزی داشت ، زیرا ویرانی دخمه‌را هرلحظه بیشتر مشاهده می‌کرد هردو درانتهای دخمه‌درکنجی خزیده بودند . مادردست درگردن‌دخترش نموده بودوچهره‌اش را نگاه می‌کرد : فبوس .. فبوس ..

پس ازلحظه‌ای ناگهان سنگ بزرگی کنده شده وسراسر دخمه نمایان گردید و متعاقب آن صدای تریستان که سربازان وکارگران را هرلحظه تشویق و ترغیب می‌کرد در فضای نیمه تاریك دخمه پیچیده پیره‌زن فوراً برخاست وبا صدائی گوشخراش گفت : شما عجب مردمان بی‌غیرتی‌هستید که می‌خواهید دخترم را ازآغوشم بربائید .ای جلادفرومایه وخون‌آشام ، این‌دختر من است . ای خدا کجائی بفریاد برس !.

آنگاه درحالیکه کف بردهانش نشسته بود وقیافه‌وحشتناکی داشت ، رو به تریستان کرد وگفت:ای گرگ آدمخوار ،مگر تو هیچگاه بچه نداشته‌ای ، مگر آن هنگامی که بچه‌هایت‌زوزه می‌کشند ، ناراحت نمیشوی ؟!

فرمانده باخونسردی گفت :سنگ رابیرون بیاورید . کار تمام شد !.

هنگامی که آن سنگی که آخرین پناهگاه وی بود ،از آنجا برداشته شد و سرتاسر دخمه نمایان گشت ، پیره زن آمد ودر دهانه دخمه نشست وخود را سپر فرزندش قرارداد وناگهان فریاد کشید .. بفریادم برسید .. بفریادم برسید !.

تریستان افزود: حالا می‌توان دختر را دستگیر ساخت .

پیره‌زن نگاهی مملو از کینه و انتقام بسربازان افکند . آنها پارا پس کشیدند و درحقیقت دلشان میخواست از آن مأموریت تالم انگیز ودردناك باز گردند . تریستان روبه جلاد کرد و گفت: بروجلو !.

جلاد متوحش بود و نمی توانست قدمی فراتر بگذارد . تریستان دشنام گویان افزود : عجب مردمان جنك دیده‌ای که ازیك زن میترسند ..

ـ عالیجناب، شما اسم این‌را زن می گذارید؟

و بدنبال آن یکی اظهار نظر کرد : مثل شیر پنجه‌هایش قوی است ؟! تریستان فریاد زد : سه نفر همراه هم بروند ، اگر یکنفر ترسید، اورا باشمشیر شقه می کنم !.

سپس سربازان از فرط ناچاری وبلاتکلیفی و علیرغم میل باطنی خویش ، بسوی دهلیز روان شدند ، در این هنگام مادر زارزار گریه می کرد وهمچون ابر بهاراشك میریخت. همینکه چشمش بسربازان افتاد، آنرا مخاطب ساخته گفت ، سربازان. این دختر دلبند و نازنین من است ، مدتها بود از او خبری نداشتم آری ... بگذارید سرگذشتم را برایتان بگویم ، گوش کنید ، من اطمینان دارم که چون سرگذشتم را بشنوید، دیگر راضی نخواهید شد که فرزندم را ببرید . من درجوانی بدنبال هوسبازی وعشقبازی رفتم ، ولگردی را پیشه خود ساختم، روزی کولیها دختررا ربودند و ازآن پس فقط برایم یك لنگه کفش

ماند . آنها فقط همین یك لنگه‌کفش را برایم باقی گذاردند، پانزده سال است که در این دهلیز تنگ و تاریك گریه و زاری کرده و بازگشت اورا از خدا آرزومند بودم . آه . . . اگر بدانید چه زمستانهای سرد وطولانی وسختی بدون آتش گذرانیده وچه شبهای طاقت فرسائی‌را بروز آورده‌ام !.

پس ازپانزده سال گریه واشکباری ، پس از پانزده سال انتظار ودوری : تازه دیشب اورا یافته‌ام . خدا اورا بمن باز گردانید . حالاچطورشما می‌خواهید این پاره جگرم را گرفته وبدار آویزید ، دلتان می‌آید؟! او شانزده سال بیشتر ندارد ، بگذارید بزرگ شده و ازنعمات حیات بهره گیرد . من و او بشما چه‌کرده‌ایم ، گناهمان چیست ؟

من پیرم وجزاین دختر کسی راندارم . این‌هدیه‌ای است که حضرت مریم اورا بمن ارزانی داشته . اورا از من‌نگیرید . رحم‌کنید . من اورا همچون جان شیرین‌خود دوستمی‌دارم و حاضرم قلبم پاره‌شده و بوجود او آسیبی نرسد !..

آنگاه روبه‌تریستان کرد و افزود: شما که مادرداشته‌اید، خوب میدانید من چه می گویم . عالیجناب فرمانده کل. ازشما خواهش و تمنا می‌کنم ، درصورتی‌که من درشهرخود، دررمس ثروت و احترامی دارم ، من گدا نیستم . فقط دخترم را می‌خواهم . خدافرزندم را بازپس فرستاد و شما اکنون میخواهید بدار بزنید ؟!

ـ این فرمانی است‌که ازطرف شاه صادر شده ؟!

ـ مردن دختربیگناه من برای‌شاه‌چه لذتی داردوانگهی این‌دختر نه بشاه تعلق‌دارد ونه بشما . این دختر من‌است ، ما بکسی‌کاری نداریم . بگذارید ازاینجا برویم.رحم‌کنیدوفرزندم را بمن‌ببخشید !

ازدیدگانش قطرات اشك فرو می‌چکید و پی در پی ناله میکرد.

آه ... نمیشود حالاتش را نوشت.

تریستان خم با برو افکند و گفت: فرمان شاه است.

وسپس سر بگوش جلاد گذارده و آهسته در گوشش گفت: زود باش!

و متعاقب آن جلاد با چند نفرسرباز وارد دهلیز شدند.

بیچاره مادر!. بدون اینکه مقاومتی بکند کشان کشان خود را روی دست وپای او انداخت.

همینکه اسمرالدا سربازان را نگریست، متوحشانه فریاد برآورد.

ـ آه .. مادرجان .. آمدند بفریادم برس!.

ومادر درحالی که اورا درآغوش گرفته بود و سروروپش را غرق دربوسه می‌کرد، گفت: نترس عزیزم، من اینجایم!.

دل آدم از مشاهده آن منظره ریش می‌شد هنوز دست جلاد باندام زیبای اسمرالدا نرسیده بود که او فریادی کشیده، وبیهوش شد، مادر دستهایش را محکم بکمر اسمرالدا حلقه کرده بود و نمیشد آنانرا از هم جداساخت.

جلاد بیرحم، با همان حال، اسمرالدا را ازدهلیز بیرون آورد پیره زن در حالیکه دیدگانش را برهم گذارده بود، با وضع رقت‌آور وغم انگیزی از دنبالش کشیده میشد. اوهمینطور دخترش را درآغوش گرفته بود.

خورشید تازه سر از گریبان افق بیرون می‌آورد. میدان غیرعادی بنظرمیرسید وعده‌ای تماشاچی ازدورآنجارامینگریستند. از افراد غیرنظامی، کسی درمیدان نبود و این یکی از عادات تریستان بود که نمی‌گذاشت تماشاچی نزدیك چوبه دارباشد!.

پنجره‌های خانه‌ها بسته بود وهیچکس در آنجا دیده نمیشد و فقط دو نفر از بالای گلدسته کلیسای نوتردام ، میدان را مینگریستند .

جلاد همینطور کشان کشان دختر را با مادرش بپای چوبه‌دار آورد . خسته شده بود و درعین حال دلش می‌سوخت ، پس از لحظه‌ای طناب دار را به گردن دختر انداخت . او از احساس طناب دار بخود آمده چندشش شد و بلادرنگ چشمان خود را گشود ، وهمینکه قیافه هولناک وترس‌آور دار را نگریست ، فریادی کشید و گفت : من نمیخواهم ، من نمیخواهم !

مادر ساکت وآرام سرخود بسینه دخترش چسبانیده بود وهیچ نمیگفت ، ناگهان همه دیدند که سرتاپایش لرزیده ومشتاقانه دخترش را بوسید .

دراین هنگام جلاد دستهای مادر را ازکمر دخترش باز کرد . او هیچ گونه مقاومتی نکرد . شاید خسته شده بود و شاید هم دیگر امیدی نداشت .

جلاد دخترش را بردوش گرفت و همینکه خواست از پله نردبان بالا برود ، ناگهان مادر چشمان خود که تا این موقع بسته بود ، بازکرد و بدون اینکه حرفی بزند ، خود را بجلاد رسانیده ودستش را بسختی گاز گرفت ، صدای ناله جلاد بلند شد و متعاقب آن چند نفر سرباز پیره زن را از آن حوالی دور ساختند . بیچاره مادر که بیش از آن تاب تحمل آنهمه سختی ومرارت را نداشت ، نقش زمین گردید و زندگی را بدرود گفت . پس از آن جلاد با دست خون آلود ، در حالی که دختر را بردوش داشت ، ازپله نردبان بالارفت .

کازیمودو همینکه‌اقامتگاه اسمرالدا را ازوجود وی‌خالی دید، یقین حاصل‌کرد که ولگردان اورا بهمراه خود برده‌اند، سپس نگران و اندوهگین همه جای کلیسا را برای یافتن‌دختر کولی زیر پا گذاشت و چون اوراندید ، تا توانست نالید وموی خودرا کند .

تازه سربازان گارد سلطنتی وارد میدان شده بودنـد و بدبنال دختر کولی می گشتند . او غافل از اینکه آنـان چه منظوری دارند و هدفشان چیست ، برای یافتن اسمرالدا بـا سربازان همکاری می‌نمود ، بیچاره نمی‌دانست که آنهـا دشمن اسمرالدا می باشند ، او از منظور ولگردان که نجات دختر بود خبر نداشت .

کازیمودو تمام گوشه وکنارهای کلیسا رابه هانریت‌نشان داد واگراسمرالداآنجا میبود، بادست خود اورا تسلیم‌میساخت، پس ازاینکه مأمورین همه‌جا را گشته و نا امید بیرون رفتند، کازیمودو مجدداً تمام پله‌هـا وگوشه وکنارها را گشت ، ول کن نبود ، بجرئت می‌توان گفت که صد دفعه‌طول‌وعرض‌کلیسارا در نوردید . پی‌درپی‌اسمرالدارا صدا میزد و نزدیك بوددیوانه شود !. آنقدر جستجوکرد تاسرانجام خسته شد، دیگرتردیدی نداشت‌که اسمرالدارا ازآنجابیرون برده‌اند.پس‌ازآن‌آهسته و آرام از همـان پلکانی که روزی اسمرالدا را با شادمانی و چالاکی بالابرده بود، بالا رفت و چون احساس تنهائی‌وغریبی کرد ، مجدداً برگشته راه حجره اسمرالدا را درپیش گرفت. دیگرگریه نمی کرد ، زیرا بازهم امیدوار بود که اسمرالدا

را در آنجا خواهد دید ، همین که نزدیك در رسید، ناگهان قلبش تکان خورد و زانوش سست گردید . برای جلوگیری از افتادن بزمین ، بستونی تکیه کرد ، یارای جلورفتن نداشت ، باوجودیکه در و پنجره اقامتگاه اسمرالدا باز بود و کازیمودو چندین دفعه تمام کلیسا راگردیده بود ، ولی با این حال باز هم پیش خود می‌اندیشید و می گفت : اوحتماً اکنون در خواب است ، وشاید هم مشغول خواندن دعاست !.

بیچاره نمیخواست خود راماًیوس سازد . او همچنان‌در جای خود ایستاده بود و حرکت نمی‌کرد . گوئی می دانست که اگر یکقدم جلوتر گذارده و درون حجره را نگاه کند ، تمام تخیلات شیرینش نقش برآب می گردد .

لحظه بیشتر طول نکشید که ناگاه بخود جرئت دادوبا نوك پا جلورفت و درون حجره را نگریست وچون هیچکس‌را آنجا نیافت ، آهسته و آرام و از فرط حسرت چندین دفعه لحاف را تکان‌داده و بالشی راکه اسمرالدا زیر سرمیگذاشت، جابجاکرد و سپس سرش را جنبانیده و چراغی را که‌دردستش بود ، با عصبانیت بزمین کوبید و آنرا لگدمال کرد ، حیران و مبهوت دقیقه‌ای برجای خود ایستاده و آنگاه سرش رامحکم بدیوار زد و سپس بیهوش افتاد و پس ازچندی که بهوش آمد و مجدداً حجره را از وجود اوتهی دید ، با نفسهای پی درپی و بلند، خود را روی بستراو انداخته آنجارا غرق دربوسه‌کرد.

سپس برخاست و عرق را ازصورت خود سترد ومتوالی و یکنواخت مجدداً سرش را بدیوار کوبید ، دیگر رمقی برایش باقی نمانده بود ، خود را بآستانه در رسانیده متجاوز از یك ساعت خاموش و بهت زده همچون مادری که در برابر گهواره فرزندگمشده خود نشسته باشد ، حجره را نگریسته و در باره

آن دستی که اسمرالدا را از آنجا برده بود ، اندیشید ، تمام افکارش دراطراف کلودفرلو دورمیزد،زیرا بخوبی میدانست که کلید پلکان پهلوی اوست، بزودی خاطرات دیگری از مخیله‌اش گذشت و فوراً بیادش‌آمد که یکی دوبار او میخواست اسمرالدا را برباید ، ولی وی مانع شده بود ، از تجزیه و تحلیل آن حوادث ، وهزاران جزئیات دیگر کازیمودو بلادرنگ رباینده اسمرالدا را شناخت ویقین‌حاصل کرد که غیرازکشیش ،هیچکس دیگری گناهکار نیست . تصور این خیال برایش درد آور و جانگدازبود ، نمی‌توانست فقدان اسمرالدارا مشاهده‌کند و از طرفی‌بواسطه وفاداری وحق‌شناسی و احترام بی‌پایانی که‌نسبت بکلود فرلوو پرورش دهنده خویش داشت ، دستش برای انجام کار انتقام آمیزی جلو نمیرفت و نمی‌توانست تصمیم بگیرد ، در حالیکه اگر دیگری بجای او بود ، فوراً کارش را میساخت...

همینطور که در اطراف کشیش می‌اندیشید . ناگهان‌شبح مردی درتاریك و روشن بامداد ازبردیدگانش گذشت کازیمودو بلادرنگ اورا شناخت . این کشیش بود .

اوباحالت پریشان وبحران‌آمیزی ، بدون‌اینکه‌کازیمودو را ببیند، رد شده وبسوی پلکان گلدسته‌های کلیساروان گردید، کازیمودوهمینکه اورانگریست ، آهسته وآرام ویراتعقیب‌نموده وازپلکان بالارفت و همینکه به‌پشت بام رسید ، بااحتیاط اطراف خودرا نگاه‌کرد وکشیش‌راکه چشم بمیدان دوخته وپشتش بوی بود، مشاهده‌کرد ، آنگاه پاورچین پاورچین جلو رفت و پشت سراو ایستاد ،کلودفرلو چندان‌که محو تماشای میدان بود،هیچ متوجه نشدکه یکنفردر عقب سرش راه میرود . کازیمودو در عین حال میترسید وخودش هم‌نمی‌دانست که برای چه منظوری آنجا آمده است ، بیچاره کازیمودوی ناقوس زن ، هم اسمرالدا را

دوست می‌داشت وهم کشیش .

در آن ساعت، هوای پاریس لطف وزیبائی ویژه‌ای داشت تازه ستارگان ازصفحه آسمان نیلگون تك‌تك فرار می‌کردند، روشنائی سفید ودلربای افق کم کم ساختمانها و گلدسته‌های کلیساها را نمایان می‌ساخت . غوغای زندگی ازسر گرفته می‌شدومردم بکوچه‌ها می‌آمدند صدای ضربات چکش وطنین زنگی از مسافت دوردستی ، بگوش میرسید ، از دودکش بخاریها و خانه‌ها دود زبانه کشیده بالا میرفت و در آسمان پراکنده می‌شد ، امواج خروشان وکف آلود رودخانه سن باعشوه گری و طنازی می گذشت و دورنمای قشنگ وفرح انگیز کوه وصحرا جلب توجه می‌کرد . نسیم صبحگاهان می‌وزید وبوی گلها رابهمراه میآورد. نغمات شیرین وروحنوازی از گوشه وکنار پاریس و این شهری که هنوز نیمی از آن بیدار ونیمی دیگر خفته بودند ، بگوش میرسید. عده‌ای اززنان سحرخیز وخانه‌دار شیرفروش هنگامیکه ازمقابل درب آسیب دیده کلیسا می گذشتند و بقایای سربهائی راکه روی سنگ فرش کوچه نمایان بود . می‌نگریستند از تعجب دهانشان باز میشد ونمی‌توانستند چگونگی را بفهمند ، زیرا از آن همه داد و فریاد شبانه ولگردان و آن آتش سوزی کازیمودو ، فقط همین دو نمونه باقیمانده بود وپس !.

مأمورین اجساد کشته شدگان را همانشب بدست امواج رودخانه سن سپردند تا هیچکس از آن اطلاعی نیابد .

آری.. پادشاهانی همچون لوئی یازدهم هیچگاه کوچکترین اثری از جنایات و آدمکشی خود باقی نمیگذارند !.

کشیش محو تماشا بود وحتی معاشقه وآواز دو پرنده‌ای که در سقف گلدسته قرار داشتند ، نمی‌شنید ، او همچنان دستش رابناودان بزرگی که روی آن دوشاخه میخك حجاری‌شده بود،

تکیه داده و فقط یك نقطه رانگاه‌می‌کرد ، کازیمودو پشت‌سرش ایستاده بود ودریك بحران خوردکننده و دردآلودی دست وپا میزد . در دلش غوغا بود ، دلش می‌خواست حرف بزند و از او بپرسد که اسمرالدا را چه کرده است . چه بروزگارش آورده !.

اضطراب سوزنده‌ای آزارش میداد ، داشت می‌سوخت ، ولی‌کشیش از تمام دنیا بیخبربود وفقط‌آن نقطه رامینگریست، شاید اگر دنیا هم واژگون می‌شد ، نمی‌فهمید .

کازیمودو از آن سکوت مخوفی‌که در آنجا حکمفرما بود ، فوق‌العاده رنج میبرد و برخود میلرزید وپس ازچندی، بجلو خم‌شده و بآنطرفی‌که‌کشیش نگاه می‌کرد متوجه می‌شد . بالاخره بزودی دریافت‌که‌کلودفرلو تمام حواسش بسوی میدان گرو می‌باشد . پس از آن او نیز متوجه میدان گردید و مشاهده‌کرد که در آنجائی که‌گروهی سربازان ایستاده‌است، مردی یك جسم سیاهی را روی زمین‌کشیده واز عقب آن جسم سیاه ، جسم سفید دیگری روی زمین کشیده می شود . پس از لحظه‌ای آن مرد خود را بپای چوبه دار رسانیده ایستاد .

خورشید تازه طلوع‌کرده و همه‌جا کاملا روشن شده‌بود. وآنگاه درحالیکه زن سفید پوشی را بردوش‌نهاده بود ازپلکان نردبان بالا رفته طناب دار بگردنش آویخت .

در این هنگام کازیمودو با وجودی کـه یك چشم بیشتر نداشت ، بخوبی آن دختر را شناخت آری . . این اسمرالدا بود !.

پس از آن جلاد بانتهای نردبان رسیده وگره طناب را محکم نموده و با لگدی نردبانرا انداخت وخود بپای آن دختر آویزان گشت ، ناگهان نفس کازیمودو بند آمد . زیرا

اسمرالدارا دیدکه درهوا آویزان‌است و بدور خود می‌چرخد.

کشیش برای اینکه بهتر ببیند ، زانو بزمین زده‌وبجلو متمایل گردید چشمانش از حدقه بیرون آمده بود و باحرص و ولع بی‌پایانی‌نگاه میکرد. گوئی‌بآرزوی دیرین‌خود رسیده‌بود، زیرا در مهیب ترین‌لحظاتُ و همان هنگام‌که بدن دخترد‌چار تشنج شده بود خنده مستانه‌ای‌کرد . گرچه کازیمودوکر بود، ولی بخوبی توانست خنده او را باچشم ببیند ، بزودی همه‌چیز را دریافت .

در این هنگام کازیمودو که فوق العاده خشمگین بنظر میرسید ، ناگهان چندین قدم عقب‌تررفته و باشتاب جلوآمدو اورا از فرازبام بپائین پرتاب‌کرد !.

کشیش فریادی کشید وازنرده افتاد ، ولی اتفاقاً دستش بناودان سنگی‌گیرکرده محکم بآن چسبید و میخواست مجدداً فریادی از درون سینه بیرون آورد که کازیمودو را با حالتی مخوف وانتقام‌آمیز بالای سرخوددید . دیگر هیچ‌نگفت وساکت وآرام همانجا ماند . پیوسته می‌کوشید که تعادل خود را نگه داشته واز سقوط خویش جلوگیری‌کند . محکم خودرا بناودان چسبانیده بود ، ولی تلاشهایش بهدر میرفت ، زیرا در ناودان شکافهائی‌که جایگاه‌گرفتن دست باشد وجود نداشت . هرلحظه که پائین را می‌نگریست ، وحشت می‌کرد از فراز ناودان تا روی سنگ فرش دویست قدم فاصله بود . هم‌اکنون درکلیسای نوتردام این ناودان سنگی وجود دارد وکسانیکه ازآن‌گلدسته بالا رفته‌اند ، آن برجستگیها را دیده‌اند . آری ... کشیش در چنان جائی گیرکرده بود .

اوبرای بالاآمدن ازناودان خیلی‌کوشید. برای‌کازیمودو

خیلی آسان بودکه دستش را بگیرد و اورا ازآن مهلکه نجات دهد . ولی او بدون اعتناء همانجا ایستاده بود و بدخترکولی که در میدان گرو برفراز دار میرقصید ، نگاه می‌کرد و برای آخرین دفعه بااسمرالدا ، با اوکه درتمام جهان ازهمه برایش عزیزتر بود ، و دوستش میداشت ، خداحافظی می‌کرد و زار زار می‌گریست و ازیك چشم خود اشك میریخت .

کلودفرلو ازترس‌سقوط وسرنگونی ازچنان‌جایگاه‌بلندی پی درپی نفسهای تندی‌کشیده و عرق از سورویش می‌چکید ، زانوانش از اصطکاك بناودان مجروح و خون آلود شده بود . لباسش به برآمدگی ناودان گیرکرده و هرچقدر برای رهائی آن تلاش می‌کرد ، بپاره‌گیش افزوده میشد ، و از بدشانسی و بدبختی چون دهانه ناودان از سرب ساخته شده بود ، دراثر فشار خم‌گردیده و بدن‌کشیش ناگهان بپائین متمایل‌گشت .

هنگامیکه با خود میاندیشید که رفته رفته خسته شده و بالاخره خواهد افتاد ، موهای بدنش راست میشد و خون در تمام رگهایش از حرکت باز میماند ، ناگهان پائین را نگاه کرد ، چندشش شد و ترس ووحشت سرتا پایش را فراگرفته و چشمان خود را برهم نهاد . دیگر قدرت وپایداریش تمام‌شده بود و اصلا حرکتی نمی‌کرد . باطراف خود نظر انداخت و جز سنگهای حجاری شده هیچکس را ندید . فقط برفرازسرش کازیمودو ایستاده بود و اشك میریخت و تمام حواسش متوجه میدان بود .

در آنجا ، در میدان گرو ، گروهی دورهم جمع شده بودند و بعضی‌ها کشیش راکه همچنان بناودان چسبیده بود ، بیکدیگر نشان داده می‌گفتند : عجب احمقی است . این‌دیوانه چرا بچنان جای خطرناکی رفته ، الان خواهد افتاد ! .

کلودفرلو دراین‌هنگام دستهارا محکمتر بناودان‌چسبانید وپایشرا بسنگ فشارداد ، ولی چه سود ، ناگهان لباسش پاره شده دستهایش رهاگشت و چندین دفعه درهوا معلق زده وروی سنگفرش افتاد ودیگر حرکتی نکرد !..

کازیمودو دوباره اسمرالدا راکه ازطناب‌دار آویزان‌بود و در هوا معلق میزد ، بگریست . بیچاره دخترکولی در آن حال هنوز میلرزید وآخرین لحظات زندگی را طی می‌کرد . کازیمودو پس ازلحظه‌ای چشم از میدان برگرفته و درحالیکه بغض گلویش راگرفته وسیل‌سرشك ازچشمش جاری‌بود ، بپائین و زیر پای خود نگاه‌کرد وگفت : اوه ... در تمام دنیا او را دوست‌میداشتم !..

همانروز عصر ، هنگامیکه روحانیون‌جسد بیجان‌کلودفرلو را بخاك سپردند ، دیگر هیچکس نتوانست کازیمودو را ببیند . فقدان اوبرای مردم دیگرجای تردیدی باقی نگذارد که مدت پیمان شیطان وجادوگر به‌پایان رسیده‌است . مردم معتقدبودند که سرانجام کازیمودو شیطان ، همچون میمونی‌که گردوئی را شکسته ومغزآنرا بیرون آورد ، جسم خود راکشته و روحش را همراه خود برده است . در نظر مردم کازیمودو شیطان بود و کلودفرلو جادوگر !.

و روی همین اصل نیزجسد اورا در اماکن مقدس بخاك سپردند .

پس از این واقعه ، در حدود یکماه بعد و در ماه اوت ۱٤۷۳ لوئی یازدهم چشم از جهان فرو بست و روی در نقاب خاك کشید وگرینگوار نیز چون برهائی جلی موفق گردید و پس ازآنکه در فلسفه ومعماری و اسطرلاب و دیوانگیهائی نظیر آن اطلاعات بیشتربدست آورد ، مجدداً به پیس‌نویسی مشغول

گشت و با نمایش دادن پرده‌های غم‌انگیزی در صحنه تأثر به پیشرفت و شکوه کار خود افزود . بـرای پی‌بردن برونق کار وی کافی است که صورت حساب مخارج سال ۱٤۸۳ را ببینیم زیرا درآنجا نوشته شده‌است : پرداخت بهای نمایش گرینگوار صد وپنجاه لیره .

پیر گرینگوارهمانطور که‌خودمی گفت، سرانجام بسر نوشت غم‌انگیزی دچار گردید .

وفبوس نیزعلیرغم تمایلات باطنی‌خویش ناگزیر باماریان عروسی کرد !.

پس از بدار آویختن دخترکولی و مردن کلودفرلو ، ناگهان کازیمودوگم شد وهیچکس اورا ندید . معلوم نبود که چه بروزگارش آمده و بکجا رفته است .

یکشب پس‌از مجازات اسمرالدا ، مامورین جسد بیجان اورا از دار بازکرده درگورستان «من‌فوکن» که به‌گفته یکی از مورخین قدیمی‌ترین و زیباترین مجازات‌گاهها بشمارمیرفت وتا شهر پاریس ۲۰۰ متر فاصله داشت وروی تپه‌ای واقع شده بود بخاك سپردند .

گورستان من‌فوکن‌که قربان‌گاه مردم بشمار میرفت ، ساختمانی به ارتفاع سی وعرض چهل قدم و طول یکدر داشت و ایوان آن دارای شانزده ستون بود و بهرکدام زنجیری‌آویخته بودند ، سر زنجیرها به تیرهای بزرگ و محکمی اتصال داشت و بانتهای زنجیرها استخوانهای جسد مردگان آویزان بود ، کمی دورتر‌ازآن ساختمان‌دوعدد دارکوچك جلب‌توجه‌میکرد. این قربان‌گاه انسان ، که من‌فکون نام داشت وهمیشه برفراز آسمانش یکدسته‌کلاغ در پرواز بودند ، در سال ۱۳۳۸ ساخته شده ودر اواخر قرن پانزدهم دیگر تمام تیرهایش پوسیده شده و زنجیرهای آن زنگ زده بود . سنگها شکسته وازشکاف آن خزه‌ها سربیرون آورده وزمین آن ازعلف مستور مانده بود و شبهای مهتابی که انوار ماه بر استخوانها تابیده و وزش نسیم آنها رابحرکت درمی‌آورد ، این بنای متروك ومطرود منظره غم‌انگیز ووحشت‌زائی داشت .

در قسمت پائین این‌بنا که خالی بود ودر آهنینی داشت بقایای استخوانهای ریخته شده از زنجیرها و اجساد مجازات

شدگان پاریس و دیگر شهرها را مدفون میساخت .

در باره چگونگی گمشدن ناگهانی کازیمودو فقط می‌توان گفت :

ـ نزدیك بدو سال ویاهیجده ماه پس‌از فقدان کازیمودو ودوماه پس ازبدارآویخته شدن اولیویه ،هنگامی‌که شارل‌هشتم ازگناهان او چشم پوشیده و دستور داده بود که جسد ویرا از گورستان من‌فوکن بیرون آورده و در کلیسا بخاك بسپارند ، گروهی‌که برای بیرون‌آوردن جسد اولیویه بدرون دخمه‌رفته بودند ، مشاهده کردند که در آنجا و میان اجساد مردگان و استخوانهای پوسیده بدار آویختگان جسد دو نفر مرد و زن تنگ در آغوش هم‌آرمیده‌اند !..

تکه پاره‌هائی ازلباس سفید آن زن هنوز در تنش دیده میشد و گردن بندی از مهره سبزرنگ در گردن داشت و از دنباله آن کیسه که سر آن باز بود جلب توجه می‌کرد . این گردن بند تنها زینت آلات اوبشمار میرفت و چون قدروقیمتی نداشت از دستبرد جلاد محفوظ مانده بود .

جسد مردی‌که آن زن را محکم درآغوش کشیده بود ، ستون فقراتش کج و معوج بود و قوز داشت . سرش بسا وضع عجیبی از میان شانه‌هایش بیرون آمده و یك‌پایش‌کوتاهتر بود و استخوان گردنش هیچگونه عیب ونقصی نداشت وبخوبی‌معلوم بود که او رابدار نیاویخته‌اند و باپای خود بآنجاآمده و سپس مرده است !.

هنگامیکه خواستندآنهارا ازیکدیگرجداسازند ،ناگهان استخوانهایشان از هم متلاشی و خاك گردید .

پایان